ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Halkevi Dergilerinde Türk İmgesi: Ülkü Dergisi Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Harun Başköse

Gazetecilik Bilim Dalı
Gazetecilik Programı
Ankara, 2026

Halkevi Dergilerinde Türk İmgesi: Ülkü Dergisi Örneği

Harun BAŞKÖSE

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Erol İLHAN

Tez Jürisi

Prof. Dr. Erol İLHAN

Prof. Dr. Cem YAŞIN

Doç. Dr. Adalet GÖRGÜLÜ AYDOĞDU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI

GAZETECİLİK PROGRAMI

Ankara - 2026

ETİK BEYAN

Bu tezi/projeyi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez ve Proje Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı; tezin/projenin tamamında akademik kurallara ve etik ilkelere uyduğumu ifade ederim. Yararlandığım eserlerin tamamını metin içinde referanslandırdığımı ve kaynakçada kılavuzda tanımlanan şekilde yer verdiğimi, haricindeki ifadelerin bana ait olduğunu, herhangi bir kaynaktan kopyalama yapmadığımı ya da yapay zeka aracılığı ile üretilmiş ifadelere metinde yer vermediğimi beyan ederim. Herhangi bir zamanda bu beyanıma uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi halinde, aleyhime doğacak bütün hak kayıpları dahil tüm hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

(Harun BAŞKÖSE)

(04/06/2026)

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Harun BAŞKÖSE tarafından hazırlanan "Halkevi Dergilerinde Türk İmgesi: Ülkü Dergisi Örneği" başlıklı tez çalışması 20/05/2026 tarih ve 11.00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan:		
Prof. Dr. Cem YAŞIN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Danışman:		
Prof. Dr. Erol İLHAN / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	☒	☐
Üye:		
Doç. Dr. Adalet GÖRGÜLÜ AYDOĞDU / Ankara Üniversitesi	☒	☐

Halkevi Dergilerinde Türk İmgesi: Ülkü Dergisi Örneği

Harun BAŞKÖSE

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Erol İLHAN
T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Gazetecilik Ana Bilim Dalı
2026, Ankara

ÖZET

Halkevleri, 1932-1951 yılları arasında Türk Ocaklarının devamı olma niteliğiyle eğitim, sağlık, siyaset, ekonomi, spor, sanat gibi farklı alanlarda topluma ulaşmayı hedeflemiştir. Yaklaşık 19 yıl faaliyet gösteren Halkevi Dergileri, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup yaşatmak, yönetici kesimin düşüncelerini halka aktarmak, Atatürk ilke ve inkılaplarını yaygınlaştırmak gibi hedeflerle dergiler çıkarmıştır. Bu dergiler döneminin en etkin kitle iletişim araçlarından birisi olarak eğitim ve bilinç seviyesinin artırılmasında, milli kültür ve kimliğin korunmasında önemli rol oynamıştır. 19 Şubat 1932'de 14 farklı bölgede kurulan Halkevleri, tek partili rejim döneminin önemli bir iletişim ağı olmuştur. Ulusal birliğin bütünlüğü ve devrim ideolojilerinin benimsetilmesi amacıyla oluşturulan dergiler, dönemin özelliklerini yansıtması yönünden de ayrıca önem taşımaktadır. Halkevi Dergileri, devlet destekli yayınlar olması gerekçesiyle devletin ideolojilerini yansıtmaktadır. Bu yönüyle de çok partili yaşama geçiş süreci sonrasında dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Partisi'yle olan bağlantıları yüzünden eleştirilere maruz kalmıştır. İktidar değişimi sonrasında yayın hayatları sonlanmıştır. Tez çalışmasının amacı, tek parti kontrolünde, ideoloji ve inkılâpların uygulama ve benimsetilmesi amacıyla çalışmalar yapan *Ülkü* Dergisi'nde "Türk" imgesinden nasıl bahsedildiğini ortaya koymaktır. Çalışma doğrultusunda, Ankara Halkevi tarafından 1933 ile 1950 yılları arasında çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nin 272 sayısının tematik analizi gerçekleştirilmiştir. *Ülkü* Dergisi, çıktığı dönemi yansıtması ve Türklük olgusuna farklı açılardan yaklaşması yönüyle Türk imgesinin gelişim sürecinin gözlemlenebileceği önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada Türk imgesi ile ilgili verilere rastlanmış, bu veriler farklı alt başlıklar içerisinde değerlendirilmiştir. Halkevi Dergileri arasında öne çıkan ve en uzun ömürlü dergi olma özelliği taşıyan *Ülkü*'nün, Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Türk imgesi ile ilgili önemli bulgular taşıyan bir yayın olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Halkevleri Dergileri, Türk, Türkçülük, Türk Basın Tarihi

Turkish Image in House Journals: Example of Ülkü Magazine

Harun BAŞKÖSE

Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Erol İLHAN
Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs
Department Journalism
2026, Ankara

ABSTRACT

The People's Houses (Halkevleri), as a continuation of the Turkish Hearths (Türk Ocakları), aimed to reach society in various fields such as education, health, politics, economics, sports, and the arts between 1932 and 1951. Operating for approximately nineteen years, the People's House journals were published with the objectives of preserving and sustaining social and cultural values, conveying the ideas of the ruling elite to the public, and disseminating Atatürk's principles and reforms. As one of the most influential mass communication tools of the period, these journals played a significant role in increasing educational and public awareness levels and in preserving national culture and identity. Established in fourteen different regions on 19 February 1932, the People's Houses became an important communication network during the single-party regime period. The journals, created to ensure national unity and to instill the ideology of the reforms, are also important for reflecting the characteristics of the era. Since the People's House journals were state-supported publications, they reflected the ideology of the state. In this respect, they were criticized after the transition to a multi-party political system because of their connections with the ruling Republican People's Party (CHP) of the period. Following the change in political power, their publication activities came to an end. The aim of this thesis is to reveal how the image of the "Turk" was discussed in Ülkü Journal, which operated under the control of the single-party regime with the purpose of implementing and promoting ideological principles and reforms. In line with this objective, a thematic analysis was conducted on 272 issues of Ülkü Journal, published by the Ankara People's House between 1933 and 1950. Ülkü Journal emerges as an important source through which the developmental process of the Turkish image can be observed, both because it reflects the period in which it was published and because it approached the phenomenon of Turkishness from different perspectives. In the research, data related to the image of the Turk were identified and evaluated under various subheadings. It was concluded that Ülkü, which stood out among the People's House journals and was the longest-running publication among them, constitutes a significant source containing important findings regarding the image of the Turk in Early Republican Period Turkey.

Keywords: People's House, People's House Journals, Turkish, Turkism , Turkish Press History

TEŞEKKÜR

Öncelikle lisans eğitimim ve lisans bitirme tezim başta olmak üzere, yüksek lisans tez çalışmam sürecinde ve akademik çalışmalarımda bana rehberlik eden Değerli Hocam Prof. Dr. Erol İlhan'a en derin şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam süresince yanımda olan ve desteklerini üzerimden eksik etmeyen sevgili aileme de teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Özet iv
Abstract v
Teşekkür vi
İçindekiler vii
Tabloların listesi x
Simgeler dizini xi
Kısaltmalar dizini xii
1. GİRİŞ 1
2. İDEOLOJİ VE TÜRK İMGESİ 5
2.1. İdeoloji Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Giriş 5
2.2. İdeolojinin Toplumsal İşlevi ve Ulus İnşası 9
2.3. Egemen İdeoloji ve Modern Ulus Devlet 12
2.4. İmge ve Kimlik İlişkisi: Kavramsal Bir Değerlendirme 15
2.5. Türk Kimliğinin Tarihsel Kökleri ve Fikir Akımları 17
2.5.1. Osmanlı Döneminde Kimlik Arayışları 18
2.5.2. İslamcılık, Osmanlıcılık ve Batıcılık 19
2.6. Türkçülük Düşüncesinin Doğuşu ve Temel Kaynakları 23
3. BASIN VE HALKEVLERİ 27
3.1. Cumhuriyet Döneminde Basının Gelişimi 32
3.1.1. Ebedi Şef Döneminde Basın (1923-1938) 33
3.1.2. Milli Şef Döneminde Basın (1938-1945) 35
3.1.3. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Basın (1945-1952) 38
3.2. Basın ve Türk İmgesinin İnşası 41
3.3. Türkiye'de Dergi Yayıncılığı ve Kurumsal Yapılanma 44
3.4. Halkevlerinin Kuruluşu ve Gelişimi 47
3.4.1. Türk Ocaklarından Halkevlerine Geçiş 48
3.4.2. Halkevlerinin Kuruluş Gerekçeleri ve Misyonu 53
3.4.3. Halkevlerinin Örgütlenmesi ve Faaliyet Alanları 58
3.5. Halkevlerinin Kapatılması ve Mirası 64
4. HALKEVİ DERGİLERİ VE TÜRK İMGESİ: ÜLKÜ DERGİSİ ÖRNEĞİ 71
4.1. Araştırmanın Amacı 73
4.2. Araştırmanın Yöntemi 73

4.2.1. Araştırmanın Evreni ve Kuramsal Çerçevesi 73
4.2.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları 73
4.2.3. Araştırmanın Varsayımları 74
4.2.4. Araştırma Soruları 74
4.2.5. Veri Toplama Tekniği ve Analiz 75
4.3. Araştırmanın Önemi 77
4.4. Araştırmanın Bulguları 77
4.4.1. Betimsel Analiz 78
4.5. Halkevleri Yayın Organları: Genel Bir Değerlendirme 79
4.5.1. Halkevi Dergilerinin Yayın Politikaları ve İçerik Analizi 84
4.5.2. Dergilerin Toplumsal Etkisi ve Rolü 87
4.6. Genç Cumhuriyetin Kültür Kurumu Halkevlerinin Öncü Dergisi Ülkü 90
4.6.1. Atatürk Döneminde Ülkü Dergisi 91
4.6.2. İnönü Döneminde Ülkü Dergisi 93
4.7. İçeriği ve Yayın Özellikleriyle Ülkü 95
4.7.1. Biçimsel Özellikleri ve Yazar Kadrosuyla Ülkü 96
4.7.2. Ülkü'nün Yayın Çizgisi ve Tematik İncelemesi 98
4.8. Ülkü'de Türklük Tanımı ve Türk İmgesi 100
4.8.1. Türk Olmak ve Türk'ün Özellikleri 101
4.8.2. Türk'e Benzemek ve Türk İmgeleri 107
4.8.3. Ilımlı Milliyetçilik Olarak Türklük 110
4.8.4. Radikal Türklüğün ve Türkçülüğün Savunusu 113
4.8.5. Türk'ün Dili ve Öz Türkçe Meselesi 116
4.8.6. Tarih Sahnesinde Türk 123
4.8.7. İnşacı, İlerici, Geçmişle Hesaplaşan Modern ve İnkılapçı Türk 127
4.8.8. İnkılapçı, Devletçi ve Atatürkçü Türk 132
4.8.9. Halkçı, Köycü ve Kalkınmacı Türk Gençliği 136
4.8.10. Eğitimli ve Ahlaklı Türk Genci 143
4.8.11. Beden Terbiyesi ile Sağlıklı ve Zinde Türk 146
4.8.12. Türk İmgesinin Gelişmesinde Halkevleri 149
4.8.13. Ebedi Şef Atatürk'ün Türk Milleti İmgesi 154
4.8.14. Milli Şef İnönü'ye Göre Türk Milleti İmgesi 160
5. SONUÇ 165
Extended abstract 175
Kaynakça 177

Ekler 193
Özgeçmiş 205

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 1. Milli Şef Döneminde 1945 Yılı İstanbul ve Ankara'daki Gazetelerin Tirajı 37
Tablo 2. Halkevleri Tarafından 1932-1951 Yılları Arasında Çıkarılan Tüm Dergiler 84

SİMGELER DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış simgeler, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
₺	Türk Lirası

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
TDK	Türk Dil Kurumu
MÖ	Milattan Önce
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
DP	Demokrat Parti
MKP	Milli Kalkınma Partisi
TTK	Türk Tarih Kurumu

1. GİRİŞ

Bu yüksek lisans tez çalışmasının adı "Halkevi Dergilerinde Türk İmgesi: *Ülkü* Dergisi Örneği" olarak belirlenmiştir. Temelleri Türk Ocaklarına dayanan Halkevleri, 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösterdiği 19 yıl boyunca sosyal ve kültürel anlamda önemli çalışmalara imza atmıştır. Halkevleri, Cumhuriyetin ilk yıllarında mevcut rejimin uyguladığı politikaların halka ulaşmasında ve benimsenmesinde köprü görevi görmüştür. İktidarın ilkelerine göre yönetilen Halkevleri, bu bütünleşik yapısıyla yöneten ve yönetilen kesim arasında birincil konumda yer almıştır. Bu yönüyle merkezde bulunan Halkevleri ve kırsalda hizmet veren Halkodaları, ülkenin dört bir yanına yayılarak halkın önemli bir kısmına seslenme başarısı göstermiştir.

Kentlerde Halkevleri ve kırsal alanlarda Halkodaları ile kentsel-kırsal alanda eğitim, kültür, sanat, bilim, folklor başta olmak üzere birçok farklı alanda toplumsallaşma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Halkevleri, yüreklerinde vatan sevgisini barındıran kişiler için bir toplanma yeri haline gelmiştir. Önemli kültür kurumları olan Halkevleri, Cumhuriyet ile beraber çıkılan aydınlanma yolculuğunda önemli bir rol üstlenerek Anadolu insanının yaşadığı sosyo-kültürel yoksunluğa can suyu olmuştur. Halkevlerinin üye sayısı kısa zamanda artış göstermiş ve böylece halkın okuryazarlık oranı giderek yükselmiştir. Uluslararası bir savaştan çıkmış, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin oldukça düşük seviyedeki eğitim seviyesinin yükselmesi hususunda Halkevleri, insanlara birlikte öğrenme ve eğlenme fırsatı sunmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet sonrasında Tek Parti rejimi yönetiminde geliştirilen ideoloji ve inkılâpların uygulanması ve benimsenmesi için çalışan, Ankara Halkevi tarafından çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nde "Türk" imgesinden nasıl söz edildiğini analizlerle ortaya koymaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında henüz gelişmekte olan ulus devlet yapısının en önde gelen kurumlarından birisi olma özelliği taşımasına rağmen Halkevlerinin akademik anlamda yeterli sayıda çalışmaya konu edilmemiş olması çalışmanın önemini göstermektedir. Bununla beraber konuyla ilgili yapılmış sosyal ve kültürel anlamda birçok alanı içeren çalışmaların dışında basın alanında Halkevleri, Halkevi Dergileri ve nihayetinde *Ülkü* Dergisi'ni konu edinen çalışmaların oldukça az olması araştırma konusunun önemini artırmaktadır. Basın, özellikle dergicilik çalışmalarıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında aydınlanma yolunda önemli bir rol üstlenmiştir. Halkevi Dergileri, çıkmış olduğu dönemde en önde gelen kitle iletişim ürünlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Öte yandan başkent Ankara merkezli çıkarılan *Ülkü* Dergisi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde "Türk" imgesi özelinde bir çalışmanın yapılmamış olması da, araştırmanın önemini ve özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini, "resmi ideolojinin süreli yayınlarda temsili" kavramsallaştırması oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında *Ülkü* Dergisi taranacak, "Türk" imgesini sütunlarına taşıyor olma şartı özelinde araştırma kapsamında derginin sayıları belirlenerek incelenecektir. Söz konusu olan yayınlar, inceleme konusu doğrultusunda ele alınacaktır. Türk Ocaklarının devamı olarak nitelendirilen Halkevleri, etki uyandırdığı dönemde Tek Parti ideolojisini halka yaymak için çalışmalar yapmıştır. Halkevleri ile gerçekleştirilen bu çalışmaları daha geniş kitlelere ulaştırıp gelecek nesillere iletilmesini görevini ise Halkevleri Dergileri üstlenmiştir. Hazırlanan dergiler, farklı içerikleri ile dönemin sosyo-ekonomik şartları nedeniyle enformasyon aktarımında yetersiz kalan basın organlarının görevini de üstlenmiştir.

Bu yüksek lisans çalışması herhangi bir konuda olayların, objelerin, varlıkların, kurumların anlamlarının ortaya çıkarılmaya çalışıldığı doküman inceleme yöntemiyle ele alınacaktır. Doküman inceleme yöntemi, tema analizinin bir parçası olmakla beraber daha ayrıntılı bir şekilde verilerin analiz edildiği bir yöntemdir. Bu yöntemde doküman metinleri, görüşme transkriptleri ve gözlem notları doğrudan alıntılarla soruna ilişkin veriyi üst tema, kategori ve alt tema altında anlama ve bunu sunma yoluna başvurulur. Kısaca, herhangi bir konuda yapılan bir araştırmada toplanan verilerden (görüşme, gözlem ve doküman) doğrudan alıntılar yaparak elde edilen veriler okuyucuya betimsel bir tarzda sunulur. Verilerin betimsel bir yaklaşımla sunulmasının yanında belirlenen bazı konular ve konular arası ilişkiler de incelenerek ortaya konulabilir (Kıral, 2020: 170-189).

Bu tez çalışmasının cevaplamak üzere yola çıktığı asıl soru, toplumu birleştirme, bütünleştirme ve kaynaştırma yolunda önemli bir rol üstlenen Halkevlerinden Ankara Halkevi tarafından yayınlanan *Ülkü* Dergisi'nin, "Türk" kavramı üzerine nasıl ve ne derece eğildiğidir. Bu bağlamda dergiler incelenerek bu sorunun yanıtına cevap bulunulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın temel varsayımları, 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren Halkevlerinin yayın organları olan Halkevi Dergilerinin, devlet destekli yayınlar olması yönüyle devletin ideolojilerini yansıttığıdır. Dergilerin ancak bazı sayılarında ya da içeriklerinde devletin Türk düşüncesinden ya da Türk'e dair fikirlerinden ayrılabildiği görülmektedir. Fakat bu kısmi ayrışma, kayda değer olsa da bütünün çerçevesini değiştirecek bir minvalde değildir. Bu nedenle incelenecek *Ülkü* Dergisi'nde Türk düşüncesi, Türk devleti, Türk'e dair fikirler ve milliyetçilik konuları inceleme konusu olacaktır. Öyle ki, *Ülkü*'nün içeriklerini oluşturan yazar kadrolarının da dönemin Türk fikrini ve Türklük ideolojisini yansıtan devlet görevlilerince oluştuğu bilinmektedir. Bu bağlamda Türk ve Türklük kavramlarının devletin düşüncesiyle iz düşümlü olacağı varsayılmaktadır.

Bu çalışmanın temel kaynaklarını *Ülkü* Dergisi'nin toplam 272 sayısı oluşturmaktadır. Araştırma konusunu kapsayacak şekilde "Türk" imgesini içeren ve çalışmaya kaynaklık eden Ankara Halkevi'nin çıkardığı *Ülkü* Dergisi'nin sayıları, 1933 ile 1950 yılları arasında yayınlanarak okuyucularıyla buluşmuştur. Araştırmada betimleme (betimsel) analizi yöntemi kullanılarak ilgili dergilerin içerikleri incelenecektir. Araştırmanın konusu, *Ülkü* Dergisi ele alınarak bu dergilerde "Türk" imgesinin nasıl ele alındığı incelenecek şekilde sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma, milli mücadele sonrasında Türk toplumunda oluşturulmaya çalışılan sosyokültürel yapıyı ve bu inşa sürecini Türk milletinin topyekûn bir şekilde nasıl karşıladığını incelemek amacıyla başkent Ankara'da yayınlanan *Ülkü* Dergisi'ni araştırmanın merkezine almaktadır. *Ülkü* Dergisi, 272 sayı ile Erken Cumhuriyet Döneminin en uzun süreli yayınlanan dergisi olması ve Türk milletinin kültürel kimliğinin analiz edilebileceği çeşitlilikte içeriğe sahipliği ile tercih edilmiştir. Dönemin siyasi rejiminin ve ideolojisinin halka aktarıldığı Halkevleri ve bu kurumların çıkardığı dergilerden birisi olan *Ülkü* Dergisi, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde devlet yöneticileri ve aydınları tarafından inşa edilmeye çalışılan sosyokültürel yapının görülebileceği ana süreli yayınlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Türk milli kimliğinin oluşmasında sadece devlet ideolojisinin etkili olmadığı, dönemin önde gelen münevverleri tarafından da geliştirildiği görülmektedir. Bu yönleriyle *Ülkü*, Erken Cumhuriyet Döneminin Türk imgesi hakkında geniş bir inceleme imkânı sunmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ideoloji kavramının ne olduğu, toplumsal işlevi, imge ve kimlik ilişkisinden bahsedilecektir. Bununla beraber Türk kimliğinin tarihsel süreç içerisinde gösterdiği gelişmeler ele alınırken Osmanlı dönemindeki kimlik arayışları, İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük fikir akımlarına da değinilecektir. Bu akımlar üzerinden Türk kimliğinin tarihsel kökleri arasındaki ilişkiden söz edilecektir. Özellikle araştırma konusunun başat unsuru olarak ele alınan Türkçülük düşüncesinin doğuşu ve temel kaynakları hakkında bir alt başlık oluşturularak Türk kavramı üzerine bilgiler verilecektir.

Çalışmada basın genel hatlarıyla Ebedi Şef Dönemi, Milli Şef Dönemi ve Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Basın olarak 3 döneme ayrılarak incelenecektir. Basında Türk imgesinin nasıl ele alındığının inceleneceği üçüncü bölümde, Türkiye'deki dergi yayıncılığı hakkında çalışmalardan bahsedilecektir. Türk Ocaklarından Halkevlerine geçiş süreci, Halkevlerinin kuruluşu, kuruluş gerekçeleri, gelişimi, vizyon, örgütlenme şekli ve faaliyet alanları ile kapatılması konularına değinilecektir. Bununla beraber Halkevleri, bu kurum tarafından yayınlanan Halkevi Dergileri ve dergilerde üretilen içeriklerin sosyo-kültürel etkileri göz önünde bulundurularak Türk imgesinin gelişim süreci ile arasındaki ilişki incelenecektir.

Halkevi Dergileri ve Türk İmgesi: *Ülkü* Dergisi Örneği adlı çalışmanın son bölümünde ise *Ülkü* Dergisi'nde Türk imgesinin nasıl ele alındığı incelenecektir. Bu incelemeye öncelikle dergi sayılarının yayın politikaları ve içerik analizleri yapılarak başlanılacaktır. Halkevlerinin yayın organlarının ideolojik yapısını, hedef kitlesini, içerik çeşitliliğini ve kültürel mesajlarını inceleyen bir analiz yapılacaktır. Dergilerde halk kültürü, eğitim ve ulusal birlik gibi temaların nasıl ele alındığı, içerik olarak dergilere yansıyan ideolojik öğelerin neler olduğu sorularına cevap aranacaktır.

Çalışmada dergilerin toplumsal etki ve rolüne de değinilecektir. Seçilen dergiler incelenerek Türk imgesinin temsil biçimleri hakkında farklı alt başlıklar altında bilgi verilecektir. İmgelerin dilsel ve görsel inşası oluşturularak Halkevi dergilerinin toplumda nasıl bir etki yarattığı, halkın eğitimi ve kültürel gelişimi açısından ne gibi etkileri olduğu araştırılacaktır. Ayrıca, bu dergilerin halkla iletişimdeki rolü ve yerel düzeydeki etkisi ele alınacaktır. Türk imgesinin dergilerde nasıl dile ve görsele yansıdığı üzerine bir inceleme yapılacaktır. Dergilerdeki dilsel öğeler, kullanılan metaforlar, imgeler ve görsel öğeler (örneğin, sayı kapak tasarımındaki ve iç sayfalardaki çizimler, fotoğraflar, karikatürler) aracılığıyla Türk kimliğinin nasıl temsil edildiği sorusuna cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Araştırma konusunun analiz edilmesi kapsamında 1933 ile 1950 yılları arasında 17 yıl boyunca yayınlanan *Ülkü* Dergisi'nin toplam 272 sayısı Türk imgesi bağlamında ele alınacaktır. *Ülkü*'de Türklüğün nasıl tanımlandığı, hangi bağlamlarda incelendiği ve derginin Türk imgesinin inşa ve gelişim süreçleriyle bir bağlantısı olup olmadığı yapılacak tematik analizler ile ortaya konulacaktır. Araştırmanın bu bölümünde Türk imgesi üzerine gerçekleştirilen çalışmalar incelenerek farklı alt başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılacaktır. Öte yandan *Ülkü*; yayın çizgisi, tematik incelemeler, biçimsel özellikler gibi teknik özellikler bakımından da ele alınacak, yazar kadrosunun Türklük olgusuna bakış açısı ve katkıları incelenecektir.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise yukarıda belirtilen paragraflarda belirtilen plan doğrultusunda ortaya çıkan bulgular ortaya konulacaktır. Bu bulgular ışığında çalışmanın amacı olan Ankara Halkevinin çıkardığı ve tüm millete sunduğu *Ülkü* Dergisi'nde "Türk" imgesinden nasıl söz edildiğini ortaya konacaktır. Dergiler incelenerek yazılı ve görsel olarak elden edilen veriler üzerine çeşitli değerlendirmelerde bulunulacak, dönemin sosyo-kültürel bilgi birikiminin oluşmasında Halkevlerinin ve ortaya koyduğu çalışmaların etkisi ele alınacaktır. Böylelikle araştırmanın konusu olan Türk imgesinin gelişim sürecinde *Ülkü* Dergisi'nin yapmış olduğu yayıncılık faaliyetlerinin etkisinin olup olmadığı, olduysa bu etkilerin hangi yönlerden ve konulardan oluştuğu ifade edilmeye çalışılacaktır.

2. İDEOLOJİ VE TÜRK İMGESİ

Bu başlıkta ve devamında yer alan alt başlıklarda ideoloji kavramının temel anlamları ve kullanım alanlarına yer verilecektir. İdeolojinin ne demek olduğu, farklı bağlamlarda nasıl kullanıldığı ve bu kavrama yönelik geliştirilen fikirler doğrultusunda ortaya çıkan ideoloji çeşitlerinden söz edilecektir. Bu bağlamda tez konusu doğrultusunda ideoloji kavramının Türk imgesi altında kullanımına yer verilecektir.

İdeoloji kavramı temel bir çerçeve doğrultusunda ele alındıktan sonra ideolojinin toplumsal işlevi incelenecektir. Egemen ideolojiler, ulus devlet yapısı ve modern ulus devlet hakkında bilgi verildikten sonra imge ve kimlik ilişkisi üzerine kısa bir değerlendirmede bulunulacaktır. Tez konusu kapsamında Türk kavramının ve Türk kimliğinin tarihsel köklerine değinilerek ortaya çıkan fikir akımlarından bahsedilecektir. Bu amaçla ilk olarak Osmanlı dönemindeki kimlik arayışlarından yola çıkılacak, İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük gibi fikir akımlarından söz edilecektir.

İdeoloji olgusu üzerine yapılan tanımlamalardan sonra çalışma kapsamında ele alınan Türkçülük düşüncesinin doğuşu, doğduğu dönemin şartları, temel kaynakları ve zaman içerisinde gösterdiği gelişim üzerine değerlendirmelerde bulunulacaktır. İdeoloji hakkında temel tanımlar yapıldıktan sonra Halkevleri hakkında bilgi verilip Halkevlerinde hazırlanan dergiler bağlamında Türkçülük imgesi ele alınacaktır. Tez çalışmasının ana konusu olan Türkçülük ideolojisinin gelişim çizgisi üzerinde durulacaktır. Türkçülük ideolojisinin ortaya çıkışı, o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel şartları, beslendiği kaynaklar göz önünde bulundurularak bu özelliklerin Halkevlerinde nasıl bir etki yarattığı Halkevi Dergileri incelenerek ortaya konacaktır.

2.1. İdeoloji Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Giriş

İdeoloji kavramı hakkında net bir tanımlama yapmak oldukça zordur. Bu olgunun tanımlanmasında ortak bir kanıya varılamamakla beraber çeşitli tanımların varlığı ideoloji kavramına derinlik kazandırmaktadır. Bu derinlik ideoloji kavramına oldukça zengin bir nitelik katmakla beraber ciddi fikir ayrılıklarına da yol açmaktadır. İdeoloji, kısaca birey ve grupların yaşamı anlamlandırma şekli olarak ifade edilebilir. Ortaya konan farklı tanımları ele almaya en temel olarak Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünden başladığımızda oldukça sade bir tanımlama karşımıza çıkmaktadır. TDK sözlüğünde ideoloji, “Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükûmetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025).

İdeoloji olgusu ilk kez 1976 yılında Fransız filozof Antoine Destutt de Tracy tarafından ortaya konulmuştur. Düşüncelerin temel noktasını ortaya çıkarmak ve bunların ne anlama geldiğini belirlemek isteyen Tracy, geliştirdiği bu kavramı yeni bir bilim dalı haline getirmiştir. Önceleri fikir, düşünce, sembol, imge ve temsillerin birey ve gruplarda nasıl oluşup yayıldığını açıklamak isteyen ideoloji tanımlaması, ilerleyen süreçlerde çeşitli manalar yüklenerek derin bir niteliğe bürünmüştür (Sayın, 1999: 2).

Karl Marx ise ideolojiyi sahte bilinç olarak tanımlamıştır. Marx'a göre egemen kesimler tarafından oluşturulan her türlü fikirler bireylere kendilerinin bir iradelerinin olduğunu unutturmaya çalışmaktadır. Böylece ideolojiler gerçeklerden uzak, aldatıcı bir ayna niteliğinde insanları oyalamaktadır. Böylece birey ve gruplarda sahte bir bilinç oluşmaktadır. Bu sahte bilincin kaynağı ise egemen yapı tarafından oluşturulan işbölümü anlayışı ile günlük yaşama dâhil olmaktadır. İnsanların hafızalarına kazınan bu işleyiş Marx'a göre kapitalist düzende "uzmanlaşma" olarak ifade edilmektedir. Gerek maddi gerekse de manevi anlamda ortaya konan azmin bu şekilde sömürülmesi sonucunda birey soyut bir mesafe içerisinde hapsolmaya başlayacaktır (Tosun, 2007: 112).

Karl Mannheim ise 1929 yılında kaleme aldığı İdeoloji ve Ütopya eserinde görüşlerini ifade etmiştir. Bu iki kavram arasındaki farklılıkları dile getiren düşünür, ideolojinin hâkim olan düzenin devamına fayda sağlayan fikirler olduğunu düşünmektedir. Ütopya ise bir dönüşüm sürecidir ve mevcut düzene karşı başkaldırı niteliğindedir. Yazar ideolojilerin sosyal boyutuna dikkat çekerek toplumsal yapının ideolojiler üzerindeki belirleyiciliğine dikkat çekmiştir. Böylece Mannheimcı düşüncede ideolojiler, hali hazırdaki fikirlerin devam etmesine hizmet etmektedir (Yetiş, 2002: 191).

Toplumda egemen olan sınıfların bu güçlerini ideolojiler aracılığıyla elde edip koruduğunu düşünen Antoine Gramsci, bu durumu "hegemonya" kavramı ile ifade etmiştir. Onun ideoloji fikrinin temelinde hegemonya olgusu yatmaktadır. O'na göre hegemonya yönetici kesimle yönetilenler arasında sadece zor ve baskı ile gerçekleşmemektedir. Maddi, manevi, idari ve kültürel kıstaslar aracılığıyla bir kabul ettirme süreci gerçekleşmektedir. Bununla beraber hegemonya, zaman içerisinde farklı sınıf tiplerinin gelişmesini de içerisinde barındırmaktadır (Dural, 2012: 312).

Louis Althusser'in düşüncesinde ideolojilerin birey ve grupların yönetilmesinde çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Fransız yazar Althusser de (1918-1990) görüşlerini oluştururken farklı düşünürlerden etkilenmiştir. Ona göre ideolojiler yaşamın her yerinde yer alan, teori ve pratiği

birleştiren, kendini koruyan ve zaman içerisinde geliştiren düşünceler bütünüdür. Yazar, bu yönüyle ideolojilerin yaşamın her alanına nüfuz ettiği fikri ile karşımıza çıkmaktadır (Kazancı, 2002: 86).

Türk sosyolog Şerif Mardin ise ideolojinin tanımını kültür ile karşılaştırarak yapmıştır. Yazara göre "ideoloji gerçeği, kültür gerçeği ile çok yakından ilintilidir, ideolojinin saygınlığı da kültür mekanizmasının esaslarına dayalı olarak gelişir. İdeoloji, geleneksel toplum haritalarının modern çağlarda faydalarını yitirmelerinin sonucudur: yeni bir toplum anlamları haritası türetme çabası olarak görülmektedir" (Mardin, 2007: 20).

Galli yazar Raymond Williams'a göre ideolojiye üç farklı şekilde yaklaşmak gerekmektedir. Bu yaklaşımlardan ilkine göre ideoloji genel manada fikir üretme aşamalarından oluşmaktadır. Zaman içerisinde bireysel ve toplumsal bir değer üretme sonucu farklı ideolojiler oluşur. Bir diğer yaklaşımda ideolojiler toplumlara özgü olarak şekillenmektedir. Halk, yaşanmışlıklar biriktirmesi sonucu ideolojiler geliştirmekte, bu ideolojiler yaşamlarına yön vermektedir. Yazar, ideolojilerin bu yönleriyle beraber son olarak da bazı ideolojilerin gerçekten uzak fikirleri de barındırabileceğine değinmiştir (Williams, 1990: 48).

Stuart Hall, ideoloji olgusu üzerine görüşlerini ortaya koyarken İtalyan düşünür Antoine Gramsci'den faydalanmıştır. Subaşı'na göre (2018: 498-499) düşünür, ideolojilerin günlük yaşamı anlamlandırırken ne ifade ettiği, nasıl bir önem arz ettiğini merak etmiştir. Çalışmalarını bu eksende sürdüren Hall, Gramsci'nin geliştirdiği ortak duyu olgusu üzerinden ilerlemiştir. Öte yandan rutin bir şekilde ilerleyen günlük hayatın sahip olduğu ideolojik süreçlerin önemine vurgu yapar. Hall'in geliştirdiği ideoloji anlayışı, kültürel niteliğiyle beraber toplumsal gerçekliğin yapısına da yön vermektedir.

Türk sosyolog ve akademisyen Doğu Ergil ise ideoloji için belli bir topluluğa bağlı olan ve güçlü bir şekilde bağlanmış fikirler bütünü tanımını yapmıştır. İdeolojilerin oluşmasında bazı unsurlar etkili olmaktadır. Bunlar Ergil (1983: 80) tarafından şöyle ifade edilmiştir:

> 1) Toplumsal ve ekonomik doyumsuzluk (tatminsizlik) ve bunlardan doğan olumsuz duygular.
>
> 2) Toplumsal katmanlaşmadan kaynaklanan sınırlı ve yanlı görüş ve değerlendirmeler.
>
> 3) a. Yerleşik ve b. umulan (beklenen) çıkarlar.
>
> 4) Toplumsal değişme karşısında duyulan tedirginlik ve yitiklik duygusu.

5) Geleneksel kümelerin varlıklarına bağlı ya da onlardan bağımsız olarak süregelen eski gelenekler, çağdışı inanç ve düşünce kalıpları.

Fransız sosyolog Pierre Ansart'a (1922-2016) göre ulus devlet sonrasında ideolojiler mitlerin yerini almıştır. Önceleri dini görüşlere göre belirlenen doğru ve yanlışlar, yaşam tarzları, toplumsal ögeler egemen kesimler tarafından oluşturulan ideolojilere yerini bırakmıştır. Böylece sosyal yaşam pratikleri de çeşitli değişikliklere uğramıştır. Yönetici kesim tarafından yönetilen bu ideolojiler onların çıkarlarına hizmet etmektedir. İdeolojiler, zaman içerisinde halkın hafızasına yerleşmekte ve olması gerekenin de mevcut düzenin devam etmesi fikri yayılmaktadır (Sayın, 1999: 9-10).

Toplumun olduğu her yerde o toplumda yaşayan kişilerin sahip olduğu ortak pratikler gelişir. Böylece ideolojik olarak gelişen her durumun toplum içerisinde belirli görevleri bulunur. İsviçreli sinema oyuncusu Michel Simon, bu görevleri 5 maddede dile getirmektedir:

"1. Toplumu veya örgütü meşrulaştırmak

2. Sosyal düzenin ilkelerini dile getirmek

3. Sistematik görünmek

4. Ahlaksal görünmek

5. Polemik nitelik göstermek" (Simon, 1978: 214-5).

Alman filozof Karl Korsch'a (1886-1961) göre ideolojinin en önemli işlevi mevcut düzenin devam etmesine fayda sağlamaktır. Bu yönüyle ideolojiler çoğunlukla realiteden uzak, aldatıcı ve sahte düşüncelerden oluşmaktadır (Simon, 1978: 100).

Bir diğer ideoloji tanımına göre ideolojiler gündelik yaşamla ilgi pratikleri ve gelecekle ilgili istekleri barındırmaktadır. Raymond Aron'a göre ideolojiler doğru ve yanlış olup olmamasıyla değil, egemen olan gücün çıkarlarına göre şekillenmektedir. Bir ideoloji doğru veya yanlış olduğu yönünde eleştiriler alsa da oluştuğu ortamın değer yargılarına göre şekillenip kabul edilmektedir (Boudon, 1986: 33):

Sosyoloji araştırmacısı Önal Sayın, ideoloji üzerine fikirlerini kaleme aldığı "İdeoloji" isimli makalesinde derinlemesine bir araştırma yaparak farklı düşünürlerin ideoloji hakkındaki görüşlerine yer vermiştir. Yazara göre "Sosyal yaşamın yaşandığı her yerde ideoloji vardır. Tarih ve toplum ideolojilerin çatışma alanıdır. İktidar el değiştirdiğinde, egemen ideoloji de değişir. İdeoloji bir anlamda insan ve toplumun varlık nedeni ve aynı zamanda sonucudur" (Sayın, 1999: 12).

2.2. İdeolojinin Toplumsal İşlevi ve Ulus İnşası

İdeoloji, belirli bir gruba ait olan ve bu yapı içerisinde yetişen her değer ile beraber gelişen veriler bütünüdür. İdeoloji üzerine farklı tanımlamalar olmakla beraber bu tanımlamaların tamamında ortak olan özellik ideolojinin toplumsal bir olgu olmasıdır. İdeoloji üzerine yapılan açıklamalar incelendiğinde bu kavramın toplumsal yönüne değinmemek mümkün değildir. İdeolojiler, bireylerin ve halkların yaşama nasıl baktığını gösteren bir ayna niteliğindedir. Bununla beraber ideolojilerin gerçekleri gizlediği, sadece egemen olan yapının çıkarlarını gözettiği de düşünülmektedir. Tanımlarda görülen bu zıtlıklara rağmen ideolojinin toplumsal bir gerçeklik olduğu aşikârdır. Bu yönüyle ideoloji, sahip olduğu farklı tanımlamalar ile sosyal bilimlerde tanımsal çeşitliliğe sahip bir kavram olarak kabul edilmiştir (McLellan, 2012: 1).

İdeolojinin en temel işlevlerinden birisi yaşamın belirsizliğine karşı bazı durumlarda insana yol gösterici olmasıdır. İnsanlar fıtrat gereği geleceğin ne getireceği hususunda bir endişe yaşarlar. Bu durum bireyleri sürekli bir şeyler için çabalamaya itse de bazı durumlarda da yaşadığı içsel mücadele yüzünden korkulu bir hareketsizliğe sürükleyebilir. Bu noktada ideolojik fikirler sahip olduğu yaşanmışlıkla beraber birey ve gruplara yol gösterici olur. Tecrübeler insanın geleceğe karşı duyduğu kaygılardan sıyrılması noktasında önemli rol oynar (Macit: 2016: 31-32).

Her ideoloji içerisinde bir dünya görüşü taşımaktadır. Bu yönüyle ideolojiler insana içinde yaşadığı çevreyi anlamlandırma, yorumlama ve yerine göre eleştirme imkânı sağlamaktadır. Böylece hem bireysel hem de toplumsal anlamda insanların verdiği yaşam mücadelesinde onlara yardımcı olmaktadır. Tecrübe, yaşanmışlık ve çeşitli kurallar bütünü içeren ideolojiler, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurmaya yarar. Bu yönüyle ideoloji, bir toplumsal işlev rolü üstlenerek mana bütünlüğü oluşturmaya yaramaktadır (Mardin, 1991: 30-50).

Modern dünyada değer yargıları din ve mit dışında ideolojiler üzerinden oluşup yayılmaktadır. Özellikle yaşanan sekürlerleşme gelişmeleri sonrasında maddi ve manevi anlamlar doğrudan/dolaylı bir şekilde ideolojiler üzerinden gelişme göstermektedir. İdeolojiler yaşamın her anına nüfuz etmektedir. Her düşünce, söylem, sosyo-ekonomik gelişmeler birer ideoloji olma niteliği taşımaktadır. Bir toplumun sahip olduğu tüm bilgi ve birikimlerin taşınıp yayılmasında ideolojiler taşıyıcı bir rol oynamaktadır. Ayrıca her ideoloji değişmeye ve gelişmeye açıktır. Dönemin şartlarına ve yönetici kesimin kararlarına göre farklı tutumlar sergilenebilmektedir. Bu konuda Macit (2016: 34), “Öyle ise kaçınılması gereken veya

problematik olan, ideolojinin anlamsallığı üzerinden düşünmek değil, düşünme ve anlam alanı oluşturma etkinliğinde katı önyargılara kapılmamanın gerekliliğidir." demiştir.

İdeoloji üzerine araştırma yaparken ulus ve ulus devlet yapısı üzerine konuşmak gerekmektedir. Çünkü ideolojileri oluşturan en önemli başat unsur uluslar ve onların sahip olduğu devlet yapılarıdır. Ulus kelimesinin karşılığı TDK sözlüğünde kısaca millet olarak geçmektedir (TDK, 2025). Ulus devlet yapısı ya da ulus inşası ise herhangi bir milletin bir araya gelerek kendilerine özgü bir yapı kazanmasıdır. Zaman içerisinde gelişen ve değişen ulus kavramı, bireylerin hak ve özgürlüklerinin gelişmesiyle paralel yeni boyutlar kazanmıştır. Ulus devletler salt bireylerden değil, birçok alt kurumların birleşmesiyle oluşmuştur. Maddi ve manevi süreçler, ulus devlet yapısının gelişmesine yön vermektedir.

Ulus fikri ilk olarak 17. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkmıştır. 1689 yılında vatandaşlık haklarının kabul edilmesi ile beraber ulus olgusu canlanmaya başlamıştır. Fransız Devrimi ve Amerikan Devrimi ile beraber oldukça yaygınlaşan ulus devlet yapısı, modern görünümüne ise savaşlar ve güvenlik politikaları sonrasında kavuşmuştur. Böylece uluslararası bir nitelik kazanan ulus devlet yapısı, 19. yüzyıla gelindiğinde önemli bir yapı haline bürünmüştür. Aydınlanma çağı ile beraber modernleşme yolunda etkili olan ulus devlet yapısı, 21. Yüzyılda uluslar çağını başlatmıştır (Zabunoğlu, 2018: 538). Ulusun modern bir nitelik kazanmasında Fransa, İngiltere ve Almanya'da yaşanan teknolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeler sayesinde gerçeklemiştir (Say, 1998: 73-74).

Max Weber, ulus kavramına özerk bir nitelik yüklemiştir. Weber'e göre ulus yapılar, kendi başlarına kimseye bağlı olmadan yaşama isteği güden ve bu düşünceyle gelişme gösteren organlardır. Yazar, ulus devlet yapılarını belli bir alanda yaşayan insan toplulukları olarak tanımlamıştır. Öte yandan Ernest Gellner'e göre ulus, ulusal kimlik kurgusuyla soyutlaştığını ve oluşumunda hislerin etkili olduğunu düşünmektedir (Gellner, 1992: 104).

İngiliz asıllı Amerikalı tarihçi Bernard Lewis'e göre ulus sözcüğü Aramice dilinden gelmekte ve "bir kutsal kitabı kabul eden topluluk" anlamına gelmektedir. Etimolojik anlamda aynı dine mensup olan kişilerin oluştuğu topluluk manasında kullanılmaktadır. Buna karşın ulus, millet olarak çevrilen "nation" kelimesinin kökeni Moğolca'dır ve farklı etnik grupları belirtmektedir (Karyelioğlu, 2012:143).

Bir diğer ulus tanımlamasına göre John Stuart Mill, ulus yapısının zaman içerisinde oluştuğunu ve maddi-manevi hislerin birikimi olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin bir araya gelmesi sonucu birleşip bütünleşen değerler ulus devlet yapısının temel taşını oluşturmaktadır.

Mill, geçmişten gelen değerlerin geleceğe taşındığını ve ortak bir değerler kümesinden söz etmektedir (Arslantaş, 2010: 34).

Eric Hobsbawm, ulus kavramını tanımlarken siyasal birim ve ulusal birim arasındaki benzerliklerden yola çıkarak hareket etmiştir. Bu doğrultuda Hobsbawm, modernleşme gelişmeleri sonrasında ulusçu devlet yapısının oluştuğunu dile getirmiştir. Bu yönleriyle Gellner ile Hobsbawn'ın ulus görüşleri paralel şekilde ilerlemektedir (Hobsbawm, 1993: 23).

Edward Hallet Carr, ulusçuluğu incelerken dört temel pencereden olaya yaklaşmaktadır. Carr (1990: 9), yaptığı değerlendirmede sosyo-ekonomik gelişmeleri göz önünde tutarak ulusçuluğun gelişimini dönemlere ayırmıştır: "Birinci dönem, 1789 Fransız Devrimi öncesini, ikinci dönem Devrim ve 1870 arasını, üçüncü dönem 1870'ler ile 1930'lar arası dönemi, dördüncü ve son dönem ise 1939 yılından günümüze değin geçen dönemi temsil eder."

Jurgen Habermas, ulus devletlerin ortaya çıkmasında kapitalizmin etkilerinden söz etmektedir. Yazara göre kapitalizm gelişim seviyesi düşük olan yerlerdeki kuruluşları yok etmektedir. Irk, din, sosyal, tarih ve özellikle ekonomi üzerinden bir ayrıştırma yoluna giden kapitalizm, ulus devletlerin etki gücünü azaltmaya çalışmaktadır (Akyüz, 2010: 7-8). Bununla beraber Akyüz (2010: 8), kapitalizm ve ulus devlet ilişkisinin gerçek yüzünü şu şekilde aktarmaktadır: "Aslında bu anlayış ve uygulamanın arkasında bir ya da birkaç ulus devlet sermayesinin ve bu sermayenin oluşturduğu kurumların bulunduğunu biliyoruz. Onun için kapitalizmin bu tavrı, gittiği ülkelerdeki devletlere karşı bir eğilim sergilerken, kendisi gerçekte ulus devlete dayanmaktadır."

Rıfat Aydın'ın aktarımıyla Immanuel Wallerstein'in ulus devlet tanımı şu şekildedir (2018: 238): "Wallerstein ise ulus devlet ve milliyetçilik kavramlarını "dünya sistemi" şeklinde adlandırdığı tarihsel kapitalist çerçeve içerisindeki hiyerarşikleşme bağlamında ele almakta, ulus, milliyetçilik, etnisite, ırk ve halk gibi kavramları tartışarak bu kavramları sistem içerisindeki iktisadi yapıyla ilişkilendirmektedir."

Amerikalı filozof Hans Kohn ise milliyetçilik fikrinin oluşmasında öncelikle belirli bir bölgeye sahip olmanın gerekli olduğunu dile getirmiştir. Ulus ve ulus devlet anlayışının yayılması bireylerin ortak değerler üretip bir inşa süreci yaratmasına bağlıdır. Ortak değer üretme ve bu doğrultuda hareket etme gayesi ulusal bir kültür yaratmaktadır (Aydın, 2018: 240).

Genel olarak ulus inşası süreçleri incelendiğinde Fransa, İngiltere ve Almanya'da yaşanan gelişmelerin oldukça etkili olduğu söylenebilir. Küreselleşme süreçleri ile beraber yaşanan kültürel aktarım, ideolojiler aracılığıyla ulus inşa sürecini yönlendirmiştir. Bir sonraki alt

başlıkta ele alınacak olan egemen ideolojiler, ulusların oluşum sürecini doğrudan etkilemiş, bununla da kalmayıp modern ulus inşasının gerçekleşmesine katkıda bulunmuştur.

2.3. Egemen İdeoloji ve Modern Ulus Devlet

Egemen ideoloji, belirli bir bölgede yaşayan insanların çoğunluğunun tabii olduğu kurallar bütünüdür. Bu ideolojiler, yöneticiler tarafından belirlenir ve zaman-dönem-yönetici üçgeninde değişiklik gösterebilir. Bu yönüyle egemen ideolojilerin temelinin güçlü kesimler tarafından oluşturulduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu yüzden halka hâkim olan egemen ideolojilerin öncelikle yönetici kesimin çıkarlarına hizmet ettiği oldukça açıktır. Devletin güçlü organlarını elinde bulunduran kesimler, bu organlar aracılığıyla ideolojilerini empoze etmektedir.

Egemen ideolojinin sağlanmasının ön koşulunun siyasal egemenliğe dayandığını belirten Althusser, bu ideolojilerin iyi niyetli olmadığını ve sadece baskı ile kabul ettirilmediğini söylemiştir. İdeolojiler organize bir şekilde oluşmakta ve zaman içerisinde yaygınlaşıp kabul görmektedir. Yazara göre insanlar zaman içerisinde dayatılan bu ideolojileri benimsemektedir. Öte yandan egemen ideolojiler tamamen kendine has bir yapıdan oluşmamaktadır. Önceki dönemlerden gelen ve hâlihazırda bulunan diğer güçlü grupların değerlerini taşımaktadır. Althusser, egemen ideolojinin benimsenmesinde devletin ideolojik aygıtlarının önemli bir rolü olduğunu da dile getirmiştir (Ergil, 1983: 78).

Cengiz Mesut Tosun'un aktarımıyla Karl Marx'ın egemen ideoloji tanımı ise şu şekildedir (2007: 238): "Ya avcı, ya çoban ya da eleştirmendir. Egemen ideoloji ise, maddi üretim araçlarına sahip olanların aynı zamanda fikri hâkimiyetini de ellerinde bulundurmalarıdır. Hâkim fikirler, hâkim olan maddi ilişkilerin düşünsel bir şekilde dile getirilişinden başka bir şey değildir." Bu yönüyle Marx, egemen ideolojilerin gücüne dikkat çekmiş ve ideolojik aygıtların (din, hukuk, ekonomi, kitle iletişim araçları) ideolojilerin benimsenmesinde ne derece etkin olduğunu ifade etmiştir.

Karl Marx'ın egemen ideoloji görüşüne karşı Alex Callinicos bir değerlendirmede bulunmuştur. Callinicos'a ideolojinin sahte bir bilinç oluşturduğu görüşüne katılmamaktadır. Bununla beraber düşünüre göre egemen ideolojilerin bir toplumdaki asli vasfı yönetici kesimlerin görevlerine devamlılığını sağlamaktır (Callinicos, 1998: 182).

Egemen ideoloji üzerine çeşitli görüşler olmasına karşın bu tanımlamaların hepsi birbirine benzemektedir. İdeolojiler her ne kadar güçlü kesimlerin çıkarı doğrultusunda

yönetilse de toplumsal düzenin oturmasında ve işleyişinde önemli roller üstlenmektedir. Bu yönüyle bir toplumun sahip olduğu ideolojiler, bize o toplum hakkında bilgi vermektedir. Modern ulus devletlerin oluşma sürecinde de egemen ideolojilerin etkisi söz konusudur.

Günümüzde bilinen anlamıyla modern ulus devletler 15 ila 16. yüzyıllar arasında gelişmeye başlamıştır. Fransız Devrimi ve Amerikan Devrimi, modern bir ulus devleti olma yolunda önemli gelişmeler olmuştur. 15. yüzyıl başlarında yaşanan reform hareketleri sonrasında Hristiyan dünyasında bir değişim ve dönüşüm süreci başlamıştır. Sosyo-ekonomik anlamında bir ilerleme kaydeden toplumlarda, güçlü kesimlerin toplum üzerindeki hâkimiyetlerinin bir nebze de olsa kırılmasına sebep olmuştur. Bilimsel, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yaşanan gelişmeler modern ulus devletin kurulmasının zeminini hazırlamıştır (Çam, 2015: 193-195).

Avrupa'da yaşanan gelişmeler, modern ulus devlet yapısının gelişmesinde öncü olmuştur. Fransız Devrimi ve sanayi devrimi ile beraber alt tabakanın nitelikleri artmış ve bir üst mertebeye ilerlemiştir. Bununla beraber sanayi devriminin getirmiş olduğu sömürgeleşme ile beraber milliyetçilik fikri ön plana çıkmıştır. Ulusçuluk fikri bireyleri motive ederek ortak bir bilinç oluşmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler sonrasında toplumsal anlamda bazı çatışmalar yaşansa da; ulus devlet yapısı bu sorunları yumuşatıcı bir rol oynamıştır. Modern ulus devletlerde ortak dil; tek millet, bayrak, vatan düşünceleri oluşmuştur (Aydın, 2018: 233-235).

Avrupa'da siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yaşanan gelişmeler modern ulus devletinin gelişmesinde temel etkendir. Ulusal devlet fikri, insanların kaynaşmasında birleştirici ve bütünleştirici bir rol oynamıştır. Almanya, Fransa ve İngiltere'de yaşanan siyasal ve sosyo-ekonomik gelişmeler, modernleşme sürecinin temel kaynakları olmuştur. Böylece modern bir ulus yapısı oluşmuştur. Modern ulus devlet yapısı her ne kadar ideolojiler üzerinden yönetilse de bireyler ve grupların hareket serbestisini de yükseltmiştir.

Ulus devlet yapısının temelinde bir modernizm anlayışı söz konusudur. Devletleri oluşturan alt yapılar ve üst yapılar arasındaki tüm kurumlar modernizmden nasibini almıştır. Bu konuyu Arslantaş ve Aksoy (2010: 37) şu şekilde ifade etmektedir:

> Ulus-devlet çok sayıda modern anlamda kurumsallaşmış yapıdan oluşan alt sistemlerin ana sistemi meydana getirdiği bir kurgudur. Bu kurguda toplumsal kurumlar uluslararası bütünleşmeleri de dikkate alarak fertlere ve dini inanışlara rağmen işlevlerini yerine getirirler. Fertler, kendilerinden bağımsız çalışan bu toplumsal kurumlar içine doğarlar. Ekonomik sistem, siyasî sistem,

> eğitim sistemi, sağlık sistemi, hukuk sistemi, aile yapısı, finansal kurumlar ve kitle iletişim araçları bu yapılanma içinde fertleri modern anlamda şekillendirmekte ve ulus-devlet kurgusuna bu şekilde anlam katmaktadır.

Günümüzdeki anlamıyla bir modern devlet yapısının oluşması 16. yüzyıla kadar gitmektedir. Modern devletler, önceki devletlere göre birçok yönden farklı özelliklere sahiptir. Modern olmayan toplumlarda ülke kavramı ve bilinci çok fazla gelişmemiştir. Eski toplumlarda bireyler yer değiştirebilmekte ve modern toplumlardaki gibi bir aidiyet duygusuna sahip değillerdir. Modern öncesi dönemlerde Osmanlı'dan Afrika topraklarına kadar devlet yapıları bazı konularda benzerlik göstermiştir (Aktar, 1993: 68).

Modern bir ulus devletinde ülke olabilmenin öncelikli koşulu sınırları çizilmiş belli bir toprak parçasına sahip olmaktadır. Bununla beraber toplumda yaşayan herkese aynı yasalar ve kanunlar uygulanmaktadır. Bu düzenlemeler adil ve herkese eşit şekilde yaklaşmaktadır. Ayrıca devlet vatandaşlarını denetleyip söz hakkı, vergi düzenlemeleri, askerlik gibi uygulamalarla bir düzen yaratmaktadır. Yönetimler, her konuda modernize bir şekilde halkı en yetkin kesim olarak yönetmektedir (Hobsbawm, 1993: 103).

Modern ulus devletlerinde vatandaş olma doğuştan gelmektedir. Bireyler içine doğdukları ortamın bireyi olarak vatandaşlık hakkı kazanmaktadır. Öte yandan modern devletlerde ülke sınırları içerisinde yaşayan farklı milletlere ait kişiler de yaşama, barınma, korunma gibi temel haklara sahip olabilmektedir. Bu duruma sadece modern yapıdaki ulus devletlerinde rastlanmaktadır. Aynı topraklar üzerinde yaşayan bireyler arasında ırk, dil, din gibi farklılıklar olsa da modern devletler için önemli olan ülkenin uluslararası arenada sahip olduğu siyasi kimliktir (Durgun, 2000: 112).

Dil, bir toplumun sahip olduğu en önemli araçlardan birisidir. Hem bugünü yaşamak hem de gelecek nesillere her türlü toplumsal değeri aktarmada yazılı ve sözlü dilin katkısı olmazsa olmazdır. Modern ulus devletleri, herhangi bir sömürüye uğramamışlarsa kendi dillerini kullanmaktadır. Bununla beraber modern yapılarda yönetimin görevi kendi çıkarları doğrultusunda değil, kanun ve yönetmelikler çerçevesinde bir yönetim biçimi oluşturmaktır. Hükümet ile toplum arasında, devlet aracı bir rol oynamaktadır (Durgun, 2000: 112).

Genel olarak incelendiğinde modern ulus devlet yapısının başlıca tanımını kısaca ifade etmek gerekirse, belli bir alanda siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel değerler yaratan bir bütün olarak ifade edilebilir. Yönetici kesim halk üzerinde bağlayıcıdır. Fakat bu bağlayıcılık değişken ve sınırsız değildir. Yönetimler, kanun ve kurallar çerçevesinde sınırlı bir şekilde halkı

kontrol etmektedir. Modern devlet yapısı, dünyanın her yerinde ortak özellikler barındırsa da ülkelere göre bazı değişiklikler gösterebilir. Yönetimler gücü elinde bulundursa da ülke yönetimde herhangi bir şekilde bireysellikten söz edilemez (Durgun, 2000: 113).

2.4. İmge ve Kimlik İlişkisi: Kavramsal Bir Değerlendirme

İmge sözcüğü ile ilgili Türk Dil Kurumu sözlüğünde, "Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri; hayal, imaj ve duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesneler ve olaylar; düş, hayal, imaj" tanımları bulunmaktadır (TDK, 2025). Hayatın her alanında imgeler bulunmaktadır. Gündelik, sosyal ya da mesleki hayatın her noktasında imgelerle karşılaşılabilir. Birey ve toplumların sahip olduğu her türlü değer ve deneyimler, imgeler sayesinde bir anlam çerçevesine yerleşir.

İnsanlık tarihinin ilk imgeleri mağaralara yapılan çizimlerdir. Bu imgeler tamamen insan eli tarafından üretilmiştir. Ortaçağ'a gelindiğinde tabletler, hayvan derileri vs. kullanılmıştır. Aydınlanma çağı sonrasında ise ekonomik, sosyo-kültürel ve teknolojik gelişmeler ile imgelerin kullanımı had safhaya yükselmiştir (Parsa, 2007: 2-3). Melike Bakar Fındıkçı, imge ile ilgili şunları söylemektedir (2021: 450): "Geçmişten günümüze kadar pek çok farklı araçlarla ve farklı şekillerde karşımıza çıkan imgeler, içlerinde daima anlam veya anlamları barındırmışlardır. Bu anlamlar ise alıcı tarafından farklı kapsamlarda algılanmış ve yorumlanmıştır."

İmgelerin oluşurken hepsinin bir görevi vardır. Bu imgeler insanlar tarafından üretilmekte ve belli bir amaca hizmet etmektedir. İmgeler, zihinsel ve algısal imgeler olarak ikiye ayrılmaktadır. Zihinsel imgeler, geçmişten gelir ve bazı durumlarda zaman içerisinde değişime uğrayabilir. Algısal imgeler ise görsel bir dürtü sonrasında oluşmaktadır (Yücel, 2013: 23-35). Modernleşme ile beraber imgelerin yoğunluğu artış göstermiştir. Kitle iletişim araçlarının gösterdiği gelişmeler sonucunda imgeler gündelik hayatta daha sık karşımıza çıkar olmuştur (Williamson, 2001: 11).

Ron Burnett'a (2006: 119) göre, imgeler tecrübe ve fikirler arasındaki karşılıklı ilişkilerden oluşmaktadır. İmgelerin çeşitli görevleri bulunmaktadır. Estetik bir yanı olmasının yanı sıra sahip olduğu deneyimler ile beraber kurallar koyarak birey ve toplumları yönlendirir. Bu sayede yerine göre bir karar mekanizması olarak çalışır (Yücel, 2013: 61, Uçar, 2004: 31-32). İmgeler böylece bireylere karar verme aşamasında yardımcı olmaktadır.

Bir kişinin imgelerle tanışması doğumundan itibaren başlamaktadır. İnsan konuşmadan veya yazmadan önce gördüğü her imgeye bir mana yüklemeye çalışır (Sayın, 2015: 14). Modern devlet yapılarında imgeler artık bir iletişim aracı olarak yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır. İmgeler bir toplumun siyasal, ideolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel birikimi ve kimliği hakkında bilgi verir (Bakar Fındıkcı, 2021: 452).

Kimlik sözcüğü Türk Dil Kurumu sözlüğünde, "Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü; etiket ile kişinin kim olduğunu tanıtan belge; kimlik belgesi, kimlik kartı, tanıtma kartı, hüviyet, hüviyet cüzdanı" tanımları yer almaktadır (TDK, 2025). Kimliklerin kişinin kendisini nasıl gördüğü ve çevresinin onu nasıl gördüğü olarak iki ayrı niteliği olduğunu belirten Nuri Bilgin, bu konuyu şu şekilde açıklamıştır (Bilgin, 2007: 11): "Kişi veya grubun adresi, kendisini, kimlere yakın veya uzak görmesiyle ilgilidir. Kişi veya grubun kime karşı, kime rakip veya düşman, kimle birlikte veya kime dost olduğunun üzerine yansıdığı bir çekme-itme, sempati antipati alanındaki konumudur."

Kimlik, bireyleri ve toplumları belirleyen en temel unsurdur. Birey hakkında tüm bilgilere kimlikler üzerinden ulaşılabilir. Kimlikler aracılığıyla bireyler bir toplum içerisinde yer edinir. Bu yönüyle kimliklerin toplumsal yapı hakkında bilgilendirici olma gibi de bir işlevi bulunmaktadır. Bir toplum içerisinde aynı kimliğe sahip olan insanlar örgütlenme konusunda organize olurlar. Bireylere aidiyet duygusunun yüklenmesine ve toplum olarak hareket etmede kimlik bilinci oldukça önemli bir konumdadır. Kişinin kendi ve diğer insanlar tarafından nasıl görüldüğü sahip olduğu kimlikler üzerinden oluşmakta ve etkilenmektedir (Aşkın, 2007: 213).

Kimlik, çeşitli aşamalardan geçerek oluşmaktadır. Toplumların bir kimlik kazanmasında toplumsal iç olaylar ve çevresel etmenler etkili olmaktadır. Bireysel kimlik, kişinin doğuştan getirdiği ve zaman içerisinde kazandığı değerler sonucunda oluşmaktadır. Kişinin sosyallik seviyesi, hayata bakış açısı ve kendini gerçekleştirme isteği gibi durumlar karşısında bir kimlik oluşmaktadır. Öte yandan sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal etmenler gibi dışsal faktörler de kimlikler üzerinde belirleyici olabilmektedir. Sosyal alan içerisinde insan ve grupların kimliklerinin oluşmasında diğer bireylerin onlar hakkındaki düşünceleri de etkili olmaktadır. Bu yönleriyle kimlik çeşitli etmenlerden oluşan değerler bütünüdür (Aka, 2010: 19-59).

İnsan toplumsal bir varlıktır. Tarih boyunca dönemlere göre farklı kimliklere sahip olmuşlardır. Modernleşme ile beraber kimlik yapılarında da değişimler olmuştur. Bireylerin doğuştan gelen bir kimliği vardır ancak bu derinlikleri olan bir yapıdadır. Zaman içerisinde

değişiklik gösterebilir. Birey ve toplumlar zaman içerisinde bir kimlik inşa etme süreci içerisindedir. Bu süreçler üzerine başta psikoloji olmak üzere tüm sosyal bilim dalları çeşitli araştırmalar gerçekleştirmiştir (Büyükbaş ve Şeyhoğlu, 2025: 137-138). Kimlikler ve imgeler arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Var olan imgeler kimlik yapılarını etkilerken, zaman içerisinde gelişen kimlik yapıları da yeni imgelerin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Böylece imge ve kimlik arasındaki bu bağlantılar sonucu modern fikir ve kişiler ortaya çıkmaktadır.

2.5. Türk Kimliğinin Tarihsel Kökleri ve Fikir Akımları

Çalışmanın bu bölümünde Türk kavramının ne olduğu, köklerinin nereye dayandığı, günümüze kadar geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm süreçleri ele alınacaktır. Bu çerçevede bir önceki bölümde ele alınan kimlik olgusu üzerine yapılan araştırmalardan da faydalanılacaktır. Türk kimliğinin tarihsel köklerinin ele alınması için cumhuriyet öncesi döneme gidilecek ve Osmanlı Dönemindeki kimlik arayışları incelenecektir. Bununla beraber fikir vermesi amacıyla o dönemlerde çıkan fikir akımları ve bu fikir akımları sırasında oluşan kimlik yapıları araştırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük fikir akımları ele alınacaktır.

Türk kimliğinin inşa sürecinde siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve jeopolitik özellikler etkili olmuştur. Bulunduğu coğrafya gereği tarihi savaşlar atlatan Türkler, değişim ve dönüşüm süreçlerine uğramıştır. Birçok farklı milletle bir arada yaşayan Türkler, onlara her türlü kültürel birikimini aktarırken onlardan da bazı özellikler kazanmıştır. Çatışma ve savaşma durumları beraberinde kaynaşmayı da getirmektedir. Tarih boyunca Türk toprakları bulunduğu jeopolitik konumu yüzünden birçok saldırıya uğramıştır. Bununla beraber sahip olduğu doğal güzellikler ile beraber diğer milletler için oldukça çekici bir hal almıştır (Yetişgin, 2014: 37-39).

Türk kimliğinin oluşması MÖ (milattan önce) iki binli yıllara kadar dayanmaktadır. Türkler, Ural Dağları'ndan Çin topraklarına kadar uzanan bir bölgede geniş bir hâkimiyete sahip olmuşlardır. Merkezi Ural-Altay'a dayanan Türkler, savaşçı yapıları ile tanınmıştır (Ögel, 1991: 4). Savaşçı kimlikleri aldıkları saldırılar üzerine zaman içerisinde gelişmiş ve Türkleri yeni topraklar fethetmeye yönlendirmiştir. Böylece tarih sinemasında sürekli göç eden ve yeni bölgeler keşfeden bir görünüm sergilemişlerdir. Avrupa, Orta Doğu, Çin ve Hindistan gibi bölgelere kadar ulaşan Türkler, birçok yönden zengin bir kimliğe sahip olmuştur (Heyet, 1996: 1-3). Memet Yetişgin (2014: 37) Türk kimliği üzerine düşünceleri şu şekilde aktarmaktadır:

> "Tarihe yön veren büyük olayların yaşandığı bölgede Türk kimliği tarihle birlikte şekillenmiştir. Türk kimliği Orta Asya'nın step kültüründen köklerini,

İslâm dininin geniş etkilerini ve batı medeniyetinin katkılarını içeren bir kimlik karakteri kazanmıştır. Bu nedenle Türk kimliği tekdüzelikten, tutuculuktan ve basitlikten uzak, tecrübeli, hoşgörülü, bilge ve medenî bir kimliktir. Doğu ile Batının içinde, farklı medeniyetleri anlayan, doğu ile batıya ve farklı medeniyetlere karşı ve bunlar içerisinde güçlü yere sahip olan bir kimliktir."

2.5.1. Osmanlı Döneminde Kimlik Arayışları

Günümüzde Türk kimliğinin oluşmasının temeli Osmanlı Dönemi'nde yaşanan gelişmelere ve sosyo-kültürel birikimlere dayanmaktadır. Anadolu topraklarının konumu ve bereketi, bu bölgeyi oldukça değerli kılmıştır. Yüzyıllar boyunca birçok etnik ve dini grubun yaşadığı bu topraklarda kimlik arayışları oldukça yaygındır. Güçlü devletler ile karşı karşıya kalan Osmanlı, jeopolitik konumu gereği farklı medeniyetlerin uğrak noktası haline gelmiştir. Bir kültür armonisine içerisinde farklı milletlerin yaşadığı Osmanlı, üç farklı kıtada günümüz Türk kimliğinin oluşmasında inşa sürecini başlatmıştır (Ortaylı, 2003: 11-22).

Türkler tarih arenasında hâkim olduğu bölgelerde beraber iç içe bir şekilde yaşadığı toplumlardan etkilenmiştir. Hâkim olduğu topraklarda yaşayan gruplara karşı sorumluluk bilinci yüksek bir şekilde yaklaşan yöneticiler, birey ve gruplara adalet, hakkaniyet ve eşitlik unsurlarını gözeterek yaklaşmıştır. Onların her türlü sosyo-kültürel ve dini değerlerine saygı duyan Osmanlı Devleti, kendi sosyo-kültürel yapısına uygun olan özellikleri de benimsemiştir. Bununla beraber diğer toplumlardan alınan yaşam biçimlerini geliştirip dizayn ederek gelecek nesillere aktarılmasını sağlamıştır (Ortaylı, 2003: 12).

Osmanlı'nın egemen olduğu topraklarda yerel halk öz kimliğini korumuştur. Bununla beraber hiçbir baskıya maruz kalmamanın vermiş olduğu rahatlık ile beraber Arnavutluk, Bosna Hersek gibi devletler de İslamiyet'i kabul etmişlerdir. Bu da Osmanlı dönemindeki kimlik yapısının kabullenebilir bir nitelikte olduğunu göstermektedir (Yücel, 1987: 71). Türk kimliği 19. yüzyıla gelindiğinde bir değişim dönüşüm sürecine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin aydınlanma hareketleri karşısında başlattığı reform gelişmeleri cumhuriyet ve sonrasında da devam etmiştir. Bu gelişmeler sonrasında Türk kimliği çok daha modern bir görünüme kavuşmuştur. Türk kimlik yapısı değişen dünya düzenine uyum sağlamakla beraber özünü yitirmemeye de gayret göstermiştir (Yetişgin, 2014: 61-62).

Yetişgin (2014: 62), Türk kimlik yapısını şu şekilde özetlemektedir:

> "Türk kimliği, üzerinde yaşadığı toprağın tarihsel geçmişi ve kültürüyle ve medeniyetlerin buluşma noktasında bulunmasından dolayı; tekdüze ve basit bir kimlikten ziyade, çok yönlü, Doğu ile Batıyı buluşturan, Orta Doğu görüntüsü ile Avrupalı görüntüsünü bir arada gösteren, doğu ile batıyı anlayabilen ve yorumlama kabiliyeti olan tecrübeye ve olgunluğa sahiptir. Farklılıkların buluştuğu, kaynaştığı, olumlu yeniliklerin ortaya çıkmasına izin veren hoşgörülü ve olgun bir kimliktir."

2.5.2. İslamcılık, Osmanlıcılık ve Batıcılık

Osmanlı Devleti, Batı'da gelişen modernleşme hareketleri karşısında yaşadığı geri kalmışlığa çözüm bulabilmek adına farklı fikir akımları geliştirmiştir. Tanzimat Dönemi sonrasında Osmanlı, gelişmişlik seviyesini yükseltme amacıyla İslamcılık, Osmanlıcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi fikir akımları üzerinden çeşitli reform çalışmaları gerçekleştirmiştir. Osmanlı'nın yenilenme çalışmalarının anlaşılabilmesi için diğer ülkelerdeki gelişmelere ve oluşturulan fikir akımlarının yarattığı etkiye bakmak gerekmektedir. Osmanlı'nın modern bir nitelik kazanması başta toplumsal alanda olmak üzere her alanda bir değişim ve dönüşüm süreci olarak başlamış ve günümüze kadar uzanmıştır (Taş ve Göksüçukur, 2019: 467-469).

16. yüzyıla kadar oldukça güçlü bir devlet olan Osmanlı, kendi içerisinde ve uluslararası alanda yaşadığı problemler sonrasında eski gücünü yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Buna karşın Batı toplumlarında ise sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik anlamda ciddi gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlı, bu gelişmelere ayak uydurabilmek adına toplumsal ve kurumsal anlamda reform çalışmaları gerçekleştirmiştir (Akçura, 1988: 6). Modernleşme adı altında Osmanlı ve diğer ülkeler, Batı'daki gelişmelere uyum sağlayabilmek için bu gelişmeleri yakından takip ettiler (Ülken, 1996: 6).

Osmanlı'nın modernleşme gelişmelerine karşın ürettiği fikir akımlarından birisi olan İslamcılık, kısaca İslam dinini benimsemektir. İslamcılık, yaşamın her alanına temel olarak İslam'ı yerleştirmektir. Kutsal kitap Kur'an-ı Kerim rehberinde İslam'ın kural ve kaidelerini sosyal yaşamın ve devlet yönetiminin tüm karar merkezlerine yerleştirmek istenmiştir. Böylece İslam'ın yol göstericiliği ile beraber Batı'nın gelişmişlik seviyesi yakalanabilecektir (Kara, 2011: 17). İslamcı görüşün savunucularına göre Osmanlı Devleti eski ihtişamlı günlerine kavuşabilmek için İslamiyet'i başat unsur olarak görmelidir (Tunaya, 1962: 12).

İslamcılık görüşü II. Abdülhamit yönetiminde etkin bir şekilde uygulanmıştır. Sadece Osmanlı Devleti'nin değil, dünya üzerindeki tüm Müslümanların İslamiyet ile yönetilmesini

içeren İslamcılık anlayışı, 1870 sonrasında Osmanlı'da güçlü bir siyasal ideoloji konumuna yükselmiştir. Bununla beraber bir fikir akımı olarak güçlü bir kesime hitap etmesi II. Meşrutiyet Dönemi ile beraber gerçekleşmiştir (Kara, 2011: 29). Şerif Mardin'e (1991: 17) göre İslamcılık anlayışında önemli olan diğer toplumlardan sadece teknolojik gelişmelerin takip edilip uyum sağlanmasından geçen bir süreç olarak belirtilmiştir. Onun dışında toplumsal, dini, kültürel ve siyasal alanlarda öz benlik korunmalıdır. Mardin, özellikle bunu vurgulayarak milli kimliği korumak istemiştir.

Modernleşme süreçlerinde ortaya çıkan önemli fikir akımlarından birisi olan İslamcılık, İslam'ın yaşamın merkezine indirgenmesi ve onun kuralları dâhilinde çalışmalar gerçekleştirmeyi içermektedir. Burada önemli olan modern dünyanın gerekliliklerine göre İslam'ın kanunlarını değiştirmeden modern bir şekilde uygulamayı gerektirmektedir. Bu amaçla geliştirilen İslamcılık fikri, dönem şartları ve modernleşme çalışmaları karşısında etkili olacak gerekli ortam ve süreyi yakalayamamıştır (Kara, 2003: 199).

Modernleşme döneminde ortaya çıkan düşünce akımlarından birisi de Osmanlıcılık fikridir. 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi sonrasında yaşanan gelişmeler uluslararası etki yaratmış ve bu durumdan Osmanlı Devleti de etkilenmiştir. 19. yüzyıla gelindiğinde ise siyasi, ekonomik, idari ve sosyal anlamda bir sorunlar yumağı haline gelmiştir. Batı toplumlarında gelişen ulus devlet ve milli kimlik gelişmeleri sonrasında Osmanlı topraklarında yaşayan diğer topluluklar bir ayaklanma içerisine girmiştir. II. Mahmut yönetiminde başlayan çalışmalar Tanzimat Dönemi'ne kadar sürmüş, Osmanlıcılık fikri adı altında hayata geçirilmiştir. Gayrimüslimlerin özgürlük fikrine karşı Osmanlı, Osmanlıcılık ile tek bir bütün olmayı hedeflemiştir (Demir, 2011: 331).

Tanzimat Dönemi, Osmanlı Devleti adına devlet içinde ve uluslararası alanda çatışmaların yoğun olduğu bir süreçtir. Bu dönemde başta toplumsal konular olmak üzere siyasal, ekonomik, idari ve kültürel sorunlar baş göstermiştir. Osmanlı topraklarında yaşayan diğer toplumlar kendi devletlerini kurmak istemiş ve yönetime karşı isyan etmişlerdir. Giderek büyüyen bu ayaklanmalar karşısında Osmanlı güç kaybetmiş, müdahale edilmeye oldukça uygun bir hale gelmesine neden olmuştur. Batılı ülkeler Osmanlı'da yaşayan farklı etnik yapıları yönetimlerine karşı kışkırtarak iç sorun çıkmasını hedeflemiştir. Bu duruma karşı Osmanlı bu toplumlara karşı tavizler vermiş, farklı özgürlükler tanımıştır. Böylece Osmanlıcılık fikrini hayata geçirerek birlik ve beraberlik sağlanmak istense de bu politika başarıya ulaşamamıştır (Demir, 2011: 331-332).

Fransız İhtilali sonrasında milliyetçilik fikri uluslararası bir boyut kazanmış ve azınlıklarda kendi ülkelerini kurma isteğinin uyanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda Osmanlı'da yaşayan farklı uluslar bulundukları bölgelerde başkaldırı ve iç ayaklanmalar gerçekleştirmiştir. Birçok yönden dış sorunlarla boğuşan Osmanlı Devleti, içeride de farklı çatışmalarla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum ülkenin maddi ve manevi anlamda yıpranmasına sebep olmuş, parçalanma ve yıkılış süreçlerinin hızlanmasına yol açmıştır. Her ne kadar başta Osmanlıcılık olmak üzere diğer akımlar ile bazı sorunlar çözülmeye çalışılsa da bu ayaklanmaların önüne geçme yolunda yeterli seviyeye gelinememiştir (Güler, 1996: 15).

Osmanlı'nın devlet yapılanmasında azınlıklar bağlı oldukları dine göre sınıflandırılmıştır. Sosyal, siyasal, idari ve kültürel anlamda yapılan düzenlemeler de bütünüyle dine göre belirlenmiştir (Eryılmaz, 1992: 11). Fakat milliyetçilik görüşünün yayılmasından kısa bir süre sonra azınlıkların bu yapısı sürdürülemez bir konuma ulaşmıştır. Bunu fark eden Osmanlı, herkesi bir çatı altında toplamak amacıyla Osmanlıcılık fikrini öne sürmüştür. Modernleşme çalışmaları ve milliyetçilik fikri göz önünde bulundurularak oluşturulan Osmanlıcılık akımı ile içsel çatışmaların önüne geçilmeye çalışılmıştır (Sarınay, 1994: 8).

Osmanlıcık fikri ile Osmanlı topraklarında yaşayan azınlıkların bağımsız bir devlet olma isteği engellenmek istenmiş ve milliyetçilik fikri öncesinde olduğu gibi tek bir bütün halinde yaşamaya devam etmek hedeflenmiştir (Ortaylı, 1977: 7). Osmanlıcılık ile aynı devletin topraklarında yaşayan herkesin herhangi bir ayrım yapılmadan her konuda eşit olması kabul edilmiştir. Böylece aynı devletin farklı bölgelerinde bir arada yaşayan her bir birey ve grubun Osmanlı olarak tek bir kimlik altında birleşmesi hedeflenmiştir (Bayraktutan, 1996: 36).

İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük gibi fikir akımlarının ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahip olan fikir akımı ise Avrupalı ülkelerde modernleşme hareketleri sonrasında ortaya çıkan Batıcılık fikridir. Batıcılık düşünce yapısının iki farklı tanımlaması yapılabilir. Bu tanımlamalar Batılı ülkeler tarafından ve bundan etkilenen diğer ülkeler tarafından yapılan tanımlamalardır. Genel olarak bakıldığında ise Batıcılık fikri, Batılı ülkelerin aydınlanma çalışmaları ve modernleşme gelişmeleri sonrasında başta teknoloji olmak üzere siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve idari yönlerden gösterdiği gelişmelerin diğer ülkeler tarafından benimsenmesini içermektedir. Bu yönleriyle Batıcılık fikri, bir değişim ve dönüşüm sürecinin inşasıdır. Devletler kimi zaman Batılı ülkelerden gördüğü şeyleri tümüyle benimsemiş, kimi zaman da kendi toplumsal yaşamına uyarlayarak kabul etmiştir (Mardin, 1991: 26).

Osmanlı Devleti'nin uluslararası düzeyde yaşanan gelişmelere ve yenidünya düzenine uyum sağlayamaması Batıcılık fikrinin ön plana çıkmasında etkili olmuştur. Bu aşamada II. Mahmut dönemine gelindiğinde Osmanlı'nın içerisinde bulunduğu zor durumdan kurtulmasının çözümünün Batıcılık fikrinde yattığına inanılmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti yenilenme süreci için Avrupalı devletlere göre oldukça geç kalmış bir konumda bulunmaktadır. II. Mahmut, Batılılaşma çalışmaları gerçekleştirilirken Osmanlı'nın özünü ve temel yapısını korumaya özen göstermiştir. Akılcı ve modernite bir anlayışla yola çıkan II. Mahmut, ülkenin temel ve en acil ihtiyaçları kapsamında reform çalışmaları gerçekleştirmiştir. Gelenek ve görenekleri korumasına karşın Osmanlı Devleti, batılılaşma çalışmalarına başlamakta geç kalmıştır (Tunaya, 1960: 58-59).

Batıcılık fikrini savunan aydınlara göre eğitim, idari, sosyal, siyasi, askeri, ekonomik ve dini konularda Batılı devletlerin yaşam tarzını benimsemek gerekmektedir. Batıcılık fikri Osmanlı'da geniş yankı uyandırırken laiklik konusunda da gelişmeler yaşanmıştır. Modernleşme yolunda hilafet yerine laik bir yönetim tarzı benimsenmesine karar verilmiştir. Batılı devletler karşısında yaşanan geri kalmışlığın reçetesinin laiklikten geçtiğine inanılmıştır. Bu konuda din ve dini yaşam konusunda da bir değişiklik yapılmasına karar verilmiştir. Batıcı anlayışla beraber dini konularda modernize bir gelişim yaşanmalı, gelenekselci yapı ve kurumların yönetim tarzı değişmelidir. Sosyal yaşamda dinle ilgili unsurların yerini gündelik pratiklerin alması gerektiğine inanılmıştır (Sarıbay, 1985: 74-75).

Genel olarak bakıldığında aydınlanma hareketleri ve modernleşme gelişmeleri sonrasında Batıcılık fikri Osmanlı topraklarında büyük bir ilgi uyandırmıştır. Temelde Batıcılık fikrinin ortaya çıkmasında ana problemin dini konular olduğu bilinmektedir. Batıcılık fikri dine karşı mesafeli yaklaşmış, toplumsal yaşamdaki etkinliğini en aza indirgemeye çalışmıştır. Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük gibi akımlarda da olduğu gibi Batıcılık fikrinde de dinin sosyal yaşam üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Farklı fikir akımları bu konuya farklı açılardan yaklaşmıştır. Batıcılık fikri de bu duruma karşı akılcı bir yol izlemek istemiştir. Din olgusunun toplumsal kimliğinin etkileri azaltılmaya çalışılarak dinin bireysel bir şekilde yaşanmasının çağın gerekliliği olduğuna inanılmıştır. Batıcılık fikrine göre başta dini konular olmak üzere yaşamın her alanında Batı örnek alınmalı, modernleşme için gerekli reform çalışmaları yapılarak toplumun yaşam tarzına yansıtılmalıdır (Taş ve Göksüçukur, 2019: 477).

Batıcılık fikir akımının ortaya çıkmasında ve geniş bir yankı uyandırmasında 1789 yılındaki Fransız Devrimi, Avrupa'da yaşanan aydınlanma hareketleri ve neticesinde gelişen modernleşme faaliyetleri etkili olmuştur. Osmanlı topraklarında gelişimi ise II. Meşrutiyet

gelişmesi sonrasında gerçekleşmiştir. Ancak Batıcılık fikri her ne kadar II. Meşrutiyet sonrasında ortaya çıkıp yaygınlık kazansa da bir düşünce yapısı olarak çok daha öncelerden Osmanlı toprakları içerisinde düşünülmeye başlamıştır. Modern çağın gerekliliklerine uyum sağlamak ve çağdaş bir medeniyet yapısına sahip olmak isteyen düşünürler, kısık sesler ile Batıcılık fikrini dillendirmeye başlamıştır. Avrupa'da teknoloji başta olmak üzere sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda ortaya çıkan gelişmeler sonrasında Batıcılık fikri Osmanlı topraklarında ortaya çıkmak için kendisine uygun bir zemin yakalamıştır. Osmanlı'nın o dönem yaşadığı iç ve dış problemler, devlet yönetimlerini çeşitli fikir akımları yaratarak onlar üzerinden modern dünyayı anlama ve gelişmeleri yakalamaya itmiştir. Böylece farklı fikir akımları, devletin öz yapısı korunarak benimsenmeye çalışılmıştır (Aksanyar, 2015: 229-230).

2.6. Türkçülük Düşüncesinin Doğuşu ve Temel Kaynakları

Modernleşme gelişmelerine karşı bir direnç göstermek, Osmanlı devlet yapısını ve Türk kimliğini koruyup yaşatmak amacıyla oluşturulan bir diğer fikir akımı ise Türkçülük'tür. Osmanlıcık fikir akımın ortaya çıkmasında etkili olan Fransız Devrimi ve beraberinde gelen milliyetçilik akımı, Türkçülük fikrinin de fitilini yakmıştır. Milliyetçilik ve ulus devlet kavramlarını lehine çevirmek isteyen Türkler, Türk milliyetçiliği ile Osmanlı'nın yıkılışını durdurmak istemiştir. Türk milliyetçiliği ve kısaca Türkçülük anlayışı ile Osmanlı topraklarında yaşayan herkesi Türk kimliği çatısı altında toplamak amaçlanmıştır. Böylece devletin birlik ve beraberliğini korumak, tek millet çatısı altında eskisinden daha güçlü bir Osmanlı Devleti oluşturmak için çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Oba, 1995: 11).

Türkçülük fikri bir akım olarak II. Meşrutiyet sonrasında oldukça önemli bir nitelik kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nin gücünün azaldığı ve otoritesinin sarsıldığı 19. yüzyılda Türkçülük fikri, devletin birlik ve beraberliğin korunmasında ideal bir yöntem olarak görülmüştür. Türk milliyetçiliğinin oluşması ve gelişmesi konusunda Türkçülük ideolojisinin önemli katkıları olmuştur. Milli bir kimlik oluşturarak ve ulus devlet yapısı inşa ederek Osmanlı topraklarında yaşayan herkesi ortak bir görüş altında toplamak amaçlanmıştır. İslamcılık, Osmanlıcılık ve Batıcılık fikir akımlarında olduğu gibi Türkçülük ideolojisinde de değim ve dönüşümle beraber toplumsal yapının özü korunmaya çalışılmıştır (Sarınay, 1994: 2-26).

Türkçülük fikir akımının ortaya çıkmasında etkili olan bazı temel kaynaklar bulunmaktadır. Osmanlı'da Türkçülük ideolojinin yayılmasında Kafkas, Kırım ve Kazan Türkleri ile Rusya'daki Türk topluluklarının milli kimliklerini koruması öncü olmuştur. Bununla beraber savaşçı bir kimliğe sahip olan ve düzenli olarak fetihlerde bulunan Osmanlı

ordusunun 1912-1913 yılları arasında Balkan ülkeleri ile yaptığı mücadeleler sonrasında Türkçülük fikri yaygınlık kazanmıştır (Aydın, 1993: 148).

Türkçülük fikir akımının değindiği önemli konulardan birisi de dil olgusudur. Dil, bir milletin sesi ve kimliği olarak ulusal ve uluslararası alanda toplumların aynası niteliğindedir. Osmanlı toplumunda önde gelen aydınlar öz bir dil yapısı oluşturmak ve ulusal bir nitelik kazandırarak geleceğe taşımak istemişlerdir. Osmanlı topraklarında başta dini toplumsal her alanda Türkçeleşme yoluna gidilmiştir. Tüm kurum ve kuruluşlarda, camilerde ve gündelik hayatta Türkçe'nin konuşulması, Türkçülük ideolojisinin başarıya ulaşması noktasında olmazsa olmaz bir durum olarak görülmüştür. Osmanlı topraklarında yaşayan azınlıkların da ortak bir dil kullanması ile tek millet anlayışının gerçekleştirilebileceğine inanılmıştır (Öğün, 1995:173).

Türkçülük fikir akımının ortaya çıkmasında ve gelişim göstermesinde dönemin önde gelen aydınları oldukça etkili olmuştur. Türk yazar ve siyasetçi Yusuf Akçura, Türkçülük fikrini yaymak için çalışmalarda bulunmuştur. Osmanlı siyasetinde Türkçülüğü aktif bir görüş haline getirmek isteyen yazar, bu sayede bağımsız olmak isteyen tüm azınlıkların bir çatı altında buluşabileceğine inanmıştır (Akçura, 1998: 127). Bununla beraber Osmanlı Devleti'nin eski görkemine kavuşabilmesi ve güçlenebilmesi için Batı'daki gelişmeleri yakından takip ederek dönemin gerektirdiği modernizme ayak uydurmasının bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir (Muhammetdin, 1998: 80-81).

Türkçülük ideolojisinin yükselmesinde ciddi katkıları bulunan diğer bir isim ise Türk Edebiyat tarihinin en önemli yazarlarından birisi olan Ziya Gökalp'tir. Ziya Gökalp doğrudan Türkçülük fikirleri ile akıllara gelen ve Türkçü kimliği ile dikkat çeken bir isimdir. Yazara göre Türkçülük yaşamın her alanında, yurtiçi ve yurtdışında Türk kimliğini en üst mertebeye çıkarma çabası olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle yazar Türkçülüğü sadece o dönem azınlıklar tarafından çıkan isyan ve ayaklanmaları bastırmak olarak görmemiş, Türk kimlik ve kültürünü dünyanın dört bir yanına ulaştırma çabası olarak görmüştür (Türkdoğan, 1996: 145-146).

Ziya Gökalp, Batılılaşma konusunda seçici davranılması gerektiğini, Osmanlı Devlet yapısı ile örtüşen ve İslamiyet'in kurallarına uygun olan gelişmelerin örnek alınmasını ifade etmiştir. Din, devlet ve modern hayat gelişmelerinin birbirinden ayrılmasını ve bağımsız şekilde toplumsal yaşam içerisine benimsetilmesi gerektiğini düşünmüştür. Gökalp'e göre Türkçülük de diğer düşünce akımlarında olduğu çağdaş yaşamı yakalama noktasında Osmanlı Devleti'nin elini güçlendiren bir olgu olmuştur (Heyd, 1980: 56-64).

Fransız İhtilali sonrasında yayılan milliyetçilik akımı ve 19. yüzyıl boyunca Batılı toplumlarda ortaya çıkan sosyo-kültürel ve teknolojik gelişmeler sonrasında Osmanlı Devleti, iç ve dış sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İçeride çıkan ayaklanmaları bastırmak ve çağın gerektirdiği modernleşme hareketlerine uyum sağlamak isteyen Osmanlı, çeşitli fikir akımları üzerinden bu hedefine ulaşmaya çalışmıştır. Ancak bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir husus bulunmaktadır. Osmanlı Devleti, modernleşme döneminde Avrupalı ülkelerdeki gelişmeleri olduğu gibi kabul etmemiş, çıkarılan fikir akımları üzerinden Osmanlı devlet yapısına ve kimliğine uygun bir inşa süreci gerçekleştirmiştir. Bu sayede devlet ve toplum yapısına uygun olmayan her türlü yeniliklerin de önüne geçilmiştir. Sonuç olarak Osmanlı'dan bugüne kadar başta Türkçülük fikri olmak üzere diğer düşünce akımları etkisini sürdürmektedir ve milli kimlik yapısı özü korunarak değişiklik göstermektedir (Taş ve Göksüçukur, 2019: 486).

3. BASIN VE HALKEVLERİ

Tez çalışmasının bu bölümünde genel olarak basın ve halkevleri üzerine bilgiler verilecektir. Basının ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı, hangi işlevlere sahip olduğu ve bu işlevlerin bireysel ve toplumsal yaşamdaki etki gücü araştırılacaktır. Bu kapsamda Türk basını farklı dönemlere bölünerek detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Halkevleri, etkin olduğu yıllarda toplumun halinden anlamaya çalışmış ve toplumun en küçük ferdine kadar seslenmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla da topluma ulaşmanın en kolay yolu olarak basın görülmüştür. Basının gücünden faydalanmayı bilen Halkevleri, Halkevi Dergileri çıkararak bireyin ve toplumun sesi olmayı, yönetici kesimle halk arasında köprü görevi kurmayı hedeflemiştir.

Halkevi ve bu kurumlarda çıkan Halkevi Dergileri, 1932 ile 1951 yılları arasında aktif şekilde çalışmalar yaparak basında kendine güçlü bir yer edinmiştir. Cumhuriyet sonrasında yıpranmış ve dağılmış halkın yeniden birlik beraberlik çatısı altında buluşup tek vücut olmasında bu dergiler oldukça etkili olmuştur. Halkevi Dergileri, yönetim ve halk arasında enformasyon aktarımı görevini yerine getirmiştir. Bu bölümde cumhuriyet yıllarındaki Türk basını Ebedi Şef Döneminde Basın, Milli Şef Döneminde Basın ve Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Basın olmak üzere üç ayrı dönemde ele alınacaktır. Bu dönemlerde Halkevleri ve Halkevi Dergileri'nin yaptığı çalışmalar ve halk üzerindeki etkisi inceleme konusu olacaktır. Bununla beraber çalışmanın odak noktası olan halkevleri ile Türk imgesi arasındaki ilişki de bu bölümde incelenecektir. Türk imgesinin inşa sürecinde basının nasıl bir rol oynadığı araştırılacaktır. Türkiye'de dergicilik faaliyetleri ve yapılanmaları hakkında bilgi verilecektir.

Basın üzerine alt başlıklar halinde genel bilgiler verildikten sonra Halkevleri ve Halkevi Dergileri ile ilişkisine bakılacaktır. Öncelikle Cumhuriyet sonrasında kurulan Halkevleri'nin kurulduğu dönemin özellikleri, kuruluşu ve gelişimine değinilecektir. Çalışmanın bu aşamasında Halkevleri'nin temellerinin atıldığı Türk Ocakları üzerine bilgiler verilecektir. Halkevleri, Türk Ocakları'nın devamı niteliğinde çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda Halkevleri'nin kuruluş gerekçeleri, vizyon ve misyonu, örgütlenme şekilleri, etkinlik alanları hakkında konuşurken Türk Ocakları'na değinmemek mümkün değildir.

Basın, bir toplumda yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü büyük güç olarak geçmektedir. Halkevleri de bu gücün farkına varmış, adeta halkın hem yönetimlere hem de toplumsal hayata karşı adeta eli ayağı olmuştur. Bu bölümde basın ve Halkevleri üzerine yapılacak incelemelerde, önceki bölümde detaylı şekilde ele alınan ve çalışmanın temel araştırma konusu olan Türk imgesi de ilişkilendirilerek ele alınmaya çalışılacaktır.

Basın, sahip olduğu enformasyon ve kitleleri harekete geçirme gücüyle tarihsel süreç boyunca dünyanın her bölgesinde iktidarlar tarafından sahiplenmiş ve kontrol altında tutulmuştur. Tarih boyunca tüm devletlerde bu gücü elinde bulunduran yönetimler, basını kendi çıkarları doğrultusunda yönetmiş ve halka yön vermiştir. Bu yönüyle basın, halk ile yönetimler arasında bir köprü görevi kurmaktadır. Basın, yapısal olarak ülkelere ve dönemlere göre farklı niteliklere sahip olsa da temel işlevi ve kullanım amacı her zaman aynıdır. Bu yönüyle basın enformasyon sağlayıcı, yönlendirici ve kimi zaman da denetçi rolü üstlenmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde basın, "Gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü; matbuat" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025).

Osmanlı Devleti'nde basının gelişimi ve kullanımı üzerine araştırma yapılırken matbaaya değinmeden geçmek mümkün değildir. Osmanlı'da diğer konularda olduğu gibi basının gelişimi noktasında da Batı'dan daha sonra harekete geçilmiştir. Bu yüzden basın yayın organları ve içerikler Osmanlı'da gelişmiş bir şekilde yayın hayatına başlamıştır. Matbaanın gelişmesiyle beraber basın faaliyetleri hız kazanmıştır. Batılı ülkeler ile Osmanlı Devleti arasında matbaanın kullanılmaya başlanması arasında neredeyse üç asır zaman farkı bulunmaktadır. Batı'da ilk matbaa çalışmaları 15. yüzyılda Alman Johannes Gutenberg tarafından gerçekleşmiştir. Osmanlı'da matbaanın kullanılmaya başlaması ve gazetecilik faaliyetlerinin başlaması ise 18. yüzyılı bulmuştur (Güz, 2014: 40-41).

Osmanlı'da matbaa faaliyetlerinin başlamasında dönemin Fransa elçisi Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin seyahatleri etkili olmuştur. Osmanlı topraklarında ilk kez 1727 tarihinde İbrahim Müteferrika tarafından matbaa kullanılmıştır. Bu matbaa, Türkçe kelimeleri ve Batı'da kullanılan matbaaların sahip olduğu nitelikleri barındıran bir yapıdadır (Berkes, 2025: 51-52). Matbaanın Osmanlı Devleti'ne Avrupalı devletlere göre daha geç dâhil olmasının Osmanlı'ya bazı faturaları olmuştur. Gazete, dergi, kitap gibi yayınların kolay bir şekilde basılamaması ve yurtiçi-yurtdışı dünya gelişmelerinin halka ulaşamaması sonucu halk modern dünyanın yapısına uyum sağlamakta zorlanmış ve geç kalmıştır.

Modern basın öncesinde Osmanlı'da halk ve yönetim arasındaki ilişki vakanüvis olarak bilinen tarih yazıcıları tarafından sağlanmıştır. Bu yazılar da ülkenin her köşesine ulaştırılarak yönetimler tarafından halka aktarılmıştır. Osmanlı Devleti'nde Batısal anlamda gazetecilik etkinliklerinin başlangıcı 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Ancak özellikle başlangıç dönemlerinde yapılan gazetecilik çalışmaları ve çıkan gazeteler, Osmanlı topraklarına her ne kadar geç ulaşmış olsa da modern bir nitelikte olmamıştır. Gazetecilik faaliyetlerinin gerçekleşmesinde yönetimlerin basına bakış açısı da belirleyici olmuştur (Güz, 2014: 42).

19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti'nde modern anlamda gazetecilik faaliyetleri yürütülmeye başlanmasına karşın Batılı toplumlardaki basın anlayışı ve kültürünün bir hayli gerisinde kalındığı görülmektedir. Türkçe olarak yayınlanan ilk gazete Takvimi Vekayi olarak bilinse de bu noktada yarı Türkçe yarı Arapça olarak çıkarılan Vekayi Mısriye'dir. 20 Kasım 1828 tarihinde Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın öncülüğünde Mısır'da yayınlanan bu gazeteyi 1830'da çıkarılan Vakayi Giridiye isimli gazete takip etmiştir (Koloğlu, 1992: 13-15, Kabacalı, 1994: 10).

Osmanlı'da Türkçe olarak yayımlanan ilk gazete ise 1 Kasım 1831 tarihinde çıkarılan Takvimi Vekayi'dir. Bu gazete yayınlanan ilk resmi Türk gazetesi olarak bilinmektedir. 1840'a kadar herhangi bir başka gazete çıkmaksızın yayın hayatına devam eden Takvimi Vekayi'nin dili tamamen Türkçedir. Sultan II. Mahmut'un uygun görmesi üzerine çıkarılan gazete, tamamen devlet tarafından haftalık çıkacak bir şekilde hazırlanmıştır. Amaç, yönetim ile halk arasındaki bilgilendirmeyi sağlamak ve uluslararası alanda Osmanlı Devleti'nin varlığından söz ettirmek olmuştur. Gazeteye olan ilgi alakayı artırmak ve daha çok okunmasını sağlamak için abonelik sistemi de geliştirilmiştir (Yazıcı, 1983: 18-19). Sultan II. Mahmut, basın çalışmalarına oldukça özen göstermiş ve bu amaçla Takvimi Vekayihane Nezareti adlı kurum kurularak görevli memurlar aracılığıyla gazetenin buradan yönetilmesi sağlanmıştır (Topuz, 1973: 5-6).

İlk yarı resmi gazete olarak bilinen Ceride-i Havadis, 1 Ağustos 1840'ta İngiliz William Churchill tarafından çıkarılmıştır. Takvimi Vekayi'de olduğu gibi bu yeni gazete de toplum tarafından fazla ilgi görmemiştir. Dönem dönem ücretsiz dağıtılsa bile okunma oranları çok düşük kalmıştır. Ceride-i Havadis, 1854'lü yıllarda Kırım Savaşı döneminde enformasyon kaynağı olarak bir nebze de olsa ilgi görmüş, halkın savaş hakkında bilgi alışverişi yapmasına katkıda bulunmuştur. Fakat Osmanlı Devleti'nin verdiği desteklere rağmen Ceride-i Havadis gazetesi 1864 yılına kadar faaliyetlerini sürdürebilmiştir (Lewis, 1970: 146, İnuğur, 1982: 180-182).

Osmanlı'da gazetecilik faaliyetleri Batılı anlamdaki gazetecilik niteliğine 19. yüzyılın başlarına doğru kavuşmuştur. Bu dönemde gazetenin toplum üzerindeki etkisi artmış, tüm yazılı eserler gazeteler üzerinden ilerlemeye başlamıştır. Yaklaşık 15 yıl süren bu dönemde gazeteler kamuoyunu belirleyen ve yönlendiren başat kitle iletişim aracı olmuştur. Bu dönemde gazeteler halkın aracı değil sesi olarak yönetimlerin organı olmaktan çıkıp halkın eseri haline gelmiştir. Bu dönemde çıkan ilk gazete Şinasi ve Agah Efendi'nin çıkardığı ilk özel gazete Tercüman-ı Ahval olmuştur. Gazetenin yayın hakları Agah Efendi'de olmasına karşın içeriklerin üreticisi ve sorumlusu Şinasi olmuştur (İskit, 1939: 18).

Yoluna tek başına devam eden Şinasi, halkın sesi olma vizyonundan vazgeçmeyerek 27 Haziran 1862'de Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkarmıştır. Bu gazetede modern bir tarzda yazılarak sade, anlaşılır ve net bir dil kullanılmıştır. Gündelik hayattan devlete, edebiyattan tiyatroya kadar birçok konuda yazıların bulunduğu Tasvir-i Efkâr'da halkın sesi olma gayesi yerine getirilmiş, halk da bu gazeteye ilgi göstermiştir (Tanpınar, 1982: 213-251).

1865'de Şinasi Avrupa'ya kaçınca Tasvir-i Efkâr gazetesinin sorumluluğunu Namık Kemal üstlenmiştir. Şinasi'nin gidişinde basına uygulanan ilk sansür olan Matbuat Nizannamesi etkili olmuştur. Osmanlı'da o dönemlerde sadece 4 gazete yayınlanmışken yöneticiler ağır maddeleri olan Matbuat Nizannamesi'ni yürürlülüğe koyarak basın yayın organları üzerine hukuki düzenlemeler getirmiştir (Topuz, 1973: 43-46). Tasvir-i Efkâr'da Namık Kemal, Muhbir'de Ziya Paşa ve Ali Suavi'nin yönetime karşı yapmış olduğu eleştiriler karşısında yönetim üzerinde ciddi bir baskı oluşmuştur (Kuntay 1946, Kabacalı 1990: 28, Topuz, 1973: 18-19).

Gazetelerin toplum ve yönetim üzerindeki etkisini arttırdığı bu dönemde bazı gazeteciler Anadolu'ya sürgün edilmiştir. 12 Mart 1867'de yayınlanan Ali Kararname ile gazetelerin belirlemiş olduğu ideoloji ve yayın anlayışının yanlış olduğu, üretilen fikirlerin Osmanlı devlet ve toplum yapısına zarar verdiği, yayınlanan birçok haberin gerçeklikten uzak olduğu ifade edilerek basın organlarının çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalabileceğine dikkat çekilmiştir. Bu kararname ile spekülasyonların önüne geçmek ve halkı korumak amacıyla basın üzerine bir düzenleme daha yapılmıştır. Sürgün edilen bazı gazeteciler de yurtdışına kaçmıştır (Kabacalı, 1994: 20, Topuz, 1973: 46-47).

20. yüzyılın başlarına yaklaşırken yaşanan siyasal gelişmeler ışığında Osmanlı basınında bazı değişim ve dönüşüm süreçleri yaşanmıştır. 23 Aralık 1976 tarihinde Sultan II. Abdülhamit'in göreve gelmesiyle beraber Osmanlı'da meşrutiyet ilan edilmiştir. Bununla beraber basın organlarına karşı daha katı bir tutum izleyen yönetimler çeşitli yaptırımlarda bulunmuştur. Bunlar sansür uygulamaları ile gazeteler ve gazetecilere uygulanan sürgün cezaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önceki dönemlerde de basın üzerine farklı yaptırımlar olmasına rağmen bu dönemde basın özgürlüğü yok denecek seviyelere kadar inmiştir. Bu duruma karşı gazetecilik mesleğini yerine getirmek ve seslerini duyurmak isteyen gazeteciler yurtdışına kaçmıştır. Fransa, Avusturya, İsviçre, Belçika, Bulgaristan, Romanya, İtalya, Yunanistan, Kıbrıs, Mısır, Amerika ve Brezilya'da çoğu Türkçe olmak üzere farklı dillerde gazeteler çıkarılmıştır. Dönemin zorlu koşullarına rağmen mesleklerini yerine getiren gazeteciler, basının gelişimine büyük katkı sağlamıştır (Topuz, 1973: 40).

I. Dünya Savaşı yıllarında ise basın organları üstündeki sansür ve baskı uygulamaları devam etmiştir. Cephelerde mücadele eden Osmanlı ordusu ve halkı ciddi maddi ve manevi kayıplar vermiştir. Bu yüzden devlet büyük ekonomik krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Böylelikle savaş yıllarında basın ve gazetecilik faaliyetleri önemli ölçüde sekteye uğramıştır. Bununla beraber Milli Mücadele kararı sonrasında Osmanlı basın organları Anadolu Hareketi savunucuları ve Anadolu Hareketi karşıtları olarak iki zıt kutba bölünmüştür. Bu bölünmüşlük orduda ve halkta birlik beraberliğin sağlanmasını zorlaştırmıştır. O dönem yönetime karşı muhalif bir basın politikası izleyen gazeteciler savaş sonrasında taraf değiştirse de çeşitli ceza ve yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır (Güz, 1991, Öztoprak, 1983).

Osmanlı Devleti, parçalanma ve yıkılma dönemlerinde ulusal ve uluslararası düzeyde birçok sorunla karşılaşmıştır. Dönemin gerektirdiği gelişmelerden ve modernleşme hareketlerinden uzak kalan Osmanlı, aradaki açığı kapatmak için mücadele vermiştir. Çeşitli fikir akımları üreterek devletin kimliği ve bütünlüğü korunmak istenmiştir. Bununla beraber basın organlarının enformasyon gücü ve halk üzerindeki etkilerini fark eden yöneticiler gazetecilik faaliyetlerine önem vermeye başlamıştır. Ancak birçok konuda olduğu gibi matbaa ve basın gelişmelerinde de geç harekete geçen Osmanlı Devleti, gazetelerin çıkmasında ve yayılmasında maddi manevi destek gösterse de kamuoyunda beklediği ilgiyi görememiştir. Osmanlı basınının kaderini belirleyen en önemli olaylardan birisi II. Meşrutiyet'in ilanı olmuştur. Bu dönemden sonra basın organları üzerinde ciddi bir baskı oluşmuştur. Akabinde I. Dünya Savaşı sırasında bu baskılar en üst seviyeye ulaşmış, sansür uygulanmıştır. Basın üzerindeki müdahaleler, 1923 yılında Cumhuriyet ilan edilene kadar devam etmiştir (Güz, 2014: 56).

Osmanlı'da basın tarihi, 1 Kasım 1831'de devletin de katkılarıyla çıkarılan Takvim-i Vekayi gazetesi ile başlamıştır. Modern anlamda ve Batı'da yapılan niteliklere sahip gazetecilik faaliyetleri ise 1860 sonrasında çıkarılan gazeteler sonrasında başlamıştır. Osmanlı'da gazetecilik çalışmalarının bu denli gecikmesinde matbaanın ülkeye geç girişi ve geç kalmışlıkta el yazması eserlerin oldukça yaygın olması etkili olmuştur. Geçimi el yazma eserlerden sağlayan kişilerin çok olması ile din ve devlet adamlarının basına karşı bakış açıları da basının gelişimini geciktirmiştir. Basın organları, gazeteciler için sadece düz bir enformasyon aktarım aracı değil, eleştirilerin dile getirildiği, halkın sesi olduğu bir organ olarak kullanılmak istenmiştir. Yönetimler de bu duruma karşı basın özgürlüğünü kısıtlamıştır. Bunun üzerine bazı gazeteciler yurtdışına kaçarak gazetecilik faaliyetlerini dışarıdan sürdürmüşlerdir. Gerçek anlamda gazetecilik yapmak isteyen bazı zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (Benek, 2016: 37).

3.1. Cumhuriyet Döneminde Basının Gelişimi

Çalışmanın bu bölümü üç alt başlık altında ele alınacaktır. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanından sonra sosyal, ekonomik, siyasal, askeri, kültürel ve idari olmak üzere birçok alanda Türk toplumu önemli bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Savaş sonrasında yaraların sarılması ve çağın gereksinimlerine bir an önce ayak uydurulabilmesi için yoğun bir çalışma başlatılmıştır. Basın yayın organları da bu süreçlerden payını almış, bununla da kalmayıp cumhuriyetin benimsenmesi ile gerçekleştirilen çalışmaların halka aktarımında köprü görevi üstlenmiştir.

Cumhuriyet döneminde basının gelişimi Ebedi Şef Döneminde Basın (1923-1938), Milli Şef Döneminde Basın (1938-1945) ve Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Basın (1945-1952) olarak üç dönem olarak incelenecektir. Bu dönemlerde basının gösterdiği gelişim farklılıklar göstermekle beraber basın organlarının ve gazetecilerin yaşadığı sorunlar arasında benzerlikler bulunmaktadır. Savaştan yeni çıkılmış bir ortamda ciddi siyasal, ekonomik ve idari krizlerle boğuşan ülke, basın yayın faaliyetlerine destek vermede zorlanmıştır. Basın yayın kurumları da başta ekonomik buhran olmak üzere ülkede yaşanan problemleri kamuoyunda dile getirmiştir. Öte yandan beklediği maddi ve manevi gücü bulamayan medya kuruluşları da ekonomik sorunlarla karşılaşmıştır. Bu duruma kâğıt temin etme ve matbaa konusunda yaşanan sıkıntılar örnek olarak gösterilebilir (Dumlu, 2021: 26).

Ebedi Şef Döneminde Basın ve Milli Şef Dönemi'nde basın bölüm başlıklarına geçmeden önce bu bölümlerde söz edilen şef olgusunun ne olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde şef kavramı için, "Yetki ve sorumluluğu olan, yöneten kimse, önder" tanımı yapılmaktadır (TDK, 2025). Şef kavramı, Mustafa Kemal Atatürk için uygun görülmüş ve kullanılmıştır. Bu kavram ilk kez Türk asker ve siyaset adamı Recep Peker tarafından dile getirilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında siyaset alanında öne çıkan isimlerden birisi olan ve üniversitelerde dersler veren Recep Peker, şef kavramıyla ilgili görüşlerini İnkılap Dersleri adlı kitabında şöyle anlatır (Peker, 1984: 63-64):

> "Türkiye Cümhuriyeti, 29 Teşrinievvel 1938 de 15 inci yılını idrâk ediyor. İstiklâl mücadelesile savaşa başlayan, büyük zaferle düşman istilâsından kurtulup istiklâline kavuşan Türk milleti, Büyük Şef ve millî kahraman Kemal Atatürk'ün idaresinde bütün kuvvetlerini temerküz ve tebarüz ettirerek, 1923 de kurduğu Cümhuriyet rejimile yeni, kuvvetli, inkılâpçı bir siyasî varlık olmuştur."

3.1.1. Ebedi Şef Döneminde Basın (1923-1938)

Ebedi Şef Dönemi olarak adlandırılan bu bölümde Cumhuriyet'in ilanı ile Mustafa Kemal Atatürk'ün cumhurbaşkanlığı süresince basın organların durumu, kullanımı, işlevleri ve dönemin koşulları karşısında yaşadığı problemler ele alınacaktır. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı sonrasında devlet yönetimi ve basın organları arasında etkileşimler başlamıştır. Bir değişim ve dönüşüm sürecine girilen ortamda, basın organları halkı bilgilendirerek yönetim ve toplum arasında köprü görevi üstlenmiştir. Cumhuriyet karşıtı olan ve hilafet destekçisi muhalif basın organları ve gazeteciler ise yönetime karşı eleştirilerde bulunup kendilerine halk içinden taraftar yakalamaya çalışmıştır. Yönetim her ne kadar bu sorunlara yapıcı bir şekilde yaklaşmak istese de yapılan eleştiriler halkı ayaklandırma boyutuna yaklaşınca, basın organlarına karşı sansür gibi bazı yaptırımlar uygulanmıştır (Oğuzhan, 2009:116).

Mustafa Kemal Atatürk, basın özgürlüğüne önem vermiş ve basın yapısında yaşanan sorunların çözümünün yine basın aracılığı ile olacağını dile getirmiştir. Atatürk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkedeki basın yapısı ve basın hakkındaki kişisel görüşlerini şu şekilde dile getirir (Evsal, 1987: 48):

> "İnsanların vicdaniyeti, hürriyeti matbuat ve hürriyeti siyasiye tecelliyatı gibi nefsülemirde aziz olan avalimin, heyeti içtimaiyeyi ızdırap ve tereddiye sevk edecek galat surette istimal olunmasına bizzat vâcudu içtimainin hikmeti hayatı manidir. Muhakkaktır ki, Cumhuriyet devrinin kendi zihniyet ahlakiyatı ile mütehalli matbuatını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devirler evrakı matbuatının ve müntesiplerinin gayrı kabili islah olanları nazarı millete taayyün ederken, diğer taraftan Cumhuriyet matbuatının temiz ve feyizli sahası ittisa ve ittila etmektedir. Matbuatın hayatı umumiyede, hayatı siyasiyede ve Cumhuriyetin tekâmulat ve terakkiyatında haiz olduğu yüksek vazifeyi yadetmek isterim. Matbuatın tam ve vasi hürriyeti hüsnü istimal etmesinin ne derecede nazik bir vaziyet olduğunu da beyana lüzum görmem. Her türlü kuydu kanuniyeden evvel bir sahibi kalemin ilme, ihtiyaca ve kendi telakkiyatı siyasiyesine olduğu kadar, vatandaşların hukukuna ve memleketin her türlü telakkiyatı hususiyenin fevkinde olan, yüksek menafiine de dikkat ve hürmet etmek mecburiyeti maneviyesi ve işte asıl bu mecburiyettir ki intizamı umumiyeyi temin edebilir. Mahaza bu yolda

> zühul ve kusur olsa bile, bu kusuru tashih edecek müessir vasita mazide zannolunduğu gibi hürriyeti matbuatı takyid eden rabıtalar asla değildir. Bilakis, hürriyeti matbuattan mütevellid mehazirin vasıtai izalesi yine binnefis hürriyeti matbuattır, kanaatindeyiz."

13 Şubat 1925 tarihinde Cumhuriyet karşıtı kesimler ayaklanmış ve Şeyh Sait İsyanı çıkmıştır. Çıkan ayaklanmayı bastırmak amacıyla 4 Mart 1925'te Takrir-i Sükun Kanunu çıkarılmış ve basını da içeren bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Kanunun kabul edilmesinden kısa bir süre sonra birçok basın yayın organının faaliyetlerine son verilmiştir. Gazete ve dergilerin yayın ve etkinliklerine karşı çeşitli yaptırımlarda bulunulmuştur. Burada yönetimin amacı devlet otoritesini ve gücünü sarsan, isyan ve ayaklanma çıkaran kişi ve kurumların önüne geçerek iç huzuru korumak olmuştur. Bu bağlamda toplumu yeni yönetim biçimine ve her türlü modernleşmeye karşı kışkırtıcı yayınlar yapan basın organlarına izin verilmemiştir (Kabacalı, 1990:5).

Basının yönetilmesini kolaylaştırmak ve basın mensuplarının devlet kontrolünde çalışmalarını sağlamak için 25 Mayıs 1935'de Ankara'da Birinci Basın Kurultayı toplanmış ve 27 Haziran 1938'de Basın Birliği Kanunu kabul edilmiştir. 19 Temmuz 1938'de yapılan ilk kongrede birliğin başkanlığına Falih Rıfkı Atay getirilmiştir. Bu sayede yönetimler, yeni yönetim yapısının düzene girmesi yolunda basını rahatça kontrol etmiş, basın organlarının kötüye kullanımı sonrasında oluşabilecek isyan ve ayaklanmaların önüne geçmiştir (Oğuzhan, 2009: 120).

Basın organları üzerinde kısıtlayıcı maddeleri bulunan Matbuat Kanunu, 27 Haziran 1938 tarihinde değiştirilerek şartları ağırlaştırılmıştır. Basın yayın organları sahiplerinden ruhsat ve banka teminatı istenmiştir. 1938-1946 yılları arasında basın kuruluşları ve gazetecilere karşı uygulanan kısıtlama ve yaptırımlar, Türk basın tarihi açısından basın organlarına özgür yayıncılık anlayışı konusunda en az taviz verildiği dönemlerden birisi olarak dikkat çekmektedir (Özgen, 2004: 22).

Atatürk, basına önem vermiş ve yakından ilgilenmiştir. Bağımsızlık mücadelesinin ve Cumhuriyet'in ilan edilmesinin uluslararası basında yer almasını sağlamıştır. Gazeteciliğe ilgisi okul yıllarında çıkardığı el gazeteleri ile başlamıştır. Basının kamuoyunu yönlendiren 4. büyük güç olduğunun farkında olunmuş, basın organlarının halkın sesi olması sağlanmıştır. Dönemin şartları gereği basın özgürlüğü kısıtlanmış olsa da çok partili hayata geçiş sürecinde basın hür

ortamında çalışmalarını sürdürebilmiştir. Milli mücadele döneminde ve Cumhuriyet'in ilan edilmesinde basının oynadığı rolün farkına varılmıştır (Oğuzhan, 2009: 121).

3.1.2. Milli Şef Döneminde Basın (1938-1945)

10 Kasım 1938'de Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını kaybetmesinden sonra ülkenin idari yönetimi tek parti-tek şef kontrolünde ilerlemiştir. Bu anlayış basın organları üzerinde de uygulanmış, basın özgürlüğü kısıtlanmıştır. Atatürk'ün hedeflediği çok partili demokratik yönetim biçimi ve özgür basın anlayışı fikirleri üzerinde durulmamış, mevcut hükümetin ülke idarisinde baskıcı bir yönetim tarzı hâkim olmuştur (Evsal, 1987: 63).

Atatürk'ün vefatı sonrası Cumhurbaşkanlığı görevine İsmet İnönü seçilmiş ve 22 Mayıs 1950 tarihine kadar görevini sürdürmüştür (Koçak, 2018:139-142). 26 Aralık 1938 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin toplandığı III. Büyük Kurultay sonucu partinin değişmez başkanı olarak İsmet İnönü seçilmiştir. Bununla beraber Atatürk'e ait olan şef unvanı da İsmet İnönü'ye "Milli Şef" olarak verilmiştir. Bu kararlar sonrasında 1950 yılına kadar olan dönem de "Milli Şef Dönemi" olarak adlandırılmıştır (Bozkurt, 2011: 184). Atatürk'ten sonra şef unvanını en başarılı şekilde temsil edecek olan kişinin İsmet İnönü olacağına kanaat getirilmiştir. Dönemin gazetecilerinden Ali Naci Karacan, İnönü'nün milli şef seçilmesi ile ilgili şunları söylemiştir (Koçak, 2001: 123): "Millet Meclisi, Atatürk'ten sonra onun eserini en iyi koruyacak, devam ettirecek halefini ittifakla seçti. Ve Atatürk'ün en yakın zafer ve inkılâp arkadaşı İsmet İnönü'yü, en yüksek vazifesi başına getirerek, yeni "Milli Şef'ini tayin etti."

1938 ile 1945 yılları arasında süren II. Dünya Savaşı'na karşı bu dönemde savaştan uzak durmak için önlemler alınmıştır. Yürütülen politika ve ideolojiler ile beraber Türkiye savaşa dâhil olmamıştır. Bu dönemde siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, askeri ve idari yönlerden daha sıkı ve otoriter bir yönetim biçimi benimsenmiştir. Bu yönetim tarzı basın organları ve gazetecilere de yansımıştır. Sansür uygulamaları ile basın kontrol altına alınmıştır. Basının sahip olduğu güç ve halk üzerindeki etkisinin farkına varılmış, siyasal iktidarı sağlamlaştırmak için basından istenildiği düzeyde faydalanılmıştır (Çelikiz ve Kuzucanlı, 2019: 112-113).

Bu dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) gerçekleştirilen oturumlara basının katılmasına ve takip etmesine izin verilmiştir. Öte yandan basın mensuplarının istedikleri şekilde haber yapmalarına müsaade edilmemiştir. Gazetecilerin ve basın organlarının yapacakları haberlere çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Kamuoyu ile nelerin ne kadar ve hangi şekilde paylaşılacağına Meclis Zabıt Kalemi karar vermiştir. Böylece enformasyon konusunda gazeteciler her ne kadar bilgi sahibi olsalar da belli bir sınırı geçmeden haber yapabilmiştir.

Belirlenen sınırı aşan basın mensubu ve yayın organları çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır (Koçak, 1996: 135).

Milli Şef Dönemi basın yapısı incelenirken II. Dünya Savaşı'nın uluslararası etkilerini dikkate almakta fayda vardır. Bu dönemde basın; iktidar yanlıları, mihver ve müttefik yanlıları olarak bölünmüş ve bazı ufak değişiklikler dışında savaş sonrasında da bu şekilde devam etmiştir. İktidar yanlısı olan ve doğrudan hükümet tarafından yönetilen Anadolu Ajansı, Ulus Gazetesi, Akşam Gazetesi ve bazı radyolar, bu dönemin başlıca basın organlarındandır. En başta Anadolu Ajansı kullanılarak tüm enformasyon kaynakları ve basın mensupları kontrol altında tutulmuştur. (Arabacı, 2014: 29-30).

Gazeteci ve yazar, aynı zamanda İsmet İnönü'nün damadı olan Metin Toker, o yıllardaki basın ortamı ve İsmet İnönü hükümetinin etkisinden şöyle bahsetmektedir (1970: 21-26):

> "Meclis, hükümet hukuken vardır. Fakat politikayı bizzat ve doğrudan doğruya İsmet İnönü idare ediyordu... Millî Şef'in mahzurlu saydığı her şey Türkiye'de yasaktır... Bundan dolayıdır ki, gazetelere gelen emirler arasında bazen, nasıl yorumlarda yazılması gerektiği bildiriliyordu... Başka emirlerde ise Millî Şef ile hata Millî Şef'in ailesiyle ilgili haberlerin büyük verilmesi bildiriliyordu. Bu mutlak hâkim İsmet İnönü'nün kudretini dosta düşmana gösterecekti. Bundan dolayıdır ki, bütün harp yılları esnasında Cumhurbaşkanını bir konserde, bir temsilde, at yarışlarında gösteren fotoğraflar 'devlet zoru' ile parça parça yayınlandı."

Bu yıllarda Türk basını bütünüyle iktidarın ihtiyaçlarına hizmet emiştir. Bu yüzden özgür bir basın ortamı gelişmemiştir. 1943 yılına gelindiğinde gazetelerin okunma oranı oldukça düşüktür. Sayısal olarak incelendiğinde milli şef döneminde Türk basınında 131 gazete ile 172 haftalık, 15 günlük ve aylık dergiler yayımlandığı görülmektedir. Tirajların düşük olmasında özgür bir basın ortamının bulunmaması ve yeni alfabe sonrasında okuryazarlık oranının düşük olması etkili olmuştur (Çelikiz ve Kuzucanlı, 2019: 115-116).

İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı dönemi olan ve Milli Şef Dönemi olarak adlandırılan 1938-1950 yılları arasında Ankara ve İstanbul başta olmak üzere farklı şehirlerde çeşitli gazeteler yayınlanmıştır. O dönemlerde öne çıkan gazeteler farklı şehirlerde olsa da merkez olarak İstanbul'a bağlı bir şekilde çalışmışlardır. Bilinen başlıca basın organları Vatan, Cumhuriyet, Akşam, Yeni İstanbul, Yeni Posta, Son Posta, Tasvir-î Efkâr, Vatan, Ulus, Tanin, Tan ve İkdam gazeteleridir. Gazeteler, hükümet partisi CHP'nin resmi basın organı gibi hareket

etmiştir. Örneğin başkent Ankara'da çalışmalarını sürdüren Ulus gazetesi bunlardan birisidir. Böylece, hükümetin güçlenmesinde etkin bir rol oynamıştır (Emre Kaya, 2009, 34).

Basın organları başta uygulanan sansür ve baskılar ile okuryazarlığın düşük olması sebebiyle kamuoyunda beklediği ilgiyi bulamamıştır. 1945 yıllarına gelindiğinde İstanbul ve Ankara gibi basın için iki önemli şehirde yayın hayatını sürdüren basın organları ve tiraj oranları şu şekildedir (Çavdar, 1995: 30, Koçak, 1996 ve Weisband, 2002: 59-60):

GAZETELER	**TİRAJI (BASKI SAYISI)**
Cumhuriyet	15.000-16.000
Ulus	10.000-12.000
Tan	10.000-12.000
Vatan	7.000-8.000
Yeni Sabah	8.000-10.000
Vakit	4.000-5.000
Son Posta	5.000-8.000
Tanin	5.000-8.000
Akşam	5.000-8.000
Son Telgraf	4.000
İkdam	4.000
Tasvir-î Efkâr	6.000

Tablo 1. Milli Şef Döneminde 1945 Yılı İstanbul ve Ankara'daki Gazetelerin Tirajı

Milli Şef Dönemi'nde basın anlayışını ve çalışmalarını genel olarak incelediğimizde gazeteciler için rahat bir çalışma ortamının olmadığı anlaşılmaktadır. İsmet İnönü ve hükümeti, basına karşı sert bir tutum içerisinde olmuş, II. Dünya Savaşı ile beraber kısıtlamalar daha da artmıştır. Matbuat Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Basın Kartı Nizamnamesi, Örfi İdare Kanunu

gibi düzenlemelerle basın tamamen kontrol altına alınmıştır. Hükümete karşı olumsuz yaklaşan ve eleştiren, bunu dile getirmeye çalışan basın organları ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır (Çelikiz ve Kuzucanlı, 2019: 124-125).

3.1.3. Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Basın (1945-1952)

Türkiye Cumhuriyeti'nin genel olarak geçirdiği değişim ve dönüşüm süreçlerinin temeli Osmanlı'nın var olduğu son iki yüz yıllık sürecine dayanmaktadır. Batı'da yaşanan gelişmeler ve modernleşme hareketleri üzerine Osmanlı Devleti de yeni bir kimlik inşası sürecine girmiştir. Yaşanan değişim ve gelişim hareketlerinin benimsenmesi ve çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşılması ise cumhuriyet sonrasında tamamen hayata geçirilmiştir. Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık 30 sene sonra gelişim noktasında atılan tüm tohumların meyvesi alınmaya başlanmıştır. Çok Partili Hayata geçiş sürecinde kurulan tek parti, 18 Temmuz 1945'te açılan Milli Kalkınma Partisi (MKP) olmuştur (Yeşil, 1988: 48,151).

Türkiye tarihi incelendiğinde yönetici kesimin haklarının sınırlandırılması ilk kez 1839 yılında çıkarılan Tanzimat Fermanı ile olmuştur. Padişahın yetkileri düzenlenerek sınırlandırılmıştır. Çok partili bir sisteme geçilmesinde ise 1876'da meşruti idare sistemine geçilmesi ve 1908'de parlamenter rejimin kabulü etkili olmuştur. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında tek partili bir yönetim hâkim olmuştur. Yaklaşık 15 sene tek partili rejim ülke yönetiminde uygulanmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında 1945 yılında yeniden çok partili yönetim tarzına dönülmüştür. 18 Temmuz 1945 tarihinde kurulan Milli Kalkınma Partisi ile 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti (DP), çok partili yaşama geçişe öncü olarak bu süreci hızlandırmıştır (Karpat, 2010: 80).

1946 yılında yapılan Türkiye yerel seçimleri sonrasında basın yapısı üzerinde iyileştirmeler yapılmıştır. Çok partili hayata geçiş sürecinde toplumsal, siyasal, askeri ve idari alanda yaşanan gelişmeler basına da yansımıştır. Bu dönemde basının özgürlük hakları genişletilmiştir. Basına karşı uygulanan sansür ve çeşitli kısıtlamalar yumuşatılmıştır. Bir basın yayını kurmak isteyen gazetecilerin kolay şartlarda bunu yapabilmeleri sağlanmıştır. Bununla beraber Basın Kanunu'nun 50. maddesi değiştirilmiştir. Böylece hükümette olan gazete kapatma yetkisi, mahkemelere geçmiştir (İnuğur, 1992: 220).

Gazete çıkarmak isteyen kişilerden istenen çeşitli izinler ve ödemeler iptal edilmiştir. Yaşanan bu gelişmeler sonrasında ülkede gazetecilik faaliyetleri ile dergicilik çalışmaları artış göstermiştir. Yapılan iyileştirmelerin üzerinden sadece bir yıl geçtiğinde ülkedeki gazete tirajı iki katına yükselmiştir (Koloğlu, 1993: 101). Eylül ayına gelindiğine Basın Kanunu üzerinde

bir değişiklik daha yapılarak basın yayın organı sahip olmak isteyenlerin önceden toplum içerisinde ayıplanacak ve kanuni açından engel olacak kötü bir unvanının olmaması koşulu getirildi. Bu koşulu uygulamayan gazeteler için kapatma cezası getirildi (Eroğul, 2003: 81-82.

Türkiye'de II. Dünya Savaşı yıllarında gazetelerin tirajı düşük seyretmiştir. 1941 yılına gelindiğinde ülkede tüm gazetelerin toplam baskı sayısı 60 bin civarında olan 113 gazete bulunurken ulaşılan en yüksek sayı ise 20 bine yaklaşmıştır. 1946 yılına gelindiğinde ise günlük satış oranı yüz binlerde olan 202 gazete ülkede faaliyet göstermiştir. Gazetelerin sayısı ve tirajı giderek yükselmiş, 1955 yılına gelindiğinde ülkedeki gazetelerin basım sayısı 1 milyona yükselmiştir. Gazetelerin haber metinleri ile beraber fotoğraf kullanarak görsellikten faydalanması insanların ilgisini çekmiştir ve böylece ülkede okuma oranları da yükselmiştir. 1946'da bin kişiden sadece 5'i gazete okurken, 1955 yılına gelindiğinde bu oran binde 28'e yükselmiştir. Bu gelişme, basına sağlanan özgürlüğün bir sonucudur (Koloğlu, 1993: 116).

Çok partili yaşama geçiş süreci ile beraber muhalif görüşlere sahip olan kişi ve kurumlar çeşitli basın faaliyetleri gerçekleştirmiştir. 1946 yılında Sabahattin Ali ve Aziz Nesin, sol fikirleri barındıran bir mizah gazetesi olan Marko Paşa'yı çıkarmak istese de buna izin verilmemiştir. Bunun üzerine Malum Paşa, Öküz Paşa, Yeni Baştan, Hür Marko Paşa, Baştan isimli gazeteleri çıkarsa da yayın faaliyetlerine devam edemeyerek kapatılmıştır. Bununla beraber Tan gazetesi de Sertellerin yönetiminde sol fikirleri savunmuştur (Oral, 1973: 158-161).

Bu süreçte Türk basını 1947 yılında İstanbul'daki sıkıyönetim kurallarının gevşetilmesi ile beraber daha özgür bir yapıya kavuşmuştur. Öte yandan basın organları yandaş ve muhalif olmak üzere kutuplaşmıştır. İktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) basın organı Ankara merkezli olan Ulus Gazetesi iken dönemin muhalif partisi olan Demokrat Parti'nin (DP) yayın organı ise 1947'de çıkarılan Kuvvet Gazetesi olmuştur. Bu gazete bağlı olduğu DP'nin faaliyetleri üzerine yayınlar yapmasının yanında iktidara karşı sert eleştirilerde bulunmasının ardından CHP hükümeti tarafından yayınlarına son verilmiştir. Bunun üzerine Kuvvet gazetesinin sahipleri ve yazarları, Kudret isimli gazete ile çalışmalarına devam etmiştir (Oral, 1973: 151).

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimleri kazanan Demokrat Parti, 1931 Matbuat Kanunu'nun hükümete verdiği geniş yetkileri iptal etmiştir. 15 Temmuz 1950'de 5680 sayılı kanunun kabul edilmesiyle beraber basın organı kurmak için sadece yönetime bildirimde bulunmak yeterli olmuştur. Gazetecilerin özgürlükleri genişletilerek sendikal haklar tanınmış, basın mensupları sosyal güvenlik altına alınmıştır (Yıldız, 1997: 481-505). Çok partili hayata

geçiş ile beraber iktidarın yönettiği Basın Birliği karşısında 1946'da Gazeteciler Cemiyeti kurulmuştur. Gazetecilerin yoğunlukta olduğu İstanbul'da kurulan bu cemiyet, basının gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Basın mensuplarını bir araya getiren bu cemiyet, farklı görüşlerin birleşerek basının halkın sesi olmasını sağlamıştır (Koloğlu, 1993: 102).

Çok partili hayata geçiş sürecinde 1946 ile 1950 yılları arasında her ne kadar basın çalışmalarında demokratik ve özgür bir ortam yaratılmaya çalışılsa da bu amaç teoride kalmış, hayata geçememiştir. Hem Cumhuriyet Halk Partisi hem de Demokrat Parti hükümetleri, aleyhlerine yayın yapan basın organlarından rahatsız olmuş, bu tarz yayınlara izin vermemiştir. Basın organları sürekli kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış ve kapatılmıştır. Böyle baskıcı bir düzende de sağlıklı bir basın ortamından söz etmek mümkün olmamıştır. Basın mensupları hakkında çeşitli suçlamalar sonucu davalarla karşı karşıya kalmıştır. Bazı gazeteciler ise cezaevine atılmıştır. Daha sonrasında özgürlüklerine kavuşsalar da yaşanan bu süreçler ülkedeki basın ortamının ne denli antidemokratik ve eleştiriye yer olmayan bir yapısının olduğunu göstermiştir (Yetkin, 2010: 10-12).

Demokrat Parti, kurulduğu günden ve seçim zamanları boyunca basın özgürlüğüne önem veren bir izlenim sergilemiştir. Ancak seçimleri kazanıp iktidar olduktan sonra partinin basına karşı tutumu özgür bir çerçevede ilerlememiştir. Bu duruma örnek olarak muhalif konuma geçen Ulus Gazetesi'nin hükümete karşı yayınlar yapması ve hükümeti farklı hayvan figürleri ile karikatürize etmesi üzerine iktidar parti olan Demokrat Parti, bu gazetenin yayın faaliyetlerini detaylı bir şekilde inceleme ve müdahale etme kararı almıştır. Bununla beraber basın organlarının bugün de can suyu olan resmi basın ilan reklamlarının da sadece yandaş gazetelere verilmesi kararlaştırılmıştır. 6 Şubat 1951'de toplanan Demokrat Parti Meclisi, muhalif basın organlarının bu reklamlardan gelecek gelirlerden faydalanamamasına karar vermiştir (Albayrak, 2004: 391-392). Bu duruma örnek olarak muhalif bir gazete olan Ulus Gazetesi hiç ilan alamazken, dönemin iktidar yanlısı gazetelerinden Zafer, Türksesi, Son Havadis, Son Posta gibi basın organları sayfalarında birçok ilan yayınlayabilmiştir (Koloğlu, 2003: 124-125).

1945 yılında başlayan ve 1952'ye kadar devam eden süreç, Türkiye adına genel olarak bir demokratikleşme süreci olarak kabul edilmektedir. Çok partili hayata geçiş yıllarında basın kurumlarının en büyük gayesi çok partili hayata geçiş ile beraber sağlanan demokratik ortamın gelişerek yaşamın tüm alanlarında devam etmesi noktasında yayın faaliyetleri gerçekleştirmek olmuştur. Basın organları, bu hedefe ulaşabilmek için muhalif partilerin varlığına ihtiyaç duymuştur. Kurulan muhalif partiler desteklenirken parti kadrosunun savaş yıllarını

deneyimlemiş, Cumhuriyet'in kurulmasında öncü olmuş ve en önemlisi basın özgürlüğüne son derece kıymet veren bir vizyonunun olmasına dikkat edilmiştir. Fakat bu fikirler çoğunlukla teoride kalmış, basın organları iktidarların basın sözcüsü gibi davranmıştır. Muhalif basın yayın organları kamuoyunda yer bulamamıştır (Yeşilçayır, 2011: 170-171).

3.2. Basın ve Türk İmgesinin İnşası

Türk basın tarihinde Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine kadar basın organlarında Türk imgesine yer verilmiştir. Türk imgesi öncelikle bir akım olarak modernleşme döneminde Türkçülük adı altında oluşturulmuş, gazete ve dergiler başta olmak üzere çeşitli basın organlarında dile getirilerek kamuoyuna yerleştirilmek istenmiştir. Türkçülük fikri üzerine çalışan ve Türk imgesinin toplum içerisinde giderek yayılmasını isteyen dönemin önde gelen kişileri, içerisinde bulunduğu basın organları ve yeni iletişim kanalları aracılığıyla basında bir Türk imgesi inşa etme sürecini hazırlamışlardır. Osmanlı döneminde başlayan bu çalışmalar sadece yurtiçiyle sınırlı kalmamış, yurtdışında yaşayan gazeteciler ve edebiyatçılar tarafından da çeşitli basın içerikleri üretilerek ilerlemiştir. Türk imgesi üzerine yapılan çalışmalar ile dünya üzerindeki tüm Türkleri bir araya getirerek birlik, beraberlik ve bütünlük sağlanmak istenmiştir. Bu çalışmaların basın organları ile dile getirilmesi de bu noktada önemli bir rol oynamıştır (Meral, 2022: 91).

Modernleşme gelişmeleri sonrasında dünya üzerinde yaşayan toplumlar arasındaki bilgi alışverişi hızlanarak artmıştır. İletişim kanalları ve basın organlarının gösterdiği gelişim, birey ve toplumlar üzerinde bir değişim dönüşüm süreci başlatmıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler, basın organlarını da fazlasıyla etkilemiştir. Medyanın bireyler üzerindeki değişim gücü ve ikna kabiliyeti ile bunu mesafe fark etmeden çok kısa bir süre içerisinde yapması, bilgi akışına yön vermiştir. Basında yaşanan bu gelişmelerin dışında Türk imgesinin benimsenmesinde ve yayılmasında Fransız İhtilali sonrasında yaygınlaşan milliyetçilik akımı da oldukça etkili olmuştur. Türk imgesi ve Türk milliyetçiliği üzerine yapılan çalışmalar ile basında bir Türk imgesi inşa etme süreci başlatılmıştır (Bulut, 2018: 73).

Osmanlı Devleti döneminde basın organları arasında içerik çeşitliliği ve kullandığı eleştirel tarzla öne çıkan kurum Tercüman-ı Ahval olarak dikkat çekmektedir. Tercüman-ı Ahval gazetesi, Türkçülük fikrinin yayılıp gelişmesinde etkili olmuş ve Türk imgesinin inşa edilmesinde önemli katkılarda bulunmuştur (Benek, 2016: 32-33). Türk Varlığı Dergisi, 1919-1920 yıllarında Türkçülük ideolojisinin kurucularından olan Ziya Gökalp'in içeriklerini yayınlayarak bu sürece yardımcı olmuştur. Ancak basın tarihinde Türk imgesi üzerine çalışan

ilk gazete Ulûm Gazetesi olmuştur. Bununla beraber Genç Kalemler, Halka Doğru, Türk Derneği, Türk Sözü, Türk Yurdu gibi dergilerde Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Mehmet Emin, Halide Edip, Hamdullah Suphi, Ali Canip, Kazım Naim, Fuat Köprülü ve Adalet Ağaoğlu gibi yazarlar, Türk imgesi üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Türk imgesinin gelişmesinde en etkili dönem I. Dünya Savaşı yılları olarak karşımıza çıkmaktadır (Kuruloğlu, 2018: 537,553).

Türkçülük ideolojisi ve Türk imgesi, Osmanlı dönemi aydınları ile Rusya'dan gelen aydınların çalışmaları ile yayılmıştır. Jön Türkler, Osmanlı topraklarına gelen Tatar, Azeri ve Kırımlı aydınları büyük bir memnuniyetle karşılamıştır. Hüseyinzade Ali, Ahmet Ağaoğlu, Abdürreşid İbrahimov, Ayaz İshaki, Halim Sabit ve Yusuf Akçura gibi önde gelen isimler dergi ve gazetelerde yaptıkları çalışmalar ile Türklük fikrini başta göçmen Türkler olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan tüm Türklere yaymak istemiştir. Böylece bir Türk imgesi yaratma ve inşa etme sürecine ciddi katkılarda bulunmuşlardır. Yurtdışında yaşayan Türkler, Osmanlı aydınları ile benzer fikirlere sahip olması sonucu Osmanlı basın organları içerisinde rahat bir ortamda çalışma fırsatı yakalayabilmiştir (Uzun, 2015: 5).

Osmanlı basınında Türk imgesinin gelişmesinde önde gelen bazı isimler bulunmaktadır. Ziya Gökalp, Ahmet Mithat Efendi, Veled Çelebi, Şemseddin Sami, Asım Bey, Ahmet Vefik Paşa, Emrullah Efendi, Fuad Raif, Şinasi gibi isimler Türkçülük konusunda yaptığı çalışmalarla ön plana çıkmıştır. Bununla beraber bazı yayın organları yayın politikalarını ve yayın anlayışlarını doğrudan Türkçülük ideolojisi üzerine belirlemişlerdir. Dönemin güçlü gazetelerinden İkdam ve Mizan gazeteleri, nitelik olarak tamamen Türk gazetesi olduklarını dile getirmiştir. Bu basın organları gerçekleştirdikleri çalışmalar ile günümüze kadar gelen Türk imgesinin oluşmasında, gelişmesinde ve yayılmasında önemli işlere imza atmıştır (Hanioğlu, 2012: 551-554).

1800'lü yılların sonuna gelinirken yazar ve gazeteciler Türkçe metinler yayınlayarak halka Türklük ve Türk imgesini aşılamaya çalışmıştır. Basının gücünden faydalanan Osmanlı aydınları, milliyetçilik ve Türkçülük ideolojileri üzerinden bireylere seslenmeyi başarmıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar sonrasında Osmanlı topraklarında milliyetçilik fikri ciddi seviyelerde kitlelere ulaşmıştır. Türk imgesinin basın aracılığıyla gösterdiği bu gelişim sadece yurtiçi ile sınırlı kalmamış, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan diğer Türk topluluklarına da ulaşmıştır. Bu duruma örnek olarak 1904'de Mısır'daki Türk Gazetesi'nde yayınlanan ve Yusuf Akçura'ya ait olan "Üç Tarz-ı Siyaset" isimli makale, tüm dünyada etkisini göstererek Türk imgesinin yükselişine katkıda bulunmuştur (Saklı, 2012: 4-5).

Türkçülük ve milliyetçilik fikirlerinin kamuoyunda geniş yer bulması Osmanlı Devleti'ni modernleşme gelişmeleri karşısında ayakta tutmakla kalmamış, Türk imgesinin gelişiminde ve benimsenmesinde önemli rol oynayarak günümüze kadar aktarılmasını sağlamıştır. Günümüzde dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türklerin, ortak bir kimliğe ve kültür yapısına sahip olmasının temellerinin Osmanlı Devleti'ne dayandığı görülmektedir. Basın da bu noktada önemli bir sacayağını oluşturmaktadır (Seyfettin, 1980: 19).

Osmanlı Devleti içerisinde doğmuş, büyümüş ve devletin geçirdiği savaş, göç gibi toplumsal gelişmelerin içinde yetişerek tecrübe etmiş aydınlar Türkçülük fikri aracılığıyla devleti yıkılma tehlikesinden kurtarmaya çalışmıştır. Buna karşın Osmanlı topraklarına farklı ülkelerden gelen diğer öne çıkmış isimler Türkçülük ideolojisini farklı bölgelerde özgürlük mücadelesi veren Türkler için kullanmış ve tüm Türklerin sesi olmaya çalışmıştır. Basın aracılığıyla gazete, dergi, mecmua gibi farklı içerikler oluşturularak hızlı ve etkili bir şekilde kamuoyunda nitelikli bir Türk imgesi yaratılmak istenmiştir. Tüm Türk aydınların katkısıyla basın organları üzerinden milliyetçilik akımı kullanılarak gelecek nesillere uzanabilecek bir Türk imgesi oluşturulmaya çalışılmıştır (Meral, 2022: 99).

Türk imgesinin basında yer bulmasında dergicilik faaliyetleri de etkili olmuştur. Türk Derneği, Türk Yurdu, Halka Doğru, İslam Mecmuası, Türk Sözü, Bilgi Mecmuası, Küçük Mecmua, Müdafaa-ı Maliye ve İktisadiye gibi dergiler dönemin önde gelen yayınları olmuştur (Demir, 2016: 89-90). Basın ve Türk imgesi arasındaki etkileşimi geliştiren önemli basın kuruluşlarından birisi de Türk Dünyası Gazetesi olmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarına girilirken yayın hayatına başlayan bu gazete, 5 Şubat 1920 tarihine kadar 97 sayı olarak çıkarılmıştır. İlk sayısı İstanbul'da dönemin önde gelen siyasetçilerinden birisi olan Kâzım Nami Duru tarafından kaleme alınmıştır. Yayın politikasını Türkçülük üzerine kuran bu gazete, Türk imgesinin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Nejdet Bilgi'nin aktarımıyla Türk Dünyası Gazetesi'nin yayıncılık faaliyetlerindeki hedefi, gazete henüz çıkarılmadan önce basılan tanıtıcı afişlerde açıkça ifade edilmektedir (1995: 263-273):

> "Türk Dünyası' milliyetperver, daha açık tabiriyle Türkçü bir gazete olacağından havadisindeki sevk ve mebzuliyetinin kendisine bahşedeceği mevkiini, samimiyeti, halka olan muhabbet ile tezyin edecektir." "Türk Dünyası milliyetçiliğin, Türkçülüğün neticesi olarak şüpheli hiç bir emel arkasında koşmayacak, yalnız millete, Türk milletine, bütün Türklere hizmet etmeye, mümkün mertebe faydalı olmaya çalışacaktır. Kısa bir ifade ile 'Türk Dünyası ancak Türklüğün, Türk mefkûreciliğinin naçiz bir hizmetkârı'

olacak, bu sıfatı ile iftihar edecektir." "Sözümüzü bitirmek, ifadelerimizdeki sıdk ve samimiyetin sübutunu yarından itibaren başlayacak olan neşriyatımıza bırakmak üzere diyeceğiz ki Türk Dünyası sizin hepinizindir. Yarın kendisine göstereceğiniz tesahübkârâne kabule müstahak olduğunu herhalde ispat edecektir." "Türk Dünyası yarınki muhterem karilerine şimdiden en hürmetkâr selamlarını takdim ile mübahi olur."

3.3. Türkiye'de Dergi Yayıncılığı ve Kurumsal Yapılanma

Dergi kavramı ve dergicilik faaliyetleri üzerine farklı tanımlamalar yapılmıştır. Dergi kavramı üzerine yürütülen tartışmalarda genel olarak sağlanan fikriyat, dergi adlı bir süreli yayının; düzenli aralıklarla yayımlanan, belirli bir temaya ya da ilgiye konu edilen haber, makale, inceleme, araştırma ve eleştiri gibi yazıları, çeşitli edebi ürünleri ya da yine ilgi konusu olabilecek içeriklerin derlemelerini barındıran genel ismin karşılığını oluşturmaktadır. Yazar, araştırmacı Meral Alpay (1973: 33) ise dergicilik faaliyetlerini "Kişilerin çeşitli düşünce ve duygularını özlü ve çabuk bir şekilde yayınlatarak duyurma isteğinden doğmuş, süreli yayın" tanımını yapmıştır.

Dergi üzerine bu tanımlamalar yapıldıktan sonra bir yayının dergi niteliğinde olabilmesi için sahip olması gereken özellikleri de kısaca belirtmek gerekmektedir. Yapar (2012: 68-69)'a göre bir yayının dergi olarak kabul edilmesi için "düzenli bir yayın aralığının bulunması (en az haftada bir-en fazla üç ayda bir), içinde okunacak metinlerin yer alması, okurlar tarafından talep edilmesi ya da para karşılığında satın alınması, diğer yayınlardan bağımsız olarak dağıtılması ve ciltli olması" gerekmektedir. Bu temel beş unsurun birleşmesiyle beraber dergicilik faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Dergiyi, gazetelerden ve diğer basın organlarından ayıran ana unsurlar bu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan bir yayının başka bir yayın organının yanında hediye olarak verilmesi de dergi olarak sayılması için yeterli değildir. Dergiler, hazırlanma sürecinden itibaren özüne uygun bir şekilde oluşturularak yayınlanma sürecine kadar dergicilik formatlarına uygun bir şekilde oluşturulmalıdır.

Türkiye'de dergicilik faaliyetleri Osmanlı Dönemi, Kurtuluş Savaşı Dönemi, Cumhuriyetin İlk Yılları Dergicilik, Çok Partili Yaşama Geçiş Dönemi ve modern tarzda yapılan günümüz dergiciliği olarak ele alınabilir. Kurtuluş Savaşı yıllarında genel çerçevede basın organları iktidar yanlısı ve muhalefet olarak ikiye ayrılmıştır. Buna karşılık dergi yayınları savaş sürecinde ordunun etrafında birleşmiştir. Milli mücadele sonrasında 1923'de Cumhuriyetin ilan edilmesi ile beraber dergicilik faaliyetleri hareketli bir şekilde devam

etmiştir. 1933 ile 1940 yılları arasında yaşanan II. Dünya Savaşı ve devam eden tek partili yönetim tarzı, genel olarak basın özgürlüğünü kısıtlamış ve bu durumdan dergicilik faaliyetleri de etkilenmiştir. Çok partili yaşama geçiş yıllarına kadar başta ekonomik problemler olmak üzere siyasi, idari ve sosyal konularda yaşanan süreç, basın yayın faaliyetlerini de etkilemiştir. 1950'lerde dergiler siyasal amaçlı kullanılmıştır. 1961 Anayasası sonrasında hak ve özgürlükler genişletilmiştir. Günümüzde ise modern, herkese seslenen ve giderek yaygınlaşan bir dergicilik anlayışı bulunmaktadır (Yapar Gönenç, 2011: 63-74).

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde dergi kavramı, "Siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın; bülten, mecmua." olarak ifade edilmektedir (TDK, 2025). Osmanlı Devleti'ne matbaanın getirilmesi ve kullanımı, Batılı devletlere göre çok daha geç olduğundan diğer basın organlarında olduğu gibi dergicilik faaliyetlerinde de bir gecikme söz konusu olmuştur. Batı'da 17. yüzyılda başlayan dergi çalışmaları Osmanlı topraklarına 19. yüzyılda ulaşmıştır. Buna karşın ilk dergiler kısa süre içerisinde yayın hayatına başlamıştır. Türkiye'de ilk dergi 1849-1851 yılları boyunca yayınlanan Vaka-i Tıbbiye isimli dergidir. İçerik olarak bir tıp dergisi olan bu eser, 28 sayı olarak okuyuculara sunulmuştur. 1862'de Münif Paşa tarafından çıkarılan Mecmua-i Fünun ise Batılı tarzda çıkarılan ilk dergidir (Yapar Gönenç, 2011: 64).

Dergicilik, bir toplumu anlamada sosyo-kültürel açıdan insanlara ipuçları veren önemli bir basın koludur. Bilim, sanat, siyaset, ekonomi, spor, tarih, edebiyat, felsefe, coğrafya, biyoloji, kimya, fizik gibi birçok konuda dergicilik faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Tanzimat Döneminde sayı olarak devamı gelmemiş olsa da tek sayı olarak çıkarılmış birçok dergi bulunmaktadır. Dönemin önde gelen dergileri Mecmua-i İbritname, Takvim-i Ticaret, Cüzdan, Ayine-i Vatan, Ceride-i Askeriye olarak sayılabilir. (Parlak, 1968: 130).

Bu dönemde çıkarılan bazı dergiler çeşitli özellikleri yönünden ilk olma niteliği taşımaktadır. İçeriğinde resim olan ilk dergi 1862'de Mustafa Refik tarafından 1862'de çıkarılan Mirat Dergisi'dir. İlk müzik dergisi 1863'de çıkarılan Musik-i Osmani, çocuklara özgü çıkarılan ilk dergi ise 1869'da yayınlanan Mümeyyiz'dir. Dergiler, bilgilendirici olmalarının yanında eğlendirici bir özelliğe de sahip olmuştur. Bu maksatla mizah dergisi üzerine çalışmalar yapılmış, ilk mizah dergisi Teodar Kasap tarafından Diyojen adıyla 1869'da çıkarılmıştır. II. Abdülhamit, 1876-1909 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde padişahlık yapmış ve bu dönem İstibdat Dönemi olarak adlandırılmıştır. Baskıcı bir yönetim izlenen bu dönemde, dergicilik faaliyetleri ön plana çıkmıştır. Dönemin önemli dergileri Servet-i Fünun ile Malumat isimli yayınlar olmuştur (Yapar Gönenç, 2011: 64-65).

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra basın yeniden özgürleşmiştir. Basın yayın içeriklerinin sayısı da artmıştır. Modernleşme hareketleri içerisine giren Osmanlı'da, basında da bu etki görülmüştür. Gelişen farklı ideolojiler sonucu çeşitli gazete ve dergicilik faaliyetleri hız kazanmıştır. Dünyada yaşanan gelişmelere ayak uydurmak ve bunu özünü koruyarak yapmak isteyen Osmanlı, bu noktada basın faaliyetlerine önem vermiştir (Duran, 1998: 133). Meşrutiyet ile beraber fikir dergiciliğinin gelişmesine katkı sunulmuş, halkın sesi kamuoyunda yankılanmaya başlamıştır. (Girgin, 2001: 75).

Osmanlı Devleti döneminden günümüze kadar geçen sürede sosyal, siyasal, ekonomik, ekonomik, kültürel, askeri, sağlık, mizah, bilim, magazin gibi birçok farklı türde dergicilik faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Çıkarılan dergiler birbirlerini etkilemiş ve Türkiye'de dergiciliğin gelişimine katkı sağlamıştır. Akademisyen Aslı Yapar Gönenç'in Fransız sosyolog Jean-François Barbier-Bouvet'den aktarımıyla, dergilerin sahip olduğu işlevler ve başarılı olmalarının nitelikleri 7 temel madde ile sıralanmaktadır (2012: 27):

> "1- Dergiler, içinde yaşadığımız zamana mükemmel bir tepki verme aracıdır. Bu tepkiyi verirken büyük bir uyum esnekliğinden yararlanmaktadır. Bu tepkiler sürekli yeni konuların yaratılması ve halka göre içeriğinin parçalanması üzerine kurulmaktadır. 2- İçerikler üzerinde çok çalışılmaktadır. Halkın beklentileri göz önüne alınmaktadır. Bu konuda birçok anket yapılmıştır. 3- Dergiler, kültürün akışına kapılmış olan insanlar için zamanı bir an için olsun durdurmaya yaramaktadır. 4- Çarpıcı bir sayfa düzeni kullanılmaktadır. Böylece dergiler televizyonla rekabet etmeye çalışmaktadır. 5- Dergilerde biçimin yanı sıra ayrıntılar da çok önemlidir. Dergi, haberlerin bir bağlamda yer almasına ve habere anlam katılmasına olanak tanır. Önemli olan her haberi vermek değil verilen haberi en iyi biçimde vermektir. 6- Dergicilik empati yapmaya olanak tanır. Olayın geçtiği yeri yeniden kurgulayarak, sözü, tanıklara ve okuyuculara bırakır. Bu bağlamda heyecan, yalnızca televizyona özgü bir olgu değildir. 7- Dergiciliğin, uygulamaya yönelik haberlerin yararına bir kullanımı vardır. Bu haberler, her biri bir sonuca ulaşan bir dizi sorudan oluşmaktadır. Aralarından örnek vermek gerekirse: Boşanma, çocukların eğitimi, uyuşturucu, şu ya da bu hastalık, evcil hayvanlar vb. Burada gerçek bir 'çözümler kültürü' vardır."

Dergicilik, basının güçlü organlarından birisidir. Temelinde gazetecilik pratikleri bulunsa da sahip olduğu nitelikler yönünden dergicilik farklı özellikleri bulunan bir basın yayın

faaliyetidir. Dergi, diğer yayın organlarına göre daha detaylı bir şekilde bilgilendirmektedir. Çünkü dergilerin odaklandığı tek bir alan ve konu bulunmaktadır. Dergiler, büyük bir gelişme olmadıkça bilgi verdiği ve eğlendirdiği bilgiler ışığında uzun yıllar okunabilir. Dergilerde söz edilen bilgilerde sürekli bir değişiklik söz konusu olmaz. Bununla beraber düzenli aralıklarla yayınlandıkları için merak uyandıran ve heveslendirici bir yönü de bulunmaktadır. Ek olarak dergilerin çıktığı gün okunmak gibi bir zorunluluğu yoktur. Bu yönüyle de okunma ömürleri çok daha uzun olup gelecek nesillere ulaşma imkânı da bulunmaktadır (Demir, 2016: 74).

3.4. Halkevlerinin Kuruluşu ve Gelişimi

Çalışmanın bu bölümü üç alt başlık altında incelenecektir. Türk Ocakları sonrasında 19 Şubat 1932 tarihinde kurulan Halkevleri, yaklaşık 20 sene faaliyet göstermiştir. Yönetim ile halk arasında köprü görevi kuran bu kurum, halkın sesi olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra yeni yönetim şekli ve iktidar yapısının benimsenmesinde Türk Ocakları'nın devamı olarak çalışmalar gerçekleştiren Halkevleri, birleştirici ve bütünleştirici bir rol oynamıştır. Çalışmanın yeni bölümünde Halkevlerinin dayandığı temel ve sonrasında gösterdiği gelişim üzerine değinilecektir.

Tez çalışmasının bu aşamasında Halkevlerinin kuruluşu, gelişimi ve faaliyetlerine geçmeden önce bu kurumun ortaya çıkmasında öncü olan Türk Ocakları hakkında bilgi verilecektir. Türk Ocaklarının nasıl oluşturulduğu, toplum içerisinde nasıl bir görev yaptığı ve kendisini yerine devamı olarak nitelendirilecek Halkevlerine geçiş sürecinde ne gibi katkıları olduğu ele alınacaktır. Türk Ocakları, Osmanlı Dönemi'nde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkçülük fikri üzerine çalışmalar gerçekleştiren bir kurumdur. Türkçülük ideolojisi ve Türk imgesi üzerine çalışma yapan Türk Ocakları, Halkevlerinin kurulmasında önemli misyonlar üstlenmiştir. Halkevleri de Türk Ocakları'ndan aldığı bu vizyon ve misyonu, daha da ileriye taşımak için kurulmuş ve bu yönde çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Halkevleri, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde, "Halkı eğitip millî birliğe ve ülküye yöneltmek amacıyla açılan kuruluş ve bu kuruluşun görev yaptığı yapı" olarak ifade edilmektedir (TDK, 2025). Halk üzerinde bu şekilde önemli görevleri bulunan Halkevlerinin kurulma gerekçeleri, üstlendiği misyonu, yönetimler ile halk arasında bir iletişim kanalı olarak görev yapması ile ilgili diğer alt başlık içerisinde detaylı bilgiler verilecektir. İktidar ile vatandaşlar arasında oldukça önemli bir konumda bulunan Halkevleri, yapmış olduğu etkinlikler ile birey ve grupları bir araya getirerek birleştirici, bütünleştirici bir niteliğe sahip olmuştur.

Çalışmanın bu bölümünün bir diğer alt başlığında Halkevlerinin örgütlenme anlayışı ve faaliyet alanları ele alınacaktır. Halkevleri, Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminin yaklaşık ilk 10 yılında Türk toplumunun bir bütün halinde hareket etmesini sağlayan Türk Ocakları'nın yerini en iyi şekilde doldurmaya ve temsil etmeye çalışmıştır. Halkevleri, Osmanlı'dan günümüze kadar uzanan Türkçülük ideolojisinin ve Türk imgesinin geliştirilmesinde önemli katkı payına sahiptir. Alt başlıklar halinde Halkevlerinin nasıl bir gelişim gösterdiği, Türk imgesinin inşa sürecinde nasıl etkileri olduğu ele alınacaktır.

3.4.1. Türk Ocaklarından Halkevlerine Geçiş

Türk Ocakları, Osmanlı Devleti döneminde yaşanan II. Meşrutiyet gelişmeleri sonrasında ortaya çıkan ideolojilerden birisi olan Türkçülük fikrinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1789'da Fransız İhtilali sonrasında yayılan milliyetçilik akımı, birçok azınlığın yaşadığı Osmanlı Devleti'nde isyan ve ayaklanmalara sebep olmuştur. O dönemde azınlıkların özgür, bağımsız bir devlet olma isteği karşısında birlik ve beraberliği sağlama adına Türkçülük fikir akımı geliştirilmiştir. Dönemin tıp öğrencileri 11 Mayıs 1911'de bir araya gelerek yayınladıkları bildiri ile Türkçülük ideolojisinin ve Türk imgesinin yeniden ön plana çıkmasına, uluslararası düzeyde ağırlık kazanmasına dikkat çekmiştir. Bu neticeler kısa sürede meyvesini vermiş, 3 Temmuz 1911'de Türk Ocakları kurulmuştur. Ocakların harekete geçmesi ise 1912 yılında başlamıştır (Georgeon, 2006: 19).

1912'de resmi olarak faaliyetlerine başlayan Türk Ocakları, aktif bir şekilde toplum yapısına dâhil olmuştur. Ocağın gerçekleştirdiği bildiriler, toplantılar ve konferanslar ile devletin sorunlarına çözüm aranmıştır. Siyasi, sosyal, ekonomik, idari, askeri, sağlık, kültür, edebiyat, bilim, eğitim gibi birçok alanda dönemin önde gelen aydınları tarafından çalışmalar ortaya konmuştur (Sarınay, 2004: 133). Türk Ocakları, sahip olduğu vizyon ve üstlendiği misyonuyla beraber Osmanlı'nın parçalanma dönemlerinde adeta can suyu olmuş, Türkçülük fikrinin yayılmasında ve kabullenilmesinde en önemli kaynak haline gelmiştir. 20. yüzyılda en parlak dönemini yaşayan Türk Ocakları, Anadolu topraklarına yapılan işgallerden ötürü 1920 yılına gelindiğinde etkinliklerini geçici olarak durdurma kararı almıştır. Ocağın her bir ferdi ve aydınları, milli mücadelede fiziki ve fikri bir duruş göstermiştir. Türk Ocakları, savaş döneminde hızlı bir şekilde bir araya gelme ve topluluklara yön verme başarısı da göstermiştir (Gökalp, 1981: 636-646).

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra Türk Ocakları faaliyetlerine yeniden düzenli bir şekilde başlamış, merkezini de İstanbul'dan başkent Ankara'ya taşımıştır. Değişen yaşam

koşulları karşısında 1924'te Türk Ocakları için yeni bir düzenleme geliştirilmiştir. Yeni düzenleme ile Türk Ocakları'nın ülke topraklarının tamamında etkili olması, milli duyguların ve bilincin yükseltilmesi, milli kültür ve değerlere sahip çıkılarak yanlış batılılaşmanın önüne geçilmesi, güçlü ve bağımız bir ekonomik sisteme geçilmesi gibi kararlar alınmıştır. Böylece çağdaş, modern ve uluslararası arenada güçlü bir hiyerarşiye sahip Türkiye Cumhuriyeti yoluna girilmiştir. Bu noktada Türk Ocakları, ülkede uygulanan ve uygulanacak yeni inkılapların halka aktarımı, benimsenmesi ve kabullenmesinde Osmanlı döneminde olduğu gibi önemli görevleri bulunan bir yapı niteliğine kavuşmuştur (Turan, 1996: 83-84).

Türk Ocakları, Cumhuriyet ilan edilmesinden geliştirilen ilke ve inkılapların kısa sürede halk tarafından benimsenmesi noktasında ülkenin her yerinde ciddi bir çaba içerisine girmiştir. Ancak yapılan özenli çalışmalara rağmen cumhuriyet karşıtı olan, ilke ve inkılapları kabul etmeyen kesimler bu yeni süreci kabullenmemiş ve bazı iç huzursuzluklar meydana gelmiştir. 13 Şubat 1925'de halkın dini duygu ve görüşlerinin manipüle edilmesi sonucu çıkan Şeyh Sait İsyanı ve beş yıl sonra 23 Aralık 1930'ta gelişen Menemen Olayı, yeni döneme geçiş noktasında aksaklıklar olduğunu göstermiştir. Yaşanan bu gelişmeler üzerine Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, çıktığı ülke gezisinde Türk Ocakları'nı ziyaret ederek durumları hakkında bilgi almıştır. Atatürk, yaşanan isyan ve ayaklanmaları da göz önünde bulundurarak yeni, dinamik ve daha kolay yönetilebilecek bir kurum kurulması gerektiğine karar vermiştir. Hükümete bağlı, halkın tamamına seslenebilecek bir kurum arayışına girilmiş ve Halkevlerinin temelleri burada atılmıştır (Ertunç, 2005: 284).

Halkevleri fikrinin ortaya çıkmasında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bu sebepler arasında daha önce de belirtildiği gibi Türk Ocakları'nın yeni gelişmeleri halka aktarmada yetersiz kalması gösterilebilir (Arıkan, 1981: 37.) Öte yandan Türk Ocakları'nın bazı hareketlerinin Cumhuriyet ve yenilik karşıtı olduğunun düşünülmesi de ocakların göze batmasına neden olmuştur. İlke ve inkılaplara karşı bazı güruh ve yapıların Türk Ocakları ile olan ilişkileri iktidarı rahatsız etmiştir (Çeçen, 1990: 100). Tüm bu sebepler ışığında ocakların giderek siyasi bir yapı niteliğine bürünmesi üzerine iktidar harekete geçmiş ve Türk Ocakları'nın kapatılma süreci başlatılmıştır. Yaşanan olumsuzlukların yanında Osmanlı'dan bu yana önemli roller üstlenen Türk Ocakları geleneğinin, Halkevleri adı altında modern bir şekilde sürdürülmesine karar verilmiştir (Vaner, 1997: 58).

Dönemin önde gelen sosyologlarından birisi olan Niyazi Berkes, Türk Ocaklarının kapatılma sürecinde ülkenin durumdan ve Atatürk'ün ocaklara karşı düşüncelerinden şu şekilde bahsetmektedir (1997: 169):

> "Türk Ocağı Mustafa Kemal'in hiç sevmediği serüvenci İttihatçılar zamanında olduğu gibi, Rusyalı mültecilerin etkisi altında Rusya aleyhtarıydı Mustafa Kemal hem ittihatçılık karşıtı olduğu için, hem de Rusya ile barış politikası içinde bulunmaya önem verdiği için, Türk Ocağı adlı örgütü hiç gözü tutmuyordu. Bu örgüt gittikçe Mustafa Kemal karşıtı kişilerin yönetimine girmekte; üstelik Başkurt bilgini Zeki Velidi de konferanslarında "Atatürk Devrimleri" diye bildiğimiz değişiklikleri Türk dünyasında "kültür bunalımı" (hars buhranı) yaratan eylemler olarak nitelendirmekteydi."

Halkevleri ile Türk Ocakları arasında yapısal olarak benzerlikler olmasına karşın işleyiş yönünde farklılıklar bulunmaktadır. Atatürk, Cumhuriyet döneminde çalışmalarını sürdüren Türk Ocakları'ndan övgüyle bahsederken eleştirmekten de çekinmemiş, ocaklarda gördüğü eksik ve yanlışları dile getirmiştir. Türk Ocakları'nın ilgilendiği milli kültür, milli bilinç, Turancı bir yapıya kavuşarak tüm Türkleri bir araya getirme gibi konuların hepsinde amaç Türkçülük ideolojisi hayata geçirmek ve uluslararası düzeyde tanınan bir Türk imgesi yaratmak olmuştur. Türk Ocakları döneminde ilk kez cinsiyet fark etmeksizin herkesin katılabildiği toplantılar düzenlenmiştir (Arıkan, 1999: 263).

Türk Ocakları, milli konulara fazlasıyla odaklanmasının yanında Cumhuriyet döneminde gelişen ilke ve inkılapların halka iletilmesinde yetersiz kalmıştır. Bu yönüyle yeni dönemde milliyetçilik ideolojisinin yanında halkçılık fikrine de ciddi ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada Milliyetçilik, Türkçülük ve Halkçılık görüşlerini barındıracak ve halka benimsetebilecek bir kurumun kurulmasına karar verilmiştir (Sarınay, 2002: 819-833). Ahmet Cemil Ertunç'un aktarımıyla dönemin siyasetçi ve basın mensuplarından birisi olan Necmettin Sadak'ın Türk Ocakları'ndan Halkevlerine geçiş süreciyle ilgili düşünceleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır (2005: 284):

> "… Bu milli devlet mekanizması arasında, hem milleti hem devleti Türk olan bu uzviyet içinde "Türk Ocağı"nın bir mânâsı var mıdır? "Osmanlı Devleti" içinde "Türk Ocağı"nın bir mânâsı vardı. Fakat bugün ne bu ismin, ne bu teşkilatın hikmet-i vücudu kalmamıştır. Daha doğrusu, bu teşkilatın gayeleri tahakkuk etmiş vazifesi hitama ermiştir. Eğer yaşamakta devam etmek istiyorsa, gayesini, vazifesini, hattâ ismini değiştirmek mecburiyetindedir."

1931 yılına gelindiğinde Halkevleri fikrinin ortaya çıkması ve Türk Ocakları'nın kapatılması fikri basında da yankılanmıştır. 24 Mart 1931'de ise ocakların geleceğini gözden

geçirmek amacıyla başkent Ankara'da devletin ileri gelenleri bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşme sonrasında Türk Ocakları'nın dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası ile bir bütün halinde çalışması gündeme gelmiştir. Alınan karar sonrasında 10 Ocak 1931'de Türk Ocakları faaliyetlerini sonlandırmıştır (Toksoy, 2007: 25). Osmanlı'dan Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar çalışmalarını sürdüren Türk Ocakları, Osmanlı'yı parçalanma ve dağılma tehlikelerinden korumaya çalışmış, ülkede milli bilincin güçlü tutulmasına ciddi katkılarda bulunmuştur. Her ne kadar farklı yönlerden eleştirilere maruz kalsalar da yaptıkları çalışmalar ile Halkevlerine öncü olmuştur (Özdemir ve Aktaş, 2011: 241):

Türk Ocakları'nın kapatılması hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Türk Ocakları Derneği'nin önde gelenlerinden ve başkanlığını yapan Hamdullah Suphi Tanrıöver, ocaklarım iktidar tarafından zorla kapattırıldığını iddia etmiştir. Buna karşılık dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Partisi ise, ocaklarının kapatılmasında herhangi bir baskı yapmadıklarını ifade etmiştir (Arıkan ve Deniz, 2004: 415). Hamdullah Suphi Tanrıöver, sadece Türk Ocaklarının değil, ülke içerisinde tüm cemiyetlerin kapatılarak iktidar tarafından tek bir merkezden yönetilmek istendiğini de ifade etmiştir (Ertunç, 2005: 285). Türk Ocakları kapatıldıktan sonra Halkevlerinin açılması için çalışmalar hızlandırılmıştır. Bununla beraber Türk Ocakları'na ait olan tüm varlıklar dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası'na aktarılmıştır (Üstel, 1997: 389).

Türk Ocakları'nın yapmış olduğu çalışmalar, Cumhuriyet sonrası getirilen ilke ve inkılapların halka aktarılmasında gösterdiği çaba ve ocakların kapatılması sürecinde yaşanan durumlar üzerine farklı görüş ve eleştiriler bulunmaktadır. Buna karşılık hem tüm bu gelişmelerin yaşandığı dönemde hem de günümüzde Türk Ocakları'nın üstlendiği rol ve Halkevlerine yaptığı öncülük yadsınamaz bir durumdur. Mustafa Kemal Atatürk, Türk Ocakları ile yakından ilgilenmiş ve maddi-manevi yönden desteklemiştir. Ocakların halk ile tamamen içli dışlı olmasını isteyen Mustafa Kemal, halkın modern yaşama geçiş sürecine hızlı bir şekilde uyum sağlaması gerektiğini ifade etmiştir (Üstel, 1997: 125).

1912'de kurulan ve Cumhuriyet'in ilanı sonrası etkin bir şekilde çalışmalar gerçekleştiren Türk Ocakları'na Atatürk oldukça önem vermiş, Kurtuluş Savaşı sonrasında daha da yaygınlaşmaları gerektiğini düşünmüştür. Bu noktada Türk Ocakları'nı ziyaret ederek onlara verdiği özeni göstermiş, her türlü desteğin verilmesini sağlamıştır. Atatürk, 23 Eylül 1925'de 16. Bursa Türk Ocağı'nda yaptığı konuşma onun Türk Ocakları'na verdiği önemi göstermektedir (Özgen, 2024: 24): "Milletin hayatını daima hassas ve yüksek bir halde bulundurmak, zihinlerdeki eski pasları atmak için en kuvvetli istinatgâh Ocaklardır. Ben de

böyle bir Ocakta bulunduğumdan dolayı çok memnunum. Tarz-ı mesainizde muvaffakiyetinizi de gördüm. Tebrik ve teşekkür ederim."

Cumhuriyet sonrasında Türk Ocakları, milli kimlik korunma şartıyla modern ve çağdaş bir görünüme kavuşturulmak istenmiştir. Atatürk, ocakların milliyetçilik ideolojisi kadar halkçılık ilkeleri çerçevesinde yol almasını istemiştir. Bu doğrultuda yeni bir yapılanma içerisine girilmiş ve 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri açılmıştır. Halkevleri, Türk Ocakları'nı rol model alarak çağın gerektirdiği yenilikler doğrultusunda halk ile yönetim arasında birleştirici ve bütünleştirici bir konumda görev yapmıştır (Çeçen, 1990: 98).

II. Meşrutiyet döneminde etkinliklerine başlayan Türk Ocakları, Halkevleri kurulana kadar benzer amaçla oluşturulan kurumlardan en etkili olan kurum olmuştur. Osmanlı'dan Cumhuriyet'in ilk on yılı boyunca faaliyetlerde bulunmuş ve Türk basın tarihine adını yazdırmıştır. Bununla beraber tüzüğünde apolitik bir yapısı olmasına rağmen siyaset ile içli dışlı olan ocaklar, bu durumun maddi ve manevi desteğinden faydalanmıştır. İktidar, zamanla bu bağlantılardan rahatsız olmuş ve bu durumun çağdaşlaşma yolunda sorunlar yaratabileceği düşünmüştür. (Arıkan ve Deniz, 2004: 430). Türk Ocakları'nın yerini alan Halkevleri, ocakların yaptığı çalışmaları kötülememiş, aksine örnek almıştır. Ocakların deneyim ve bilgilerini rehber edinen Halkevleri, bu anlayışla çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu durum, dönemin önde gelen dergilerinden birisi olan Ün Dergisi'nde şu şekilde anlatılmaktadır (Turan, 1947: 2079-2081):

> "Birinci Dünya Harbinin kaybından sonraki acı mütareke günlerinde Türk Ocağını da suçlu ve sorumlu görenler oldu. Ancak Milli Mücadele başlayınca genç ocaklılar buna katılmakta tereddüt etmediler. Kurtuluştan sonra ise Anadolu içinde yer yer Türk Ocakları kuruldu. Ocakların bu seferki rolü, artık sınırları çizilmiş ve azlıklar meselesini çözmüş, memleketin yaralarını sarmak olacaktı. Fakat Birinci Dünya Harbi içinde geliştirdiği sınır dışına doğru meyil ve heyecanlardan kendini kurtaramayan Türk Ocağı zihniyeti yerini başka müesseselere terk etmek zorunda kaldı ve teşekkül kendi kendini lağv etti. Ciddi bir hazırlıktan sonra 1932 yılında Halkevleri kuruldu. Türk Ocakları tarihi vazifesini yapmış milli bir müessesedir. Onun çatıları altında çalışmış insanların yurt severlikleri, fazilet ve hizmet duyguları söz götürmez, ancak sınır dışı hatıralar ve meyillerle bunlara dayanarak beslenmek istenen darlığa mütemayil milliyetçilik havası, Yeni Türkiye'nin şartlarına uymuyordu. Misak-ı Milli sınırları içinde toplanan ve kendini bulan Türk

milliyetçiliği ülkü; artık yurdun bayındırlığı ve yurttaşın milletçe ileriliği ve refahı idi. Sadece bir kültür organı olarak doğan Türk Ocakları, Balkan hezimeti sonunda Birinci Dünya Harbi içinde ve Milli Mücadele yıllarında tamamen siyasi bir hüviyet almıştı. Ancak memleket yabancı istiladan kurtulup politika yalnız bir parti işi olunca Ocakların bu hüviyetinin muhafazası güçleşmişti. Böylece kültür işini dünü ile bugünü ve yarını ile tamamen politika dışında tutacak bir teşekküle ihtiyaç vardı. İşte Halkevleri bu ihtiyaçtan doğmuştur."

3.4.2. Halkevlerinin Kuruluş Gerekçeleri ve Misyonu

Türk Ocakları'nın 10 Ocak 1931'de varlığını yitirmesinin üzerinden yaklaşık bir sene sonra 19 Şubat 1932'de Halkevleri kurulmuştur. Atatürk ve kurmaylarına göre milli mücadelenin kazanılması Türkiye Cumhuriyeti'nin muasır medeniyetler seviyesine yükselmesi noktasında işin askeri boyutudur. Cephede kazanılan bu zaferin ekonomik, sosyal, kültürel, askeri, idari, bilim, ilim, eğitim, tarih, edebiyat, spor gibi konularda yaşamın her alanında yenilikler getirilmesi ile tamamlanacağına inanılmıştır. Bu amaçla dönemin koşullarına uygun ve Türk Ocakları'nın yerine getirdiği görevleri modern bir anlayış çerçevesinde gerçekleştirebileceği düşünülen Halkevleri hayata geçirilmiştir. İlk aşamada başkent Ankara olmak üzere Adana, Afyon, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van olmak üzere 14 farklı şehirde Halkevleri kurulmuştur (Halkevlerinin Doğuşu, 1971: 2).

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra bağımsızlığını ilan eden Türkiye, bu özgürlüğü sadece cephelerde değil uluslararası arenada göstermek ve Batılı devletler başta olmak üzere tanınan güçlü bir devlet olma hedefiyle yola çıkmıştır. Bu bağlamda teknoloji başta olmak üzere tüm alanlarda yaşanan gelişmelerden haberdar olmak ve çağın gerektirdiği yeniliklere ayak uydurmak için çeşitli ilke ve inkılaplar geliştirilmiştir. Halkın savaş sonrasında kendine gelebilmesi, milli bilincin geliştirilmesi ve bireylerin bir araya gelerek kaynaşması adına Halkevleri kurulmuştur. Bu anlamda Halkevlerinin görev ve sorumlulukları tüzüklerinde şu şekilde belirtilmiştir (Toksoy, 2007: 147): "Atatürkçülüğün niteliğinin ve amaçlarının bilinçli algılanıp benimsenmesi, değer yargılarının buna uyumlu gelişme sürecine girmesi, yeni değer yargılarının oluşması, Doğu kültüründen Batı kültürüne geçişte kültür, sanat, spor ve yazının etkinliklerine katkıda bulunarak halka gönüllü hizmet sunulması."

Türk Ocakları sonrasında Halkevleri kurulurken basın organları aracılığıyla Halkevleri hakkında bilgiler kamuoyuyla paylaşılmıştır. Bir yönetmelik ve tüzük hazırlanarak kurumun kuralları, vizyon ve misyonu açıkça belirlenmiştir. Bu yönetmelik hazırlanırken Türk Ocakları'nın tüzüğü ile yurtdışında olan benzer kurumların yapıları da incelenmiştir. Bununla beraber Türk toplum ve ahlak yapısıyla uyuşmayan hiçbir özelliğin ülke içerisine girmemesi kararlaştırılmıştır (Toksoy, 2007: 148). Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Halkevlerinin yönetmeliğini hazırlaması için dönemin önemli siyasetçilerinden Reşit Galip ve ekibini görevlendirmiştir. Bunun üzerine başta Türk Ocaklarının tecrübeleri ve faaliyetlerini ele alan Reşit Galip, farklı ülkelerdeki Halkevlerine benzer kurumların faaliyetlerini inceleyerek bir talimatname hazırlamış, Halkevlerinin etkinliklerinde görev yapmıştır (Zeyrek, 2006: 19-20).

Türk Ocakları ile yakından ilgilenerek sorunlarını tespit eden Mustafa Kemal Atatürk, Halkevlerinin kurulması için gerekli çalışmaları kısa sürede hayata geçirmiştir. Atatürk, Halkevlerinin kurulma sebepleri ve hedeflerinden şöyle bahsetmektedir (Azcan, 2003: 14):

> "Gençlik, gelişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yasatılmalıdır. Millet şuurlu birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kitlesi halinde teşkilatlandırılmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına ve yetişkin muallim ordularına malik olmak kâfi değildir. Halkı yetiştirmek, halkı ve kitle haline getirmek için ayrıca bir halk mesaisinin tanzimini ihmal etmemeliyiz. Silah kuvvetinden, her türlü cebir ve madde kuvvetlerinden daha müessir olan fikir kuvvetidir. Milletimizi bu sahada yetiştireceğiz."

Bir bölgede Halkevlerinin kurulabilmesi için bazı koşullar belirlenmiştir ve bu koşullar Halkevlerinin yönetmeliklerinde açıkça belirtilmiştir. Bu şartlar Halkevlerinin tüm ülkede belirli bir düzen içerisinde çalışması ve her bölgede benzer etkilerde bulunması için belirlenmiştir. Bunlar Halkevlerinin çalışma kollarından en az üçünün faaliyete geçirilebileceği bir bina, 200 kişilik bir toplantı odası, çalışma salonları, kütüphane, spor yapılacak bir bahçe, personel maaşlarının karşılanabileceği bir bütçe olarak belirlenmiştir (Özel, 2007: 98). Ayrıca raporlanmak üzere ilgili Halkevine ait bir kayıt defteri ve Halkevi komitesinin bulunması gerekli görülmüştür. Üye sayısı 10'u bulmayan Halkevlerinin ise bir komite kurulup etkinlik alanlarını belirlemeleri istenmiştir (Malkoç, 2009: 14).

Halkevleri kurulduğu günden itibaren dokuz farklı alanda çalışmalarını yürütme kararı almıştır. Bunlar; müze ve sergi kolu, dil-edebiyat-tarih kolu, köycülük kolu, güzel sanatlar kolu, kütüphane ve yayın kolu, temsil kolu, halk dershaneleri ve kursları kolu, spor kolu ve sosyal

yardım kolu olarak belirlenmiştir. Yapılan tüm çalışmalar belirlenen bu kollar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık 10 yıl sonra Türk Ocaklarının devamı olarak çalışmalarına başlayan Halkevleri, 1932'de 14 farklı ilde faaliyetleriyle tarih perdesine merhaba demiştir. Üzerinden bir yıl geçmeden bir o kadar daha şube açan Halkevleri, bir yılın sonunda 30 şubeye yaklaşmıştır. 1950 yılına gelindiğinde ise bu sayı 409'a yükselmiştir. Bununla beraber Halkevlerine benzer bir yapısı olan 69 Halkodası da gerekli takviyeler sonrasında Halkevlerine dönüştürülmüştür. Yaklaşık 20 yıl boyunca etkinliklerini sürdüren Halkevleri, toplamda 478 Halkevi olarak hizmet vermiştir. Toplumun tamamına yönelen Halkevleri, insanların kaynaşma yeri olarak görev yapmış, birleştirici ve bütünleştirici bir anlayışla çizgisini bozmadan etkinliklerini gerçekleştirmiştir. Türk Ocakları'nı örnek alan Halkevleri, modern bir yapıda vatandaşlara hizmet vermiştir (Kara, 2019: 57-77).

Halkodaları, Halkevlerinin daha küçük bir hali olarak düşünülmüştür. Halkevlerinin açılabilmesi için sahip olması gereken bazı nitelikler bulunmaktadır. Kent, ilçe gibi bazı kırsal kesimlerde kurulan Halkodaları, Halkevi olma koşullarını yerine getiremediği için kurulmuştur. Şube sayısı, teknik koşullar, maddi gereksinimler gibi şartları yerine getiremeyen kırsal kesimlerde Halkodalarının kurulması uygun bulunmuştur. Halkevlerinin kurulmasının üzerinden yaklaşık 10 yıl sonra incelemelerde bulunan iktidar, kırsal kesimlerde yeterli seviyede gelişmenin olmadığını, Halkevlerinin bu bölgelere ulaşmakta zorlandığını fark etmiştir. Bu amaç doğrultusunda Halkodalarının kurulması kararlaştırılmış, 1939'da 20 madde içeren bir Halkodaları yönetmeliği hazırlanmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde 19 Şubat 1940'da 141 Halkodası halkın hizmetine sunulmuştur (Zeyrek, 2006: 183). Halkodaları kültürü hızlı bir şekilde yayılmış, 10 sene içerisinde sayısı 3500'e kadar yükselmiştir. Bununla beraber hızla gelişme gösteren bazı Halkodaları zaman içerisinde Halkevi olma niteliği kazanmıştır (Çavdar, 1983: 882).

Türk Ocakları'nın kapatılmasından kısa bir süre sonra yeni kurulacak olan Halkevlerinin oluşturulmasında titiz bir çalışma yürütülmüştür. Almanya, Rusya, Meksika, İtalya, Çekoslovakya, Fransa gibi ülkeler başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında inceleme ve araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Gökçe, 2019: 2336). Halkevlerinin kurulmasında dönemin eğitim işlerinden sorumlu olan Reşit Galip ve ekibi yetkilendirilmiştir. Ankara Türk Ocağı Binası'ndaki toplantıda Recep Peker, Vidan Aşir Savaşır, Hasan Cemil Çambel, Şevket Süreyya Aydemir, İsmail Hüsrev Tökin gibi isimler hazır bulunmuştur (Arıkan ve Deniz, 2004: 407). Bu ekip işe yurtdışında Halkevlerine benzeyen kurumları incelemekle başlamıştır. Yapılan

hazırlıklar sonunda 1932'de Halkevleri Talimatnamesi hazırlanmıştır. Bu talimatnameye göre Halkevleri için belirlenen yönetmelik şu şekildedir (Özdemir ve Aktaş, 2011: 246):

> "Halkevleri sadece CHF'lilere değil, tüm halka açıktır. Yönetimi CHF'lilere aittir. İdare heyetinde memurlar yer alabilir. Halkevlerini açma kararı CHF İdaresi'ne ancak kurumun düzenlemesi ve şekli il idare heyetleri tarafından yürütülecekti. Halkevi açmak için belli şartlar vardır: şube faaliyetlerine uygun şartlar sağlanmalıdır. Bina ve maddi kaynakları temin etmesi gerekmektedir. Halkevlerine yapılan bağışlar Halkevi idare heyetince kabul edilecekti. Halkevlerine ait salonlarda diğer partilerle ilgisi olmayan bunun yanı sıra CHF'nin ilkeleriyle ters düşmeyen bütün toplantılar yapılabilirdi. Ancak içki içmek ve kumar oynamak yasaktı. Halkevlerinde ayrıca protokol yoktu.''

Halkevleri, kurulduktan sonra da başıboş bırakılmamış ve düzenli bir şekilde denetimler gerçekleştirilmiştir. Dönemin iktidar partisi olan ve Halkevlerinin kurulmasında önemli katkıları olan Cumhuriyet Halk Fırkası, Halkevlerinin etkinliklerini kontrol etmişlerdir. Halkevlerinin kurulması için gerekli koşullardan birisi olan kayıt defterleri Halkevi komitesi tarafından hazırlanılarak üç ayda bir partinin genel sekreterliği ile paylaşılmıştır. Burada amaç, Halkevlerinin sağlıklı ve ülkeye katkı sağlayacak bir şekilde çalışması için gerekli ortamın hazırlanması olmuştur. Halkevleri, vatandaşların bir araya geldiği, kaynaştığı, bazen baloların gerçekleştirildiği, düğün ve nişan merasimlerinin yapıldığı yerler olarak adı gibi tam olarak da halkın kendini evindeymiş gibi hissettiği yerler olarak kullanılmıştır (Sarınay, 2008: 367).

Türk anayasa hukukçusu ve yazar Tarık Zafer Tunaya, Halkevlerinin kuruluş gerekçesiyle ilgili şu ifadeler yer vermektedir (2008: 13): "CHF'nin Türk Ocaklarının yerine geçmek ve kültür politikasını tahakkuk ettirmek üzere kurduğu bu müesseseler, aynı zamanda Türk Ocaklarının manevi varisi de sayılmışlardır." Halkevleri Talimatnamesi'ne göre Halkevlerinin kuruluş amacı ise şu şekildedir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 3):

> "Eğitim sahasında çalışmaya her milletten çok fazla mecbur bulunduğu halde maddi ve manevi vasıtaları maalesef çok eksik olan memleketimizde resmi, gayri resmi kuvvetlerin aynı maksatlar üzerinde teksifi lüzumunun kıymetini tebarüz ettirebilir. Biz bu vadide başka memleketlere nazaran fazla olarak şimdi tarihe geçmiş müesseselerin cemiyet bünyesinin en derin tabakalarına kadar işlemiş köklerini sökmek, cumhuriyet ve inkılâp esaslarını bütün

ruhlara ve fikirlere hâkim mukaddes iman şartları halinde perçinlemek vazife ve mecburiyeti karşısındayız. Fırkamızın program temelleri Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılıktır. Programımızı bu ana ve temel prensiplerin hâkimiyeti ve ebedileşmesi için bu vasıflarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, milli seciyenin Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, milli kültürün ve ilmi hareket ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesini ehemmiyetli vasıtalar olarak tespit ve işaret eder. Bu işaret ve vasıtaların hepsi birden medeniyet yolunda Türklüğün kaybettiği uzun yılları cesur, atılgan ve yorulmaz hamlelerle kazanacak nesiller yetiştirmeyi, medeniyet sahasında Türkün tabii meziyet ve kabiliyetleriyle mütenasip şeref mevkiini tekrar almasını istihdaf eyler. Halkevlerinin gayesi bu uğurda çalışacak mefkûreci vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır."

Yaklaşık 20 sene faaliyetlerde bulunan Halkevleri, Cumhuriyet sonrasında yeni toplumsal yaşamın oluşmasında önemli bir kurum olarak görülmüştür. Modernleşme noktasında geliştirilen ilke ve inkılapların halk tarafından anlaşılıp kabul edilmesinde oldukça etkili olan bu kurum, Türk toplumunun çağdaş bir yapıya kavuşması için faaliyetlerde bulunmuştur. Okuma ve yazma oranının merkezi konumlarda bile düşük olmasına karşın yapılan eğitim faaliyetleri ile daha donanımlı ve ülkenin geleceği için çalışabilecek bir nesil oluşturulmak istenmiştir. Milli mücadele sonrasında fiziksel ve zihinsel açıdan yıpranmış olan halkı bir araya getirme, kaynaştırma ve bir bütün haline getirmede kuşkusuz en önemli kurumlardan birisi Halkevleri olarak görülmüştür. Halkevleri, bireyleri geliştirmeyi ve modern yaşama hazırlamayı amaç olarak edinmiş, bu doğrultuda farklı alanlarda açılan kollar ile etkinlikler gerçekleştirmiştir (Yenisoy Özkan, 2023: 166).

Halkevlerinde verilen eğitimler sadece bilimsel, teknik, kültürel, teknolojik alanlarla sınırlı kalmamıştır. Sosyal ve kültürel anlamda da bir eğitim yuvası olan Halkevleri, halka ahlak ve edep gibi manevi konularda da destek sağlamıştır. Dile ve tarihe oldukça önem veren Halkevleri, bu alanlarda kurulan Türk Dil Kurumu (TDK) ve Türk Tarih Kurumu (TTK) ile etkileşimlerde bulunarak halkın özünü bilmesi, benimsemesi ve bu doğrultuda yarına hazırlanmasını hedef olarak belirlemiştir. Halkevleri, yapılan çalışmalar doğrultusunda okuma yazma oranının yükselmesini sağlayarak bilinçli ve bilgili bir toplum yapısı oluşturmuştur. Ülkenin modernleşmesi yolunda önemli bir pay sahibi olan Halkevleri, sahip olduğu dokuz

farklı kol ile ülkenin dört bir yanında çalışmalarını sürdürmüş, sosyokültürel anlamda önemli ve değerli katkılarda bulunmuştur (Arıç, 2024: 31).

Kurulduğu günden kapatılışına kadar farklı çalışmalarda bulunan Halkevleri, her ne kadar olumlu geri dönüşler alsa da bazı kesimler tarafından da tenkit edilmiştir. Halkevleri, halka tam olarak ulaşılamadığı, halkın dilinden tam olarak anlayıp konuşamadığı gibi sebeplerden ötürü eleştiriler almıştır. Kamuoyunun sesi olmakta beklenen etkiyi yaratamadığı düşünülen Halkevleri, dönemin iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın bir aracı olmakla da suçlanmıştır. Buna karşılık Halkevleri kurulduğu dönemde yapılan ilke ve inkılapların hayata gerçekleştirilmesinde ve halk tarafın benimsenmesinde kullanılan bir numaralı organ olarak ön plana çıkmıştır. Bu aşamada değinilmesi gereken önemli nokta Halkevlerinin tüm bu çalışmaları gerçekleştirirken milli kimliğin korunmasına özen göstermesidir. Halkevleri, Osmanlı Devleti döneminde yayılan milliyetçilik akımının korunmasına dikkat etmiş, Türkçülük ve Türk imgesini düstur edinmiştir. Bununla beraber, etkinlik gösterdiği yıllarda önemli bir eğitim ve kültür kurumu olma niteliği taşımıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011: 260-262).

3.4.3. Halkevlerinin Örgütlenmesi ve Faaliyet Alanları

Halkevlerinin kurulma fikri, tüzüğünün belirlenmesi, işleyişi ve yaygınlık kazanması gibi durumlar dönemin sosyal, siyasal, askeri, idari, ekonomik ve kültürel koşulları ile yakından ilgidir. 1789'daki Fransız İhtilali sonrası yayılan milliyetçilik akımı, Batı başta olmak üzere tüm dünyada yaşanan modernleşme gelişmeleri, 1929 yılındaki Dünya Ekonomik Buhranı ve 1930'da ülkede yaşanan çok partili yaşama geçiş süreci Halkevlerinin örgütlenmesi ve faaliyet alanlarını etkilemiştir. Atatürk, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirdiği geziler sonucunda ülkenin geleceği için incelemelerde bulunmuştur. Bu neticede Halkevlerinin kurulmasına kanaat getirilmiş ve 2 Ocak 1931 günü basınla bu karar paylaşılmıştır. Bu fikir resmi olarak 10-18 Mayıs 1931'deki Cumhuriyet Halk Fırkası kurultayında gündeme gelmiştir (Oral, 2002: 509).

Halkevleri, kurulmadan önce örgütlenme konusunda rehber edilecek bir tüzük oluşturmuş ve bununla beraber faaliyet alanlarını belirlemiştir. Dünyanın her yerinde yaşayan Türklerin milli bilincini yükseltmek, güçlü bir milli kişilik oluşturmak, eğitimin her alanında öncü olup birey ve gruplara destek olmak gibi hedeflerle yola çıkan Halkevleri, çeşitli çalışma kolları oluşturmuştur. Üyelerin bir araya gelmesiyle oluşturulan komiteler Halkevi İdare Heyeti olarak görev yapmıştır. Bu neticede kurumlar Parti İdare Heyeti'nden görevli bir kişinin denetiminde çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Kuruluşunda belirlendiği gibi Halkevleri, tüm vatandaşlara eşit mesafeden yaklaşarak Cumhuriyet dönemi gelişmelerinin yayılmasında sacayağı olarak kabul

edilen kurumlardan birisi olmuştur. Halkevleri, ülkenin her yerinde başarılı örgütlenmeleri ve yerinde faaliyetleri ile ön plana çıkmıştır (CHF, 1940: 512-513).

Halkevleri, sahip olduğu nitelikler neticesinde dönemin eğitim kurumlarından birisi olarak kabul edilmiştir. İdari yönden dönemin iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) ile etkileşimleri bulunan Halkevleri, iktidarın bir uzantısı olarak görev yapmıştır. Halkevlerinin başkanları kuruldukları bölgede fırkanın başkanlığı tarafından belirlenmiştir. Sadece merkez Ankara'da başkan seçimi bu şekilde olmamıştır. Halkevleri, CHF ile olan yakın ilişkileri yüzünden çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011: 252). Halkevlerinin üyeleri 2 yılda bir seçilmiştir ve tekrar seçilme hakları bulunmaktadır. Üyeler üç aylık periyotlarla etkinlik raporu hazırlayarak CHF'nin genel sekreterliği ile paylaşmıştır. Bununla beraber dönemin milletvekillerine de Halkevlerini takip etmek, yapılan çalışmaları incelemek ve rapor tutmak gibi görevler verilerek Halkevlerinin örgütlenmesi kontrol altında tutulmuştur. Öte yandan Halkevlerinde bir karar alınacağında oylama yapılarak karar verilmiştir. Eşit bir oylama sonucunda ise başkanın kullandığı oyun geçerli kabul edilmesi ve kararın bu şekilde belirlenmesi uygun görülmüştür (Zeyrek, 2006: 30).

Halkevlerine üye olmak için herhangi bir ayrım söz konusu olmamıştır. Vatandaşlar istedikleri Halkevine giderek kayıt yaptırabilmiştir. Bu durum Halkevleri Talimatnamesinde de açık bir şekilde belirtilmiştir. Halkevlerinin her ne kadar dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası ile doğrudan bağlantısı olsa da vatandaşlar arasında siyasi görüşlerine göre herhangi bir ayrım yapılması söz konusu olmamıştır. Parti üyesi olma şartı sadece Halkevlerinde yöneticilik yapan ve yapmak isteyen kişiler için istenmiştir. Halkevlerinde idareci olmak isteyen devlet memurlarına da yönetici olmalarına engel bir durum söz konusu olmamıştır. İsmi gibi gerçekten de halkın evi olan Halkevleri, vatanını seven tüm yurttaşların üye olma şartı aranmadan bir araya geldiği sıcak bir ortam olarak şekillendirilmiştir (Özdemir ve Aktaş, 2011: 251).

Reşit Galip önderliğinde başlayan Halkevi çalışmaları neticesinde tüm vatandaşlara ulaşabilmek amacıyla farklı kollar oluşturularak 9 şubenin kurulması kararlaştırılmıştır. Kurulan bu şubeler vasıtasıyla halkın sosyo-kültürel yapısının geliştirilmesi ve ülkenin muasır medeniyetler seviyesine yükselmesi hedeflenmiştir. Halkevi Talimatnamesinde belirlenen şubeler ise müze ve sergi kolu, dil-edebiyat-tarih kolu, köycülük kolu, güzel sanatlar kolu, kütüphane ve yayın kolu, temsil kolu, halk dershaneleri ve kursları kolu, spor kolu ve sosyal yardım kolu olmuştur. Bir bölgede Halkevinin açılması için bu kollardan en az üçünün bulunması koşulu aranmıştır. Bununla beraber en az 25 üyenin bulunması da zorunlu olarak

görülmüştür. Kurulan tüm kollar seçimler haricinde iki haftada bir şube toplantıları düzenlemek ile sorumlu tutulmuştur (Zeyrek, 2006: 31).

1932'de Halkevleri açılmadan önce düzenlenen Halkevleri Talimatnamesi, üzerinden yaklaşık 10 sene geçmesinden sonra 1940'da bazı değişikliklere uğramıştır. Fakat bazı değişikliklere rağmen şube çeşitliliği korunmaya devam etmiştir (Küçükuğurlu ve Okur, 2007: 14-15). Yapılan değişikliklerden etkilenmeyen bir diğer husus da bir bölgede Halkevlerinin açılabilmesi için şubelerden en az üçünün açılması koşulu olmuştur. Açılacak olan üç şubenin de açılacak bölgenin coğrafi yapısı, nüfusu, okuma ve yazma oranı, sosyo-kültürel birikimi, ekonomik gücü gibi unsurlar göz önünde bulundurularak belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu konuyla ilgili de detaylı bir rapor hazırlanmış ve Halkevleri Talimatnamesinde şubelere göre açılmalarını gerektiren sebepler detaylıca belirtilmiştir. Halkevleri, özellikle sosyal alanlar üzerine yoğunlaşan şubelerinin çıkardığı dergiler vasıtasıyla yaygınlık kazanmayı başarmıştır. Halkevleri tarafından gerçekleştirilen dergicilik faaliyetlerinde içerik fark etmeksizin amacın halkın sesi olmayı başarmak ve dünyada yaşanan gelişmeleri halka duyurarak modern bir birey yetiştirmek temel amaç olarak benimsenmiştir (Arıkan, 1999: 272-273).

Dil, edebiyat ve tarih kolu; sosyal bilimlerde gelişim sağlamak, halkı sosyal yaşama hazırlamak ve entelektüel bir toplum yetiştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu şube milli kimliği yaşatıp diğer nesillere aktaracak sanat, adet, gelenek, görenek ve kültürel tüm unsurları ön plana çıkarmak ve yaşatmak için kurulmuştur. Eski kültürel değerlere oldukça önem veren dil, edebiyat ve tarih kolu, Türk tarihine sahip çıkarak unutulup yok olmasını engellemeye çalışmıştır. Kuruldukları bölgede yaşayan bireylerin sosyal birikimlerini geliştirmek için toplantılar düzenlenmiş, özellikle sosyal bilimlere ilgi duyan, yetenekli gençlerin elinden tutulmuştur. Farklı basın organları aracılığıyla dergicilik, gazetecilik ve kitap basımı gibi faaliyetler yapılarak okuma yazma oranları yükseltilmeye çalışılmıştır. (Karadağ, 1998: 23).

Halkevlerinde gerçekleştirilen toplantılar alanında uzman kişiler tarafından halka sunulmuş, böylece bireylerin ilke ve inkılaplara hızlı bir şekilde uyum sağlaması hedeflenmiştir. Konferans sayısı 1932'de 299 kişi iken bu sayı 1939 yılında 2835 kişiye yükselmiştir (Zeyrek, 2006: 46). Bu şube sosyal bilimlerde öne çıkan Türk bilim insanlarına sahip çıkmış, önemli tarihi günlerde anma törenleri gerçekleştirmiş, Halkevleri binalarında düzenlenen buluşmalar ile halk ile bir arada olmayı başarmıştır. Halkevlerinin kurulmasında önemli katkıları bulunan Reşit Galip, açılış töreninde dil, edebiyat ve tarih kolu ile ilgili şu sözleri söylemiştir (Hakimiyet-i Milliye, 1932: 11):

> “Dilimiz, edebiyatımız, tarihimiz yabancı unsurların tesir ve istilasından en fazla korunmak gerekirken, en sürekli saldırılara maruz kalmış ve en derin yaralar almış milli kültür kuruluşlarıdır. Milli benliği oluşturan, şekillendiren ve kudretlendiren kültür unsurları içinde dil, edebiyat ve tarih şubesi şüphesiz ilk sıraya girer. Bu şube memleketin uzak ve yakın bütün köşelerinde bu sahalarda çalışanları birleştirmek maksadını güdecektir.”

Halkevlerinde önemli görülen bir diğer şube ise güzel sanatlar kolu olmuştur. Resim, heykel, mimarlık gibi birçok alanda eğitmenler aracılığıyla halka çeşitli eğitimler verilmiştir. Halkın yeni hobiler yapmasına fırsat veren bu şube aynı zamanda yeteneği olan kişilerin güzel sanatlara yönlenmesinde de öncü olmuştur. Bununla beraber geleneksel müzik ve danslara da sahip çıkan güzel sanatlar kolu, fotoğrafçılığa meraklı bireylere objektif üzerinden dünyayı görme imkânı da sağlamıştır. Çeşitli yarışmalar düzenlenerek ve ödüller verilerek halkın daha çok motive olması sağlanmıştır. Teknolojik gelişmeleri de yakından takip eden güzel sanatlar kolu, yeni fotoğraf makineleri ve radyolar ile halkın görsel ve işitsel zekâsının gelişmesi adına çaba göstermiştir. Bu şube, dönemin özellikle maddi yetersizliklerinden ötürü ülkenin her bölgesinde vatandaşla buluşamamıştır (Yenisoy Özkan, 2023: 162).

Bir diğer Halkevi şubesi olan Temsil kolu, yapılan ilke ve inkılapların halk içerisinde benimsenip yayılmasında önemli rol oynamıştır. Gösteri şubesi olarak da bilinen bu kol; çeşitli oyunların sahne almasını sağlamak, bireylerin sosyo-kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak, görsel kültürün yerleşmesi ve entelektüel bir toplum yapısının oluşması için çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Savaş sonrasında çıkılan bir toplumda gösterilerin konuları çoğunlukla milli mücadele ile Cumhuriyet sonrası geliştirilen ilke ve inkılaplarla alakalı olmuştur (Temizhan, 2006: 76). Nurhan Karadağ, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi’nden temsil kolunun çalışma alanları ile ilgili şu ifadeleri aktarmaktadır (1988: 162):

> “I. Halkevi’nde bir hayat ve hareket uyandırmak, II. Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyacını gidermeye yardım etmek, III. Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, IV. Gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek, V. Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin kendilerini göstermelerine imkân vermek, VI. İyi hatip yetiştirmek, VII. Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak.”

Halkevlerinin bir diğer önemli şubesi de spor kolu olmuştur. Cumhuriyetin ilanı sonrasında 22 sene boyunca spora dair tüm etkinlikler dönemin iktidar partisi CHP, Türk Spor

Kurumu ve Halkevlerinin spor şubelerinin ortaklaşa çalışmaları sonucunda gerçekleştirilmiştir. Sağlıklı nesillerin yetişmesinde oldukça önem veren Halkevleri, talimatnamesinde her türlü sporun desteklendiği ve yaşamın olmazsa olmaz etkinliklerinden birisi olduğu ifade edilmiştir. Sporu sevdirmek ve milli sporcu yetiştirmek amacıyla yapılan tüm spor branşlarında bilimsel gelişmeler doğrultusunda hareket edilmiştir. Spor yapmak teşvik edilmiş, ülkenin uluslararası arenada sportif başarılar kazanarak tanınması hedeflenmiştir. Futbol, basketbol, voleybol, binicilik, kürek, boks, tenis ve atletizm dalları açılarak bu spor etkinliklerinin ülkede yaygınlaşması sağlanmıştır. Spor kolu ile daha sağlıklı bir vücuda ve görünüme sahip olunarak dinç nesiller oluşturulmuştur (Arıç, 2024: 26-27).

Mustafa Kemal Atatürk'ün sağlam kafa sağlam vücutta bulunur sözünü düstur edinen spor şubeleri, 1940 yılına gelindiğinde ülkenin farklı bölgelerindeki Halkevlerinden 259'unda jimnastik, futbol, basketbol, boks, güreş, yüzme gibi farklı branşlarda eğitim verir duruma gelmiştir. Halk tarafından ilgiyle karşılanan bu kurslar ile sportif faaliyetlerin yaygınlaşması hususunda Türk toplumunun milli bilincinin uyanması sağlanmıştır. Bunula beraber at binme, cirit atma, yağlı güreş gibi eski Türk sporları konusunda farklı çalışmalar yürütülerek bu sporların yaşatılması da hedeflenmiştir. Spor müsabakaları aracılığıyla vatandaşların bir araya gelmesi, birlik, beraberlik ve bütünlüğün sporun ruhuyla birleşmesi sonucu ortak milli duygular geliştirilmiştir (Kara, 2019: 68).

Halkevi şubelerinden bir diğeri olan sosyal yardım kolu, sosyal devlet anlayışının güdüldüğü bir koldur. İçtimai Yardım Şubesi olarak da adlandırılan bu kol, ihtiyaç sahibi olan kişilere yardımcı olmak ve toplum içerisinde fark edilmelerini sağlamak için kurulmuştur. Sosyal yardım şubesi yaşlılar, kimsesiz çocuklar, terk edilmiş kadınlar gibi şefkat ve merhamete ihtiyaç duyan herkese kucak açmıştır. Yardımlaşma ve dayanışmayı pekiştiren sosyal yardım kolu, toplum bilincinin oluşmasına önemli katkılar sunmuştur. Vakıf kuruluşlarının gelişmesi, gençlerin kötü alışkanlıklardan korunması, iş istihdamları sağlanması, gönüllü doktorlar tarafından sağlık hizmetlerinin verilmesi sosyal yardım kolunun başlıca hedefleri olarak belirlenmiştir. Böylece köy gibi kırsal yerlerde yaşayan bireylere de sosyal yardımların ulaşması sağlanmıştır (Baltacıoğlu, 1950: 101).

Halk Dershaneleri ve Kurslar kolu, günümüzdeki kullanımı gibi halkın farklı alanlarda katıldığı ve kendini geliştirdiği derslerin verildiği şubedir. Kurtuluş Savaşı sonrasında eğitim ve okuryazarlık oranının oldukça düşük olduğu bir ortamda Halkevlerinin bu kolu adeta can suyu olmuştur. Halk dershaneleri ve kursları kolunda temel amaç, halkın eğitim standartlarını yükseltmek ve bir sosyo-kültürel birikim elde etmelerini sağlamaktır. Bu şubede sadece

okuryazarlık üzerine çalışılmamış, farklı kurslar da açılmıştır. Dil, terzilik, kimya, fizik, biyoloji, edebiyat, tarih, coğrafya, tekstil, müzik, fotoğrafçılık gibi alanlar dışında arıcılık, hayvan bakıcılığı, bahçıvanlık gibi meslek kolları üzerine de dersler verilmiştir (Temizhan, 2006: 88). Halk dershanelerinde verilen eğitimler Halkevlerine üye olan eğitmenler tarafından verilmiştir. Bununla beraber açılan kursun niteliğine uygun usta öğreticiler olmadığında ücreti mukabilinde eğitmenler tutulmuştur. Öğrencileri teşvik etmek ve onurlandırmak için kurslar sonunda düzenlenen törenlerle diploma ve sertifikalar dağıtılmıştır. Günümüzde kullanılan halk eğitim merkezlerinin temeli de halk dershanelerine dayanmaktadır (Gezer, 2012: 38-39).

Bir bölgede Halkevinin açılabilmesi için gerekli koşullardan birisi de kütüphaneye sahip olmaktır. Kütüphaneye bu kadar önem verilen bir ortamda kütüphane ve yayın şubesinin açılmaması mümkün değildir. Kütüphanelerin önemini fark eden Halkevleri, toplumda okuryazarlık oranının yükselmesi adına bu şubeyi kurma kararı almıştır. Şubelerde b-ve halkın buluşma noktalarında okuma programları düzenlenmiştir. Kırsal kesimlerde okuma odaları açılarak ülkenin her bölgesinde kitaba ulaşma imkânı sağlanmaya çalışılmıştır. Küçük ya da büyük fark etmeksizin her yaş grubuna hitap edecek kitaplar temin edilmiştir (Titiz, 2012: 79). Üye sayısı 1933'de 149.949 iken 1940'a gelindiğinde 1.719.292 olmuştur (Zeyrek, 2006: 73).

Kütüphane ve yayın kolu, 1 Kasım 1928'de kabul edilen yeni Türk harflerinin benimsenmesinde de önemli rol oynamıştır. TDK ve TTK işbirliği ile edinilen kitapların milli duygulara ve Cumhuriyet gelişmelerine sesleniyor oluşuna dikkat edilmiştir. Gündelik hayattan bilimsel çalışmalara kadar insanların işlerini kolaylaştıracak teknik ve pratik bilgiler içeren kitaplar okuyucularla buluşmuştur. Belirli aralıklarla kitap ve imza günleri düzenlenerek halkın bir araya gelmesi, bir okuma kültürünün oluşması amaçlanmıştır. Genel olarak bakıldığında kütüphane ve yayın kolu, aktif olduğu yıllar boyunca başarılı olmuş, başlatılan okuma çalışmaları neticesinde toplumun muasır medeniyetler seviyesine yükselmesine ciddi katkılarda bulunmuştur (Arıç, 2024: 30).

Halkevlerinin faaliyet gösterdiği bir diğer şube köycülük koludur. Bu şubenin amacı köyde yaşayan vatandaşların eğitim, sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda ihtiyaçlarını gidermek olarak belirlenmiştir. Köylülerin yapılan etkinliklere katılmaları sağlanarak modern dünyaya karşı uyum süreçleri kolaylaştırılmak istenmiştir. Okuma yazma oranlarının düşük olduğu köylülerin dilekçe gibi resmi işlerinin takip edilmesi de köycülük kolunun sorumlulukları arasında kabul edilmiştir (Yenisoy Özkan, 2023: 164-165). Köycülük kolunda şehir ile kırsal kesimde yaşayan vatandaşlar arasındaki sosyokültürel farkın en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Halkevi tüzüğünde bu durum, "Köycülük Kolu'nun temel vazifesi, köylerin

toplumsal, sağlık ve estetik açısından geliştirilmelerine ve köylü ile şehirli arasındaki karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının güçlendirilmesine çalışmaktır" olarak ifade edilmiştir (Çavdar, 2008: 354).

Halkevleri tarafından oluşturulan kollardan sonuncusu olan tarih ve müze kolu, geçmişin geleceğe taşınmasında köprü görevi görmüş ve günümüz kültürel birikiminin önemli bir kısmının taşıyıcısı olmuştur. Tarih ve müze kolu, Türk milletinin yüzyıllar içinde biriktirdiği tarihi ve kültürel değerlere sahip çıkmak, korumak, bölgelerin tanıtımını yapmak, restore etmek, yapılan etkinlikler ile beraber halkın bu bölgeleri ziyaret etmesini sağlamak, önemli tarihi bölgelere turistlerin gelmesini sağlayarak ülkeye döviz girdisi konusunda yardım etmek gibi çalışmalara imzasını atmıştır. Böylece tarih ve müze kolunun sadece manevi değil maddi katkıları da olmuştur. Tarihi eserlerin dönemine, konusuna, içeriğine göre gelecek nesillere aktarılabilmesi için müzeler oluşturularak kültürel miras yaratılmıştır (Kara, 2019: 73). Bunun yanında bazı Halkevleri bulundukları bölgeler özelinde çalışmalarını yoğunlaştırmış, halk ile beraber yaşadıkları alanın tanınırlığını yükseltmek istemiştir. Tarih ve müze kolu, Anadolu'nun sahip olduğu kültürel birikimin farkına varılması için yoğun bir çaba göstermiş, açılan müzeler ile her bir kültürel değere sahip çıkmıştır (Arık, 1947: 112).

3.5. Halkevlerinin Kapatılması ve Mirası

Atatürk'ün çabalarıyla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş olsa da bu partilerin ömrü oldukça kısa olmuştur. Çok partili hayata geçiş süreci, 18 Temmuz 1945'de Milli Kalkınma Partisi'nin kurulmasıyla resmileşmiştir. II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra 1946 yılına gelindiğinde çok partili hayata geçiş ile beraber Halkevlerinin geleceği konusunda bazı tartışmalar ortaya çıkmıştır. Dönemin tek partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkasının yanına Demokrat Parti de katılmış, farklı bir siyasi döneme girilmiştir. Yaşanan bu siyasi süreç sonrasında Halkevlerinin değerinin farkında olan yeni partiler, önceki dönemlerde olduğu gibi bu kurumu aktif bir şekilde kullanmak istemiştir. Bu istek, Halkevlerinin talimatnamesine aykırı olduğu gerekçesiyle kabul edilmemiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası döneminde kurulan Halkevleri, parti organı gibi yönetildiği için bir kamu kurumu olma niteliğinden oldukça uzak bir görünüm sergilemiştir (Turan, 2000: 233).

Çok partili hayata geçiş sürecinin hızlanması ve yeni partilerin kurulması ile beraber Halkevlerinin geleceği de şekillenmeye başlamıştır. Halkevleri, kurulduğu dönem itibariyle Türk toplumun siyaset, sosyal, ekonomik, idari, eğitim, güzel sanatlar, bilim, kültür, teknoloji gibi birçok alanda kendini geliştirmesine katkı sağlamış, modern bir kimlik kazandırmıştır.

Fakat siyasi kimliğinden bir türlü sıyrılamayan Halkevleri, iktidar değişimi sonrası varlığını sürdürme konusunda ciddi problemler yaşamıştır. İktidar değişikliği sonrasında Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri için görüşmeler gerçekleştirse de orta noktada buluşulamamıştır. Halkevleri, faşist bir anlayışla yönetildiği yönünde çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır (Arıkan, 1999: 278-279).

II. Dünya Savaşı sonrasında tüm dünyada tek parti rejiminin sona ermesi ile beraber cumhuriyet yaygınlaşmaya başlamıştır. Cumhuriyete geçilmesiyle birlikte çok partili hayat sistemi benimsenmiştir. Demokrasiyle yönetilen toplumlarda bir zorunluluk olan çok partili yaşam sistemi, Türkiye'de de muhalif görüşlere sahip olan kişi ve kurumlarda yapılanma isteği doğurmuştur. Farklı görüşleri savunan yapılar örgütlenerek siyaset arenasına dâhil olmuştur. Bu süreçte iktidarın değişme ihtimali karşısında Türk halkı, Halkevlerine karşı mesafeli bir yaklaşım sergilemeye başlamıştır. Halkın bu tutumunda Halkevlerinin iktidar ile olan yakın ilişkileri etkili olmuştur. Çok partili hayata geçilmesiyle birlikte ülkenin yönetim şeklinde yeni bir dönem başlamıştır. Vatandaşların siyasi görüşlerinin geçirdiği değişim ve dönüşüm süreci ile birlikte Halkevlerine duyulan ilgi oldukça azalmıştır. Türk Ocaklarının devamı ve geliştiricisi olarak kabul edilen Halkevleri, duraklama dönemine girmiş ve kapatılması yönünde fikirler ortaya çıkmaya başlamıştır (Toksoy, 2007: 108).

Halkevlerinin dönemin iktidarı Cumhuriyet Halk Partisi ile yakın ilişkileri sonucu yandaş bir kimlik kazanması ve devlet tarafından fonlanması kamuoyunda ağır eleştirilerin oluşmasına yol açmıştır. Halkevlerinin itibarının giderek zedelenmesi üzerine harekete geçen CHP, halkevlerinin işleyişinde bazı değişiklikler yapılmasına karar vermiştir. Bu amaçla 21 Şubat 1942 tarihinde valiliklere çeşitli emirler verilmiştir. Buna göre özel sektör ve kamu idarelerinden Halkevleri faaliyetlerinde kullanılmak üzere yardım talep edilmiştir. Yürütülecek bu strateji ile Halkevlerinin kendi öz bütçelerini oluşturmaları hedeflenmiştir. Bununla beraber 27 Kasım 1946'da çıkarılan 2896 sayılı genelge ile halkevlerin bazı bölümlerinin kiraya verilip gelir elde edilmesine izin verilmiştir (Güneş, 2012: 149).

Çok partili yaşama geçiş sonrasında yapılan seçimler sonucunda bazı merkez ve yerel bölgelerde farklı partiler belediyelerde iktidar olmayı başarmıştır. Bu değişim Halkevlerinin geleceğini doğrudan etkilemiştir. Siyaset ile iç içe ve iktidar yanlısı olan Halkevleri, yönetimlerin değiştiği bölgelerde faaliyetlerini sürdürmekte oldukça zorlanmıştır. Çünkü yeni yönetimler Halkevlerine yapılan her türlü maddi ve manevi desteği kesme kararı almıştır. Bunun sonucu olarak vatandaşların faydalandığı etkinlikler ve sosyal yardımlar da kesintiye uğramıştır. 1949 yılına gelindiğinde Halkevleri, gelen tepkilerin yoğunlaşması sonrası

istenmeyen bir kurum haline gelmiştir. 1950'de ise yapılan seçimlerde Demokrat Parti'nin iktidara geçmesiyle beraber Cumhuriyet Halk Partisi ile yakınlığı bilinen Halkevleri muhalif bir konuma geçmiştir. Yeni dönemde Halkevleri için herhangi bir harcama yapılmaması ve verilen desteklerin tamamının da durdurulması kararı alınmıştır. Demokrat Parti, yaşanan ekonomik sorunlar yüzünden Halkevleri için bütçe ayrılamayacağını ifade etmiştir (Çeçen, 1990: 165-166).

Dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası, genel kurullarında ve İsmet İnönü aracılığıyla Halkevlerine verilen destekleri sadece iktidarı değil, tüm siyasi partileri desteklemek için sağladıklarını ancak fakat bekledikleri dönütü alamadıklarını dile getirmiştir (Toksoy, 2007: 119). İktidar değişimi sonrasında Halkevleri ile ilgili nihai bir karar alınması için çalışmalar başlatılmıştır. Halkevlerinin Cumhuriyet Halk Partisi ile olan yakın ilişkileri mercek altına alınmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde bu kurumların sahip olduğu taşınmazlar ile servetinin devlet bütçesine eklenmesi uygun görülmüştür. 6 Ağustos 1951'de alınan bu karar için mecliste görüşmeler gerçekleştirilerek Halkevleri için bir yasa geliştirilmesi gündeme gelmiştir. İsmet İnönü başta olmak üzere özellikle CHP kesimi Halkevlerinin önemli bir gelenek olarak devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Halkevlerinin geleceğinin, 8 Ağustos 1951'de düzenlenecek meclis oylamasıyla belirlenmesi kararlaştırılmıştır (Güneş, 2012: 153).

Halkevleri, kurulduğu 19 Şubat 1932 tarihinden Demokrat Parti'nin iktidara geldiği döneme kadar koordineli bir şekilde çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası ile ortak bir paydada kurulan Halkevleri, iktidarın bir organı olarak görev yapmıştır. Cumhuriyet sonrasında yaşanan gelişmeleri, ilke ve inkılapları, modernleşme çabalarını halka aktarmada oldukça başarılı olmuştur. Çok partili yaşama geçilmesi ve 1950'de Demokrat Parti birinci parti olduktan sonra Halkevleri için çalkantılı bir süreç başlamıştır. Halkevleri; sahip oldukları konum, CHP ile olan yakın ve yanlı ilişkileri, aldığı maddi ve manevi destekler yönünden yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Meclis görüşmelerinde Halkevlerine verilen desteklerin durdurulması gündeme gelmiştir. Türk Ocakları'nın devamı olarak nitelendirilen Halkevlerinin özünü yitirdiği, halkın organı olmaktan uzaklaştığı ve CHP'nin bir kuruluşu gibi hareket ettiği kanısına varılmıştır (Kaş, 2007: 34).

Cumhuriyet sonrasında Atatürk'ün önderliğinde başlatılan ve ısrarla hayata geçirilmeye çalışılan çok partili yaşam süreci 1946'da başarıya ulaşmıştır. Yeni partilerin kurulmasıyla birlikte Halkevleri ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki kontak yavaşlamış ve tartışılmaya başlanmıştır. Bu süreç karşısında Halkevleri bir duraklama dönemi içerisine girmiştir. Dönemin yeni partileri, Halkevlerinin durumunu fark etmiş ve Halkevlerinin kapatılmaları yönünde

görüşmeler gerçekleştirmiştir. CHP ve Halkevleri yöneticileri, Halkevlerinin geleceği için tüm partilerin bir araya gelip toplanması için kamuoyu oluştursa da bu çabalardan herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine CHP, düzenlediği kurultayda konuyu kendi içerisinde değerlendirmek amacıyla bir toplantı gerçekleştirmiştir (Gökçe, 2019: 2344).

Çok partili yaşama geçiş sonrasında sıkıntılı bir süreçten geçen Halkevleri giderek itibarını yitirmiş, yurt genelinde yaygınlığını kaybetmeye başlamıştır. Adnan Menderes, CHP ile Halkevleri arasındaki ilişkinin boyutlarına değinmiş, bu iki kurum arasında gizli saklı maddi ve manevi ilişkiler gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Bu yıllarda Halkevleri yoğun bir şekilde polemik olmuş, özellikle yapılan etkinliklerin kaynağının nasıl sağlandığı ve bu maddi kaynakların nereye aktarıldığı merak konusu olmuştur (Akşin, 2010: 205). Türk Ocakları'ndan devraldığı geleneği uzun yıllar boyunca başarıyla taşıyan ve savaş sonrasında Türk milletinin modern bir kimliğe bürünmesinde önemli katkıları bulunan Halkevleri, yaşanan süreç ile beraber epeyce yıpranmıştır. Özellikle yeni kurulan siyasi partiler, Halkevlerine karşı ağır ithamlarda bulunmuştur. Türk Ocakları ve Halkevleri ile yaşatılan, Türk halkının bir araya geldiği, kaynaştığı, bilgilendiği ve eğlendiği kültürel birikim kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimler sonucunda Demokrat Parti'nin galip gelmesi ile beraber Halkevlerinin etkinliği durma noktasına gelmiştir (Özacun, 2001: 10).

Yaşanan bu süreç üzerine Halkevlerinin kapatılması konusu meclise taşınmıştır. Yapılan görüşmeler sonrasında toplanan meclis, 8 Ağustos 1951'de kabul edilen yasa ile Halkevlerinin faaliyetlerine son vermiştir. 468 üyenin katıldığı mecliste Halkevlerinin kapatılması yönünde 340 oy kullanılmıştır. Sonuç olarak, 11 Ağustos 1951'de çıkarılan 5830 sayılı yasa sonucu Halkevleri resmen kapatılmıştır. Bu karar Resmi Gazetede yayınlanarak resmileşmiş ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Halkevleri resmi olarak 11 Ağustos 1951 tarihinde kapatılmış olsa da işleyiş ve etkinlikleri bakımından çok partili yaşama geçiş süreci itibariyle gerileme dönemine girmiş, adım adım kapatılmaya yaklaşmıştır (Özdemir ve Aktaş, 2011: 260).

Halkevlerinin sahip olduğu tüm varlıklar devlet hazinesine aktarılmıştır. Kararın resmileşmesinin ardından Demokrat Parti hükümeti kısa sürede içerisinde ülkenin dört bir yanındaki Halkevlerinin faaliyetlerini kontrol altına alarak sonlandırmıştır (Şimşek, 2002: 204-215). Bu kapatılma sürecinde Halkevlerinin sahip olduğu kitap, dergi vb. değerlere saygı duyulmamış, birçoğu çöpe atılmış ve yağmalamalar yaşanmıştır. Türk Ocakları ve beraberinde Halkevleri ile oluşturulan kültürel birikime ve geleneğe özen gösterilmemiş, gelecek nesillere aktarılacak sosyokültürel değere gereken hassasiyet gösterilmemiştir (Torun, 2006: 380).

Halkevleri, yaklaşık 20 yıl boyunca sürdürdüğü faaliyetler ile Türk Ocaklarından devraldığı kültürel birikimi ve milli bilinci geliştirmek için ülkenin dört bir yanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Türk kimliğinin ve imgesinin gelecek nesillere aktarılması için siyaset, sağlık, spor, ekonomi, eğitim, askeri, idari, kültür, teknoloji, fizik, kimya, biyoloji, edebiyat, coğrafya, tarih gibi birçok alanda faaliyetler yapılarak muasır medeniyetler seviyesine ulaşılmak istenmiştir. Halkevleri, kendi matbaalarını kurmaları yasak olsa da yayıncılık noktasında farklı matbaalar ile anlaşarak kitap, dergi, broşür gibi ürünler yayınlayarak basım sektörünün gelişimine katkı sunmuştur. Özellikle dergicilik konusunda öne çıkan Halkevleri, gündelik hayattan bilime kadar birçok alanda dergi çıkarmıştır. Halkın okuma ve yazma oranı yükselmiş, halkın sesi Halkevi dergilerinde kendisine yer bulmuştur (Koçak, 2009: 377-378).

Eğitim konusuna oldukça önem veren Halkevleri, ürettikleri yayınlar ile geleceğin Türk çocuklarına önemli eserler miras bırakmıştır. Bir bölgede Halkevinin açılabilmesi için kütüphane olmasının zorunluluğu, eğitime ne denli önem verdiklerini göstermektedir. Modern, entelektüel, milli bilinci yüksek nesiller oluşturabilmek için sadece yerli eserler değil, dünya klasikleri içeriklere de önem verilmiştir. Kütüphanelerin yaygınlaşması ile birlikte halkın okuryazarlık seviyesi yükselmiş, eğitim faaliyetleri hız kazanmıştır. Ayrıca okuma yarışmaları gibi etkinlikler düzenlenerek halkın bir araya gelip kaynaşması, birlik ve beraberlik duygusunun pekişmesi de hedeflenmiştir (Tahir Gürçağlar, 2001: 117).

Halkevleri, toplumda yaşanan gelişmeler karşısında sessiz kalmamış ve harekete geçmiştir. Devletin sahip olduğu sosyal rolleri benimseyen Halkevleri, toplumsal problemler karşısında örgütlenerek halkın yanında olmuştur. Bu duruma örnek olarak 1940 yılında farklı bölgelerde yaşanan depremler karşısında gösterdikleri duruş gösterilebilir. Halkevleri, deprem bölgelerinde kısa sürede örgütlenerek vatandaşların maddi ve manevi destekçisi olmuştur. Yiyecek, içecek, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada zorluk çeken vatandaşlar için Halkevi binaları hizmete sunulmuştur. Yapılan bu çalışmalar sivil toplum kuruluşları için de örnek olmuş, gelecekte kurulacak örgütler için öncü olma rolü üstlenmiştir. Sosyal bilincin gelişmesine katkı sunan Halkevleri, topluma zor zamanlarda birlik ve beraberliği sağlama noktasında yardımcı olmuştur. Bu yönüyle gelecekteki sosyal yardımlaşma kuruluşlarına örnek teşkil edecek bir tutum miras bırakmışlardır (Uran, 2007: 328).

Cumhuriyetin ilanı sonrasında çıkarılan ve günümüze kadar ulaşan ilke ve inkılapların benimsenmesinde ve yaygınlaşmasında önemli başrollerden birisi de Halkevleri olmuştur. Dil konusunda yaşanan gelişmeler ve yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi süresinde kurslar açılarak halkın kısa sürede uyum sağlaması sağlanmıştır. Dokuz farklı kol üzerinden

çalışmalarını gerçekleştiren Halkevleri, Dil ve Edebiyat şubesi başta olmak üzere tüm şubeleri aracılığıyla yaptığı çalışmalar sonucunda Türk dilinin ve imgesinin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Halkevleri, gerçekleştirdiği bu hizmetler ile dile ne kadar çok önem verdiğini göstermiş, gelecek nesillere dilin en güzel şekilde aktarımı için çaba göstermiştir (Huyugüzel, 1999: 395).

Modernleşme yolunda önemli adımlar atan Türkiye Cumhuriyeti, bu gelişmelerin vatandaşlara ulaşmasında, benimsenmesinde ve hayata geçirilmesinde istediği seviyeye ulaşamadığı sıralarda imdadına Halkevleri yetişmiştir. Günümüz Türkiye'sinin oluşmasında maddi ve manevi anlamda önemli katkılar sağlamıştır. Bu yönüyle Halkevlerinin, Türk Ocaklarından devraldığı görevini daha geliştirerek devam ettirdiğini ve önemli bir kültürel miras bıraktığı söylenebilir. Halkevleri, farklı eleştirilere maruz kalsa da ülkenin tamamında kurduğu örgütlenme yapısıyla Türk toplumunun modernleşmesi adına çabalamıştır. Farklı alanlarda şubelerin açılmasıyla birlikte yeteneği olan, ilgi duyan ve kendini geliştirmek isteyen kişilere yuva açan Halkevleri, nitelikli bir toplumun oluşması adına büyük bir çaba göstermiştir. Osmanlı'da Türk Ocakları ile başlatılan ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Halkevleri ile sürdürülen Türk kimliğini ve kültürünü koruma geleneği, çok partili yaşama geçiş süreci sonrasında yeni bir sürece girmiş olsa da elde edilen sosyokültürel miras ile beraber günümüze kadar ulaşabilmeyi başarmıştır (Yenisoy Özkan, 2023: 166).

4. HALKEVİ DERGİLERİ VE TÜRK İMGESİ: ÜLKÜ DERGİSİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın dördüncü bölümünde, önceki bölümlerde ele alınan konular doğrultusunda Halkevlerinde Türk imgesinin nasıl yer aldığı ele alınacaktır. Beş farklı alt başlık ve bu alt başlıkların kendi içerisinde diğer alt başlıklara ayrılacağı bölümde Halkevlerinin aktif olduğu dönemde Türk kimliği, Türk imgesi, milli bilinç ve milli kimlik gibi konularda nasıl bir rol oynadığı incelenecektir. Yaklaşık olarak 20 yıl boyunca halk ile bir arada etkinlikler gerçekleştiren Halkevleri, basın yayın çalışmalarında da aktif olarak bulunmuştur. Dergi, kitap, gazete, broşür başta olmak üzere birçok farklı şekilde Türk kimliğinin gelişmesinde ve benimsenmesinde sorumluluk üstlenmiştir. Halkevleri, Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra modern bir Türk kimliğinin oluşmasında yaptıkları tüm çalışmaların yanında dergicilik faaliyetlerinin önemini anlamış, değer vermiş ve ülkenin dört bir yanındaki şubeleri aracılığıyla dergiler çıkararak okuyucularla buluşmuştur.

Bu bölümde öncelikle Halkevleri tarafından çıkarılan yayın organları hakkında kısa bilgiler verilip ve özellikle dergicilik çalışmaları üzerine genel bir değerlendirme yapılacaktır. Halkevlerinde çıkarılan dergilerin benimsediği yayın politikaları dönemin koşulları da göz önünde bulundurularak incelenecek, çıkarılan dergiler üzerinde bir içerik analizi gerçekleştirilecektir. Halkevleri, Türk Ocakları gibi toplum üzerinde sosyokültürel yönde oldukça etkili olmuş, Cumhuriyet'in ilanı sonrasında bir değişim ve dönüşüm süreci geçiren Türk milletine ışık tutmuştur. Halkevlerinin vatandaşlar üzerinde bu kadar etkili olmasının görülmesi ile beraber dergicilik faaliyetleri de hız kazanmıştır. Bu sebeple, tez çalışmasının bu bölümünde Halkevi dergilerinin toplumsal etkisi ve rolü de tartışılacaktır. Dergilerde Türk imgesinin nasıl yer aldığına bakılarak Türk imgesinin temsil biçimleri incelenecektir. Bu noktada da Türk imgesi farklı başlıklar altında detaylı bir şekilde araştırılarak anlatılacaktır.

Türk imgesi; etnik ve kültürel kimlik olarak Türk ve tarihsel ve kahramanlaştırılmış Türk imgesi olarak iki farklı alt başlık üzerinden incelenecektir. Ayrıca cinsiyet ve modernlik bağlamında da Türk imgesi bir araştırma konusu olacaktır. Bu başlık altında erkek Türk imgesi asker, aydın ve emekçi olarak, kadın Türk imgesi ise annelik, fedakârlık ve modernlik kavramları üzerinden değerlendirilecektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda Halkevi dergilerinde imgelerin dilsel ve görsel açıdan nasıl inşa edildiği tespit edilecek, dönemsel koşullar ve farklılıklar göz önünde bulundurularak imge kavramının geçirdiği evrim ortaya konacaktır. Türk imgesi, 1920'ler, 1930'lar ve 1940'lar ve sonrası olmak üzere 3 farklı dönemde ele alınacaktır. Böylece Halkevi Dergileri ve Türk imgesi arasındaki ilişki açıklanabilecektir.

Ülkü Dergisi, 1933 ile 1950 yılları arasında Genç Cumhuriyet döneminin kültür kurumu olan Halkevlerinin en önde gelen yayıncılık çalışmalarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. 17 yıl boyunca döneminin aktif dergilerinden birisi olarak yer alan *Ülkü* Dergisi, 2 farklı döneme ayrılarak ele alınacaktır. Bu dönemler 1933-1938 ve 1938-1950 olarak belirlenmiştir. Dergi, kurulduğu 1933'den 1938 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Atatürk'ün hayatını kaybettiği zamana kadar olan Atatürk Dönemi ve daha sonrasında Cumhuriyetin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün gelişiyle başlayan ve 1950'ye kadar süren İsmet İnönü Dönemi olarak incelenecektir.

Bununla beraber *Ülkü* Dergisi, içeriği ve yayın özellikleri bakımından ele alınacaktır. Derginin biçimsel özellikleri ve yazar kadrosu hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca farklı bir alt başlık içerisinde *Ülkü* Dergisi'nin yayın çizgisi, dergicilik anlayışı ve politikası incelenerek derginin tematik bir incelemesi gerçekleştirilecektir. Çalışma kapsamında *Ülkü* Dergisi'nin 17 yıllık yayın hayatı boyunca yayınlanan 272 sayısının tamamı incelenerek araştırma konusu doğrultusunda oluşturulan çeşitli başlıklar altında ele alınacaktır. Tez çalışmasının konusu yönünde Türk imgesi, belirlenen farklı alt başlıklar içerisinde araştırılarak araştırmanın hedefleri doğrultusunda ele alınacaktır. Bu bölümde, *Ülkü* dergisinin içerik yapısı, yayın özellikleri, Türk milliyetçiliği ve Türk imgesinin gelişimi üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde değerlendirilecektir. Derginin dönemin sosyolojik izlerini nasıl taşıdığı, modernleşme ve laikleşme süreçlerinde ne gibi bir rol oynadığı araştırmanın diğer boyutlarını oluşturmaktadır.

Ülkü Dergisi, "Türklük Tanımı ve Türk İmgesi" başlığı ve altındaki diğer alt başlıklar çerçevesinde ulaşılan örnekler kapsamında değerlendirilecektir. Türk Olmak ve Türk'ün Özellikleri (erkek, kadın, çocuk gibi toplumsal ögeler, Türk'e Benzemek ve Türk İmgeleri (sanat, edebiyat, folklor vb.), Ilımlı Milliyetçilik Olarak Türklük (ait hissetme, soy dışı da olsa vatandaşlık vb.), Radikal Türklüğün ve Türkçülüğün Savunusu, Türk'ün Dili ve Öz Türkçe Meselesi (alfabe, dil devrimi, vb.), Tarih Sahnesinde Türk (göç, varoluş vb.), İnşacı, İlerici ve Geçmişle Hesaplaşan Türk (Osmanlı karşıtlığı, ilerlemecilik vb.), İnkılapçı, Devletçi ve Atatürkçü Türk (devlet kontrolü, sermaye, ekonomik model), Halkçı, Köycü ve Kalkınmacı Türk (kolektif çaba, modernizm, köy enstitüleri vb.) gibi birçok farklı başlık içerisinde *Ülkü* Dergisi üzerinden betimsel bir inceleme gerçekleştirilecektir. Türklük anlayışının ideolojik temelleri, halkçılık, kalkınmacılık ve Atatürkçülük gibi modernleşme hedefleri ile nasıl şekillendiği tartışılacak, derginin dönemin sosyolojik yapısı ve modernizm yönündeki katkılarının neler olduğu değerlendirilecektir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet'in ilanı sonrasında Tek Parti rejimi yönetiminde geliştirilen ideoloji ve inkılâpların uygulanması ve benimsenmesi için çalışan Halkevleri ve bu kurumlarda geliştirilen çalışmalardan birisi olan dergicilik faaliyetlerinin Türk imgesi bağlamındaki etkilerini incelemektir. Bu bağlamda yola çıkılarak tez çalışması, Ankara Halkevi tarafından çıkarılan ve 17 yıl boyunca yayınlanan, en uzun süreli dergicilik çalışmaları arasında yer alan *Ülkü* Dergisi'nde "Türk" imgesinden nasıl söz edildiğini betimsel analizlerle ortaya koymaya çalışacaktır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

4.2.1. Araştırmanın Evreni ve Kuramsal Çerçevesi

Araştırmanın evrenini Ankara Halkevi tarafından 1933 ile 1950 yılları arasında çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nin toplam 272 farklı sayısı oluşturmaktadır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini ise "resmi ideolojinin süreli yayınlarda temsili" kavramsallaştırması oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında *Ülkü* Dergisi'nin tüm sayıları taranacak, "Türk" imgesini sütunlarına taşıyor olma şartı özelinde araştırma kapsamında derginin sayıları belirlenerek incelenecektir. Söz konusu olan yayınlar, inceleme konusu doğrultusunda farklı başlıklar altında ele alınacaktır. Türk Ocaklarının devamı olarak nitelendirilen Halkevleri, etki uyandırdığı dönemde Tek Parti ideolojisini halka yaymak için çalışmalar yapmıştır. Halkevleri ile gerçekleştirilen bu çalışmaları daha geniş kitlelere ulaştırıp gelecek nesillere iletilmesi görevini ise Halkevleri Dergileri üstlenmiştir. Hazırlanan dergiler, okuyucularına sunduğu farklı içerikleri ile dönemin sosyo-ekonomik şartları nedeniyle kamuoyuna enformasyon aktarımında yetersiz kalan basın organlarının görevini de üstlenmiştir. Bu yönüyle başkent Ankara merkezli çıkarılan *Ülkü* Dergisi de birçok farklı alanda önemli bilgi ağlarından birisi olmayı başarmıştır. Araştırma konusu kapsamında *Ülkü*'nün sayıları, Türk imgesi bağlamında ele alınarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

4.2.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın temel kaynaklarını *Ülkü* Dergisi'nin toplam 272 sayısı oluşturmaktadır. Araştırma konusunu kapsayacak şekilde "Türk" imgesini içeren ve çalışmaya kaynaklık eden Ankara Halkevi'nin çıkardığı *Ülkü* Dergisi'nin sayıları, 1933 ile 1950 yılları arasında yayınlanarak okuyucularıyla buluşmuştur. Araştırmada betimleme (betimsel) analizi yöntemi

kullanılarak ilgili dergilerin içerikleri incelenecektir. Araştırmanın konusu, *Ülkü* Dergisi ele alınarak bu dergilerde "Türk" imgesinin nasıl ele alındığı incelenecek şekilde sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma, milli mücadele sonrasında Türk toplumunda oluşturulmaya çalışılan sosyokültürel yapıyı ve bu inşa sürecini Türk milletinin topyekûn bir şekilde nasıl karşıladığını incelemek amacıyla başkent Ankara'da yayınlanan *Ülkü* Dergisi'ni araştırmanın merkezine almaktadır. *Ülkü* Dergisi, 272 sayı ile Erken Cumhuriyet Döneminin en uzun süreli yayınlanan dergisi olması ve Türk milletinin kültürel kimliğinin analiz edilebileceği çeşitlilikte içeriğe sahipliği ile tercih edilmiştir. Dönemin siyasi rejiminin ve ideolojisinin halka aktarıldığı Halkevleri ve bu kurumların çıkardığı dergilerden birisi olan *Ülkü* Dergisi, Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde devlet yöneticileri ve aydınları tarafından inşa edilmeye çalışılan sosyokültürel yapının görülebileceği ana süreli yayınlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Türk milli kimliğinin oluşmasında sadece devlet ideolojisinin etkili olmadığı, dönemin önde gelen münevverleri tarafından da geliştirildiği görülmektedir. Bu yönleriyle *Ülkü*, Erken Cumhuriyet Döneminin Türk imgesi hakkında geniş bir inceleme imkânı sunmaktadır.

4.2.3. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmanın temel varsayımları, 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren Halkevlerinin yayın organları olan Halkevi Dergilerinin, devlet destekli yayınlar olması yönüyle devletin ideolojilerini yansıttığıdır. Dergilerin ancak bazı sayılarında ya da içeriklerinde devletin Türk düşüncesinden ya da Türk'e dair fikirlerinden ayrılabildiği görülmektedir. Fakat bu kısmi ayrışma, kayda değer olsa da bütünün çerçevesini değiştirecek bir minvalde değildir. Bu nedenle incelenecek *Ülkü* Dergisi'nde Türk düşüncesi, Türk devleti, Türk'e dair fikirler ve milliyetçilik konuları inceleme konusu olacaktır. Öyle ki, *Ülkü*'nün içeriklerini oluşturan yazar kadrolarının da dönemin Türk fikrini ve Türklük ideolojisini yansıtan devlet görevlilerince oluştuğu bilinmektedir. Bu bağlamda Türk ve Türklük kavramlarının devletin düşüncesiyle iz düşümlü olacağı varsayılmaktadır.

4.2.4. Araştırma Soruları

Bu tez çalışmasının cevaplamak üzere yola çıktığı asıl soru; Erken Cumhuriyet Dönemi'nde toplumu birleştirme, bütünleştirme ve kaynaştırma yolunda önemli bir rol üstlenen Halkevleri arasında bulunan Ankara Halkevi tarafından yayınlanan *Ülkü* Dergisi'nin, "Türk" kavramı üzerine nasıl ve ne derece eğildiğidir. Bu bağlamda döneminin en önde gelen ve en uzun ömürlü dergisi olan *Ülkü* Dergisi'nde Türklük olgusuna nasıl yaklaşıldığı sorusuna cevap

bulunulmaya çalışılacaktır. Bu çalışmanın yanıt aradığı en temel soru, Türk imgesinin tarihsel gelişim sürecine derginin yayın yılları olan Erken Cumhuriyet Dönemi'nin nasıl bir etkisi olduğu ve bu süreci *Ülkü* Dergisi'nin nasıl ele aldığıdır.

4.2.5. Veri Toplama Tekniği ve Analiz

Bu yüksek lisans tezinde araştırılmak üzere belirlenmiş olan Türk imgesi konusu, Ankara Halkevi tarafından 1933 ile 1950 yılları arasında çıkarılan *Ülkü* Dergisi sayılarının doküman analizi yönteminden faydalanılarak incelenerek ele alınacaktır. Derginin 17 yıllık dönemde yayınlanan 272 sayısı, doküman analizi yönteminden yararlanılarak Türk imgesi bağlamında değerlendirilecektir.

Doküman inceleme yöntemi, tema analizinin bir parçası olmakla beraber daha ayrıntılı bir şekilde verilerin analiz edildiği bir yöntemdir. Bu yöntemde doküman metinleri, görüşme transkriptleri ve gözlem notları doğrudan alıntılarla soruna ilişkin veriyi üst tema, kategori ve alt tema altında anlama ve bunu sunma yoluna başvurulur. Kısaca, herhangi bir konuda yapılan bir araştırmada toplanan verilerden (görüşme, gözlem ve doküman) doğrudan alıntılar yaparak elde edilen veriler okuyucuya betimsel bir tarzda sunulur. Verilerin betimsel bir yaklaşımla sunulmasının yanında belirlenen bazı konular ve konular arası ilişkiler de incelenerek ortaya konulabilir (Kıral, 2020: 170-189).

Doküman analizi yöntemi nitel bir veri analiz yöntemi olup farklı konularda yazılmış metinlerin konularını özenli bir şekilde incelemek amaçlı kullanılmaktadır. Bununla beraber bu yöntemi kullanacak olan yazarların incelenecek eserler üzerinde herhangi bir katkısı söz konusu değildir. Bu yöntemde yazar, inceleyeceği basılı ya da dijital kaynakları inceleyerek araştırma yaptığı konu ile ilgili değerlendirmelerde bulunur. Araştırılan konu üzerinde inceleme, mana çıkarma, eleştirme ve bunları kaynaklardaki içeriklerden yola çıkarak ortaya koyma mantığından oluşan bu yöntem, nitel araştırma teknikleri arasında yer almaktadır (Kıral, 2020: 170-189).

Doküman analizi yönteminin farklı isimlerde de kullanımları yaygındır. Doküman inceleme yöntemi veya belgesel tarama olarak da bilinen bu yöntem, kaynakların taranması sonucu araştırılan konuda bulgulara ulaşmaktan geçmektedir. Doküman analizinde belirlenen konunun incelenmesi amacıyla temelde dört aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlar konunun belirlenmesi, literatür taraması ile konu hakkında bilgi edinilmesi, hedef konu doğrultusunda eldeki kaynaklar üzerinde veri ve bulgulara ulaşılması ve bunların incelenmesi süreçlerini kapsamaktadır (Sak & Şahin Sak & Öneren Şendil & Nas, 2021: 230).

Yıldırım ve Şimşek'e (2013: 11-29) göre ise doküman analizi yöntemi, çalışma konusu kapsamında ortaya konulmuş çalışmaların ele alınarak derlenmesi süreci olarak ifade edilmektedir. Bir diğer tanımlamaya göre ise doküman analiz yöntemi, farklı nesnel, herkes tarafından bilinen ve kabul gören veya öznel verilerin bir araya getirilip değerlendirilme sürecinden oluşmaktadır (Ekiz, 2015: 18).

Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin farklı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında faydalanılan doküman analizi yöntemi, maddi açıdan uygun ve kaynaklara ulaşım noktasında elverişlidir. Bununla beraber farklı araştırma yöntemleri arasında kaynak çeşitliliği konusunda yazara geniş bir alan yaratabilmektedir. Zaman kullanımı noktasında da araştırmacıya vakit kazandıran bu yöntem, çalışma verimliliğini ve kalitesini yükseltmektedir. Bu olumlu özelliklerin yanı sıra duygu aktarımının olmaması, verilerin internet veya teknolojik saklama alanlarında kaybolma ihtimali, kaynaklar arasında kişi ve kurumlara göre değişebilen üslup farklılıkları, yine nesnellik noktasında zaman zaman eksik kalabilmesi gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 11-29).

Bir diğer tanımlamaya göre doküman inceleme yöntemi, "araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi" olarak tanımlanmıştır (Özkan, 2021: 2). Tüm nitel araştırma yöntemlerinde olduğu gibi doküman analizi yönteminin de en zor aşamalarından birisi olarak kabul edilen kısım, çalışma için elde edilen bulguların incelemeye tabi tutulmasıdır. Verilerin analiz edilme sürecinde genel geçer inceleme tekniklerinin olmaması, yapılan her araştırmanın farklı niteliklere sahip olması doküman analizi yönteminin standart araştırma koşullarına sahip olmamasına yol açmaktadır. Bu durum da yöntemin kullanımı noktasında farklı gereklilikleri doğurabilmektedir. Doküman analizi yöntemi özellikle eğitim alanında yapılan çalışmalarda kullanılmakla beraber farklı bilim dallarında da sıkça başvurulan bir yöntem olarak bilinmektedir (Zehir Topkaya, 2006: 116).

Bu yüksek lisans tez çalışmasında da doküman analizi yönteminden yola çıkılarak, *Ülkü* Dergisi'nin tüm sayıları içerisinde çalışmanın konusu doğrultusunda Türk imgesi bağlamında Türk, Türklük ve Türkçülük ideolojisi olguları üzerinde bir inceleme gerçekleştirilecektir. Dergide yer alan tüm içerikler bu amaç doğrultusunda değerlendirilecek olup, araştırma konusu bağlamında elde edilen bulgular farklı alt başlıklar içerisinde ele alınacaktır. *Ülkü*'nün yapraklarında Türk imgesi ile ilişkilendirilen ve bu konu hakkında bilgi veren yazılara doğrudan alıntı yapılarak ilgili başlık altında yer verilecek, ortaya çıkan bu veriler ile ilgili çalışmanın

hedefleri doğrultusunda değerlendirmelerde bulunulmaya çalışılacaktır. Bu noktada nitel bir yöntem olan doküman analizi yönteminin kullanılması kararlaştırılmış, elde edilen verilerin bu yöntemle değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

4.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında henüz gelişmekte olan ulus devlet yapısının en önde gelen kurumlarından birisi olma özelliği taşımasına rağmen Halkevlerinin akademik anlamda yeterli sayıda çalışmaya konu edilmemiş olması çalışmanın önemini göstermektedir. Bununla beraber konuyla ilgili yapılmış sosyal ve kültürel anlamda birçok alanı içeren çalışmaların dışında basın alanında Halkevleri, Halkevi Dergileri ve nihayetinde *Ülkü* Dergisi'ni konu edinen çalışmaların oldukça az olması araştırma konusunun önemini artırmaktadır. Basın, özellikle dergicilik çalışmalarıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında aydınlanma yolunda önemli bir rol üstlenmiştir. Halkevi Dergileri, çıkmış olduğu dönemde en önde gelen kitle iletişim ürünlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Öte yandan başkent Ankara merkezli çıkarılan *Ülkü* Dergisi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde "Türk" imgesi özelinde bir çalışmanın yapılmamış olması da, araştırmanın önemini ve özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

4.4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma konusunun analiz edilmesi amacıyla *Ülkü* Dergisi; Türk, Türklük, Türkçülük kavramları üzerinden taranacak ve tezin hazırlanma amacına yönelik olarak bulgular elde edilecektir. 1933 ile 1950 yılları arasında 17 yıl boyunca yayınlanan *Ülkü* Dergisi'nin toplam 272 sayısı Türk imgesi bağlamında ele alınacaktır. *Ülkü*'de Türklüğün nasıl tanımlandığı, hangi bağlamlarda incelendiği ve derginin Türk imgesinin inşa ve gelişim süreçleriyle bir bağlantısı olup olmadığı yapılacak betimsel analizler ile ortaya konulacaktır. Araştırma konusu doğrultusunda Türk imgesi üzerine gerçekleştirilen çalışmalar incelenerek farklı alt başlıklar altında değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bununla beraber *Ülkü* Dergisi Türk imgesi çerçevesinde değerlendirilirken; yayın çizgisi, tematik incelemeler, biçimsel özellikler gibi teknik özellikler bakımından da ele alınacak, yazar kadrosunun Türklük olgusuna bakış açısı ve katkıları, doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir.

Yüksek lisans tez çalışması doğrultusunda *Ülkü* Dergisi'nin tüm sayıları (272) incelenerek Türk imgesi ile ilgili olan, Türk toplumu ve Türk insanı ile bilgi veren yazılar toplanmıştır. Elde edilen bulgular, çalışmanın dördüncü bölümü olan analiz kısmında konularına göre gruplandırılarak 14 farklı alt başlık halinde araştırmacı tarafından bir araya

getirilmiş ve danışman tarafından da onay alınarak Türk imgesi bağlamında incelemeye tabii tutulmuştur. Erken Cumhuriyet Dönemi'nin en uzun ömürlü dergisi olma özelliği taşıyan *Ülkü* Dergisi üzerinde yapılan incelemeler sonrasında derginin toplam 272 sayısının 139'unda araştırma konusu ile ilişkilendirilebilecek bulgulara rastlanmıştır. Bu durum, *Ülkü* Dergisi'nin Türk imgesi üzerine yapılabilecek araştırmalarda zengin bir içeriğe sahip olduğunu ispatlar nitelikte olarak görülmüş, Türk devleti, Türk insanı ve Türk toplumunun tarihsel süreç içerisinde nasıl bir inşa süreci geçirdiğinin dergiler üzerinden ele alınabilmesine de imkân sağladığı görülmüştür.

4.4.1. Betimsel Analiz

Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmış ve bu yöntem sonucunda elde edilen veriler betimsel olarak değerlendirilmiştir. Betimsel analiz yöntemi; içerik analiz yöntemleri olan meta-analiz ve meta-sentez analiz yöntemlerinin üçüncüsü olarak bilinmekte ve sosyal bilimlerde sıkça başvurulan bir yöntem olarak bilinmektedir. Betimleme analizi olarak da adlandırılan bu yöntem, belirlenen herhangi bir konuda gerçekleştirilen nitel ve nicel araştırmaların incelenen konu kapsamında düzenlenmesini içermektedir. Bu çalışma yönteminde ilgili konu üzerine oluşturulan kaynaklar ele alınarak veri ve bulgular ortaya konmakta, örnekler üzerinden çıkarımlar yapılmaktadır. Bu yöntemin kullanıldığı çalışmalar, başta sosyal ve eğitim bilimleri olmak üzere daha sık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014: 33-38).

Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda çok fazla sayıda, her bilim dalının kendine özgü araştırma ve inceleme metotları kullandığı söylenebilir. Bu yöntemler arasında sıkça başvurulan bir analiz çeşidi olan betimsel analiz, özgün ve örnek araştırmaların hazırlanmasında tercih edilmektedir. Betimsel analiz, yapılan çalışmaları içerik yönünden desteklemek, anlaşılırlığı geliştirmek ve daha sonra yapılacak çalışmalara öncü olma noktasında önemli bir analiz çeşidi olarak bilinmektedir. Bu yönleriyle sıkça başvurulan analiz yöntemlerinden birisi olan betimsel analiz yöntemi, herhangi bir çalışmada elde edilen veri ve bulguların aktarımında, anlaşılmasında ve yeni çalışmaların gerçekleştirilmesinde kolaylaştırıcı bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Betimsel analizi ile yapılan çalışmalar, alanda farklı çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılar için de rehber birer kaynak olarak görülmektedir (Ültay, Akyurt, Ültay, 2021: 188-201).

Bu yüksek lisans tez çalışmasında da Türk imgesi ile ilgili veri ve bulgular doküman inceleme yöntemi ile elde edilecek, betimsel analiz yöntemi kullanılarak ilgili derginin sayıları

incelenecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde de detaylı bir şekilde ele alınan Türkçülük konusunun nasıl bir inşa süreci geçirdiği, basın ve yayın faaliyetlerinde ne şekilde yer aldığı Erken Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli dergicilik faaliyetlerinden birisi olan *Ülkü* Dergisi'nde nasıl bahsedildiği çalışma sonunda ortaya konulmaya çalışılacaktır.

4.5. Halkevleri Yayın Organları: Genel Bir Değerlendirme

Cumhuriyetin ilanından yaklaşık 10 yıl sonra kurulan Halkevleri, 1932 ile 1951 yılları arasında gerçekleştirdiği faaliyetler ile beraber Türk basın tarihinde kendisine önemli bir yer edinmiştir. Savaş sonrasında siyasi, askeri, ekonomik, sosyal bilimler, kültürel, idari, sağlık, spor, fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi yaşamın her alanında yeni bir döneme hazırlanan Türkiye, halkın modernleşmesi yolunda Türk Ocaklarına benzer bir kuruma ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda kurulan Halkevleri, halkın eğitim seviyesinin yükselmesine katkı sunmuş, kültürel birikimin korunarak geliştirilmesine yardım etmiştir. Yeni ilke ve inkılapların benimsenmesinde halk ile iç içe bir politika izleyen Halkevleri önemli rol oynamıştır. Halkevlerinde çıkarılan Halkevi Dergileri de ülkenin dört bir yanına bu gelişmelerin ulaşmasında, yayılmasında ve benimsenmesinde aracı yayın organı olmuştur. Halkın gösterdiği ilgi ve alaka sonrasında Halkevi Dergilerinin sayısının artmış ve buna paralel olarak da halkın okuryazarlık oranında artış görülmüştür (Karataş, 2024: 177).

Halkevleri, Kurtuluş Savaşı sonrasında ülkenin lider cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün talebi doğrultusunda 19 Şubat 1932 tarihinde halkın hizmetine sunulmuştur. Halkevleri, kuruluşu itibariyle vatandaşların sosyokültürel gelişimlerini sağlamak, milli bilincin uyanık kalmasını sağlayarak birlik ve beraberlik duygusunu pekiştirmek, nitelikli bir nüfusun yetişmesine katkı sunarak gelecek nesillere donanımlı bir miras ulaştırmak gibi hedeflerle çalışmalarını gerçekleştirmiştir (Kara, 2006: 14, Pekmezci, 1970: 20, Ersoy, 1996: 10). Başlangıçta 14 olan Halkevlerinin sayısı zaman içerisinde artış göstererek 1951 yılına gelindiğinde 478'e yükselmiştir. Kırsal bölgelerde ise 44 tane Halkodası kurulmuş, bu sayı 1951'de 4322'e çıkmıştır. Halkevleri ve Halkodalarının yaklaşık 20 yıl içerisinde ulaştığı bu şube sayısı, halkın ilgisini ispatlar niteliktedir (Ölçen, 2001: 16, CHP, 1947: 3, CHP, 1935: 5).

Halkevi Dergileri, bir dergicilik faaliyeti olarak oluşturulmuş olup süreli yayın türü olarak kabul edilmektedir. Dergilerin çıkarıldığı dönemde savaştan çıkmış ve gelişme çabaları içerisinde olan bir ülkede basın organları için en temel gereksinimlerden birisi olan matbaa faaliyetleri oldukça sıkıntılı bir dönem içerisinde ilerlemeye çalışmıştır. Kâğıt temini konusunda ciddi problemlerin yaşanması diğer yayın organlarının çalışmalarını etkilediği gibi

dergicilik faaliyetlerini de yer yer sekteye uğratmıştır. Bunun sonucunda yaşanan ekonomik krizler neticesiyle basın ve yayın faaliyetleri belirli sayılarda sınırlandırılarak yürütülmüştür. Halkevi Dergileri, Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkenin sosyokültürel, ekonomi, idari yapısı hakkında yaptığı değerlendirmeler ile günümüz araştırmalarına da ışık tutmaktadır. Dergilere kütüphanelerde ve dijital mecralar üzerinden ulaşılabilmektedir (Karataş, 2024: 178).

Halkevlerinde üretilen yayın organları üzerine genel bir değerlendirme yapılmak istenirse bu noktada karşımıza Halkevlerinin iki farklı şubesi çıkmaktadır. Tüm şubeler olmak üzere başta kütüphanecilik ve neşriyat kolu ile ve dil, edebiyat ve tarih kolu yayıncılık faaliyetleri yürütmüştür. Halkevlerinde üretilen basın yayın içerikleri hem ülke geneline hitap edecek hem de bölgelere özgü olacak şekilde oluşturulmuştur. Sosyal ve beşeri ilimler, kültürel değerler, sanat, tarih, edebiyat, halk oyunları, tiyatro, spor gibi farklı alanlar üzerine kitaplar çıkarılmış ve dergiler yayınlanmıştır. Halkevlerinin çıkardığı dergi, gazete ve kitaplar ülkede yayıncılık faaliyetlerinin hız kazanmasını sağlamış, okuryazarlık oranları artış göstermiştir (Güz, 1995: 3, Karpat, 1974: 74, Zeyrek, 2006: 137).

Halkevi Dergileri, Halkevlerinin resmi olarak kurulduğu 1932 yılı itibariyle çalışmalarına başlamıştır. Ülkenin dört bir yerinde açılan Halkevleri ve Halkodalarının ürettiği dergi ve diğer yayınlar, Halkevlerinin aktif olduğu 1951 yılına kadar okuyucularla buluşmuştur. Bu dergiler, hem yayınlandıkları döneme ışık tutarak yenilik hareketlerinin benimsenmesine yardımcı olmuş hem de günümüz Türk toplumuna tecrübeleriyle yol göstermektedir. Halkevlerinde üretilen toplam dergi sayısı, günümüze aktarım konusunda yaşanan muhafaza sorunları yüzünden tam olarak bilinmemektedir (Keseroğlu, 2022: 500). Halkevlerinin çalışmalarını sürdürdüğü dönem boyunca 58 farklı dergi yayınlanmıştır. Farklı kaynaklarda bahsedilen fakat bulunamamış dergiler de hesaba alındığında toplam dergi sayısı 63'e yükselmektedir. Bu dergilerin yayın giderleri ise dönemin iktidar partisi CHP tarafından karşılanmıştır. Halkevi Dergilerinde ülke gündemi, modernleşme çalışmaları, kurum faaliyetleri, uluslararası alanda yaşanan gelişmeler üzerine bilgiler verilmiştir. Bu dönemde tüm dünyada yaşanan ekonomik buhran ile II. Dünya Savaşı'nın yarattığı maddi manevi tahribat, Halkevi Dergilerinin yayıncılık faaliyetlerini güçleştirmiştir (Güz, 1995: 3,160).

Savaş sonrası toparlanılmaya çalışılan ve ekonomik güçlüklerle boğuşulan bir dönemde kâğıt temini noktasında ciddi sorunlar yaşanmıştır. Bu da Halkevi Dergilerinin yayın hayatlarını etkileyerek baskı sayısının az kalmasıyla birlikte yeterli insana dergilerin ulaşamamasına ve bazı dergilerin de yayıncılık faaliyetlerine devam edememesine yol açmıştır. Bazı dergiler de yayın periyotlarını düzenleyerek daha seyrek olacak şekilde dergicilik çalışmalarını sürdürmek

zorunda kalmıştır (Şahin, 2017: 146). Halkevleri ve bu kurumlarda yapılan dergicilik faaliyetleri, halkın sesi olma amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi konusunda dönemin koşullarını oldukça iyi yansıtan bu yayınlar, aktardıkları kültürel bilgi birikimi ile günümüz çalışmalarına da yol göstermektedir. Halkevi Dergileri, Türk Ocakları'ndan gelen Türk kültürünü yaşatmada öncü olmuştur (Karataş, 2024: 180).

Halkevleri tarafından başlatılan dergicilik faaliyetleri ilk olarak meyvelerini 30 Ağustos 1932 tarihinde vermiştir. Dergicilik faaliyetleri için yoğun çabalarda bulunan Eskişehir Halkevi, çalışmalarının sonucunu alarak yayınlarına başlamış ve 2 farklı dergi yayınlamıştır. 98 sayı olarak yayınlanan bu derginin ismi ilk olarak Halkevi olarak belirlenmiştir. 14 yıl boyunca yayın hayatını sürdüren ve "Halkevi" olarak adlandırılan bu dergi, 37. sayısı itibariyle bir isim değişikliğine giderek "Porsuk" olarak okuyucularla buluşmuştur. Halkevleri tarafından çıkarılan diğer ilk dergiler ise 1932'deki Afyon merkezli Taşpınar Dergisi ve 1933'de yayınlanan Ankara merkezli *Ülkü* Dergisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Güz, 1995: 35). Halkevleri, aktif olduğu 1932-1951 yılları arasında ülkenin farklı bölgelerinde çok sayıda dergi yayınlamıştır. Karataş, Halkevleri tarafından Halkevlerinin faaliyetlerde bulunduğu 1932-1951 yılları arasında çıkarılan dergileri şu şekilde sıralamaktadır (2024: 181-183):

İL	**HALKEVİ İSMİ**	**DERGİ İSMİ**	**TOPLAM SAYI**	**YAYIN YILLARI**
Adana	Adana Halkevi	Görüşler (91) Çukurova (9)	100	1937-1946
Afyon	Afyon Halkevi	Taşpınar	140	1932-1950
Amasya	Merzifon Halkevi	Taşan	30	1936-1938
Amasya	Amasya Halkevi	Yeşilırmak	8	1938
Ankara	Ankara Halkevi	Ülkü	272	1933-1950
Antalya	Antalya Halkevi	Türk Akdeniz	34	1937-1944
Antalya	Antalya Halkevi	Meltem	10	1948-1949
Artvin	Artvin Halkevi	Çoruh	3	1938
Balıkesir	Balıkesir Halkevi	Kaynak	35	1933-1935
Bilecik	Bilecik Halkevi	Devrimin Sesi	6	1936

Bolu	Bolu Halkevi	Duygular (7) Abant (13)	20	1941-1947
Burdur	Burdur Halkevi	Ülker (6) Burdur (26)	32	1936-1941
Bursa	Bursa Halkevi	Uludağ	102	1935-1950
Çanakkale	Çanakkale Halkevi	Anafarta	9	1934-1943
Çorum	Çorum Halkevi	Çorumlu	61	1938-1946
Denizli	Denizli Halkevi	İnanç	106	1937-1946
Diyarbakır	Diyarbakır Halkevi	Karacadağ	130	1938-1949
Edirne	Edirne Halkevi	Altıok	26	1933-1936
Edirne	Edirne Halkevi	Edirne (4) Üçsu (1)	5	1940-1942
Elazığ	Elazığ Halkevi	Altan	48	1935-1939
Erzurum	Erzurum Halkevi	Atayolu (2) Yayla (11)	13	1939-1946
Eskişehir	Eskişehir Halkevi	Halkevi (36) Porsuk (62)	98	1932-1946
Gaziantep	Gaziantep Halkevi	Başpınar	104	1939-1948
Giresun	Giresun Halkevi	Aksu	58	1933-1949
Hatay	Hatay Halkevi	Hatay	12	1944-1945
Isparta	Isparta Halkevi	Ün	172	1934-1949
İstanbul	Eminönü Halkevi	Yeni Türk	125	1932-1943
İstanbul	Eminönü Halkevi	Halk Bilgisi Haberleri	124	1933-1942
İstanbul	Fatih Halkevi	Halk İçin	1	1947
İzmir	İzmir Halkevi	Fikirler	30	1948-1949
İzmir	Tire Halkevi	Küçük	12	1940-1942

İzmir	Urla Halkevi	Ocak	2	1939
Kars	Kars Halkevi	Doğuş	61	1933-1941
Kastamonu	Kastamonu Halkevi	Ilgas	5	1936
Kayseri	Kayseri Halkevi	Erciyes	85	1938-1950
Kırklareli	Kırklareli Halkevi	Batı Yolu	8	1935-1936
Kırşehir	Kırşehir Halkevi	Kılıçözü	3	1946
Kocaeli	Adapazarı Halkevi	Sakarya	6	1943
Konya	Konya Halkevi	Konya	140	1936-1950
Konya	Akşehir Halkevi	Sultandağı	3	1950
Malatya	Malatya Halkevi	Derme	21	1937-1950
Manisa	Manisa Halkevi	Gediz	102	1937-1947
Mersin	Mersin Halkevi	İçel	60	1938-1946
Muğla	Muğla Halkevi	Muğla	17	1937-1938
Muğla	Milas Halkevi	Yeni Milas	5	1936-1937
Niğde	Niğde Halkevi	Akpınar	61	1934-1941
Ordu	Ordu Halkevi	Ordu (?) Yeşil Ordu (13)	13	1944-1950
Samsun	Samsun Halkevi	19 Mayıs	114	1935-1950
Samsun	Bafra Halkevi	Altın Yaprak	29	1935-1937
Samsun	Havza Halkevi	25 Mayıs	1	1947
Sinop	Sinop Halkevi	Dıranaz	52	1936-1941
Sivas	Sivas Halkevi	Orta Yayla (16) 4 Eylül (35)	51	1936-1942
Tokat	Niksar Halkevi	Ülker	6	1936-1937
Trabzon	Akçaabat Halkevi	Akçaabat	93	1944-1948

Trabzon	Trabzon Halkevi	İnan	62	1937-1949
Yozgat	Yozgat Halkevi	Bozok	14	1938-1941
Zonguldak	Zonguldak Halkevi	Kara Elmas	48	1938-1949

Tablo 2. Halkevleri Tarafından 1932-1951 Yılları Arasında Çıkarılan Tüm Dergiler

4.5.1. Halkevi Dergilerinin Yayın Politikaları ve İçerik Analizi

Halkevleri, Cumhuriyet sonrasında geliştirilen ilke, inkılap ve modernleşme gelişmelerinin halka benimsetilmesinde önemli rol oynamıştır. Farklı kollar aracılığıyla halkla iç içe olarak çalışmalarını sürdüren Halkevleri, bu noktada dergicilik faaliyetlerini oldukça değerli görmüş, özen göstermiştir. Halkevlerinde yapılan dergicilik çalışmalarında yayın politikası doğru enformasyon aktarmak ve halkın gelişimine katkı sağlamak olarak belirlenmiştir. Dergiler aracılığıyla halka doğru, modern ve güncel enformasyon ulaşmasını sağlamak, yetenekli gençlerin gelişimine katkı sunmak, metin yazarlığı eğitimi vermek, kırsal kesimlerin modernleşme çabalarına uyum göstermesini sağlamak, spordan sanata kadar her alanda çalışmalar düzenlemek hedeflenmiştir. Halkevleri bu hedefleri gerçekleştirmede sadece dergiler çıkarmamış değil; kitap, gazete, broşür, bilgilendirici tanıtım yazıları gibi farklı tarzda içerikler de üretmiştir (Doğaner, 2021: 5).

Halkevi Dergileri, modernleşme yolunda atılan adımların milli kimlik korunma şartıyla topluma aktarılması amacıyla kamuoyunu güncel gelişmelerden haberdar etmeyi amaçlayan bir yayın politikası belirlemiştir. Ayrıca farklı bölgelerde üretilen yerel Halkevi dergileri, bağlı bulundukları bölgede yaşanan yerel gelişmelerden de bahsederek halkı bilgilendirmiştir. Halkın sosyokültürel anlamda gelişmesini oldukça önemli bulan Halkevleri, çıkardıkları dergilerde de içerikleri bu yönde belirlemiştir. Bununla beraber Cumhuriyet sonrası her konuda yapılanmaya gidilen bir dönemde yöneticilerin çalışmalarını desteklemek, halkın motivasyonunu yapılan çalışmalar hakkında bilgi vererek ve onları sosyokültürel açıdan geliştirecek faaliyetler düzenleyerek yükseltmek amacıyla açık ve samimi bir dil kullanılmıştır. (Tekerek, 2005: 15).

Akademisyen-yazar Anıl Çeçen, Halkevlerini incelediği çalışmasında Halkevlerinin açılma nedeninden bahsederken Halkevi dergilerinin rolüne de değinmiştir (1990: 106):

> "Ülkede yönetici kesim dünya bunalımı karşısında sorunu ekonomik açıdan çözemeyince bu kez ideolojik açıdan geliştirilecek bir çözüme öncelik tanıdılar. Ekonomik programlar ve endüstrileşme planları ile geliştirilmeğe

> çalışılan liberal ekonomi sarsılınca ülkede yeniden tartışmalar büyümeğe başladı. Cumhuriyetin kuruluşundan yokluğu duyulan yeni örgütlenme olayı işte tam bu sırada gündeme geldi. Ekonomik sarsıntının ülke çapında büyük tartışmalar yaratmasından çekinen yönetim tam bu sırada yeni bir heyecan başlatmak ve devlet halk arasında kopukluğu gidermek üzere Halkevlerinin kuruluşunu gerçekleştirdi."

Halkevlerinin şubelerinden birisi olan Kütüphane ve Yayın kolu, çalışmalarını gerçekleştirirken belli yönetmelikler çerçevesinde hareket etmiştir. 1 Mart 1932 tarihinde hayata geçirilen 23 sayılı genelgede Halkevleri ve yayın politikaları keskin sınırlarla belirlenmiştir. Bu genelgeye göre sosyokültürel birikimi ve okuryazarlık oranı fark etmeksizin kamuoyunun tamamının Halkevlerinden eşit bir şekilde yararlanabileceği açıkça ifade edilmiştir. Halkevleri, ülkenin aktif olduğu her bölgesinde tüm vatandaşlara açık olacak şekilde hizmet vermiştir (CHP, 1938: 20-21). Halkevleri, genel merkezi dışında ülkenin dört bir yanına dağılmış ve bulundukları bölgenin yapısını göz önünde bulunduracak bir şekilde vatandaşlara kapısını açmıştır. Halkevlerinde üretilen yayınlar, bulundukları bölgenin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda Halkevi dergilerinin de yöresel unsurlar içerdiği söylenebilir. Yayıncılık faaliyetlerine özverili bir şekilde yaklaşan Halkevlerinde 1944 yılına gelindiğinde süreli yayın sayısı 50'ye yükselmiştir (Çavdar, 1989: 882).

Halkevlerinde gerçekleştirilen yayıncılık faaliyetleri, Yayın ve Dergiler başlığı ile belirlenen koşullar etrafında gerçekleştirilmiştir. Sadece teknik açıdan değil, içeriklerin ne olacağı yönünde de bir çerçeve çizilmiştir. Halkevlerinde üretilen dergiler, kitaplar ve diğer yayınlar, genelde Türk tarihi ile Halkevinin bağlı olduğu bölge hakkında bilgiler sunmalıdır. Yayınlar halkın sesi olmalı, yaşanmışlıklar ve tecrübelerden bahsetmeli ve bu yönüyle geleceğe de ışık tutmalıdır. Bununla beraber kuruldukları dönem ve amaçları doğrultusunda Halkevi dergileri modernleşme gelişmelerini halka duyurarak uyum sağlamalarına yardımcı olma amacı da gütmüştür. Dergiler, ülke genelinde ve bölgelerde kamuoyunda çalışmalarıyla ön plana çıkan kişiler hakkında da sayfalarında yer ayırmış, halka örnek olarak ufuklarını açmak istemiştir. Halkevi Dergileri, birçok farklı konuda çalışmalar gerçekleştirerek yaşamın her alanına nüfuz etmeyi amaçlamıştır (CHP, 1938: 10-11).

Halkevi Dergileri, yaptığı dergicilik faaliyetleri ile Cumhuriyet döneminde hayata geçirilen ilke ve inkılapların halk tarafından benimsenmesinde önemli rol oynamıştır. Halkevleri yayıncılık faaliyetlerinde; Türk imgesiyle bağdaşmayan, dini duyguları sömüren, milli kimliğe zarar verip farklı ideolojileri savunan, halkı galeyana getirebilecek cumhuriyet

karşıtı görüşleri konu alan, cumhuriyetin yerine hilafetin gelmesini amaçlayan, insanları kendine zarar vermeye ve suç işlemeye yöneten, genç nesilleri kötü alışkanlıklara yönlendiren tüm konulardan uzak durulmuştur. Bu bağlamda yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde laik, modern ve sosyokültürel birikimi yüksek bir nesil yetiştirebilmek amacıyla yayıncılık faaliyetleri de bu kapsamda yürütülmüştür. Halkevi Dergilerinde, halkın entelektüel bir nitelik kazanması için farklı konularda yazılar kaleme alınmıştır (Pala, 2006: 201-202).

Cumhuriyet Döneminde kurulan Halkevleri ve Halkevlerinin yetişemediği bölgesel kırsal kesimlerde oluşturulan Halkevi Odaları; kurulma şekli, işleyişi ve yönetilme biçimi açısından Cumhuriyet Halk Partisi'nin bir organı olarak çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Buna karşın Halkevleri düşünce yapısı fark etmeksizin tüm vatandaşlara açık olacak bir şekilde faaliyetlerini yürütmüştür. Dergicilik çalışmaları ile ön plana çıkan Halkevleri, tamamen tarafsız olmasa da tüm halka seslenecek bir yayın politikası izlemiştir. Halkevlerinde üretilen dergiler, ait oldukları döneme etki etmekle kalmamış, ortaya koydukları sosyokültürel birikim ile günümüze kadar taşınan yayınlar olma başarısı göstermiştir. Kurtuluş Savaşı sonrasında birçok açıdan geri kalmış Türk toplumunun kültürel eksiklikleri Halkevi Dergileri aracılığıyla giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle Halkevi Dergilerinin en önemli amacının kültür üzerine çalışmak, milli kültürü koruyup yaşatmak, kültürün özünü koruyarak modern kültür gelişmeleri ile harmanlamak ve gelecek nesillere ulaştırmak olduğu söylenebilir (Şakiroğlu, 1996: 131-132).

Halkevleri ve burada üretilen Halkevleri Dergileri bölgelere özgü olacak şekilde oluşturulmasına rağmen tüm yurda ve hatta dünyaya hitap edebilecek tarzda üretilmiştir. Halkevi Dergilerinde içerik yönünden bölgesel unsurlar, tarih, coğrafya, edebiyat gibi sosyal ve sanatsal konular, matematik, geometri, fizik, kimya, biyoloji, sağlık ve günlük yaşama kadar birçok farklı alan ele alınarak dergicilik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Halkevlerinin etkin olduğu yıllardan günümüze kadar gelinen süreçte, bir şehir hakkında bilgi edinilmek istendiğinde o bölgenin çıkardığı dergiler incelenerek rahat bir şekilde enformasyona ulaşılabilmektedir. Ayrıca Halkevi Dergileri, Cumhuriyet sonrasındaki Türkiye hakkında da önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönden dergilerin içerik ve kapsam yönünden oldukça değerli olduğu açıkça ortadadır. Halkevi Dergileri, yerel kültürün gelişimine de ciddi katkılar sağlamıştır (Keseroğlu, 2022: 502).

Halkevi Dergileri, sadece aydın kesimler tarafından değil halk tarafından da oldukça ilgi görmüş ve değer verilmiştir. Sahip oldukları farklı içerikler sayesinde hem halkı bilgilendirerek eğitmiş hem de bireylerde merak duygusunu harekete geçirerek farklı alanlara yönelme fırsatı sunmuştur. Böylece çeşitli becerilere sahip bir genç nesil yaratmak ve nitelikli bir halk

oluşturmak temel amaç olarak görülmüştür. Halkevlerinde yüzlerce dergi çıkarılmasına rağmen ön plana çıkan dergiler arasında *Ülkü*, Yeni Türk, Konya, Halkevi, İnan, Altan, Ün, Akpınar, Doğuş, Gediz, Çorumlu, Doğuş, Taşpınar yer almaktadır. Bu dergiler düzenli olarak yayınlanması, nüfusun yoğun olduğu bölgelerde çıkarılması ve içeriklerinin çeşitliliği yönünden daha fazla ilgi görmüştür. Halkevi Dergileri, dönemin zorlu koşullarına rağmen Türk tarihine önemli bir sosyokültürel birikim kazandırmıştır (Şakiroğlu, 1996: 131-132).

4.5.2. Dergilerin Toplumsal Etkisi ve Rolü

Cumhuriyetin ilanı sonrasında yeni oluşturulan ilke ve inkılapların benimsenmesi ve milli bilinç duygusunun geliştirilmesi için Halkevlerinin kurulması kararlaştırılmıştır. Halkın kurumu olarak görülen Halkevleri, milli birlik ve beraberliğin sağlanması, milli kimliğin korunarak geliştirilmesi, Türk imgesinin halk içine yerleşerek evrensel bir nitelik kazanması ve çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşılmasında önemli bir sacayağı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Halkevi Dergileri, Cumhuriyet dönemindeki modernleşme çalışmalarının halk tarafından benimsenmesinde Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu başta olmak üzere birçok farklı yapı ile ortaklaşa bir şekilde çaba göstermiştir. Halkevleri ve onların ürettiği dergilerin en temel hedefi, Türk halkını yeni dünya düzenine ve gelişmelerine hazırlamak, bireylerin sosyokültürel gelişimlerine katkı sunmak ve Türk imgesinin gelişimine katkı sunmak olmuştur. Halkevleri, farklı kollara ayrılarak çalışmalarını gerçekleştirmiş ve bu sayede dergilerle her kesimden vatandaşa ilgi alanlarına göre seslenmeyi başarmıştır (Tuğluoğlu, 2005: 111).

Halkevi Dergileri, dokuz farklı kola ayrılarak çalışmalarını gerçekleştiren Halkevlerinden doğmuş ve bu doğrultuda farklı konularda yayıncılık çalışmaları ortaya koymuştur. Dergilerin toplum üzerindeki etki ve rolünün önemli seviyelerde olmasının sebeplerinden birisi de bu çeşitlilik olmuştur. Ayrıca vatandaşların Halkevlerine üye olmalarının zorunlu görülmemesi, karşıt görüşlere sahip olan kişilerin bir araya gelerek milli duygularla hareket etmesi gibi sebepler de Halkevi Dergilerinin başarılı olmasını sağlayan diğer faktörler olmuştur. Sosyal bir anlayışla yapılan çalışmalar neticesinde, hem döneme fayda sağlayacak hem de geleceğe dair güven verecek bir genç nesil yaratılmak istenmiştir. Sadece gençlere değil, orta ve ileri yaşta olan kişilerin de Halkevleri ve Halkevleri Dergileri aracılığıyla kaynaşmaları, toplumsal yapının gelişmesine son derece katkı sağlamıştır (CHF, 1932: 5-31).

Halkevi Dergileri, toplumun eğitilmesi konusunun üzerinde durmuş, Halkevlerinin farklı şubeleri ile koordineli bir şekilde çalışarak halkın eğitim seviyesini yükseltecek yönde yayıncılık faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Dergiler aracılığıyla vatandaşların merak ettiği konular

hakkında bilgi sahibi olması, kendilerini geliştirmesi ve Halkevlerinde gerçekleştirilen kurslara ilgi duyarak katılım sağlamaları hedeflenmiştir. Halkevi Dergileri, etkinlik gösterdiği 1932-1951 yılları arasında her zaman halkla iç içe olarak onların sosyokültürel gelişimlerine katkı sunma hedefiyle adımlarını atmıştır. Türk halkının özünü hatırlayarak özgüvenli vatandaşlar haline gelmesi, sahip oldukları kabiliyet ve güçlerini hatırlayarak harekete geçirmesi ve böylece başarılı bir Türk imgesinin oluşturulabilmesi konusunda Halkevlerinde üretilen dergilerin çabası yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Çeçen, 1990: 107).

Halkevi Dergileri, Cumhuriyet'in ilanı sonrasında Türk toplumunun en önemli sosyokültürel kaynaklarından birisi olarak kabul edilmiştir. Türk imgesinin, kültürünün ve kimliğinin benimsenerek modern koşullar çerçevesinde geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması konusunda kültürel bir merkez haline gelen Halkevleri, dergi çalışmaları ile ön plana çıkmıştır. Dergiler yayınlandıkları bölgenin tarihi, sosyokültürel yapısı, coğrafi özellikleri, ekonomisi, edebiyat ve folkloru üzerine içerikler üreterek bölgelerin tanıtımını sağlama ve bilinirliğini artırma hususunda da etkili olmuştur (Erşan, 2010: 101). Bununla beraber Halkevi Dergileri, ilke ve inkılapların kalıcı ve sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla ülkenin dört bir yanında folklordan etnografyaya kadar her alanda derleme çalışmalar gerçekleştirmiştir (Baltacıoğlu, 1950: 30).

Erken Cumhuriyet döneminde kurulan Halkevleri, Türk Ocakları'nın devamı olarak görülmüş ve yeni kurulan devletin geleceği için oldukça önemli görülmüştür. Bu beklenti ve sorumluluk, Halkevlerinin bir uzantısı olarak geliştirilen Halkevi Dergilerinden de aynı şekilde beklenmiştir. Bu anlamda dergilerin toplumsal etkisi ve rolü oldukça mühim olarak görülmüştür. Dergiler, vatandaşların ortak görüş etrafında birleşerek milli değerleri en üstte tutmaları için yayıncılık faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Milliyetçilik duygusunun yoğun olduğu bir yayın politikası izleyen Halkevi Dergileri, Türk imgesinin geliştirilmesi adına çaba göstermiştir. Genel olarak basın organizasyonlarının yaygınlık göstermediği bir dönemde dergicilik çalışmalarının yoğunlaşması, halkın enformasyon ihtiyacının giderilmesinde son derece önemli bir rol oynamıştır. Yazarların az olduğu kırsal bölgelerde halkın eğitilmesi görevini ise öğretmen, doktor, mühendis gibi devlet görevlileri tarafından dergilerde yapılan yayıncılık faaliyetleri yerine getirmiştir. Bu da dönemin basın çalışmaları adına sahip olduğu zor koşullara rağmen dergiciliğe verilen değeri ispat eder niteliktedir (Karpat, 1970: 274).

Toplumsal etki bağlamında Halkevi Dergileri ekonomiden kültüre, sağlıktan görsel sanatlara, gündelik haberlerden hayvancılığa kadar yaşamın her alanında içeriklere sahip olmuştur. Bununla beraber dergiler toplumsal yaşam konusunda halka yardımcı olduğu gibi

bireylerin sosyal hayatlarında ve gündelik yaşam pratiklerinde de rahatlıkla faydalanabileceği geniş ve anlaşılır bir dilde yayınlar gerçekleştirmiştir. Halkevi Dergilerinde, gazete mantığı gibi bölgesel, toplumsal ve evrensel haberler de yayınlansa da dergiler günlük olarak okuyuculara ulaşmadığı için verilen bilgilerin tam olarak güncel olması çoğunlukla mümkün olmamıştır. Halkevleri ve bu kurumlarda oluşturulan dergiler, vatandaşların sosyokültürel bağlamda kendilerini kolaylıkla geliştirebildikleri birer yapı olarak Türk imgesinin modern bir nitelik kazanmasına da yardımcı olmuştur (Işık ve Erdem, 2008: 65-95).

Osmanlı Devleti döneminde geliştirilen Türkçülük ideolojisi ve geliştirilen Türk imgesi, Cumhuriyetin ilanı sonrasında Türk toplumu içerisinde daha da geliştirilmek istenmiştir. Değişen dünya düzeni ile harmanlanan Türk imgesinin halka anlatılması, benimsenmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması Halkevleri ve Halkevlerinin yayın organı olan Halkevi Dergileri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Dergiler, farklı konularda yayınlar çıkararak toplumun tamamına seslenebilmeyi başarmıştır. Bu kapsamda halkın okuma yazma oranları ciddi seviyelere yükselmiştir. Vatandaşların bilgi birikiminin yükselmesi ve aydın bir kişilik kazanması amacıyla eğitim ve öğretim alanındaki dergicilik faaliyetleri hız kazanmıştır. Halkevlerine katılabilme ve Halkevi Dergilerine sahip olabilme konusunda köylü ya da aydın kişiler arasında bir ayrım yapılmadığı için sınıf farkının olmadığı ve halkın sıcak bir ortamda yaşadığı toplumsal yapı oluşturulmuştur. Halkevi Dergileri, döneminin en önde gelen sosyokültürel oluşumlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğaner, 2021: 6).

Halkevi Dergileri, Türkiye'nin yurtiçi ve yurtdışında çeşitli sorunlarla boğuştuğu bir dönemde, erken Cumhuriyet yıllarında zor koşullar içerisinde oluşturulmuş yayınlardır. Ülkede yaşanan siyasi, sosyal, ekonomi, sağlık gibi birçok alanda yaşanan problemlerin üzerine uluslararası arenada süregelen II. Dünya Savaşı ile 1929 Dünya Ekonomik Buhranının eklenmesiyle beraber basın yayın faaliyetleri için imkânların oldukça kısıtlı olduğu bir dönem içerisine girilmiştir. Dergilerle birlikte gazete, kitap, broşür vs. tüm basın organları özellikle kâğıt temini noktasında ciddi problemler yaşamıştır. Bu durum 1935'deki I. Basın Kongresi'nde ele alınmış ve gazetelerin verdiği ilaveler kaldırılmıştır. Bu da dergicilik faaliyetlerinin istenilen seviyelere ulaşamamasına ve buna paralel olarak dergilerin toplumsal etkisinin de beklentilerin altında kalmasına yol açmıştır. Fakat bu zorlu koşullara rağmen Türk Ocaklarının Türk toplumu üzerindeki rolü ve etkisini sürdürmeyi başaran Halkevi Dergileri, yaklaşık 20 yıl boyunca yayınlarına devam etmiştir (Basın Yayın Genel Müdürlüğü, 1975: 28-29).

Erken Cumhuriyet Döneminde, toplumsal yapının inşa edilme süreci incelendiğinde Halkevlerinin ve Halkevi Dergilerinin çalışmaları dikkat çekmektedir. Dergiler ele alındığında

hem dönemin basın koşulları karşımıza çıkmakta hem de Türkiye'nin sosyokültürel yapısı hakkında bilgi edinilebilmektedir. Bu kapsamlı niteliğiyle Halkevi Dergileri, döneminin en etkili medya organlarından birisi olmayı başarmıştır. Basın tarihi ve çok daha geniş şekilde Türkiye tarihi üzerine yapılan araştırmalarda Halkevleri ve Halkevi Dergileri, toplum üzerindeki rolü ve etkisi ile önemli bilgi kaynakları olarak kullanılmaktadır. Türk imgesinin gelişmesinde basın organlarının rolü, Halkevi Dergileri üzerinden rahatlıkla anlaşılmaktadır. Dergiler, halen günümüz Türk basın tarihine ışık tutmaktadır (Karataş, 2024: 185-186).

4.6. Genç Cumhuriyetin Kültür Kurumu Halkevlerinin Öncü Dergisi *Ülkü*

Halkevleri, Erken Cumhuriyet Dönemi olarak da adlandırılan Genç Cumhuriyet Dönemi'nin en önde gelen kültür kurumları olarak milli kültürün gelişmesinde etkili olan kurumlardan birisi olarak görev yapmıştır. 1932 ile 1951 yılları arasında Türk milletinin kültür ocağı olarak birleştirici ve bütünleştirici bir rol oynayan Halkevleri, yapmış olduğu dergicilik faaliyetleri ile de önemli bir kültür kurumu niteliği kazanmıştır. Tez çalışmasının inceleme konusu olan *Ülkü* Dergisi dışında ülkenin farklı bölgelerindeki Halkevleri tarafından 49 dergi yayınlanmıştır. Çıkarılan dergilerden birisi de Ankara merkezli yayınlanan *Ülkü* Dergisi olmuştur. 1933 ile 1950 yılları arasında yaklaşık 17 sene faaliyet gösteren *Ülkü* Dergisi sadece başkentte değil, ülkenin dört bir yanında etkili olmuştur. Üç seri halinde yayınlanan dergi, dönemin sosyolojik ve kültürel yapısının izlerini yansıtmaktadır (Güz, 1995: 28).

Ülkü Dergisi, Halkevlerinin çıkardığı dergiler arasında yayın hayatı en fazla olan yayın olmuştur. Bu yönüyle de diğer dergilere örnek olma başarısı göstererek onların çalışmalarını incelemiştir. Dergi, döneminde *Ülkü* Mecmuası olarak bilinmiş ve Halkevlerinin yönetmeliğine bağlı bir şekilde yayıncılık faaliyetlerini sürdürmüştür. (Balkılıç, 2009: 53). Dergiye *"Ülkü"* adı Mustafa Kemal Atatürk tarafından verilmiştir. *Ülkü*, I. Seri *Ülkü* Halkevleri Mecmuası (1933-1941), II. Seri *Ülkü* Milli Kültür Dergisi (1941-1946), III. Seri *Ülkü* Halkevleri ve Halkodaları Dergisi (1946-1950) olarak üç farklı seri ve bu dönemlerde kullanılan farklı isimler şeklinde yayınlanmıştır. Ayda bir kere çıkarılan dergi, sanattan ekonomiye kadar birçok farklı konuda içeriklere sahiptir (Erol ve Akgül, 2019: 3).

Genç Cumhuriyet Dönemi'nin önemli sosyo-kültürel oluşumlarından Halkevlerinin ürünü olan *Ülkü* Dergisi içeriğinde sadece kendi yazılarına değil, diğer Halkevlerine ait dergilerin içeriklerine de yer vermiştir. Böylece ülkedeki dergi kültürünün gelişmesi sağlanmış, okuma yazma oranlarında artış görülmüştür. Sahip olduğu vizyon ve misyon ile *Ülkü* Dergisi, dergicilik alanında temel sac ayaklarından birisi olarak görülmüştür (Güz, 1995: 18). *Ülkü*

Dergisi'ni diğer dergilerden ayıran özelliklerinden birisi de bölgesel olarak değil, milli bir hüviyet niteliğinde hazırlanması olmuştur. Geniş bir okur kitlesine hitap eden *Ülkü*, modern ilke ve inkılapların halk tarafından benimsenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Dergide dönemin önemli aydınları tarafından çeşitli alanlarda oluşturulan içerikler sayesinde halkın entelektüel bir kimlik kazanması ve modern hayata uyum sağlaması hedeflenmiştir. Yazarlara içerikleri karşılığında herhangi bir ödeme yapılmamıştır. Amaç, karşılık beklemeksizin vatandaşların sosyokültürel gelişimine katkı sağlamaktır. Dönemin aydın yazarları da bu durumu anlayışla karşılamış, maddi bir beklentiye girmemişlerdir (Peker, 1933: 1-2).

4.6.1. Atatürk Döneminde *Ülkü* Dergisi

Ülkü Dergisi'nin yayın hayatına başladığı 1938 yılı ile Atatürk'ün hayatını kaybettiği 1938'e kadar olan dönem, derginin Atatürk Dönemi olarak bilinmektedir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Halkevlerine ve diğer tüm dergilere olduğu gibi kurulma aşamasında ve devamında *Ülkü* Dergisi'ne de desteklerini eksik etmemiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1933 yılında yayınlanan ilk sayısının birinci sayfasında Atatürk'ün portresi ve altında kendi el yazısıyla yazıp imzaladığı, "*Ülkü*'den, öz ülkümüzü yayma yolunda, kutlu verimler beklerim. - Gazi M. Kemal" sözleri, onun dergicilik faaliyetlerine ve *Ülkü* Dergisi'ne verdiği önemi göstermektedir. *Ülkü* Dergisi'nin birinci sayısının kapağında "*Ülkü*'ye" başlıklı olan ve Atatürk tarafından 23 Ocak 1933'de yazılan bu not, *Ülkü* Dergisi'nin yayın hayatına başladığı 5 Şubat 1933 tarihinden önce hazırlanarak derginin ilk sayfasının kapağında yer almıştır (EK-1). Böylece Atatürk, ilk sayısından itibaren *Ülkü* Dergisi'ni destekleyerek vatandaşların Halkevlerine ve dergicilik faaliyetlerine önem vermeleri noktasında örnek bir duruş sergilemiştir.

5 Şubat 1933 tarihinde ilk sayısını çıkaran *Ülkü* Dergisi, Halkevlerinin ve Halkodalarının farklı alanlarda sahip olduğu şube kolları gibi farklı farklı alanlarda ilgililerine çeşitli içerikler sunmuştur. Zengin bir içeriğe sahip olan *Ülkü*; sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik, sağlık, edebiyat, tarih, fizik, kimya, biyoloji, köycülük, folklor ve daha birçok alanda okuyucularıyla buluşmuştur. Derginin yayın hedefleri, birinci sayısında "*Ülkü* Niçin Çıkıyor?" başlığı adı altında şöyle belirtilmiştir (Peker, 1933: 2-3):

> "*Ülkü* karanlık devirleri arkada bırakarak şerefli ve aydınlık bir istikbale giden yeni neslin heyecanını beslemek, cemiyetin kanındaki inkılâp unsurlarını ısıtmak, ileri adımları sıklaştırmak için... *Ülkü* bu büyük yola katılanlar arasında kafa birliği, gönül birliği ve hareket birliği yapmak için... *Ülkü* millî dile, millî tarihe, millî sanatlara ve kültüre hizmet için.... *Ülkü*

bütün bu gayelere hizmet yolunda çalışan Halkevlerinin ruhundaki harareti yazı vasıtalarıyla yaymak için çıkıyor."

Atatürk'ün hayatta olduğu dönem olan 1933-1938 yılları arasında *Ülkü* Dergisi ciddi bir gelişme kaydetmiştir. Yoğun bir ilgiyle takip edilen derginin bölümleri; edebiyat ve dil, güzel sanatlar, tarih, içtimaiyat ve felsefe, iktisat ve ziraat, halk terbiyesi, yurt koruma, kadınlık, fen, halk sıhhati ve nüfus, spor, oyun ve eğlence, köycülük, bibliyografi, haberler, teklifler olarak belirlenmiştir. Bunların yanında halkevlerinden haberler ile yakın zamanlı sosyal hayattan haberler de derginin içeriklerini oluşturmuştur (Tuna ve Yoruç Çotuk, 2025: 353).

Atatürk dönemi olarak kabul edilen 1933-1938 yılları arasında toplam 71 sayı yayınlanmıştır. *Ülkü* Dergisi'nin 1933 ile 1936 yılları arasında "*Ülkü* Halkevleri Mecmuası" olarak yayınlanan sayılarında dönemin eğitimci yazarlarından Nusret Kemal Köymen derginin imtiyaz sahibi olarak görevlendirilmiştir. Siyasetçi ve hukukçu Necip Ali Küçüka ise genel yayın yönetmenliği görevini üstlenmiştir. Derginin dört yıllık çalışmaları sonrasında 1937 yılına gelindiğinde yönetim kadrosunda bazı değişikliklere gidilmiştir. *Ülkü*'nün imtiyaz sahipliği Fevziye Abdullah Tansel, direktörlük vazifesi ise Mehmet Fuad Köprülü'ye aktarılmıştır. Genel yayın yönetmenliğine getirilen Hasan Ali Yücel ise iki yıllık çalışmasının ardından görevini Cevdet Kerim İncedayı'ya devretmiştir. Bu dönemde derginin içeriği daha sosyal ve kültürel konular üzerine yoğunlaşmış, cumhuriyet sonrasında getirilen ilke ve inkılapların en kısa sürede benimsenmesi üzerine planlanmıştır. Bu dönem bir yapım onarım süreci olarak düşünülmüş ve bu düşünce dergicilik faaliyetlerine de yansımıştır. *Ülkü* Dergisi de bu kapsam çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Dergi, yayın serüveni içerisinde Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ulus Basımevi, Ulusal Matbaa, Zerbamat Matbaası ve Ulus Matbaası'nda basılarak okuyucularıyla buluşmuştur (Gümüşoğlu, 2005: 160).

Ülkü Dergisi de dâhil olmak üzere Halkevleri, Halkodaları ve buralarda üretilen Halkevi Dergileri'nin ekonomik giderleri genel yönetim merkezi olan Ankara tarafından karşılanmıştır. Atatürk, Türk Ocakları'nın devamı niteliğinde görev yapan bu kurumların ve ürettikleri eserlerin maddi ve manevi yönden desteklenmeleri adına gerekli talimatlarda bulunmuştur. Erken Cumhuriyet tarihinin hızla yükselen unsurlarından birisi olan Halkevi Dergileri, savaştan çıkılmış bir ülkenin ekonomik yapısı çerçevesinde gelişmesine rağmen hızlı bir şekilde seviye kat ederek ilerlemiştir. Öte yandan Türkiye II. Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen evrensel düzeyde yaşanan ekonomik buhranlardan payına düşeni almıştır. Bu durum dergicilik faaliyetlerine de yansımıştır. Dergilerin yaşadığı ekonomik sorunları yaşaması ve hatta

kapanma kararı almasına karşılık *Ülkü* Dergisi, okur kitlesi ve zengin içeriği sayesinde çalışmalarını sürdürebilmiştir (Güz, 1995: 160, Koç: 2021: 88).

Atatürk'ün önderliğinde başlatılan ve daha sonrasında devam eden çalışmalar neticesinde *Ülkü* Dergisi yükselişini sürdürmüştür. Dergi, Atatürk ilke ve inkılaplarının halka aktarıldığı önemli bir dönemde faaliyetlerine büyük bir titizlik göstererek devam etmiştir. Halkevleri tarafından çıkarılan dergiler arasında en uzun ömürlü dergilerden birisi olarak 17 yıl etkinlik gösteren *Ülkü* Dergisi'nin bu başarısında dönemin devlet yönetimleri tarafından desteklenmeleri de oldukça önemli bir faktördür. Bizzat Atatürk tarafından ismi konulan *Ülkü*, 1933-1950 yılları arasında örnek ve öncü bir yayıncılık sergilemiştir (Tazegül, 2001: 2).

4.6.2. İnönü Döneminde *Ülkü* Dergisi

10 Kasım 1938 tarihinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı sonrasında erken cumhuriyet döneminin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü göreve başlamıştır. İsmet İnönü döneminde, Atatürk döneminde olduğu gibi cumhuriyetin getirdiği ilke ve inkılapların geliştirilmesi çalışmalarına devam edilmiştir. Halkevleri, Halkodaları ve bu kurumların öneminin Cumhurbaşkanlığı görevinden önce de farkında olan İsmet İnönü, derginin çalışmalarının kurulduğu günden itibaren takip etmiş ve iyi dileklerini sunmuştur. İsmet İnönü de tıpkı Atatürk'ün yaptığı gibi daha dergi yayıncılık faaliyetlerine başlamadan kısa bir not göndererek başarılar dilemiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1933 yılında yayınlanan ilk sayısının birinci sayfasında İsmet İnönü'nün portresi ve altında kendi el yazısıyla yazıp imzaladığı, "*Ülkü*'ye muhabbetle. – İsmet İnönü" sözleri, onun dergi çalışmalarına ve *Ülkü* Dergisi'nin yaptığı çalışmalara gösterdiği özeni ifade etmektedir. Bizzat İsmet İnönü tarafından yazılmış bir not ve imzaya sahip olan bu portre fotoğraf ile yöneticilerin dergiciliğe ne denli önem verdiği, vatandaşlarda dergi alışkanlığının oluşmasına oldukça önem verildiği anlaşılmaktadır (EK-2).

İsmet İnönü, cumhurbaşkanlığı dönemi olan 1938-1950 yılları arasında *Ülkü* Dergisi'nin çalışmalarını desteklemiş, önemli günlerde dergi içerisinde yazılar yayınlayarak halka seslenmiştir. *Ülkü* Dergisi bu dönem içerisinde toplam 187 sayı yayınlamıştır. Bu dönemde dergiler I. Seri *Ülkü* Halkevleri Mecmuası (1933-1941), II. Seri *Ülkü* Milli Kültür Dergisi (1941-1946), III. Seri *Ülkü* Halkevleri ve Halkodaları Dergisi (1946-1950) olarak üç farklı seri halinde yayınlanmıştır. Halkın dergiye gösterdiği yoğun ilgi sonrasında dergi daha sık olacak şekilde 15 günde bir okuyucularla buluşmuştur. 1942 yılına gelindiğinde derginin yönetim kurulunda bazı değişiklikler yaşanmıştır. Bedrettin Tuncel genel yayın yönetmenliğine, Hasan Reşit Tankut imtiyaz sahipliğine, Ahmet Kutsi Tecer ise yazı işleri müdürlüğü görevlerine

getirilmiştir. Daha sonrasında ise Muhsin Adil Binal imtiyaz sahibi, sırasıyla Mehmet Tuğrul ve Şevket Tezel de yazı işleri müdürü görevlerini yerine getirmiştir (Aydın Altay ve Özkan Koç, 2022: 1347).

Ülkü Dergisi, diğer Halkevi Dergilerinde olduğu Halkevlerinin tüm kollarından yararlansa da temel anlamda Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından hazırlanmıştır. Genel olarak derginin bu döneminde Halkevleri ve Halkodalarının çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü başta olmak üzere önemli şahsiyetler hakkında bilgilendirici ve övgü içeren içerikler oluşturulmuştur. Ayrıca milli unsurlar bakımından kimlik, kültür, memleket sevdası gibi konular ve ülkede yaşanan gelişmelerin yine bu dönemde derginin öne çıkan başlıkları arasında olduğu görülmektedir (Turan, 1946: 1981-1982).

Bu dönemde *Ülkü* Dergisi, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün de teşvikleriyle beraber Halkevleri genel merkezi olan başkent Ankara'dan yönetilmeye devam etmiştir. Derginin yazar kadrosu ağırlıklı olarak Kemalist görüşe sahip yazarlardan oluşmaktadır. Yazar sayısının giderek yükseldiği dergide ortalama 350 farklı düşünür, görüş ve düşüncelerini yazılarında halkla paylaşma imkânı yakalamıştır. Dönemin aydınları, yurtiçi ve yurtdışında yaşanan gelişmeleri vatandaşa ulaştırarak yenidünya düzenine geçiş sürecinde önemli bir rol üstlenmişlerdir (Varlık, 2002: 270). Derginin yazı işleri müdürlüğüne Ahmet Kutsi Tecer'in getirilmesinde yazar ve eğitimci bir kişiliğinin olması, şiir başta olmak üzere edebi konulara odaklanması etkili olmuştur. İsmet İnönü döneminde göreve getirilen Ahmet Kutsi Tecer'in çalışmaları sonrasında *Ülkü* Dergisi içerik yönünden daha edebi bir dil çerçevesinde ilerleyerek daha zengin bir hüviyete kavuşmuştur (Özdemir ve Aktaş, 2011: 254).

İçerik yönünden incelendiğinde *Ülkü* Dergisi'nin dönemlere göre bazı değişiklikler gösterdiği görülmektedir. Derginin ilk serisi olan 1933-1941 yılları arasında daha çok Atatürk ilkeleri olan cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık ile alakalı konular üzerine değinilmiştir. İsmet İnönü ve yönetiminin görev süresi boyunca devam eden ikinci ve üçüncü seri dönemlerinde (1941-1950) ise derginin içerikleri korunmakla beraber daha da geliştirilmiştir. İsmet İnönü'nün ve diğer siyasilerin meclis toplantılarında yaptığı konuşmalar, ulusa sesleniş metinleri ve milli bayramlarda yapılan kutlama ve konuşmalara dergi içerisinde yer verilmiştir. İlk seride daha çok güncel sosyal yaşam ile alakalı konular ele alınırken diğer serilerde daha çok sanat, edebiyat ve kültürel unsurlar derginin içeriklerini oluşturmuştur (Bayraktar, 2016: 67-80).

Ülkü Dergisi, Atatürk zamanında yayınlarına başlamış ve İsmet İnönü yönetiminde 12 yıl boyunca parlak bir yayın hayatı göstermiştir. İnönü, güncel gelişmeleri takip ederek ilgili günlerde o günün anlam ve önemine ilişkin görüşlerini kaleme almıştır. Dergi, çok partili yaşama geçiş sürecinde herhangi bir değişikliğe uğramayıp çalışmalarını sürdürmüştür. 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ve 22 Mayıs 1950'de Celal Bayar'ın cumhurbaşkanlığını İsmet İnönü'den devralması sürecine kadar tek parti döneminin en kapsamlı yayın organlarından birisi olarak öne çıkmıştır. *Ülkü* Dergisi, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere İsmet İnönü gibi diğer bürokratların ve halkın en çok değer verdiği dergilerden birisi haline gelmiştir. *Ülkü* Dergisi, 1951'de Halkevleri kapatılıncaya kadar hem Atatürk döneminde hem de İsmet İnönü döneminde Cumhuriyet'e hizmet etme güdüsüyle dergicilik faaliyetlerini sürdürmüştür. Yayınlanan dergiler arasında en uzun ömre sahip olan *Ülkü*, günümüzde de dergicilik adına güçlü bir örnek teşkil etmektedir (Tercüman, 2006: 563).

4.7. İçeriği ve Yayın Özellikleriyle *Ülkü*

Çalışmanın bu bölümünde *Ülkü* Dergisi'nin içeriği ve yayın özelliklerine iki farklı başlık altında değinilecektir. Derginin biçimsel özellikleri, yazar kadrosu, yayın çizgisi ve politikası ile derginin tematik incelemesi yapılacaktır. 1933'den 1950'ye kadar yayınlanan *Ülkü* Dergisi yıllara göre 11 ile 24 sayı arasında çıkarılmıştır. 3 seri olacak şekilde yayınlanan derginin birinci serisi aylık olacak şekilde 102 sayı, ikinci serisi on beş günde çıkacak şekilde toplam 126 sayı, üçüncü serisi ise 44 sayı olarak aylık bir şekilde yayınlanmıştır. Dergiler, sadece matbaa, basım ve ulaştırma giderlerini karşılayabilmek için makul bir ücret karşılığında satılmıştır. Bununla beraber dergi yazarlarına herhangi bir ücret ödenmemiştir. Halkevi Dergileri ve daha özelinde *Ülkü* Dergisi, her ne kadar dönemin iktidar partisi Cumhuriyet Halk Fırkası'nın rejim ve ideolojilerine göre yönetilse de toplum yararını göz önünde tutan bir yayın anlayışı ve politikası benimsemiştir (Dağtaş ve Tazegül, 2005: 81).

Ülkü Dergisi, ilk satışa çıktığı dönemde fiyatı 25 kuruş olarak belirlenmiştir. Yıllık abonelik fiyatı ise dergiye olan ilgiyi yükseltmek ve dergiciliği teşvik etmek için daha uygun bir fiyatla 250 kuruş olarak belirlenmiştir. Bununla beraber eğitime verilen önem kapsamında öğrenci ve öğretmenlere indirim uygulanmış ve bu fiyat 175 kuruş olarak belirlenmiştir. 1950 yılına kadar derginin fiyatında herhangi bir değişiklik olmamış, 1950'de ise 30 kuruşluk bir zamla yıllık abonelik ücreti 360 kuruşa çıkarılmıştır. *Ülkü* Dergisi, içerik yönünden zengin olmakla beraber bir düşünce yayını olarak farklı alanlarda konunun uzmanları tarafından ilgililerine sunulmuştur. Bu sebeple ne dergi yazarlarına para ödenmiş ne de derginin ücreti

fahiş rakamlara çıkarılmıştır. Herkesin kolayca ulaşabilmesi ve kendini geliştirmesi ana hedef olarak görülmüştür. Öte yandan 1938 yılına kadar dergi içerisinde ücretli ilan ve reklamlara yer verilmemiştir. Ayrıca *Ülkü* Dergisi'nin yanında Halkevleri ve Halkodaları ile ilgili farklı içerikler de dergi eki olarak okuyuculara sunulmuştur (Karcı, 2024: 4).

Dönemin yaygın düşünce tarzlarından Kemalizm, yani Atatürkçü Düşünce ile benzer bir yayın politikası güden *Ülkü* Dergisi, cumhuriyetin ilke ve inkılapları doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür. Dergideki içerikler incelendiğinde bu görüş çatısı altında buluşan kişilerin (siyasetçiler, aydınlar) yazılarının ağırlıklı olduğu da anlaşılmaktadır. Bu yönüyle yayın özellikleri bakımından *Ülkü* Dergisi'nin siyaset ile iç içe olacak bir yol izlediği rahatlıkla söylenebilir. Aktif olduğu yıllar içerisinde derginin devlet rejiminin anlaşılmasında ve benimsenmesinde pay sahibi olduğu görülmektedir. Bu durumun avantajları olduğu gibi bazı dezavantajları da olmuştur. İzlenilen bu yayın politikasının temel amacı, ülkenin sosyokültürel gelişim sürecini hızlandırmak olmuştur (Albayrak, 2023: 26).

4.7.1. Biçimsel Özellikleri ve Yazar Kadrosuyla *Ülkü*

Ülkü Dergisi ya da uzun adıyla *Ülkü* Halkevleri ve Halkodaları Dergisi, başkent Ankara merkezli bir yayın olarak Erken Cumhuriyet dönemine damga vurmuştur. Derginin yakaladığı bu başarıda sahip olduğu biçimsel özellikler ile güçlü bir sosyokültürel birikime sahip yazar kadrosunun olması son derece etkili olmuştur. Genç Cumhuriyet döneminin en önemli aydınları, şairleri, edebiyatçıları, tarihçileri *Ülkü* Dergisi çatısı altında birleşerek herhangi bir ücret talep etmeden çalışmışlardır. Milli birlik ve beraberlik maksadıyla Türk milletinin muasır medeniyetler seviyesine çıkması yolunda dergicilik çalışmalarının önem ve kıymetinin farkında olan yazarlar, kamu yararını en başta tutarak hareket etmişlerdir. Halkevleri çatısı altında üretilen dergilerden birisi olan *Ülkü* Dergisi, Atatürk ve İsmet İnönü döneminde benzer biçimsel özelliklerde yayınlanmıştır. İsmet İnönü, dergilerin ve daha genel anlamda Halkevlerinin rolleri hakkında şunları söylemektedir (Çeçen, 1990: 68): "Halkevleri CHP'nin kendi prensiplerinin memlekette nasıl tatbik edildiğini, her gün halkımıza söylemek için başlı başına merkezdir."

Zaman içerisinde derginin yazar kadrosuna giderek güçlü kalemler dâhil olmuştur. Dergide topluma mal olmuş siyasetçiler, sanatçılar ve aydınların yanında mesleklerinde uzman olan hukukçular, hekimler, mühendisler, eğitimciler de *Ülkü* Dergisi'nde yazılarıyla okuyucuyla buluşma imkânı yakalamıştır. Derginin öne çıkan yazarları arasında Mehmet Fuad Köprülü, Ahmet Kutsi Tecer, Recep Peker, Tahsin Banguoğlu, Elif Naci, Hasan Ali Yücel, Ahmet Hamdi Tanpınar, Niyazi Berkes, Suut Kemal Yetkin, Ahmet Adnan Saygun, Orhan Veli

Kanık, İsmail Hakkı Tonguç, Nurullah Ataç, Nusret Kemal Köymen, Mehmet Kaplan, Hilmi Ziya Ülken gibi isimler yer almaktadır. Yazar kadrosunun tamamının yer almamasına karşın bu isimler okunduktan sonra *Ülkü* Dergisi'nin güçlü, tecrübeli, nitelikli bir yazar kadrosunun olduğu rahatça anlaşılmaktadır. Bununla beraber bazı halk ozanları da dergiye şiirlerini ulaştırmıştır. Âşık Veysel, bu isimler arasında önemli bir yere sahiptir (Kırca, 2024: 2-3).

Dergi, olabildiğince sade ve duru bir dil kullanılarak toplumun her kesimi tarafından rahatça anlaşılabilecek bir şekilde hazırlanmıştır. Bu yüzden biçimsel açıdan her türlü detay üzerinde özenle çalışılmıştır. *Ülkü* Dergisi, bu çalışmalarının meyvesini alarak Yeni Türkiye'nin kültür kurumları olan Halkevlerinin çıkardığı dergiler arasında oldukça muntazam bir görünüm sergilemiş, günümüz dergicilik çalışmalarına örnek olacak dergiler arasında yerini almıştır. Biçimsel açıdan estetik kaygıların göz önünde tutulduğu *Ülkü* Dergisi'nin kapak sayfaları alanında uzman kişiler tarafından yapılmıştır. *Ülkü* Dergisi, bu özellikleriyle diğer Halkevi Dergileri için rehber niteliğindedir (Özçelik Damlapınar, 2023: 126).

Ülkü Dergisi'nin ismi rastgele ve alelacele değil, üzerine düşünülerek seçilmiştir. Öncelikle derginin isminin Türkçe bir kelime olmasına dikkat edilmiştir. Kısa, akılda kalıcı ve insanların kulağına hitap edebilecek bir isim tercih edilmiştir. *Ülkü*, kelime anlamı olarak Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, "İnsanı duyular dünyasının üstüne yükselten ve hiçbir zaman tam olarak gerçekleştirilemeyecek olan, yalnızca erişilmesi istenen amaç olarak kalan kılavuz ilke; mefkûre, ideal, vizyon" ile "Amaç edinilen, ulaşılmak istenen şey; dava, ideal" anlamlarıma gelmektedir (TDK, 2025). Dolayısıyla derginin milli hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin sosyokültürel değerini yükseltecek ve taşıyacak olan *Ülkü* sözcüğü tercih edilmiştir. Buradan yola çıkılarak derginin isminden biçimsel özelliklerine ve yazar kadrosuna kadar her detayın göz önünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır (Albayrak, 2023: 24).

Ülkü Dergisi fiziki olarak incelendiğinde derginin belirli bir estetik kaygı güdülerek oluşturulan tasarım şeklinde hazırlandığı anlaşılmaktadır. Derginin ilk 55 sayısı 5 ile 6 forma arasında büyüklüklerde basılmıştır. Kapak sayfalarında derginin adı, çıkarılma tarihi, cilt ve seri numarası, Halkevlerini ifaden eden bir amblem, derginin ne sıklıkla çıkarıldığı ve derginin fiyatı gibi bilgilere yer verilmektedir. İlk 13 sayının ardından dergiye içindekiler bölümü de eklenerek okuyuculara derginin kapağını açtığı zaman rahatlıkla içerik hakkında bilgi sahibi olma imkânı sağlanmıştır. Bununla beraber 29. sayı sonrasında derginin kapağındaki "Halkevleri Mecmuası" yazısı "Halkevleri Dergisi" olarak değiştirilmiştir. Dilde sadeleşme ve Türkçe'ye verilen önem kapsamında yapılan bu değişiklik, dil konusuna ne denli önem verildiğini göstermektedir. Ayrıca 30. sayı ile beraber dergi kapağında yer alan amblem olan

Halkevleri logosu değiştirilmiş ve CHP'nin logosu olan altı ok dergi kapağında yer almaya başlamıştır (Tercüman, 2006: 565).

Mehmet Fuad Köprülü'nün derginin direktörü olmasının ardından 41. sayı ile dergi kapağına "DİREKTÖR: M. FUAD KÖPRÜLÜ" şeklinde bir kısım eklenmiştir. Derginin ön kapağı son sayıya kadar değişmemesine karşın sadece 70. sayıda Gazi Mustafa Kemal'in vefatı sebebiyle siyah bir çerçeve içerisine alınmıştır. Halkevlerinin ulaşamadığı kırsal bölgelerde Halkodalarının açılması sonrasında bu durum dergicilik faaliyetlerine de yansımıştır. *Ülkü* Dergisi'nde de 86. sayı sonrasında ufak bir değişiklik olmuş ve kapakta "Halkevleri ve Halkodaları" yazısı yer almaya başlamıştır. Öte yandan *Ülkü* Dergisi başkent Ankara'nın önemli basım merkezlerinde basılmıştır. Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ulus Basımevi, Ulusal Matbaası ve Zerbamat Matbaası olmak üzere dört farklı matbaada basılarak okuyucularla buluşan *Ülkü* Dergisi, dönemin teknolojik koşulları çerçevesinde okuyucuların dergiyi eline aldıkları ilk andan itibaren ilgi çekici bir yayın olmuştur (Tercüman, 2006: 565-566).

4.7.2. *Ülkü*'nün Yayın Çizgisi ve Tematik İncelemesi

Ülkü Dergisi, yayınlandığı 1933-1950 yılları arasında 17 yıl boyunca sahip olduğu yayın çizgisi ve politikasından taviz vermemiştir. Dergi içerisindeki yazılar incelendiğinde milli kültürün satırlara taşındığı görülmektedir. Sadece kültür değil, gündelik yaşamdan bilimsel konulara kadar Türkiye devletini ilgilendiren ulusal-uluslararası her alanda millileşmeye son derece önem verilmiş, milli değerlerin ön planda tutulduğu bir yayın politikası benimsenerek yayın çizgisi korunmuştur. Bununla beraber içindekiler bölümünün eklenmesinin yanı sıra gelecek sayılarda hangi konuda kimler tarafından hangi yazıların kaleme alınacağı da derginin ilk sayfalarında oluşturulan bir bölüm ile beraber okuyuculara duyurulmuştur. Öte yandan başta siyasetçiler olmak üzere derginin diğer yazarları, yazıları aracılığıyla bazı konularda propagandalar gerçekleştirmiştir. Türkiye devletinin ülküsünü gerçekleştirmede okuyucularından da destek bekleyen *Ülkü* Dergisi'nin arka kapak sayfasında, "*Ülkü* sizden öz ülkümüzü yayma yolunda yardımlar bekler" ibaresi bulunmaktadır. Bu da dergide propaganda kullanımının bir örneğini teşkil etmektedir (Şimşek, 2002: 115-116).

Erken Cumhuriyet döneminde başta cumhuriyetçilik olmak üzere laiklik, devletçilik, halkçılık, milliyetçilik ve inkılapçılık ilkelerinin Türk milletine aktarılması ve benimsenmesinde Halkevleri ve burada çıkan dergilerin katkısı oldukça önemli görülmüştür. *Ülkü* Dergisi de başkent Ankara'da yayınlanmasıyla sebebiyle bu süreçte üzerine düşen görevi yerine getirmiştir. Derginin, Halkevi Dergileri arasında en uzun süre yayınlanan dergi olması

da bu durumu ispatlar niteliktedir. Sahip olduğu yayın politikasından ve belirlediği çizgiden taviz vermeyen *Ülkü*, halkın teveccühü ile karşılaşmıştır. Halkın sosyokültürel seviyesini yükselmek amacıyla yapılan ve yapılacak etkinlikler, toplantılar, halk kursları, eğlence toplantıları, moral-motivasyon organizasyonları, il gezileri, sanatsal sergi ve gösteriler derginin sayfalarında duyurularak vatandaşların haberdar olmaları sağlanmıştır. Bu tarz buluşmalar sayesinde toplumun bir araya gelmesi ve kaynaşması hedeflenmiştir (Oral, 2006: 74,79).

Ülkü Dergisi'nde ele alınan konular belirli başlıklar altında derginin sayfalarında kendisine yer bulmuştur. Tarih, edebiyat, halk terbiyesi, köycülük, güzel sanatlar, sağlık, iktisat, spor, eğlence, Halkevleri ve Halkodaları, ekonomi, memleketten havadisler gibi başlıklar altında yazarlar görüşlerini sunmuştur. Dergideki haberler yayın tarihinden önce gerçekleşmiş havadisler ile ilgili olsa da vatandaşlar ülkede ve uluslararası alanda olup bitenlerden haberdar olmak için gazetelerden sonra *Ülkü* Dergisi'ni ikinci bir kaynak olarak görmüşlerdir. Bu yönüyle *Ülkü*'nün incelenmesi ile o dönemin şartları ve gelişmeleri hakkında bilgi edinmek mümkündür (Aydın Altay ve Özkan Koç, 2022: 1341-1348).

Genel olarak bir yorum yapılmak gerekirse, *Ülkü* Dergisi'nin halk ile iç içe olacak bir duruş sergilediği görülmektedir. Çok partili yaşama geçiş sürecinden sonra ise farklı siyasi görüşlere sahip gruplar, Halkevleri ve *Ülkü* Dergisi'nin objektifliği konusunda şüphelerini dile getirmişlerdir. Bu durumun yaşanmasında siyasi, sosyal ve kültürel değişimlerin derginin yayın çizgisini etkilemiş olması temel etkenlerden olmuştur (Atasoy, 2023: 31-40). 1932'deki Cumhuriyet Halk Fırkası Talimatnamesinde *Ülkü* Dergisi'nin içerikleri, konuları ve nitelikleri belirlenmiştir. Albayrak, bu konuyu şu şekilde aktarmaktadır (2023: 25-26):

> "Edebiyat ve dil alanında; şiir, hikâye, roman, tasvir ve eleştiri dalında, Türkçe ya da başka dillerden çevrilmiş eserler. Özellikle millet ve vatan sevgisini, inkılâpçılık heyecanını kuvvetlendirecek eserler. Türk tarihinin büyük alanlarını yaşatan, Millî Mücadele'nin kahramanlarını anlatan, memleketin büyük şehirlerini kasabalarını anlatan, köylerin tabii güzelliklerini tasvir ederek ayrı ayrı her köşesini tanıtan ve taassubun batıl inançların çirkinliklerini ve gülünçlüklerini ortaya koyan ahlâk yüksekliğini her sahada güzel örneklerle gösteren, halkçılık sevgisini aşılayan ve ruhları o büyük yola yönelten yazılar. Aynı zamanda Halkevlerinde temsil olunabilecek sahne eserleri. Dili sadeleştirme, özleştirme yolunda denemeler, düşünceler. Güzel sanatlar (Müzik, resim, heykeli, mimarlık). Halk müziğini derleme yollarını gösteren yazılar. Eski ve yeni halk müziğinden örnekler.

Resim, heykel tarihi hakkında yazılar. Tarih; Dünya tarihinde Türklerin önemini gösteren incelemeler. Türk tarihi konusundaki incelemeler, tercümeler, derlemeler. Felsefe; Devlet ve millet felsefeleri hakkında incelemeler. Vatandaşlık hakkında haklarına, görev ve yetkilerine ait yazılar. Yeni kanunların önemine ve halk yaşantısına ait, gelenek göreneklerine ait yazılar. Ekonomi ve ziraat, ekonomik yapımız ve devletçiliğin hedeflerini gösteren yazılar. Sanayinin durumu ve gelişmesine ait yazılar. Şehir ekonomisi ve köy ekonomisi, ziraat ve kooperatifçiliğe ait yazılar. Halkı eğitmek, askerlik, kadın hareketleri, fen bilgisi, tabiat bilgisi hakkında bilgi verici yazılar. Spor, oyun ve eğlence, Türkler için sporun önemini anlatan, eski Türk sporları, yeni sporlar hakkında yazılar. Köycülük, köycülüğün önemi, köylerden şehre göçün zararları hakkında yazılar. Bibliyografi; Türk dilinde çıkan bütün eserleri tanıtacak Halkevleri haberleri, raporları, dünyadan haberler."

4.8. *Ülkü*'de Türklük Tanımı ve Türk İmgesi

Yüksek lisans tez çalışmasının bu bölümünde *Ülkü* Dergisi'nin içerikleri üzerinde yapılan analiz ve incelemelere yer verilecektir. Çalışma kapsamında araştırılacak olan Türk imgesi, alt başlıklar altında detaylı bir şekilde incelenecektir. İlk olarak Türklük nedir, hangi şekillerde tanımlanmaktadır sorularına cevap aranacaktır. Türk insanının tarihsel süreç içerisinde oluşumu, gelişimi ve günümüzdeki modern kişiliğine kavuşma süreci değerlendirilecektir. Türk olmanın yönleri ile Türk'ün özelliklerine detaylı bir şekilde değinilecektir. Erkek, kadın, yaşlı, genç, asker, çocuk gibi farklı Türk tiplemeleri hakkında bilgi verilecektir. Bununla beraber "Türk'e Benzemek ve Türk İmgeleri" isimli alt başlıkta ise Türk milletinin sanat, kültür, edebiyat, folklor gibi çeşitli alanlarda sahip olduğu unsurlara değinilecektir.

Tez çalışmasının inceleme alanı olan Türklük, farklı bakış açılarından ve farklı türler üzerinden incelenecektir. Ilımlı Milliyetçilik Olarak Türklük başlığı adı altında kendini bir millete ait hissetme, soy dışı olarak farklı milliyetlerden gelmiş olsa da Türk toprakları çatısı altında yaşayan kişilerin vatandaşlık konusuna nasıl yaklaştıkları örnekler üzerinden ele alınacaktır. Bununla beraber Türk, Türklük ve Türkçülük imgeleri Radikal Türklük kavramı üzerinden de araştırılacaktır. Türklük ile ilgili görüşlerini en derin şekilde yaşayan ve genellikle farklı görüşlere kapalı olan kişi veya gruplar üzerinden Türklük fikrinin gelişimi göz önünde bulundurulacaktır. Osmanlı döneminde gelişip yayılan ve Cumhuriyet'e kadar uzanan

Türkçülük fikir akımına dergilerde nasıl yer verildiği ve savunulduğu inceleme konusunun bir başka boyutu olacaktır. Çalışmada üzerine değinilecek konulardan birisi de dil meselesi olacaktır. Türk dilinin önemi, gelişimi, korunması ve Öz Türkçe'nin önemi bu konuyla ilgili ayrılan bölümlerde nasıl ele alındığı detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Türkçe konusunda yeni alfabenin kabulü gibi dil devrimi ile ilgili gelişmeler örnekler üzerinden aktarılacaktır.

Çalışmada yer alan bir diğer konu Türk tarihi üzerine olacaktır. Tarihsel süreç boyunca Türk kavramının gelişimi, olgunlaşması, yaşanan göçler, varoluş süreci, yenidünya düzenine özünü koruyarak nasıl ayak uydurduğu gibi konular incelenecektir. Bununla beraber İnşacı, İlerici ve Geçmişle Hesaplaşan Türk başlığı altında Osmanlı Dönemi ile Cumhuriyet Dönemi ortaya çıkan siyasi görüşler, çatışmalar, fikir ayrılıkları, ilerlemecilik gibi konular ele alınacaktır. Yapılan inkılaplar, devletçi yapı, sosyal görüşler, Atatürkçü fikir yapısı olarak Kemalizm de Türklük fikri açısından değerlendirilecektir. Ekonomik açıdan devlet kontrolü, sermaye, kooperatif gibi konulara değinilecektir. Halkçı, Köycü ve Kalkınmacı alt başlığı ile de kolektif çaba, modernizm, köycülük, köy enstitüleri, milli birlik ve beraberlik ruhu gibi ögeler Türk imgesi çerçevesinde belirlenerek değerlendirmeye tabii tutulacaktır.

4.8.1. Türk Olmak ve Türk'ün Özellikleri

Bu başlık altında Ankara Halkevi tarafından çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nde Türk imgesinin toplumsal ögeler açısından nasıl ele alındığı örnekler üzerinden değerlendirilecektir. Türk imgesi açısından erkek, kadın, çocuk, asker gibi tiplemelerin nasıl incelendiği ele alınacaktır. *Ülkü* Dergisi'nde Hüseyin Namık'ın "*Türk Adı*" başlığıyla kaleme alınan yazıda Türk sözcüğünün "kuvvet" manasına geldiği ifade edilmektedir. Zaman içerisinde bu isim ve mananın Türk ırkına mensup olan gruplar arasında yayıldığını ifade eden Hüseyin Namık, "Binaenaleyh Türk adı da kuvvet manasına olup ilk zamanlarda baş veya hâkim kabilenin adı iken bilâhare büyüdükçe idaresi altına giren bütün kabilelere de âlem olmuş, bu suretle yavaş yavaş yayılarak bu ırka mensup bütün insanlara tesmiye olunmağa başlanmıştır." diyerek Türk'ün ne anlama geldiğini ifade etmiştir (1934: 195-199).

Türk milleti, temel milli unsurlardan oluşmaktadır. *Ülkü*'de bu unsurlar 3 temel kol üzerinden belirlenmiştir. Bunlar milli toprak, milli hâkimiyet ve milli hürriyet olarak aktarılmaktadır. Dergi yazarlarından dönemin önde gelen edebiyatçısı Falih Rıfkı Atay, "Yirmi Üç Nisan" başlıklı yazısında bu durumu, "Bu devlet üç temel üstüne kurulmuştur: millî toprak, millî hâkimiyet ve millî hürriyet! Bunlar, aynı zamanda, Türk milletinin hayat ve devam şartları idi, öyledir ve öyle kalacaktır." şeklinde açıklamaktadır (1941: 193-194). Bununla beraber milli

birliğin önemi de derginin 1942'de yayınlanan 13. sayısında "*Milli Birlik*" isimli yazıda şöyle ifade edilir (Tecer, 1942: 1-2): "Yeni Türkiye, millî bir devlet kuruluşuyla ortaya çıktı. Bu kuruluşun temeli milli birlik kuvveti oldu. Başka devletler de onu tanımak zorunda kaldılar. Millî hayatın tam şuuru birliktir. Millî kültürün kaynağı odur." Türk milletinin gelişiminin birlik, beraberlik ve dayanışmaya bağlı olduğu *Ülkü*'nün 1945'deki 89. sayısında, "Türk milleti böyle karşılıklı dayanışma duygularıyla ilerleyecek ve Atatürk'ün istediği, İnönü'nün önderliğini ettiği ileri millet olacaktır." sözleriyle vurgulanmıştır (Şakiroğlu, 1945: 3-5).

Ülkü Dergisi'nde Türkçülük fikri de konu edinilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde geliştirilen fikir akımlarından birisi olan Türkçülük ideolojisine Cumhuriyet Dönemi'nde de oldukça önem verilmiştir. Derginin 1942'deki 22. sayısında Başvekil Şükrü Saracoğlu'nun beyannamesinde, "Biz Türk'üz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve lâakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve bu istikamette çalışacağız." diyerek Türkçülüğün önemini vurgulamaktadır (1942: 23). Ayrıca Türkçülüğün temel şartının milli duyguların eşliğinde hareket etmekten geçtiği, "Türkçülük, çoğaltıcı, genişletici Türkçülüğün temel şartı milli vazifelerde tam bir feragatle karşılıklı güvendir." olarak ifade edilir (Ağaoğlu, 1942: 5-6).

Erken Cumhuriyet Döneminde Türkiye ve Türk milleti, milli mücadele ile geçen dönemleri ve atalarını unutmamış, birlik ve beraberlik duyguları çatısı altında yol yürümüştür. Bu duruma *Ülkü* Dergisi'nin 1948 yılındaki 21. sayısında şu şekilde değinilmektedir (İncedayı, 1948: 38):

> "Bugünkü Türkiye, millî şeref ve haysiyet, millî istiklâl ve egemenliğin ve hürriyetin diyarıdır. Türk milleti; millî şeref ve haysiyet, millî istiklâl, millet egemenlik ve hürriyeti ideali etrafında toplanmış, geniş ve İçtimaî bir ailenin çocuklarıdır. Biz bu bahtiyarlığa, bu şuur ve ideali bir insan gibi nefislerimizde yaşatıp büyütmekle vardık. Dağınıklığı, hasis menfaatçılığı günah ve haram saymakla ulaştık. Bir cemiyetin efradı menfaat, saadet ve şerefini ancak mutlak o cemiyetin umumî menfaat, saadet ve şerefi içinde görür ve ararsa o cemiyetin istikbali o zaman müemmen kalır. Hürriyet ve istiklâl kadar birlik ve beraberlik de şarttır, istiklâl Mücadelesi şehitlerine rahmet olsun."

Ülkü Dergisi'nde Türk milletinin azim ve kararlı olması, toplumun en önemli karakteristik özelliklerinden olduğu ifade edilmiştir. Bir kişinin milletini anlaması için o

topraklarda doğmuş olması, sevmesi ve iyi tanıması gerekmektedir. *Ülk*ü'nün 1937'deki 51. sayısında Ankara Halkevi Reisi ve İçel Mebusu Ferit Celal Güven, derginin Hadiseler ve Düşünceler bölümündeki "*Bir Kuruluşun 17. Yıldönümü*" başlıklı yazısında bu konuyu şöyle özetler (1937: 211-216):

> "Türk milleti öyle bir millettir ki, bir şeye, bir insana inanınca, ona gönlünü bağlayınca, onun etrafında dünyanın en güzel, en kudretli eserlerini yaratmağa, her milletten daha ziyade kadirdir. Böyle şerait altında onun yapamayacağı tek bir şey yoktur. Yeter ki inansın, yeter ki sevsin...

Türk milleti, insanlığa maddi-manevi anlamda katkı sunma noktasında diğer milletlerin gerisinde kalmamış, bilakis öncü ve örnek olmuştur. *Ülkü* Dergisi'nin 1940 yılındaki 83. sayısında dergi yönetimi tarafından hazırlanan "Halkevleri Postası" bölümünde bu husus söz konusu olmuştur. "*Halkevleri Postası: Halkevleri Çalışmaları*" başlıklı yazıda, "Türk iyilik, doğruluk ve güzellik işlerinde başka milletlerden geri kalmak şöyle dursun, başkalarına örnek verecek bir üstünlüktedir." denilerek Türk milletinin sahip olduğu sosyokültürel birikim ve ilerleme gösterdiği modern gelişmeler ile parmakla gösterilebilecek bir kimlik kazandığı ifade edilmiştir (Duru, 1940: 464-467).

Türkler, tarih boyunca savaşçı bir toplum olmalarının gereği özgürlüklerine son derece düşkün bir topluluk olarak yaşamışlardır. Dünyanın farklı bölgelerine yayılmalarına karşın güçlü bir irade göstererek esareti kabul etmeyen Türk toplumu, en zor günlerinde bile teslim olmayı değil savaşmayı tercih etmiştir. Bu konuda *Ülk*ü'de yazan derginin direktörü Mehmet Fuat Köprülü, görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır (1940: 1-2):

> "Türk Milleti, binlerce yıllık tarihînde, daima hâkim ve müstakil yaşamış, dünyanın her tarafında türlü isimler altında, türlü türlü siyasi heyetler vücuda getirmiştir. Yalnız Türk memleketlerinde değil, Türklerin azlıklar hâlinde bulundukları bir takım yabancı ülkelerde bile, Türklerin mahkûm ve esir yaşamadıkları, siyasi hâkimiyeti derhâl ellerine alarak oralara teşkilat, adalet, barış, saadet ve refah bahşettikleri tarihî bir hakikattir. İşte binlerce yıllık istiklal ve hâkimiyet hayatının yadigârı olan bu karakter, bin bir felâket ve bin bir zafer görmüş olan Türk Milleti'nin ruhunda, mağlûbiyetinin en kara günlerinde de bütün kuvvetiyle yaşıyordu. Ne bahasına olursa olsun, istiklâlini ve şerefini korumaya azmetmiş olan müttehit bir milletin iradesini kıracak hiçbir maddî kuvvet yoktur! 30 Ağustos zaferinin hâtırası, bu büyük

> hakikatin ebedî delili olarak, yalnız tarih sahifelerinde değil Türk Milleti'nin ruhunda daima yaşayacaktır."

Ülkü Dergisi'nde Türk olmanın Türkler tarafından övünülen, diğer toplumlar için ise öykünülecek bir durum olduğu belirtilir. Türklerin evlatlarına bırakacağı en büyük miras milliyetçilik olarak anlatılmaktadır. Türk toplumu, tarih boyunca gösterdiği duruş ve mücadele sonucu tarih sahnesinde önemli noktalarda kendisine yer bulmuş ve bunu da diğer toplumlara karşı aşağılayıcı herhangi bir yaptırım uygulamadan başarmıştır. *Ülk*ü'de Türklük ve Türklüğe övgü noktasında çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Derginin 1933'de yayınlanan 9. sayısında "Terbiye" bölümünde yazar Kazım Namı, "*Cumhuriyet Terbiyesi*" başlıklı bölümde bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir (1933: 200-204):

> "Bugün her Türk, Türklüğüyle öğünür. Türk olduğu için başı yüksektir, göğsü kabarıktır. Vaktiyle Türklere "Osmanlı" diyen azlıklar, bugün "ben de Türküm demeye çalışıyorlar? Cumhuriyet mekteplerinin şiarı Türk çocuklarına en doğru, en temiz Türk duygusunu vermektir; onlara milliyetleriyle öğünmeğe hakları olduğunu öğretmektir. Fakat bu Türkçülük terbiyesi şoven olmaktan uzaktır. Türk derin ve özlü mazisinin asilliğini saklıyor; başka ırkları hakir görmüyor. İnsanlığa layık olduğu değeri veriyor."

Ülkü Dergisi'nde Türklük, Türkçülük, milliyetçilik ve genel olarak Türk'e dair bulgulara dair yapılan bu çalışmada, Türk toplumu birey ve grup olarak ele alınarak farklı kimlikler üzerinden incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda bu başlık altında Türk toplumu; erkek, kadın, çocuk, anne, asker olmaları gibi farklı kimlik inşaları açısından ele alınarak incelenecektir. Türk kadını, tarihsel süreçte hiçbir zaman yok sayılmamış ve değer gösterilen olmuştur. Bu değer, hukuksal açıdan da desteklenmiş, Cumhuriyet sonrasında ise üst seviyelere yükselmiştir. *Ülkü* yazarlarından Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, "Türk Hukukunda Kadının Yeri" başlıklı yazısında bu konuyla ilgili şöyle bahseder (1935: 268):

> "Türk kadını evvelce Türk ırkına yabancı olan bir takım adet ve teamüllerin nüfuzu neticesinde kaybetmiş olduğu yerini, 8-9 yüz yıllık bir fasıladan sonra bugün tekrar almış bulunuyor. Birçok milletlerin kadınları insanlık haklarından birçoklarını almak için, didinip, uğraşıp, çırpınıp dururken, erkeklere verilmiş haklardan hepsine malik olan ve Türk Kamutayında saylav bulunduran Türk kadınlığı ne kadar övünse yeridir."

Genel olarak bir anne tipi bağlamında Türk kadını, ailesine ve özellikle çocuklarına karşı oldukça merhametli bir yapıya sahiptir. Kendi mutluluğundan çok evlatlarının mutlu ve iyi olmasını önemseyen Türk kadını ile ilgili *Ülkü*'de şöyle bahsedilir (Duru, 1940: 363): "Türk kadını yavrusuna karşı pek hassas ve pek şefkatlidir, çocuğunun hayatı ve selâmeti uğrunda her fedakârlığa katlanır." Türk kadını, çocuklarıyla beraber milli mücadele dönemlerinde kahraman bir duruş göstermiş ve Türk ordusunun yanında olmuştur. Ali Rıza Erdem, "*İkinci İnönü Zaferi*" yazısında şu sözleri kullanmaktadır (1946: 2): "Bütün bu hizmetler, kocaları, babaları ve ağabeyleri cephede olan Türk kadınlarının ve çocuklarının idare ettikleri kağnı arabaları ve yük hayvanları ile görülüyordu. Türk kadınlarının Türk İstiklâl Savaşı'ndaki bu hizmetlerini Türk tarihi elbet altın kalemle yazacaktır."

Yuvayı dişi kuş yapar atasözünün karşılığı olarak evin maddi ve manevi geçiminde kadınların üstlendiği role *Ülkü* Dergisi'nde de yer verilir. Türk kadını çalışkan olmakla beraber tasarrufa son derece önem veren, birikim yapmanın kıymetini bilen bir kişiliğe sahiptir. Öte yandan kadınların fıtrat olarak birikim yapmak kadar harcama yapmayı sevdiklerine de değinilmektedir. Bu yüzden *Ülkü*'de okullarda kızlara biriktirme terbiyesinin verilmesi gerektiğine yer verilmiştir. İktisat bölümünde görüşlerini aktaran K. Ömer Çağlar, "Kadınlarımızın yüksek olan biriktirme kabiliyetlerini sistemli bir tarzda kullanmalı ve millî ekonomimize yeni imkânlar aramalıyız. Bizce her şeyden evvel istikbalin anneleri olan bugünkü mektepli nesil üzerinde uğraşmalıdır." diyerek konuyu açıklar (1939: 299-300).

Ülkü Dergisi içerisinde yer verilen imgelerden birisi de Türk işçisi tiplemesidir. İşçiler, Erken Cumhuriyet Döneminde işverenleriyle beraber ülkenin maddi ve manevi anlamda gelişmesi adına birlik ve beraberlik adına çalışmışlardır. Dönemin Kütahya milletvekili Recep Peker, *Ülkü*'nün 1936'da yayınlanan 41. sayısında "*R. Peker'in İş Kanunu İzahı*" başlıklı yazısında Türk işçisinin imgesini yapar (1936: 325-329):

> "Milli hisle dolu olan Türk işçileriyle işverenleri ve Türkiye'deki bütün verim ve kuvvet unsurları, doğru yolu daha iyi bulmuş ve birbirini daha iyi anlar bir şekle girmiş olacaktır. Aslında Türk işçisi bir yıkıcı, bir bozguncu değil, başlanan büyük milli eseri tamamlayıcı bir unsurdur. Bundan sonra onun bu vasfı daha kuvvetlenerek milli birlik içinde, milli iş beraberliği ile layık olduğu safta daha şerefli mevkiini alacaktır."

Dergi içerisinde Türk imgesi üzerine değerlendirmeler yapılırken Türk askerinin nitelikleri ve özellikleri hakkında çeşitli yazılara ulaşılmıştır. 1940'da yayınlanan 88. sayıda,

Türk askerinin daha anne karnında asker olma ruhu ve bilinciyle dünyaya geldiği ve bu durumun her Türkün özünde olduğu anlatılmaktadır. Yazar Nüzhet Baba, "*Beden Terbiyesi ve Spor*" başlıklı yazısında Türk askeri hakkında şunları belirtir (1940: 335-339): "Türk cihangir bir askerdir. Doğumundan öldüğü güne kadar başı dimdik anadan doğma bir askerdir. Ve ona askerî disiplin sonradan aşılanan bir prensip değil, onun kendi özünden ve kanından doğan bir karakterdir."

Ülkü'nün 1945 yılında yayınlanan 89. sayısında Türk eri ile ilgili bir tanımlama yer almış, Türk askerinin özellikleri sıralanmıştır. Türk askeri, hem fiziksel hem de ruhsal anlamda oldukça kuvvetli, zeki, soğukkanlı ve cesaretli bir yapıya sahip olmuştur. Ayrıca verilen emre itaat eden Türk askeri, imanlı, sakin, sabırlı ve gerektiğinde arkadaşları, ordusu, komutanları, milleti ve ülkesi adına ölüme gidecek olan kahraman erlerden oluşmaktadır. Bununla beraber yine *Ülkü* Dergisi'nin 1948'de yayınlanan 16. sayısında dergi yazarlarından Kemal Turan, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi Türk askeri yapısı ile ilgili görüşlerini kaleme dökmüştür. "*Çanakkale Zaferi*" başlıklı yazısında Türk ordusunun en zor zamanlarda bile savaşmaktan geri durmadığı, kaybedilse bile sonuna kadar mücadele eden bir orduya sahip olunduğu belirtilmiştir. Türk eri ile kahramanlık imgesi arasında bağlantı kuran Turhan, dergide şu sözleri kullanır (1948: 2-3): "Türk askerlerinin birçok harplerde ve ayrı ayrı cephelerde sayısız kahramanlıklar gösterdiği bir gerçektir. Osmanlı İmparatorluğu'nun hezimetlerle geçen son birkaç yüzyılı içindeki harplerde bile yer yer kazanılmış muharebeler, teslim olmakla bitse bile, kahramanca yapılmış müdafaalar vardır."

Ülkü Dergisi'nde değinilmesi gereken bir diğer imge ise Türk çocuklarına olan yaklaşımdır. Türk milleti, çocuklara büyük bir önem göstererek onlara büyük bir şefkat ve merhamet duygusuyla yaklaşmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi açılarak Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından bu tarih Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kabul edilmiştir. Milli bayram olarak kabul edilen bu tarih, halen her yıl 23 Nisan gününde çocuklara ithaf edilen programlar eşliğinde kutlanmaktadır. *Ülkü*'de Türk çocuklarına ve gençlerine seslenişler, öğütler ve özelliklerini açıklayan yazılar bulunmaktadır. Türk nesli için yapılması gereken çalışmalar dile getirilmiştir. 1944 yılının 63. sayısında, "*Çocuk Haftasında Düşünceler: Çocuk ve Meseleleri"* başlıklı bölümde Sadi Irmak, bu konuda şunları söylemiştir (1944: 3): "Türk milletinin çocuk için eşsiz bir şefkat beslemesi ve bu alanda her fedakârlığa seve seve hazır bulunmasıdır ki bu asil sevginin gerçek kaynağı, milletimizin ebedî yaşamak iradesidir. Bütün mesele bu sevgiyi ve bu şuuru tam hedefe yöneltmektir."

Ülkü Dergisi'nin kurulma aşamasında yer alarak dergiye ismini veren Atatürk ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü, Türk gençlerine *Ülkü* aracılığıyla birçok kez seslenmiştir. Atatürk, 20 Ekim 1927 tarihinde Nutuk'un sonunda Türk Gençliğine yönelik sözleri olarak bilinen Gençliğe Hitabesi, derginin 1947'deki 12. sayısının giriş sayfasında "*Gençliğe Hitabe*" başlığı altında yer almaktadır (EK-3). Bununla beraber Türk neslinin gelişimine oldukça önem veren Atatürk, çocuklar ve gençler için yapılması gerekenleri ön planda tutmuştur. *Ülk*ü yazarlarından Şükrü Kaya, derginin 1938'deki 64. sayısında, "Aile ocağında, okulda, kışlada, tarlada, tezgâhta ve fabrikada her yerde Türk çocuğunu ve Türk gencini, sağlam, gürbüz, güzel, neşeli, iyi huylu, işe, savaşa; hülâsa yaşamağa elverişli yüksek ve seçkin vasıflı birer insan olarak yetiştirmek için, Atatürk icabetten direktifleri vermiştir." diyerek bu durumu açıklar (1938: 289-294).

M. Kemal Atatürk gibi İsmet İnönü'de gençliğe önem vermiş, nitelikli bir nesil yetişmesi için çabalamıştır. 19 Mayıs günü münasebetiyle *Ülkü*'de gençlere şöyle seslenmiştir (1942: 15):

> "Genç arkadaşlarım,
>
> İnsanlığın bütün, elemleri, acıları, vatanın bütün sıkıntıları ve düşünceleri üstünde herkese, bütün, dünyaya ümit ve neşe vermek İçin gürbüz ciğerlerinizin kuvvetli nefesiyle haykırınız: Yaşasın Gençlik!
>
> Sizin kuvvetli varlığınız ve temiz ahlâkınızda vatanın sağlam gençliğini her zaman söylemiş olan Büyük Atatürk'ün şanlı adını candan saygı ve sevgi duygularınızla göklere yükseltiniz."

4.8.2. Türk'e Benzemek ve Türk İmgeleri

Çalışmanın bu bölümünde *Ülkü* Dergisi'nde yer alan sosyokültürel, sanatsal ve edebi içerikler üzerinden bir Türk imgesi incelemesi gerçekleştirilecektir. İlk olarak dergide yer alan edebi içerikler tarandığında birçok konuda şiir, deneme, biyografi, otobiyografi, gezi yazısı gibi farklı edebi türlere rastlanmaktadır. Özellikle Türklük, Türkçülük, milliyetçilik, Halkevleri, Türk toplum yapısı, çocukluk ve gençlik, askerlik gibi konularda birçok şiir bulunmaktadır. Şiirlerde Türk milletinin cumhuriyetçi, laik, milliyetçi, inkılapçı, devletçi olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca Türk milletinin savaşçı özelliğinden bahsederek korkusuz, kahraman ve yiğit Türk ordusuna övgüler bulunur. Türklük ile gurur duyulur ve Türk Ocakları'nın devamı niteliğinde olan Halkevlerinin Türk milleti için ne derece önem taşıdığı vurgulanır. Şiirlerde

Türklük duygusuna vurgu yapılırken dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türkler aracılığıyla Türkçülük fikrinin daha da yaygınlaşacağı anlatılır.

Tarihsel süreç içerisinde Türk devlet adamları ve milleti, kadınlara oldukça değer vermiştir. En temel haklardan başlayarak diğer insani tüm hakları gözeten Türk toplumu, seçme seçilme hakkı konusunda da Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerekli çalışmalara başlamıştır. *Ülkü'*nün 1946 yılındaki 113 ve 115. sayıları bu noktada önemli bir örnek olarak gösterilebilir. 5 Aralık 1934 tarihinde kadınlara verilen seçme ve seçilme hakkı, derginin sayılarında konu olmuştur. 115. sayının kapağı bu konu için ayrılmış ve 90 yaşında bir teyzenin belediye seçimleri için oy kullanmaya giderken çekilen bir fotoğrafı kapakta yer almıştır (EK-4). Ayrıca dergide yer alan şiirler arasında içerik olarak Türk kadınlarına verilen seçme ve seçilme hakkından bahseden, 1946'da Seniha Kanbay imzalı yayınlanan "*Türk Kadını Seçime!*" başlıklı şiir oldukça dikkat çekicidir (EK-5). Yine 1946 yılında yayınlanan 113. sayının dergi kapağında dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü'nün oy kullanırken fotoğrafının kullanılması da bu konuda diğer bir örnektir (EK-6).

Ülkü'de Türklük ve Türk imgesine farklı türlerde yazılan birçok içerikte rastlanmaktadır. Dergideki içeriklerde çocuklardan başlayarak gençlere ve tüm ülke fertlerine seslenilmektedir. Derginin 1942'de yayınlanan 15. sayısında İbrahim Zeki Burdurlu'nun kaleme aldığı "*Asker Çocuğun Andı*" başlıklı şiirinin ilk 3 kıtası şu şekildedir (1942: 15):

> "Türküm, en yüce başım, Türküm, tarihtir yaşım. Zafer benim yoldaşım.
> Kötülük benden geri. Türküm, kanım çağlayan. Türküm, ahım; şeref, şan,
> Yoktur bende ağlaşan. Bayrak gözümün feri. Türküm, soyum bu soydan.
> Türküm Atam bu boydan; Bayrağım, yıldız, aydan. Adım; Dünyanın eri."

Türk milleti her alanda milli olmanın önemine değindiği gibi milli sanat ve kültür konularını da oldukça elzem görmüştür. Türk sanatkârların hepsi milli kültür ve birikimini örnek almış, korumuş ve özünden koparmamak şartıyla günün gerektirdiği koşullar çerçevesinde geliştirmiştir. Böylece Türkiye, tarihin her sahnesinde güçlü bir kültürel mirasa sahip olmayı başarmıştır. Bu durum diğer milletlerin medeniyet kuşaklarına kapıyı kapatmak değildir. Türkler, yabancı kültürlerden edindiği unsurları sıkı bir denetime tabii tutarak kendi yapılarına uygun olabilecek değerleri bünyesine kazandırmaya özen göstermiştir. Çünkü bir milletin kurulmasında, var olmasında, geleceğe taşınmasında veya diğer taraftan yok olmasında savaş, ekonomi ve teknolojinin yanında sanat, kültür ve fikirler de çok önemli rol oynamaktadır. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak *Ülkü* Dergisi'nde milli sanat için şöyle bir tanımlama

yapılmaktadır (Dıranas, 1941: 19-20): "Bizce, millî sanat fikri, sanatkâr için bir ilham ve kültür meselesidir. Kendimize dönmenin, orijinal ve öz olmanın ne demek olduğunu düşünmekle beraber, çalışmak ve araştırmak, gene çalışmak ve araştırmak!"

Ülkü Dergisi, yurdun gelişmesi adına her alanda üstün bir çaba göstermiştir. Milli kültürün yükselmesi, milli düşünüş tarzının ve eserlerin gelişmesi, milli edebiyatın uluslararası arenada kendini göstermesi adına dergicilik faaliyetleri hummalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. *Ülkü* yazarlarından Kemal Or, milli sanat ve milli şiir ile ilgili "*Milli Şiir Meselesi*" başlıklı yazısında şunları söylemektedir (1949: 5):

> "Milli sanat ise millete ait sanat, millet sanatı demek oluyor. Bir şeyin milli olabilmesi için o şeyin bir milletin malı olması yahut o millet tarafından yani o milletin çokluğu, o millet fertlerinden en az yarıdan bir fazlası tarafından benimsenmiş olması, o insanların ihtiyaçlarına cevap verir bulunması icap eder. Milli sanat, milli şiir konuğunda da böyledir. Milli sanat milletin bir müessese olarak ihtiyacını karşılayan sanat demektir. Milli şiir de millet tarafından kabul edilen, benimsenen, milletin, hiç olmazsa millet çokluğunun şiir ihtiyacına cevap veren şiir demektir."

Türkler, tarih arenasında kültür birikimi açısından en önde gelen toplumlardan birisidir. Tarih öncesi dönemlerde bile Orta Asya'da taş ve maden kullanarak kültürel eserler oluşturmuşlardır. *Ülkü*'de yazan Dr. Hamit Zübeyr Koşay bu konuda, "Türklüğün tarih boyunca uğradığı ve yaptığı tesirler, hayat okulunda yetişmesi, eski medeniyetlerden faydalanması, kendi karakterinin damgasını vurarak özel Türk medeniyetini yaratması, birçok medeniyetleri nakledişi burada görülecektir." diyerek Anadolu'daki Türklerin Orta Asya'da yaşayan Türklere kadar kültürel unsurlarına sahip çıktıklarını ifade etmiştir (1947: 4).

Dergide tiyatro, folklor, musiki gibi sanatsal etkinliklere de yer verilmiştir. Her alanda olduğu gibi sanatsal ve kültürel etkinliklerde de "milli" bir yapıya sahip olunmak öncelikli hedef olmuştur. Bununla beraber günümüzün önemli sanatsal ve kültürel kurumlarından birisi olan Devlet Tiyatroları'nın da en kısa sürede kurulması gerektiğine değinilmiştir. Neticesinde 10 Haziran 1949 tarihinde devlet tiyatroları hizmet vermeye ve Türk halkının önemli ölçüde kültürel ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiştir. *Ülkü*'nün 1947'deki 7. sayısında İsmail Galip Arcan, milli tiyatro ile ilgili şunları söylemektedir (1947: 3): "Milli tiyatro, kendi milli benliğimizden kopma yerli piyeslerle beraber milletlerarası ün salmış yabancı sanat eserlerini

de bugünün ileri sahne tekniğine uygun olarak mükemmel bir tarzda ve tam bir sanat havası İçinde sahnesine koyan tiyatrodur."

Halkevleri ve Halkodaları; müzik, mimari, halk oyunları, atasözleri, geleneksel oyunlar, opera, düğün ve dernekler gibi toplumun bir araya gelerek kaynaştığı organizasyonları düzenleyerek Türk imgesinin gelişmesine ciddi katkılarda bulunmuştur. Bununla beraber Cumhuriyetimizin en önemli simgelerinden İstiklal Marşı'nın tüm ülkede bilinip söylenmesinde Halkevleri önemli rol oynamıştır. Kurulan operalar ile beraber sadece İstiklal Marşı değil, tüm milli sesler yaygınlaşmaya ve gelişmeye başlamıştır. Türk imzası taşıyan kültürel eserlerin yükselmesinde, Türk halkının folklor anlayışının gelişmesinde Halkevlerinin yeri ve önemi, *Ülkü*'de şöyle anlatılmaktadır (Küçüka, 1933: 233):

> "Bundan başka her Halkevi kendi muhitinde yaşayan ve en mühim kültür unsurları olan atasözleri, maniler, millî masallar, mahallî âdet ve ananeler, düğünler, gibi mevzularla da meşgul olarak şimdiye kadar hayli ehemmiyetli neticeler alınmıştır. Memleketimizin folkloru bu suretle toplandıktan sonradır ki içtimaiyatçıların Türk milletinin millî bünyesi üzerinde yaptıkları tetkikler ve verdikleri hükümler müspet olabilir."

Türk milleti, sanat konusunda yetenekli olduğu gibi sanatı, sanatçıyı ve her eseri korumaya da büyük bir ehemmiyet göstermiştir. Bu durum tarihi eserlerde ve müzelerde net bir şekilde görülmektedir. Sanat eserlerinde görünüme önem veren Türk sanatçılar, süslü ve ihtişamlı parçalar oluşturmuşlardır. Sanat, edebiyat ve folklora verilen bu önem, *Ülkü* Dergisi'nin 1935'deki 31. sayısında Türklerin kültürel değerlerine sahip çıkmaları gerektiği, bunun milli bir borç olduğu şöyle aktarılır (İnan, 1935: 5-7): "Halka Türkiye'deki tarihi eserlerin korunmasını bir millet vazifesi olarak telkin etmeliyiz. Hükümetin korumak için yaptığı teşebbüste halkın yardımı çok büyük bir kıymeti haizdir. Tarih eserlerini halkın tahrip etmemesi ve koruması lazımdır."

4.8.3. Ilımlı Milliyetçilik Olarak Türklük

Birçok millet gibi Türk milleti de tarihsel süreç boyunca milliyetçilik konusuna oldukça ehemmiyet göstermiş, milli birlik ve beraberliğin milliyetçilikten geçtiğine inanmıştır. Türk halkı her alanda konu fark etmeksizin milli olmayı öncelik olarak belirlemiştir. Ayrıca milliyetçilik fikri, Türkçülük ideolojisi ile de desteklenerek milli kimliğine güçlü şekilde bağlı olan bir toplum yapısı oluşturulmuştur. Bu noktada devletlerin güttüğü politika ve milli benlik duygusu da önem taşımaktadır. Politika ve milli benlik noktasında *Ülkü* yazarlarından Dr. Bedri

Tahir Şaman, derginin 1942'deki 10. sayısında "*İlim ve Politika*" başlığı altında şöyle bahsetmektedir (1942: 5-6):

> "Politika millî varlığın yaratılışı, yoğruluşu ve yöneltilişidir. Millî benlik, ileri millî varlık şuurudur. Bu şuur her kök-ulusta bir millî vazife duygusudur. Ruh yüceliğine inanışı, her ulusu ululuğuna güvendirir. Bir ulusun bu duygusuna millî başarı duygusu diyebiliriz. Bu duyguyu ilim müspetleştirir, politika fiilleştirir."

Milliyetçilik konusu ile bağlantılı olan politika ve milli benlik kavramlarını açıkladıktan sonra millet ve milliyetçilik ile ilgili bir tanımlama yapılabilir. Millet veya milliyet; dil, kültür ve ülkü birliğiyle birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği içtimai ve siyasi bir bütündür. Türk milliyetçiliği konusunda *Ülkü* Dergisi sayılarında geniş bir yer ayrılmıştır. Dergi yazarlarından Halil Fikret Kanat'ın Türk milliyetçiliği ile ilgili görüşleri şu şekildedir (1943: 18-19): "Türk milliyetçiliği "hiç bir millet için zarar düşünmez ve her milletin insanlık için değerli hasletlerini, takdir ve teşvik eden, iyilik unsuru olarak kullanır." Ayrıca yine Ülkü Dergisi'nde Falih Rıfkı Atay'ın aktarımıyla Cumhuriyet Halk Partisi'nin programındaki milliyetçilik fikri şöyledir (1943: 16) : "Millet dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği içtimaî ve siyasi bir bütündür. Yani Türk'üz bir, Türkçüyüz iki, Türkiyeciyiz üç! Ne ırkçıyız, ne de sınır dışı herhangi bir dava peşindeyiz."

Ülkü Dergisi'nde milletini seven ve sayan bir kişinin çalışkan olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Milliyetçi bir kişinin ülkesi için çalışması ve değer yaratması, kişi için en erdemli ve ahlaklı yaşam biçimi olarak görülmüştür. Milliyetperverliğin yolu, çalışkanlıktan geçmektedir. Bu hususta, derginin 1942 yılındaki 13. sayısında Ahmet Sait Yada görüşlerini kaleme almıştır (1942: 22): "Bir Türk için ahlâkın miyarı yaptığı iş ve çalışmasıyla mütenasip bir keyfiyet olmalıdır, iş yaratan, iyi işleyen ve çalışan, iyi bir meslek sahibi bir fert bizim için en hakikî ahlâk sahibi, en büyük vatanperver ve milliyetperver kimsedir."

Türk milletinin milliyetçiliği, kendisine özgün olmakla beraber katı kurallara bağlı, birleştirici, bütünleştirici ve ortak bir hedef karşısında tek yürek olmayı sağlayan bir yapıya sahiptir. *Ülkü* yazar kadrosundan Ferit Dedebaş, derginin 1943'deki 13. sayısında "Yıl Dönümü" başlıklı yazısında Türk milliyetçiliğinin özelliklerini sıralamıştır (1943: 17):

> "Bugünkü milliyetçiliğimiz hakikî manası ile milletimizin bütünlüğünü ve büyüklüğünü temin, millî menfaatleri şahsî menfaatler üzerinde tutmak ve fertler arasında şuurlu bir tesanüt yaratmaktır. Milliyetçiliğimiz terbiyecidir,

> sulhçudur, insaniyetçidir ve milli hudutlarımıza münhasırdır... Türk anlamıştır ki bu âlemde, hür ve müstakil yaşamak için yegâne mesnet millî kudret ve şuurdur... Bugün kelimenin tam manası ile Türk'üz, Türkçüyüz ve daima da Türkçü kalacağız..."

Milliyetçilik, Türk milletinin kurulmasında, gelişmesinde ve yaşatılmasında temel güçlerden birisi olmuştur. Türk devletlerinin milliyetçiliği, geri bir milliyetçilik değil, modern ve laik esaslar etrafında ilerlemiştir. Beşeri milliyetçilik olarak adlandırılan bu milliyetçilik yapısı barışçıl, laik, kuşatıcı, kapsamlı ve yapıcı bir niteliğe sahiptir. Erken Cumhuriyet döneminde, *Ülkü* Dergisi'nin yayınlandığı yıllarda dönemin cumhurbaşkanları Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü, milliyetçilik olgusu üzerine titremiş ve milliyetçilik konusunda *Ülkü* aracılığıyla halka seslenmişlerdir. Bununla beraber Türkler, tarihin her döneminde milliyetçiliğe iki elle sıkı sıkı sarılmış, milliyetçi bir yaşam tarzından güç almışlardır. *Ülkü* Dergisi'nin 1943 yılındaki 33. sayısında bu durumdan şöyle bahsedilmektedir (Kurtuluş, 1943: 22): "Milliyetçilik ve vatan duyguları, benim, senin, onun şahsî malı değildir. Bu hisler, bu duygular, Türk milletinin dayandığı varlığını idrak ettiği hasletlerdir."

Ülkü'de Türk devletinin ve milletin her bir ferdinin yaşamın her alanında milli unsurları koruyup gözetmesi, milliyetçilik fikrinin en temel unsurlarından birisi olarak anlatılmaktadır. Cumhuriyet'in 14. yılını kutlama münasebetiyle *Ülkü*'de bir yazı yayımlayan Falih Rıfkı Atay, milli değerlerin önemine dikkat çekmiş, milliyetçilik ile ilişkilendirmiştir (1937: 193):

> "Kemalizm millîsinin altı şart olduğunu asla unutmayalım: Cumhuriyetçi olmayan, milliyetçi olmayan, halkçı olmayan, devletçi olmayan, lâik olmayan, inkılâpçı olmayan bizim millîmiz olamaz. Bu devlet zafer üstüne kurulmuştur. Fakat kültür üstünde duracaktır. Yeni Türk yazısının, musikisinin, dil ve tarih dâvasının büyük kılavuzu arkasında, hür, medenî, büyük ve daima ileri Kemalist Türkiye idealine doğru koşalım."

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk, milliyetçilik konusunda önemli adımlar atmış, atılan bu adımların resmi kaynaklarda yer almasını oldukça önemsemiştir. Milliyetçilik ile beraber devletçilik, halkçılık, cumhuriyetçilik, inkılapçılık, laiklik ilkelerini geliştiren Atatürk, bu prensiplerin Türk milleti için elzem olduğunu dile getirmiştir. Bu durum *Ülkü* Dergisi'nin 1937 yılındaki 49. sayısında, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından kaleme alınmıştır. "*B. Şükrü Kaya'nın Nutku*" başlıklı yazıda bakan Şükrü Kaya görüşlerini ifade etmiştir (1937: 2):

> "Atatürk Türk vatanını yeniden kurduktan ve istiklâlini kurtardıktan sonra bu vatanın ve bu istiklâlin bir daha tehlikeye düşmemesi için birçok tedbirler düşündü, aldı ve tatbik etti. Bu tedbirlerin başında evvelemirde bütün halkın ve bütün milletin idareye iştirakini temin edecek olan halkçı bir devlet kurmak oldu. Ve bu prensipleri, devleti kurduktan sonra CHP'nin eline ve mesuliyetine verdi. Ve milliyetçilik, devletçilik, inkılapçılık, cumhuriyetçilik, lâiklik, halkçılık diye vasıflarını tespit ettikten sonra bunu bu sefer de bütün memlekete mal ederek Teşkilatı Esasi'ye koydu."

Halkevleri, milliyetçilik fikrinin gelişmesinde ve yeni Türk nesli tarafından benimsenmesinde oldukça önemli rol oynamıştır. Buna ek olarak Halkevlerinin ulaşamadığı bölgelerde Halkodalarının kurulmasına öncelik etmesi ile beraber ülkenin en kalabalık bölgelerinden nüfusu en az olan yerlerine kadar milliyetçilik ruhu ulaşabilmiştir. Milli kültürel değerlerin korunmasında ve yükselmesinde, Türklük imgesinin gelişmesinde Halkevleri önemli bir rol üstlenmiştir. Kültür ocağı olarak bilinen Halkevleri, Türklük, Türkçülük ve milliyetçilik fikirlerinin ortak birleştiricisi konumunda bulunarak Türk milleti için uğrak noktası olan bir kurum haline gelmiştir. Halkevleri, Türk milletinin sosyokültürel alanda oluşturduğu, Türk imgesini geliştirdiği önemli bir eser olarak tarih sahnesinde yerini almıştır (Duru, 1939: 204).

Reşat Şemsettin Sirer, Halkevleri'nin Türk imgesinin ve milliyetçilik duygusunun gelişmesindeki rolünü *Ülkü* Dergisi'nde açıklamaktadır (1944: 28):

> "Halkevlerinin millî amentümüzü yaymak, millî ülkülerimizi aşılamak, halkı eğlendirmek ve seviyesini yükseltmek gibi vazifeleri de görmelerine artık lüzum kalmadığı zamanlarda bu evler hangi işte, hangi yaşta ve hangi seviyede bulunurlarsa bulunsunlar bütün Türkleri bir araya toplamak, birbirlerine bağlamak ve onları zümre adamlığından çıkarıp millet adamı yapmak için yaşayacaktır."

4.8.4. Radikal Türklüğün ve Türkçülüğün Savunusu

Radikal sözcüğü, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, "kökten, köktenci" anlamlarına gelmektedir (TDK, 2025). Temelinde bu kavram, anlamında da olduğu gibi herhangi bir alanda var olan bilginin, düzenin veya şartların tamamen değiştirilme isteği olarak tanımlanmaktadır. Radikal fikirlerde veya radikal şekilde yönetilen düzenlerde mevcut düzenin komple değişmesi adına aşırılığa kaçılır, kökten bir değişim adına hali hazırdaki işleyiş ağır tenkitlerle karşı karşıya kalır. Radikal Türklük konusunda da yeni bir milliyetçilik ideolojisi geliştirilmek temel

amaçtır. Türkler, tarih boyunca sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel ve diğer alanlardaki gelişmeler karşısında kendi özlerini korumaya özen göstermişler ancak radikal değişimlerden de uzak kalmamışlardır. Osmanlı Dönemi'nden Erken Cumhuriyet tarihine ve günümüze kadar gelen süre boyunca Türk milleti Atatürk'ün temel ilke ve inkılaplarından birisi olan milliyetçiliği başı üstünde taşımış, milliyetçiliğin korunması, gelişmesi ve yaşatılmasında gerekli çabayı göstermişlerdir. Radikal Türklük fikri de bu çalışmalardan birisi olarak farklı şekillerde karşımıza çıkmıştır. Bu fikir, *Ülkü* Dergisi'nde de karşımıza çıkmaktadır.

Radikal Türklük fikrine farklı açılardan yaklaşmak mümkündür. Bu fikir, çeşitli şekillerde farklı anlamlara gelmektedir. Türkçülük ideolojisinin fikir babası olarak bilinen Ziya Gökalp, radikal Türklük ideolojisi üzerine çalışmış ve geniş bir kapsamda bu düşünceyi açıklamıştır. Radikal Türkçülük fikri ilk olarak bir toplumda yaşayan bireylerin mevcut düzeni tamamen yetersiz bulması ve devrim denilen köklü değişiklikler yapma anlamını taşımaktadır. Genelde bu görüşe sahip olan kitleler toplumda başarılı şekilde işleyen çalışmaları da görmezden gelerek reddetme eğiliminde olmaktadır. Bir diğer görüş ise kendi fikirlerini en doğrusu bilerek diğer görüşlere tamamen kapalı olmak ya da aksayan fikirler olsa bile değişimi reddetmektir. Bu görüş, kendi görüşü dışında diğer tüm ideolojileri reddetme ve onları küçümsemeyi de beraberinde getirmektedir. Radikal görüş açısından son olarak bir diğer düşünce yapısı, kendisini modern gelişmelere karşı tamamen korumaya alarak muhafazakâr anlayışa sahip olan fikir tarzıdır (Gökalp, 2019: 13-26).

Türk milletinin, Türklük ve diğer konularda radikal kararlar alabilmesinde güçlü bir orduya sahip olması da son derece belirleyici olmuştur. Çünkü savaşlarda verilen mücadeleler ve alınan sonuçlar ile beraber Türk milleti sahip olduğu imgeyi kazanmıştır. *Ülkü*'de Türk ordusu ve Türk milleti için şu tanımlamalar yapılmıştır (Atok, 1944: 9-12): "Türk milleti, Türkün ölmez ve sarsılmaz manevi cephesi, Türk milletinin ve yüksek maneviyatının sembolü Türk ordusu, Başkomutan Atatürk ve yanındaki eşsiz arkadaşları kazanmışlardır. Türk milleti kahraman, fedacı bir millettir. Bir milletin en büyük değeri ve varlığı manevî kuvvetidir."

Türk milletinin, Türkçülük, milliyetçilik ve inkılapçılık başta olmak üzere radikal kararlar almasında Osmanlı Devleti döneminin parçalanma ve yıkılma döneminde yaşadığı problemler oldukça etkili olmuştur. Milli mücadele sonrasında askeri, siyasi, sosyokültürel, ekonomik ve birçok alanda yıkılma tehlikesiyle kalan devlet, radikal bir şekilde davranarak birlik ve beraberlik içerisinde yeni Türk devletini kurma yolunda önemli adımlar gerçekleştirmiştir. Sadece savaşlardaki cephelerde değil, uluslararası arenada yaşamın her alanında gelişen modernizm gelişmelerine özünü koruma şartıyla ayak uydurulmaya çalışılmıştır. *Ülkü* Dergisi

yazarlarından Celal Sahir Erozan, derginin ilk yılındaki ikinci sayısında Osmanlı ile Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili şu sözleri kullanmıştır (1933: 97-98):

> "Türk milleti tek tek düşünüşün, ayrı ayrı yürüyüşün, anlaşma ve sevişme eksikliğini, elbirliğiyle çalışma yokluğunun kemirici acılarını nice yüzyıllar kıvrana kıvrana duydu. Osmanlı İmparatorluğu denen canlı cenaze destekle ayakta duran bir iskeletti. Türk milleti birbirine lehimlenip tek parça olmanın, düşünce, dilek ve erek birliğinin kırılmaz gücünü son on yıl içinde en zorlu denemelerle anladı. Derinlere kök salan bu sağlam ağacın açtığı güzel çiçekleri, verdiği tatlı yemişleri gördü ve dünyaya gösterdi."

Başkent Ankara merkezli olarak çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nde Türk vatanı ve Türk milleti ile ilgili yapılan çok fazla sayıda imgeler bulunmaktadır. Bunlardan Eski Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanı Cevdet Kerim İncedayı'nın yaptığı değerlendirme dikkat çekicidir. Türklerin toprakları ve bireyleri ile beraber tek bir bütün olduğuna dikkat çekilmiş, bu beraberliğin devleti başarıya götürdüğüne dikkat çekilmiştir. *Ülkü*'nün 1940 yılında yayınlanan 87. sayısında İncedayı, "*İnönü Muharebelerinin XIX. Yıl Dönümü*" başlıklı yazısında şu sözleri kullanmıştır (1940: 195):

> "Hiçbir gayret, hiçbir kuvvet ve servetin yok edemeyeceği veya elde edemeyeceği dünyanın müstesna iki kıymet ve kuvveti: biri; yeryüzünü birbirine bağlayan en kısa, en doğru, en iktisadî ve siyasî istikamet ve yolların üzerinde ve ortasında bulunan, bu dünya muvasalâtının ehemmiyetini bozabilecek veya emniyetinin daima olduğu gibi en iyi bekçiliğini yapabilecek coğrafî durumdaki Türk vatanı, diğeri; yeryüzünün en eski şerefli bir milleti olan, kurduğu sayısız devletlerle, akınlarıyla, istiklâlleriyle arzı, beşeriyeti keşfeden, insanlığa medeniyetin ilk ışığını tutan ve böylece tarihin ve daima ilerleyen medeniyetin temelini kuran ve bu vatanın hakikî ve azametli sahibi olan Türk milleti..."

Türk milletinin savaşçılığı, kahramanlığı ve mücadeleci yapısı yadsınamaz bir gerçek olarak kabul edilir. Vatanının kurtuluşu için cepheden cepheye koşan, kahraman askerleriyle beraber ebedi istiklal ve istikbali için çarpışan Türk ordusunun yiğitliği hakkında Ebedi Şef Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile Milli Şef İsmet İnönü'nün önemli demeçleri olmuştur. *Ülkü* Dergisi'nin 1944 yılındaki 71. sayısında Atatürk ve İnönü'nün savaş ve Türk ordusu hakkındaki düşüncelerini dergi yazarı Oğuz Kazım Atok şöyle aktarmaktadır (1944: 9-12):

"Atatürk: "Harp zarurî ve hayatî olmalıdır. Milletin hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça harp bir cinayettir." diye harbin; milletin kutlu varlığına olan düşmanlığını gözler önüne sermekte, aynı zamanda milletin hayatı tehlikeye maruz kalınca zarurî ve hayatî bir mücadele olduğuna işaret etmektedir. İnönü bunu daha açık söylemiştir: "Muharebe mukaddes bir şeydir. O ideal, yalnız manevî muvaffakiyetlerle tatmin olunamaz; behemehâl maddî, müspet neticelere varmak lâzımdır." Şüphesiz maddî, müspet netice düşmanın imha edilmesi, zaferin zorla koparılıp alınmasıdır. Gene İnönü'nün: "Mert adam ve büyük millet odur ki, tehlikeyi olduğu gibi görür; böyle milletler, geçmişte olduğu kadar yarın da daima muzaffer olur ve daima her müşkülü yenerek ortaya çıkar" sözü açık bir gerçektir. Türk milletinin göze çarpar bir vasfı da, kanaat ve tahammüldeki kudretidir. İnönü, "Hayatta muvaffakıyetin başı kanaat ve tahammüldedir" der. Her Türk, sırasında ölümü göze almaktan çekinmez. Ölümü göze almayan milletler aşağı seviyeye düşerler. Türk milleti milletlerarası hukuka gücüyle bağlanmıştır. Atatürk'ün: "İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiye'nin müstakbel çocukları, bunu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamalıdır." vecizesi hayatta başarının mutlaka mücadelede mümkün olacağına işarettir."

Radikal Türklük ve Türkçülük bağlamında *Ülkü* Dergisi'nde Türk milleti imgesi ile ilgili değerlendirmeler bir hayli fazladır. Dönemin önemli gazeteci ve yazarlarından Peyami Safa, bu konu hakkında çeşitli yazıları kaleme dökmüş, *Ülkü*'nün sayfalarında okuyucularına milliyetçilik ve Türkçülük ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Derginin 1943 yılında çıkarılan 38. sayısında Peyami Safa, Türkçülük ile ilgili fikirlerini dile getirmiştir (1943: 22):

> "Milletler için bütün bir harbi kaybetmenin en kötü sonucu toprak kaybı değil, iman kaybıdır. Biz buna iki yenilgiden sonra da şahit olduk: Balkan Harbi'nden sonra memleketin üstüne müthiş bir ümitsizlik havası çöktü. O zamanki edebiyatımızın ağlamaklı ve ahlı oflu şiirleri bu ruh bozgununun berbat işaretleridir. Var olsun o Türkçülük ki yeni nesillerin taze, fakat mahzun ve avare gönüllerini millî imanın kalesi içine çekti, genç iradelerin yıkılması felâketini önledi."

4.8.5. Türk'ün Dili ve Öz Türkçe Meselesi

Güçlü kökleri olan, yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren her toplumda olduğu gibi Türk toplumlarında da dil konusu en önemli meselelerden birisi olarak görülmüş, dil ile ilgili çalışmalara özen gösterilmiştir. Dilin korunması, yaşatılması ve özüne sahip çıkarak geliştirilmesi noktasında çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Dil, bir milletin kimliğidir.

Toplumların gelişip büyümesinde dil önemli görevler üstlenir. Maddi ve manevi anlamda sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik vb. konularda dil kendisine yer bulur. Bir toplumun gelecek kuşaklara ulaşmasında, kültürel değerlerin gelecek kuşaklara iletilmesinde dil en önemli araçtır. Bununla beraber millileşme ve milliyet konularına oldukça hassas yaklaşan Türkler, dil konusunda da milli, öz bir Türkçe hedefi peşinde koşmuşlardır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen yazar, eğitim ve siyasetçilerinden Ahmet Kutsi Tecer, milli yaşamın en önde gelen unsurunun dil olduğunu ifade etmiştir (1942: 2).

Ülkü Dergisi ile ilgili Türk imgesi üzerine inceleme yapıldığında dil konusundan söz etmemek mümkün değildir. Dergide dil ile ilgili bölümler ayrılmış, o dönemde yapılan dil bayramları ve kutlamaları hakkında bilgiler verilmiş ve dönemin aydınları sayfalarında okuyucularıyla buluşarak Türkçe'nin korunmasında, geliştirilmesinde, yaşatılmasında ve günümüze kadar ulaşmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Türkçe, konuşulmaya ve yazılmaya başlandığı ilk günden beri sade, duru ve akıcı bir niteliğe sahip olmuştur. Özellikle konuşma dilinde oldukça anlaşılır bir yapıya sahip olan Türk dili, daha çok edebi alanda anlaşılması güç bir hal almıştır. Türkçe'nin bu durumdan kurtarılması, daha net ve anlaşılır olması adına dilde sadeleşme ve gereksiz yabancı sözcüklerden kurtulmak adına çalışmalar yapılmıştır. *Ülkü*'nün 1941 yılında yayınlanan 2. sayısında Ahmet Kutsi Tecer, "*Türkçe'nin Pınarı*" başlıklı yazısında dil ile ilgili görüşlerini şu şekilde kaleme almıştır (1942: 1):

> "Dil, dil dediğimiz, adıyla sanıyla Türkçedir. Türkçenin pınarı ise gürül gürül akıyor: hem en tatlı, hem en arı bir kaynak gibi. Bu pınar, hayatın kendindedir. Milyonlarla Türk, gündelik hayatını yaşarken, işinde gücünde sabahtan akşama ve geceleyin düşüne kadar bu pınarın sesini duyuyor. Evden sokağa, sokaktan eve hep bu pınardan arklar geçiyor: eski kasabalarımızda olduğu gibi. Türkçe nice yüzyıllar önce de böyle arı, duru akıyordu, bugün de. Bulanıklık, durgunluk varsa halk dilinde, konuşma dilinde değil, kitap dilinde, kültür dilinde yahut en iyisi edebî dildedir. Gerçekten Tanzimat'tan beri dil işindeki zorumuz edebî dilin arınması yahut daha doğrusu yeniden kurulmasıdır."

Dilde millileşme hareketleri, dönemin önemli fikir akımlarından birisi olan Türkçülük hareketleri sonrasında hızlanmıştır. Türkçü aydınlar, Türk dilini yabancı sözcüklerden arındırmak ve yazı dili ile konuşma dili arasındaki yaşanan farklılıkları kaldırmak için yoğun bir çalışma göstermiştir. Türk akademisyen, dilbilimci ve siyasetçi olan Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu, dil konusu üzerine yoğunlaşmış ve yurtdışında ihtisas yaparak çalışmalarını

geliştirmiştir. Dil doçenti olarak bilinen Tahsin Banguoğlu, *Ülkü*'nün 1941 yılındaki ikinci sayısında Türkçülerin dil konusu üzerine yaptığı çalışmalar ve hedefleri hakkında görüşlerini ifade etmiştir (1941: 3-5):

> "Dilimizde şuurlu bir şekilde millileşme hareketi ancak Türkçülük cereyanı ile başladı. Türkçüler, düşünceleri formüllenmiş, hedefleri tayin edilmiş adamlardı. Kuvvetli bir millî heyecana dayanıyorlardı. Onun için başka sahalarda olduğu gibi dil sahasında da kısa bir zamanda büyük neticeler aldılar. İlk planda iki hedefleri vardı: 1) Türkçeyi yabancı dillerin tasrif şekillerinden kurtarmak, 2) Yazı dil ile konuşma dili arasındaki açıklığı kapatmak."

Milli şuur geliştikçe dil konusunda da ilerlemeler yaşanmıştır. Dil, içerisinde bulunduğu ortama uyum sağlayan, gittikçe millileşen, gelişmeler karşısında değişiklik gösterebilen canlı bir niteliğe sahiptir. Dil konusunda yapılan modernizm çalışmaları; laik, halkçı, milliyetçi, tüm yabancılaşmalardan arınmış bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Türk dili, çok geniş bir alana yayılmış olduğundan bazı değişimlere uğrasa da köklü bir bozulma yaşamamıştır. Bu yönüyle Türk dili bir bütündür ve farklı lehçeler arasında bile anlaşmak mümkün olmuştur. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türkler bile ortak bağlantılar üzerinden anlaşmayı başarmıştır. Bu yönüyle Türkler adına dil noktasında anlaşamamak gibi bir durum söz konusu olmamıştır. Türk dili, zenginliğiyle beraber güçlü ve köklü bir şekilde varlığını sürdürmüştür. *Ülkü*'nün yazar kadrosunda yer alan Eski Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, derginin ilk yılındaki 4. sayısında "*Türk Dilinin Bölümleri, Edebi Lehçeler*" başlıklı yazısında detaylı bilgiler sunarak dil konusundaki görüşlerini ifade etmiştir (1933: 307-312):

> "Türk dili gerek yayıldığı yerlerde, gerek geçirdiği devirlerde özünü her türlü dış izlerinden saklayabilmiştir. Yabancı unsurlarla en çok karışan Osmanlı dilinde bile gene bu güçlü dayanmayı görürüz. Özlüğünü bozmak için yapılan bin bir cehtte karşı koymuş ve kendini yok ettirmemiştir. Onun içindir ki Türk dili, zamanda, mekânda özünü kaybetmemiştir ve onun içindir ki Türk dili, bir bütündür."

Tarihsel süreç içerisinde Türkçe geniş coğrafyalara yayılmıştır. Günlük kullanımının yanında edebi alanda da birçok eser vererek sadece Türk edebiyatına değil, dünya edebiyatına birçok eser kazandırma başarısı göstermiştir. *Ülkü* Dergisi içerisinde de deyim ve atasözlerine yer verilerek dilin zenginliği okuyuculara sunulmuştur. Ayrıca bu deyim ve atasözlerinin

kullanımının artması sağlanarak vatandaşların dil noktasında entelektüel niteliklerinin oluşması hedeflenmiştir. Türk milletinin ve toplumlarının birbirlerine bu kadar bağlı olmasında, günümüz Türk imgesinin oluşup gelişmesinde dil oldukça elzem bir konumda yer almıştır. Bu konuda *Ülkü* Dergisi'nin 1934'deki 19. sayısında Nafi Atuf Kansu derginin ilk sayfasında okuyucularına seslenmiştir (1934: 1):

> "İnsan varlığının en büyük realitesi olan millet, tarihin her çağında daima dile bağlı kalmıştır. Hakikatte dil, tek başına bir millî varlık vücuda getiremez. Milliyet dil birliği unsuru yanında diğer başka unsurlara da muhtaçtır. Fakat insan düşünüşünün ve duyuşunun ifade vasıtası olan dil hem topluluktan doğar, hem topluluğu teşvik eder. Bu itibarladır ki millet ve millî birlik düşünülünce bunu kuran unsurların başında dili ve dil birliğini ele almak lâzımdır."

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türk dilinin imgesinin gelişmesine önem vermiş ve katkıda bulunmuştur. 1934 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısında açılış nutkunu yapan Atatürk, dil ile kültür arasındaki bağlantıyı şu sözlerle açıklamıştır (1934: 242): "Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da, Türk tarihini, doğru temelleri üstüne kurmak; öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışmak olduğunu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere ereceğine şimdiden inanabilirsiniz."

Türk imgesinin gelişiminde dile verilen önemi anlamada 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu'nun kurulması ve 26 Eylül 1932'de Birinci Dil Kurultayı sonrasında o günün dil bayramı ilan edilmesi örnektir. Bu durum *Ülkü*'de şöyle geçmektedir (Irmak, 1948: 1):

> "Bugün millet varlığımızın baş unsuru olan Türkçeyi özlediğimiz olgunluğa ve kudrete ulaştırmak için kafa kafaya, gönül gönle hep birlikte düşünceye, duymaya, araştırmaya ve yaratmaya karar verdiğimiz gündür. Çünkü en ince ayrıntılarıyla bütün duyguları, düşünceleri demeye elverişli bir Türkçe yaratılmadıkça büyük medeniyet dâvamıza ulaşmamız kabil değildir. Böylece Türkçeye hizmet Türk milletine yapılacak hizmetlerin en güzelidir."

Temiz, anlaşılır, net; yani kısaca öz Türkçe konusu Cumhuriyet Dönemi yıllarında en çok üzerine düşülen çalışmalardan birisi olmuştur. Dil konusunun önemi hakkında halkın bilinçlenmesi ve dili korumada aktif rol oynaması adına ki bu hususta halka çok önemli görevler düşmektedir. Dönemin önde gelen aydınları ve dil araştırmacıları, *Ülkü* Dergisi aracılığıyla

insanlara kolayca seslenme imkânı bulmuşlardır. Başkent Ankara'dan başlayarak ülkenin dört bir yanına kadar dil konusunda farklı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Böylece dilin korunup geliştirilmesi, başarılı bir Türk imgesinin oluşmasında da etkili olmuştur. Çünkü dil, bir milletin en temel ve en hassas değerlerinden birisidir. Bu alanda yaptığı çalışmalar ile bilinen *Ülkü* yazarlarından Tahsin Banguoğlu, derginin 1941 yılındaki 6. sayısında "*İlk İşimiz Yabancı Teşkil Kalıplarını Sökmektir*" başlıklı yazısında dil konusunda yapılması gerekenleri maddeler halinde sıralamıştır (1941: 5):

> "Türk temizciliğinin yaptığı ve yapacağı işlerin cinsini ve sırasını bu tarihî görüşten ve başka milletlerin tecrübelerinden çıkarabiliyoruz: 1. Dili yabancı dillerin tasrif şekillerinden kurtarmak. 2. Yazı dilini konuşma diline yaklaştırmak, halk dili haline getirmek. 3. Dili yabancı dillerin iştikak ve terkip sistemlerinden kurtarmak. 4. Yabancı kelimeleri sonuna kadar tasfiye etmek."

Türkçe'nin tarih boyunca karşı karşıya kaldığı sıkıntıları, Arapça, Rumca, Farsça gibi diğer diller karşısında özünü korumuş ve tam bir millet dili olarak kalabilmiştir. Anadolu topraklarında Türk dili, farklı engellerle karşılaşsa da canlı kalma başarısı göstermiştir. Bu başarıda Türk halkının payı oldukça büyüktür. Vatandaşlar Türkçeyi can siper bir halde savunmuş ve muhafaza etmiştir. Böyle bir Türkçe ile Türk imgesi gelişmiş, Türk milletinin muasır medeniyetler seviyesine ulaşma süreci kolaylaşmıştır. Dönemin önde gelen arkeologlarından ve politikacılarından, *Ülkü* Dergisi yazarlarından Remzi Oğuz Arık, "*Güzel Türkçemiz*" başlıklı yazısında bu durumu şöyle özetlemektedir (1942: 20-21):

> "Bize dilimizin bir mucizesi gibi gelen bu eşsiz neticeyi her şeyden önce Türk halkına borçluyuz. Bütün dış çevre, Türkçenin düşmanı iken ona yâr olan, onu başına taç, gönlüne ilâç yapan Türk halkıdır. Türk halkı, her türlü kader oyunlarına karşı Türkçemizi böyle üstün bir canlılıkla bize kadar getirmişse bunun da sırrını onun büyük soyunun kudret ve kabiliyetinde aramak lâzımdır. Bu devam, bu canlılık, ayni zamanda, Türkçemizin üstünde düşünenlere, hangi yolu tutmaları, hangi kaynağa başvurmaları gerektiğini gösteren bir çoban yıldızıdır, zannetmekteyiz."

Cumhuriyet Dönemi'nin en aktif gazetecilerinden birisi olan Falih Rıfkı Atay, dilde millileşmek için yalnızca dilin yabancı sözcüklerden arınmasıyla mümkün olmadığını dile getirmiştir. Kurtuluş Savaşı döneminde yaptığı katkılar sonucunda İstiklal Madalyası'na layık

görülen Atay, Cumhuriyet Dönemi sonrasında da önemli çalışmalara imza atmıştır. Dilde millileşmenin benlik ve şuurda başladığını belirten yazar, *Ülkü*'de yazdığı yazılarla dil çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Derginin 1942'deki 25. sayısında, 26 Eylül Dil Bayramı münasebetiyle "*Büyük Millileşme Çağı*" başlıklı bir yazıyı kaleme alan Atay, şu ifadeleri kullanmıştır (1942: 30):

> "Büyük millileşme çağında, dil dâvası, inkılâp hareketlerinin sancağı ve sembolü hâline geldi. Fakat nasıl inkılâbımızı Türk milliyetçiliği dışında izah edemezsek, dil inkılâbı olmaksızın, milliyetçiliği sağ ve öz bir temele bağlamış olamayız. Dilde millileşme, yalnız bazı lügat ve gramer ayıklamaları yapmak değildir: bu, aynı zamanda kafada millileşme, şuurda millileşme demektir ve Türk milletinin kendi benliğine kavuşma ihtiyacından doğar. Osmanlıca ile ona has kültür âlemi içinde bizim istediğimiz milliyetçi ve ancak bir milliyetçilikle yoğrulabilecek çağdaş Türk Cemiyeti ne yetişebilir, ne de köklenebilir. Onun içindir ki Tanzimat devrinden biraz önceki ve sonraki kalkınışları hazırlayanlarda, bugünkü millileşme disiplini ile asla uzlaşmayan aykırılıklara rastlarız."

26 Eylül tarihinin Dil Bayramı olarak ilan edilmesi sonrasında dil üzerine yapılan çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. Dil devrimi olarak adlandırılan bu çalışmalar, Türk imgesinin gelişiminde önemli pay sahibi olmuştur. Türk dili, dil medeniyetleri arasında engin bir konuma yükselmiştir. Atatürk önderliğinde başlatılan dil devrimi çalışmaları, Türk neslinin ihyasında olmazsa olmaz görülmüştür. Ankara Halkevi Başkanı Ferid Celal Güven, dil bayramı kutlamalarında yapılan törende görüşlerini ifade etmiştir (1935: 89):

> "Dil birliği, bir ulusun, en kuvvetli yanıdır. Herhangi bir topluluğu işe yaramaz, kolayca içine girilebilir bir şekle sokmak için en iyi usul o topluluğun içine dil ayırtını sokmaktır. Dil devriminin Türk ulusuna vereceği sayısız faydalara onun değer biçilmez kuvvetine içten inanarak bağlıyız. Dilimizdeki yabancı alışkanlıkların üzerine uyuşup kalmak devrim alanında şahlanmış, bizim gibi bir nesle elbette yaraşmaz. Biz yapılamaz, olamaz denilen şeyleri yapan bir önderin ordusuyuz; en kuvvetli yanımız da imkânsızlıklara diz çökertmektir."

Cumhuriyet Dönemi Türk imgesinin gelişiminde Türkçe çalışmaları en mühim unsurlardan birisi olmuştur. 1 Kasım 1928 tarihinde Yeni Türk Harflerinin kabul edilmesinden

sonra dilde sadeleşme ve dilin yaygınlaşma hareketleri hız kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Anayasa'nın Türkçeleşmesinin kabulü de Türk dilinin geleceğinde oldukça belirleyici olmuştur. *Ülkü* Dergisi yazarı dönemin önemli edebiyatçılarından Ahmet Hamdi Tanpınar, derginin 1945 yılındaki 80. sayısında bu durumdan bahseder (1945: 1):

> "Anayasa'nın Türkçeleştirilmiş olmasına milletçe ne kadar sevinsek yeridir. Çünkü bununla, Atatürk'ten beri süregelen dil devrimi önemli konaklarından birine kavuşmuş oluyor. Bir kanunun, yazıldığı zamanın diliyle kalmış olması, bir bakıma, önemini, hayattaki yerini bozacak bir şey değildir. Ama Anayasa'nın ruhu şeklinde değil, onun attığı temel üzerinde yükselen kuruluşta, yani rejimi millet hayatımızın biricik şartı yapmasındadır. Fakat dil devriminin kesin ifadesi olmak bakımından bu Türkçeleştirme belki de son yılların üzerinde en çok durulması gereken olgusudur. Çünkü hayatın emrinde yürümesi gereken bir ilerleyişi âdeta kefilliği altına almaktadır."

Türk şair ve siyasetçi, *Ülkü* yazarlarından Behçet Kemal Çağlar, dil konusunun Türklük kadar önemli olduğunu belirterek dil ile Türk imgesi arasındaki ilişkiyi açıklar (1945: 20):

> "Türk olmak gibi Türkçe konuşmak da dünya ölçüsünde bir zevk, dünya ölçüsünde bir gururdur. Malazgirtlerin, Muhaçların, Anafartalar'ın, Dumlupınarların Türkü olmak nasıl bir zevk ve gurursa Orhon anıtlarının, Dede Korkut Masallarının, Köroğlu Destanlarıyla Karacaoğlan türkülerinin Türkçesini konuşuyor olmak da öylesine bir zevk ve gururdur. Türk olmanın zevkini ve gururunu büyük zafer günümüzde gene burada bir arada tatmıştık. Türkçe konuşmanın zevkim ve gururunu da işte bugün Dil Bayramı'nda bir arada tadabileceğiz. Ne mutlu Türküm diyene ve ne mutlu Türkçe konuşana! Bu sonuncu mutluluk, dil devriminin hızı ve verimi sayesinde ancak bugün bizim nesle nasip oluyor."

Dönemin siyasetçilerinden Hasan Reşit Tankut, *Ülkü*'de "Biz, gelecek nesillere işlenmesi kolay ve temiz bir Türkçe hazırlamakla görevliyiz. Kurumumuzun kurucusu Atatürk ile koruyucu Başkan İnönü'nün adlarını ve bu uğurda emek harcamış ve ömür tüketmiş olan bilginlerin ve dilseverlerin hâtıralarını saygı ile anarım." diyerek liderlerin dil konusuna desteklerine halk tarafından icabet edilerek korunduğunu ifade etmiştir (1946: 23).

4.8.6. Tarih Sahnesinde Türk

Bu başlık altında tarihsel süreç içerisinde Türklerin neler yaşadığı, farklı konularda nasıl bir politika izlediği, gelecek kuşaklara sosyokültürel anlamda nasıl bir kültürel birikim bıraktığı gibi konular *Ülkü* Dergisi üzerinden ele alınacaktır. Türk devletlerinin tarih arenasında edindikleri imge, sahip oldukları savaşçı ve gelişime açık kimlik ile halk olarak birlik ve beraberlik duygusuyla hareket etmelerinden ötürü gelişerek ortaya çıkmıştır. Dönemin devlet adamlarından, büyükelçilik görevi üstlenmiş Dr. Bedri Tahir Şaman, *Ülkü*'nün 1942 yılında yayınlanan 10. sayısındaki "İlim ve Politika" başlıklı yazısında politika ile ilgili görüşlerini aktarmıştır. Tarihsel devrimlerin politika üzerinden çıktığını ifade eden yazar, derginin sayfalarında şunları kaleme almıştır (1942: 5):

> "En geniş anlamı ile politika; millî varlığın yaratılışı, yoğruluşu ve yöneltilişidir. Politika, bu bakımdan, devrim özüdür. Her devrim ancak politikadan çıkabilir, politika ile yaşayabilir. Millî benlik, ileri millî varlık şuurudur. Bu şuuru devrim depretir. Bu şuur her kök-ulusta bir millî vazife duygusudur. Ruh yüceliğine inanışı, her ulusu ululuğuna güvendirir. Bir ulusun bu duygusuna millî başarı duygusu diyebiliriz. Bu duyguyu ilim müspetleştirir, politika fiilleştirir."

Türk milleti, tarihin her döneminde çalışkan, kendi işini kendisi görmeye çalışan ama bunu yaparken akıl almayı da ihmal etmeyen bir toplum olmuştur. Tarih kitaplarında kahramanlık ve yiğitliğiyle tanınan Türkler, en gencinden en yaşlısına kadar büyük bir mücadele örneği göstererek bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin temel yapı taşlarını oluşturmuştur. Kazım Nami Duru, *Ülkü*'de şunları söylemektedir (1941: 11):

> "Bize ne nimet geldiyse öz yurdumuzun içinde özümüzden geldi. Türk'e ancak kendi yâr olur. Ahlâkı kendinden, güzel işleri kendinden, her şeyi kendindendir. Türk kahraman ise, sözü de özü gibi doğru olduğu içindir. Biz bilgiyi, tekniği nerede bulursak alırız, işimize uyar diye; düşmana düşmanın silahıyla karşı koymak lâzımdır diye; en son, insanlığa yarar diye. Fakat ruh almayız, alamayız. Çünkü öz ruhumuz onlarca yüz yıllık bir tarihin içinde dövüşe dövüşe, dövüne dövüne gelişmiştir. Türk, hiçbir milleti kıskanmayacak kadar ruhça yüksektir. Yaratma kabiliyetince zengindir. Ne isterse kendisinde vardır. Buna toptan inandığımız gün, neler yapabildiğimize biz de, cihan da şaşar kalırız."

Türkler, ulusal ve uluslararası alanda yapmış oldukları faaliyetler, savaşlar, zaferler ve sosyokültürel değerleri ile tarih sahnesinde kendisine has bir Türk imgesi yaratma başarısı göstermiştir. Savaşçı karakteri, kahraman yüreği ve yiğitliğiyle bilinen Türkler, savaş, göç, varoluş hikâyeleriyle güçlü sosyokültürel birikime sahip medeniyetler arasında yerini almıştır. Türklerin sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik vb. farklı alanlarda yaşadığı süreçler ve yarattığı değerler, günümüz Türk imgesinin oluşmasında belirleyici olmuştur. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Ali Rıza Erem'in, derginin 1939 yılında yayınlanan 79. sayısında "*30 Ağustos Kurtuluş ve Kuruluş Bayramı*" başlıklı yazısı, Türk milletinin tarihsel açıdan başarılı bir imgesini yansıtmaktadır (1939: 2):

> "Tarih bir millet kaydediyor: Dünya tarihinin mukaddimesini o yazmış… Beşer tarihinde ilk devleti o kurmuş... Medenî insanlığın bugün içinde yaşadığı dünya medeniyetinin ilk malzemesini o vermiş... Yeryüzünün her yerine göçler ve akınlar yaparak, şimalden cenuba, doğudan batıya kadar yayılmış... Sümer, Eti, muhtelif Hun, İskit, Selçuk ve Osmanlı İmparatorluklarını kurmuş ve tarih boyunca müstakil devlet vasfını asla kaybetmemiş… Bu millet Türk Milleti'dir."

Tarihsel süreç, sadece yaşanan olaylardan ibaret olan bir eylemler silsilesinden ibaret değildir. Maddi ve manevi kültürel değerlerin bir bütünü olan tarih, bir toplumun aynası olarak o toplumdan izler taşır. *Ülkü* Dergisi'nde yer verilen Türk Tarih Kurumu programına göre tarihin tanımı şu şekildedir (Türk Tarih Kurumu Programı, 1935: 8):

> "Tarih yalnız geçmişimizin hikâyesi değildir, geçmişte büyük işler görmüş olan ulusumuzun sadece bir mirası da değildir: Diliyle, kültürüyle, siyasal ve sosyal kurumlarıyla, insanlığa bıraktığı maddi manevi hazineleriyle başlı başına bir "beşeri kıymet teşkil eden Türk ruhunun oluşunu gösteren bir aynadır."

Türk milleti, başarılı bir millet olmanın yolunun tarihine bağlı olmaktan geçtiğine inanarak hareket etmiştir. Gücünü köklü tarihinden alan Türkler, dönemin şartlarına ve kültürel değerlerine geçmişin tecrübe ve birikimini ekleyerek ilerlemeyi düstur edinmiştir. Bu durum, *Ülkü* Dergisi'nin satırlarında sıkça dile getirilmiştir. Derginin direktörü ve yazarı Mehmet Fuat Köprülü, 1937 yılında yayınlanan 54. sayısının kapağında "*İhtifaller Hakkında*" başlıklı yazısında konuyla ilgili görüşlerini aktarmıştır. "Millî tarihine bağlılık, ileri millet için pek tabiî bir hâdisedir" diyerek Türklerin milli ve köklü bir medeniyet olduğunu belirtir (1937: 401).

Tarihini bilmek, tanımak ve yaşatmak sadece dönemin getirdiği bir durum olmamış, yaşanılan dönem kadar gelecek kuşakların da bu bilinçle hareket etmesi için gerekli adımlar atılmıştır. Milli ruh, birlik, beraberlik ve iradenin tarihini bilmekten geçtiğini düşünen Türkler, bu konunun üstüne düşmüştür. Dönemin önde gelen aydınları, birçok farklı şekilde milletin tarihe bakış açısını geliştirmek adına çalışmalar gerçekleştirmiştir. Dergicilik faaliyetleri de bu çalışmalardan birisi olarak güçlü bir kaynak olarak görülmüştür. Birçok farklı dergide görüldüğü gibi başkent Ankara merkezli çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nde de tarihin önemine değinen birden fazla içerik bulunmaktadır. Dergi yazarlarından Halim Baki Kunter, *Ülkü*'nün 1946 yılında yayınlanan 124. sayısında "*Türk Spor Tarihi ve Milli Sporlar Dersi ve Enstitüsü*" başlığıyla kaleme aldığı yazısında fikirlerini okuyucularıyla buluşturmuştur (1946: 8):

> "Türk medeniyetine ait belgelerin gençliğe tanıttırılması, medeniyet tarihimizin, her medenî ferdin göğsünü kabartacak kadar zengin bir değer taşıyan, parlak sayfalarının yeni yetişen neslin anlayabilecekleri bir dil ve üslûpla ve kabil olduğu kadar sadeleştirilmiş ve çekici bir şekle konulmuş olarak onların gözleri önüne konulması millî kültürümüz bakımından ihmal edilmemesi lâzım gelen bir konudur. Millî ruh ve irade böylece gelişir, pekleşir. "Millî Mefahir" millet fertlerini birbirlerine yakınlaştıran, duyuş ve inanış itibariyle birleştiren, şahıslarına ve milletlerine karşı itimat duygularını yükselten müşterek bir değer, bütün milletin malı olan tükenmez bir hazinedir. Bir insanın yurdunu ve milletini iyice sevmesi, ona içten gelen bir sevgi ve inanışla bağlanması için memleketini, milletini ve tarihini iyice tanıması, bilmesi gereklidir. Bu biliş ve tanıyış millî duyguları beslediği nisbette fertleri lüzumsuz yere yabancı hayranlığından kurtarır, onlarda aşağılık duygularının doğmasına mâni olur."

Günümüzde tarih sahnesinde donanımlı ve nitelikli bir Türk imgesine sahip olunduysa bu durumda Türk Tarih Kurumu (TTK)'nun gerçekleştirdiği kıymetli çalışmaların önemli payı bulunmaktadır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nin Türk Dil Kurumu ile beraber önemli kurumlarından birisi olan Türk Tarih Kurumu, günümüze kadar uzanan süreçte Türk tarihini muhafaza etmeyi başarmıştır. *Ülkü*'de TTK ile ilgili birçok çalışmaya yer verilmiştir. Derginin 1937'de çıkarılan 56. sayısında kurumun amaçları belirtilmiştir (Arıkan, 1937: 97): "Türk Tarih Kurumu'nun çalışma amacı, yalnız Türk kültürünü araştırmak değildir. Biz o çalışmaların kıymetini ve önemini yörelerde medeniyet hayatına ermiş bulunan milletlerin orijinal varlıklarını ve kültürlerini arayıp meydana koymasında görüyoruz."

Tarih konusuna ve tarihsel süreçlerin önemine bir başka açıdan daha yaklaşmak gerekmektedir. Her ne kadar tarihten ders alınmak gerekse de ve tarih çoğunlukla tekerrür etse de zaman ve mekân değiştiğinde olayların seyri de değişim göstermektedir. Bu yönüyle tarihsel gelişmeler bilinmeli, geçmişin bilgi ve birikiminden yararlanılmalı ama günün gerektirdiği koşullar da asla göz ardı edilmemelidir. Tarih boyunca ulusal ve uluslararası alanda yaşanan gelişmeler sonrasında Türk imgesinin gelişim göstermesi de bu durumu ispatlar niteliktedir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen sosyolog ve tarihçilerinden birisi olan Prof. Dr. Afet İnan, Türk tarihinin süreçleri üzerine derin analiz ve incelemeler gerçekleştirerek önemli araştırmalar yapmıştır. *Ülkü* Dergisi'nin 1937 yılında yayınlanan 56. sayısında "*Osmanlı Tarihine Umumi Bir Bakış ve Türk İnkılabı*" başlığı ile düşüncelerini okurlara aktaran İnan, şunları ifade etmiştir (1937: 99):

> "Tarih hâdiseleri aynen tekerrür etmez, çünkü zaman ve mekân kültür üzerindeki faaliyeti ile her cemiyetin tekâmülüne tâbidir. Bir milleti anlamak için onun tarihinin derinliklerine nüfuz etmek ve muhtelif devirlerdeki gidişini takip etmek lüzumu karşısında kalınır. Türk milletinin tarihi en çok bilinmeğe lâyık olan kısımlardan biridir. Bu tarih o kadar derin ve cihan kültür bağlar ile perçinlidir ki onun içinde Türk cevherlerini bulmak onları anlamak ayrıca insanlık için bir derstir. Bu geniş ve derin tarih içinde yalnız parlak ve iyi şeyleri görmekle kalamayız, onun hataları da yeni nesilleri müteyakkız tutacak vasıtalardan biridir."

Ülkü Dergisi içerisinde Türkiye tarihi açısından önemli olayların (savaş, göç, varoluş vb.) dönemin aydınları tarafından değerlendirmeleri yer almaktadır. Yorum ve değerlendirmeler ile halkın bilgilenmesi, tarihsel olaylara karşı bakış açısı kazanması ve milletçe birlik beraberlik ruhunun yakalanması hedeflenmiştir. Örneğin Eski Türkiye Başbakanlarından Nihat Erim, Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na girmemesinin gerekçelerini *Ülkü*'de şöyle açıklar (1944: 1-2):

> "Kısacası: bu harbe katılmamış olmak ve harbin bize gelmesi ihtimali belirdiği anlarda gösterilen soğukkanlılık, ince anlayış, siyasî olgunluk; Türk milletinin geleceği üzerinde feyizli tesirleri çok geçmeden müşahede edilebilecek olan, bir müstesna durum yaratmıştır. 1923'de başlayan yeni devir, Türk milletinin ebedi varlığı içinde yeni bir uyanış, bir kendine geliş ve bir yükseliş çağının temelini teşkil etmektedir. Lozan, üzerine kurulan yapı temeline her bakımdan lâyıktır. Şu halde güzel başladık, güzel devam ediyoruz, diyebiliriz."

4.8.7. İnşacı, İlerici, Geçmişle Hesaplaşan Modern ve İnkılapçı Türk

Çalışmanın bu bölümünde Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemi' ne kadar Türk toplumunda yaşanan siyasal, sosyal, kültürel, idari, ekonomik vb. alanlarda yaşanan gelişmeler, ilke ve inkılaplar ile modernizm yolunda atılan adımlardan bahsedilecektir. Türkiye, tarihin her döneminde sorgulayan, araştıran, eskiye körü körüne bağlı olmayan bir medeniyetler bütünü olmuştur. Özünü korumakla beraber çağın gerektirdiği koşullara uyum sağlamaya çalışmış, muasır medeniyetler seviyesine yükselme hedefiyle çalışmalarını sürdürmüştür. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in kabul edilmesi ile beraber Türkiye adına yeni bir dönemin kapıları aralanmıştır. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Cevat Dursunoğlu, derginin 1946 yılında yayınlanan 123. sayısında "*Cumhuriyetin Yıldönümü*" başlıklı yazısında cumhuriyetin ilan edilmesinin ve sonuçlarının Türk milleti adına bir devrim olduğunu ifade etmiştir (1946: 1):

> "Cumhuriyet, ilk iş olarak millî vicdanda hiç bir dayanağı kalmayan Orta Çağ müesseselerini kaldırdı. Hayranlığı tasfiye etti. Millî şuura sahip ferdi yarattı. Millî ülküyü ön safa aldı. Millî kültürü bu ülküye göre ayarladı. Bunları yapabilmek için de yarı bağımsız teokratik devlet müessesesinin yerine bağımsız ve demokratik devleti kurdu ve bu kuruşla Türk milletinin hayatiyet ve kabiliyetinin tam gelişimine engel olan şeyleri yok etti. "Türk milletini dünya milletlerinin en refahlılarının seviyesine çıkarmağı" amaçlarının başına yazdı. İşte bu bakımlardan Türkiye'de cumhuriyetin ilanı bir idare değişmesi değil büyük bir devrimdir."

Türkler, tarih boyunca cephelerde göğüs göğse çarpışmış, cepheden cepheye koşmuş ve önemli savaşlardan büyük çapta zaferler kazanmıştır. Elde edilen bu başarıların sadece cephelerde kalmamasını ve gündelik yaşamdan bilimsel ve teknolojik gelişmelere kadar modern ve gelişmiş bir toplum yapısına ulaşmak birincil hedef olarak belirlenmiştir. Bu noktada en önemli görev de Türk gençlerine verilmiştir. Bu durum *Ülkü* Dergisi'nin farklı sayfalarında anlatılmaktadır. Derginin yayınladığı ilk yılın 10. sayısında dergi yazarlarından Kemal Bey, "Cumhuriyetin yaptığı işlerden biri ve birincisi yepyeni ve milletini hakkıyla seven bir gençlik yetiştirmesidir" diyerek Türk gençliğinin milletin geleceği için önemini ifade etmiştir (1933: 319). Bununla beraber yine dergi yazarlarından Necip Ali Küçüka, "*Cumhuriyet*" başlıklı yazısında cumhuriyetin yaşamasında, korunmasında ve gelecek nesillere ulaşmasında Türk gençlerine kutsal bir rol düştüğünü belirtmektedir (1936: 179): "Cumhuriyet Türk inkılâbının

ve onun büyük liderinin bize verdiği kıymetli bir emanettir. Bu aziz emaneti kıskançlıkla saklamak Türk gencinin ve bütün milletin en mukaddes bir vazifesidir."

Türkiye tarihinin şekillenmesinde ve toplumun gelişmesinde Erken Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen ilke ve inkılapların son derece önemli bir yeri vardır. Atatürk önderliğinde başlatılan; cumhuriyetçilik, inkılapçılık, laiklik, devletçilik, halkçılık ve milliyetçilik olmak üzere 6 temel üzerine belirlenmiş çalışmalar, günümüz Türk insanı ve Türk devleti imgesinin oluşmasında son derece belirleyici olmuştur. *Ülkü* Dergisi içerisinde cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen ilke ve inkılaplardan sıkça bahsedilmiş, yapılan çalışmaların Türkiye'nin modern ve gelişmiş bir medeniyet olmasındaki etkisine vurgu yapılmıştır. *Ülkü*, öncelikle dergi olarak inkılapçı bir politikaya sahip olmuş, hedefini inkılap ülkülerini yaymak olarak belirlemiştir. Derginin 1933 yılında yayınlanan birinci sayısında, "Okuyanlarımızla Konuşma" bölümünde Türk inkılaplarının etkisi şöyle anlatılır (1933: 88):

> "Adına Türk İnkılâbı dediğimiz bu millî dirilme ilk önce vatanın boğazını düşman pençesinin kıskacından kurtardı. Türk damarlarında dönen kanın kudretini dünyaya tanıttı. Millî varlığımızın elini, kuvvetini bağlayan, onu her atılma ve ilerlemeden alıkoyan ahdî zincirleri kırıp attı. En eski zamanlardan beri Türk'ün öz yurdu olan topraklar üzerinde, kayıtsız, şartsız bir istiklâle sahip millî Türk devletini kurdu."

Osmanlı Devleti'nden başlayarak Cumhuriyet'in ilk yıllarına ve günümüze kadar gelen süreçte önemli mücadeleler veren Türk milleti, Türk inkılabı sayesinde muasırlaşma yolunda ciddi adımlar atmıştır. *Ülkü*'nün 1933'de yayınlanan 8. sayısında dergi yazarlarından Mehmet Saffet, "*İnkılap Terbiyesi*" adlı yazısında inkılapların önemine değinir (1933: 105):

> "Milli tarihimizde İstiklâl Mücadelesi denilen büyük günlerden başlayarak bugüne kadar devam eden inkılâplarımızın gösterdiği kuvvetli ve parlak çehre Türk milletinin azamet ve kudretinin en şanlı bir timsalidir. Bu inkılâbı bütün gelecek nesillere tanıtmak ve sevdirmek, onun ifade ettiği esasları ve büyük mefkûreyi telkin etmek ve benimsetmek bugünün münevverlerine düşen en mühim ve en şerefli bir vazifedir. Türk inkılâbı, bu memlekette senelerden beri devam eden bir cereyanın, bir hareketin, bir idealin mahsul ve mümessilidir. Bu cereyan, bu hareket ve ideal bir zümrenin veya bir sınıfın menfaatlerini ve iddialarını değil, bu memleketin bütün münevver evlatlarının, sınıf ve zümre farkı olmaksızın, memleketin kurtuluş ve

yükselişi uğrunda beslediği fikirleri temsil eder. Muasırlaşmak ve teceddüt! İşte bu cereyanın hulâsası..."

Türkiye'nin inkılaplar ile beraber elde ettiği başarıda Türk milletinin olmazsa olmaz katkıları bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde geliştirilen ilke ve inkılapların başarıya ulaşması, benimsenmesi, yaygınlaşmasında milletçi birlik ve beraberlik örneği gösteren Türkler, inkılapçılık ateşini yakarak Türk modernizmini başlatmışlardır. Türk milletinin bu örnek duruşu, *Ülkü* Dergisi'nin sayfalarında kendisine yer bulmuştur. Derginin 1937 yılındaki 56. sayısında derginin yazar kadrosundan Afet İnan, "*Osmanlı Tarihine Umumi Bir Bakış Ve Türk İnkılabı*" başlıklı yazısında Cumhuriyet döneminde geliştirilen ilke ve inkılapların gerçekleşmesinde milletin önemine değinmiştir (1933: 107): "Milleti için inkılaplar yapan Büyük Türk ona prensip olarak inkılapçılık vasfını da verdi. Bundan şunu anlıyoruz ki Türk milleti ilerlemek için hiçbir engel tanımaz. Dinamik hareketlerle yürüyüş, ona inkılapçılık vasfını en lâyık kılar."

Türkiye tarihinde gerçekleştirilen inkılaplar, modern dünyanın getirdiği yenilikler ile bağlantılı olsa da sahip olunan sosyokültürel değerlere sahip çıkılmış, Türk değerlerinin özü korunmaya çalışılmıştır. Sözün özü, her alanda olduğu gibi ilke ve inkılaplar konusunda da milli olmaya, millileşmeye, milli değerlere sahip çıkmaya özen gösterilmiştir. İlke ve inkılapların milliliği ile ilgi *Ülkü* Dergisi'nde çeşitli değerlendirilmelerde bulunulmuştur. Derginin 1937'deki 57. sayısında dergi yazarlarından dönemin İç İşleri Bakanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın inkılapların milliliği noktasında bir radyo programında verdiği konferans, derginin satırlarında okuyucularla buluşmuştur. Yazar Şükrü Kaya konuşmasında inkılapların önemine ve millete düşen görevlere değinmiştir (1937: 208):

"Atatürk inkılabı, Türk milletinin bu ırki his, temayül ve istidatlarının ayın zamanda tarihî zaruretlerin ve muhit icaplarının en keskin bir görüşü ve en keskin bir ifadesidir. Onun içindir ki bu inkılap kendi kendine benzeyen millî bir inkılaptır. Bu inkılabın aslî karakteri aynı zamanda cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik inkılapçı oluşudur. Bu inkılap kısa bir müddet içinde Türk'ü en yüksek devirlerindeki iktidar ve şeref mevkiine çıkarmıştır. Atatürk inkılabının objektif olarak dikkati çeken diğer bariz asliyeti, muasır millî inkılaplardan daha önce idrak ve tatbik edilmesinde ve tamamıyla millî oluşundadır. Atatürk'ün, Türk milletine istiklâl, refah vermek için açtığı bu yolda, onun koyduğu düsturların ışığı altında ve bin bir maksadı gizleyen tahriklere ve hülyalara kapılmayarak şaşmadan, şaşırmadan dosdoğru

yürümek her türkün millî bir vazifesidir. Ve Türk milleti için selamet de ancak bu yolda yürümektedir."

Türkiye tarihinde akışı değiştiren önemli gelişmelerden birisi de 17 Şubat 1926 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İsviçre Medeni Kanunları örnek alınarak kabul edilmesi olmuştur. Medeni Kanun'un kabul edilmesi, sadece Türkiye için değil evrensel açıdan da önemli bir gelişme olmuş, birçok millet Türkiye'yi örnek alarak medeni kanun hazırlıklarına başlamıştır. Medeni Kanun'un kabul edilmesinde ise yönetim biçiminin cumhuriyet olması son derece etkili olmuştur. Medeni Kanun'un kabul edilmesi, süreçte yaşanan gelişmeler ve Türk milletine katkıları konusunda *Ülkü* Dergisi içerisinde çeşitli yazılara rastlanmaktadır. Bu konuyla ilgili derginin 1933'deki 9. sayısında yazarlardan Necip Ali Küçüka, özellikle cumhuriyetin etkisine değinmiş, görüşlerini okuyucuyla buluşturmuştur (1933: 185):

"Türk milletinin bu mazhariyeti hiç şüphe yok ki Cumhuriyet sayesinde olmuştur. Eğer Cumhuriyet inkılâbı olmamış olsaydı, yeni kanunu medeninin bugünkü tatbikatını rüyamızda bile göremez ve tasavvur edemezdik. Cumhuriyetin ikinci senesinde kabul edilen Kanunu Medeni sekiz seneden beri Türk milletinin sinesinde esaslı bir şikâyete maruz kalmadan pek âlâ yaşamakta ve cemiyetimizin derinliklerine doğru kökleşmektedir."

Bununla beraber Türk inkılabı da birçok millete örnek ve öncü olma başarısı göstermiştir. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlatılan aydınlanma hareketleri, kısa sürede uluslararası düzeyde etkili olmuştur. Ayrıca inkılapların korunmasında, yaşatılmasında ve geliştirilmesinde özellikle Türk hukukçularına önemli görevler yüklenmiştir. Bu durum, hukuk konusunda Medeni Kanun örneğinde olduğu gibi genel hukuki olaylara erken cumhuriyet döneminde değer verildiğini göstermektedir. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Ord. Prof. Dr. Şevket Memedali Bilgişin, derginin 1934'deki 13. sayısında "*Hukuk Bakımından Buhran*" başlıklı bir yazı yazarak görüşlerini kaleme almıştır (1934: 26):

"Türk inkılâbı, birçok milletlere önayak olmuştur. İtalya faşızmasından. Alman nasyonal sosyalist inkılâbından, Amerika'da Rozvelt hareketlerinden evvel Türk inkılabı, halkçılık, milliyetçilik ve devletçilik temelleri üzerinde lâik ve inkılâpçı bir cumhuriyet esası kurmuştur. Halkçılık prensipleriyle ferdin hürriyet ve refahını düşünen Mustafa Kemal, inkılâbı milliyetçilik ve devletçilik prensipleri ile de fert ve camia menfaatlerini telif yolunu bulmuştur. İnkılâbın ülküsü, Türk hukukunun da ülküsüdür. Türk

> hukukçularına düşen vazife, yeni Türk hukukunu bu ülkü yolunda ilmîleştirmektir. Türk hukukçularının bu yoldaki muvaffakiyeti Türk inkılâbı gibi bütün cihanın hukukî hareketlerine önayak olacaktır."

Gazi M. Kemal Atatürk, Türk milletinin eğitimi noktasında okuryazar olmasını olmazsa olmaz olarak görmüş, geliştirilen ilke ve inkılapların başarıya ulaşmasında vatandaşların rolüne dikkat çekmiştir. Atatürk'ün Türk milleti-inkılap üzerine fikirleri, *Ülkü*'de yer alır (1938: 70):

> "Vatandaşlar! Yeni Türk Harflerini çabuk öğreniniz. Bütün millete, köylüye, çobana, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki bir milletin, bir heyeti içtimaiyenin yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez, bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet, utanmak için yaratılmış bir millet değildir, iftihar etmek için yaratılmış ve iftiharla tarihini doldurmuş bir millettir."

İsmet İnönü, Türklerin var olmasının ve gelişmesinin, Türk İnkılabının temel amaçlarından birisi olduğunu ifade etmiştir. Halkevleri ve Halkodaları aracılığıyla gerçekleştirilen çalışmaların oldukça önemli olduğuna inanan İsmet İnönü, Türk Ocakları'nın devamı niteliğinde olan bu kurumların dergicilik faaliyetlerini de yakından takip ederek desteklemiştir. *Ülkü* Dergisi aracılığıyla vatandaşlara seslenen İnönü, derginin 1934'deki 14. sayısında şu sözleri kullanmıştır (1934: 84):

> "Türk milleti olarak var olmak ve büyük insan ailesinde yüksek bir cemiyet olarak yaşamak Türk İnkılâbının gayesidir. Türk İnkılâbı büyük insan ailesinin saadetine hizmet etmeyi vazife sayar. Ve bu hizmete imkân bulmak için, Türk cemiyetinin birçok kudret sahibi olmasını en esaslı şart bilmektedir. Anlıyoruz ki, Türk milletinin hususî benliğini meydana çıkarmak ve sağlamlaştırmak, Türk İnkılabının amelî vazifeleri içinde en esaslısıdır. Kadın, erkek her Türk böyle bir cemiyetin kudretli uzvudur."

Türk inkılabı ile ilgili dönemin önde gelen filozoflarından birisi olarak bilinen, Türk felsefe yaşamına önemli katkılarda bulunmuş olan Hilmi Ziya Ülken, *Ülkü* Dergisi'nde bazı değerlendirmelerde bulunmuştur (1933: 70):

> "Türk inkılâbı, millî bünyenin her türlü tekâmül mekanizmasını rasyonelleştirmek suretiyle millî varlığı medenî camia içerisinde layık olduğu mümtaz mevkiye yükseltmek gayesini takip ederken halk tedrisatı da millî

davaların tahakkukunda büyük bir amil olarak tanınmış ve bu vasıta ile inkılâbın bünye ve karakterine uygun bir tarzda duyan ve düşünen vatandaşlar kemiyetini yükseltmek için amme hizmetleri ihdas edilmiştir."

4.8.8. İnkılapçı, Devletçi ve Atatürkçü Türk

Tez çalışmasının bu bölümünde *Ülkü* Dergisi içerisinde yer alan, cumhuriyet sonrasındaki dönemde devlet kontrolünde yürütülen sermaye ve ekonomik model üzerinde yapılan çalışmalar ele alınacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri ve ilk cumhurbaşkanı olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk, devletin gelişmesinde ekonomik çalışmaların önemine en önde geldiğini düşünmüş ve farklı alanlarda ekonomik kalkınmayı sağlamak adına öncülük etmiştir. Türk milleti de bu çağrıya kulak vermiş, topyekûn bir şekilde milli kalkınma adına gerekli adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu dönemde devletçilik ilkesi kapsamında devlet ekonomik anlamda kontrolü eline almakla beraber Türk ekonomisinin gelişmesi adına girişimcileri de destekleyerek özel sektörün canlanmasını, ülke ekonomisine katkı sağlamasını hedeflemiştir. Dönemin ekonomik durumu ve gelişmeleri ile ilgili *Ülkü* Dergisi içerisinde çeşitli içerikler oluşturulmuş ve okuyuculara sunularak bilgilenmeleri hedeflenmiştir. Derginin 1945 yılında yayınlanan 99. sayısında *Ülkü* yazarlarından Mümtaz Faik Fenik, milli kalkınma için yazdığı "*Toprakça Değil Milletçe Büyümek*" yazısında görüşlerini ifade etmiştir. Milli kalkınmanın sadece toprak büyümesinden değil, zihniyet gelişimden geçtiğini belirtmiştir (1945: 8):

"Bütün Türkiye Cumhuriyetin yirmi ikinci yıldönümü, büyük tezahürlerle kutluyor. Bu tezahürlerin büyük bir manası vardır: O da bunun organize değil, milletin şuurundan gelmesidir. Cumhuriyetin en büyük fazileti zaten millî şuuru, millî iradeyi olgunlaştırıp onu devlet idaresine hâkim kılması değil midir? Atatürk, bir memleketin toprakla değil, milletle büyüyeceğini elle tutulur, gözle görülür bir hakikat olarak bir, döviz olarak bütün insanlığa hediye etmiştir. Cumhuriyet işte bu güzel fikri gerçekleştiren en kudretli bir formüldür. Büyük bir imparatorluğun, füshat nazariyesi ve fikirleriyle yetişmiş bir nesli, azlıklar ve toprak bakımından fazlalıklardan sıyırarak kendi öz toprakları içinde hudutlandırmayı bilmek ve bu topraklar içinde millî kalkınmaya hizmet etmek Cumhuriyetin büyük eseri olmuştur. Kahramanlığın tarifi değişmiştir. Bundan sonra tarih boyunca hakikî kahramanlar, kılıçlarının keskinliğine ve pazılarının kudretine dayanarak alabildiğine topraklar alan ve aldığı toprakları arkasına bırakıp bir daha

> dönmeyenler değil, belki tam vatan sınırları içinde milletlerini kalkındıran ve kendi vatandaşlarının yüksek menfaatleri için her türlü ihtirasları hudutlandırmasını bilen kimselerdir. İşte Türk Cumhuriyeti bize böyle bir yurt ve böyle bir millet temin etmiştir."

Milli birlik ve beraberlik ruhu, Türk milletinin ekonomik gelişmesinde önemli katkılar sağlamıştır. Her konuda olduğu ekonomik alanda da millet olarak hareket etme becerisi sergileyen Türkler, en küçüğünden en yaşlısına kadar milli ekonomi adına yapılan inkılapları desteklemiş, fiziksel ve zihinsel gücünü ortaya koymuştur. Bu durum, *Ülkü*'nün 1942'de yayınlanan 12. sayısında Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu tarafından açıklanır (1942: 1):

> "Topyekûn istihsal dâvası yürütmek ve bunu muvaffakiyete ulaştırmak için yurdumuzda kuvvetli temeller ve büyük imkânlar vardır. Bu imkânlar da millî iş kuvvetlerinde ve zengin yurt topraklarında bulunmaktadır. Gerçekten, bugünkü zorlu şartlar içinde, topyekûn istihsal dâvamız en ziyade millî kuvvetlerine güveniyor ve bizim istihsali artırma hareketlerimiz asıl hızı buradan alacaktır. Bunun için büyük küçük, erkek kadın bütün vatandaşların iş kuvvetlerini bu dâvaya koşmaları şarttır. Topyekûn istihsal dâvamız, hiç şüphesiz, millî iktisadın bütün bölümlerini birden kavramaktadır. Millî istihsali hızlandırma, millî istihsali artırma gayretlerimizin millî iktisadın ormancılık, madencilik, ziraat ve sanayi gibi bütün alanlarına birden şamildir. Ve biz ancak, işte böyle, millî iktisadın her alanında bıkmadan, yorulmadan topyekûn istihsal dâvasını gerçekleştirerek kendi kendimize yetebiliriz. Topyekûn istihsal dâvası bizim millî dâvamızdır. Tek kişimiz bile bu dâvanın dışında değildir. Hepimizin de zamanımızın o yalçın gerçeğini iyice kavrayarak, bu dâvayı ona göre benimsemesi ve ona yaraşır bir şevkle katılması lâzımdır."

Devletçilik ideolojisi ile birlikte ekonomi alanında ciddi çalışmalar yapan Türk milleti, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde dünyanın en güçlü ekonomisi olma hedefiyle yola çıkmış, çalışmalarını bu yönde geliştirmiştir. Küçük esnaftan sanayiciliğe kadar her türlü ekonomik girişim desteklenmiş, inkılapçılık hedefinden doğan ekonomik ve teknolojik gelişmeler takip edilmiştir. Fabrikalaşmaya özen gösterilmiştir. *Ülkü* Dergisi içerisinde ekonomi ve endüstri alanları ile ilgili çalışmalar yapılarak bu konu özelinde bölümler oluşturulmuş, alanında uzman kişiler görüşlerini okuyucularla buluşturma fırsatı yakalamıştır. *Ülkü* Dergisi'nde bir dönem müdürlük de yapmış olan yazar Nusret Köymen, derginin 1936 yılında yayınlanan 36. sayısında

"*Sanayide Yayıcılık*" başlıklı bir yazı yazarak ülke ekonomisi üzerine görüşlerini kaleme almıştır (1936: 177): "Dünyada ilk plânlı yaygın sanayii kurmakta olan devletçi Türkiye yarının en müstakil, müdafaa kabiliyeti en yüksek, içtimaî birliği en sağlam, iktisadî bünyesi en ahenkli memleketi, tam milleti haline gelecektir."

Devletçi bir Türk imgesi çizilirken değinilmesi gereken konulardan birisi de yerli malının kullanımına özen gösterilmesidir. Erken Cumhuriyet döneminde geliştirilen ilke ve inkılaplar, modern bir şekilde geliştirilse de üretimde ve tüketimde milli olmanın değeri göz önünde tutulmuş, yerli malının kullanımına dikkat edilmiştir. Milli ekonominin gelişmesinde ve büyümesinde yerli sanayi adına yerli fabrikaların kurulması ile beraber üretim canlanmıştır. Üretimin artması sonucu da çalışan işgücüne olan talep yükselmiş ve istihdam konusunda işçi ihtiyacı artmıştır. Sadece yurtiçi değil, yurtdışında yaratılan ticaret hacmi gelişerek Türkiye devletçi ekonomi politikası çerçevesinde yoluna devam etmiştir. Tüm bu süreçler ile beraber ülke ekonomisi de ileriye gitmiştir. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu, derginin 1942'de yayınlanan 7. sayısında yerli malının önemine dikkat çekmiş, "*Yerli Malı ve Tasarruf Haftası*" konulu yazısında görüşlerini okuyucularla paylaşmıştır (1942: 2):

> "İşte yerli malı dâvamız böyle istihlâke, istihsale dokunan iki yanıyla birden kavrandığı takdirde millî iktisat savaşımızın en şümullü dâvalarından biri olarak görülmek icap eder. Onun için bizim yerli malı dâvamız, millî iktisadın mümkün olduğu kadar kendi kendine yetmesini, bütünleşmesini gözeten bir dâvadır, diyoruz."

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, geliştirilen ilke ve inkılapların öncüsü olarak devletçilik ideolojinin de baş mimarlarından birisi olmuştur. Milli ekonominin temelinin tarıma dayandığını düşünmüş ve bu konuda çiftçilerin desteklenmesini adına ziraatta kalkınmayı teşvik etmiştir. Dünyanın farklı bölgelerinde geliştirilen ekonomik, teknolojik ve modern gelişmeler takip edilerek örnek alınmıştır. Bu sayede tarımda ve sanayide en verimli üretimin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. *Ülkü* Dergisi ile okuyuculara seslenen Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin beşinci devre üçüncü yılının açılış programında milli ekonomi ile ilgili görüşlerini vermiş olduğu nutukta şu şekilde dile getirmiştir (1937: 195-197):

> "Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. Endüstrileşmek, en büyük

> milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayiyi kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan müdafaası olmak üzere, mahsullerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir."

Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomi üzerine gerçekleştirilen en önemli çalışmalardan birisi de demir yolu ulaşımının sağlanması olmuştur. Tren ile hem yolcu taşınması, hem de lojistik hareketlerinin geliştirilmesi adına ülkenin dört bir yanının ray hatlarıyla örülmesi hedeflenmiştir. Milli ekonomi ve milli kalkınmada oldukça elzem olarak görülen demir yolu ulaşımı, ülkenin ithalat ve ihracat oranlarında da yükseliş göstermesi amacıyla büyük bir hedef olarak belirlenmiştir. Demir yolu gelişmeleri edebiyata ve sanata da yansımış, 1933 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. yıl kutlamaları için oluşturulmuş "10. Yıl Marşı" ile de yurdun demir ağlarla örüldüğü belirtilmiştir. Cumhuriyet'in 10. Yılı münasebetiyle vatandaşların manevi duygularını güçlendirerek milli ruhlarını canlandırmak için bu marş yazılmıştır. Marşı seçilme sürecinde Behçet Kemal Çağlar ve Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait şiirler beğenilmiş ve tercihte zorlanılmıştır. Bu yüzden iki şiirin en güzel bölümleri bir araya getirilerek marşın sözleri belirlenmiştir. Marşın bestekârlığını ise yapılan beste yarışmasını kazanan Cemal Reşit Rey kazanmıştır. Marşta geçen, "Demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan." sözü, o dönemde demir yollarına verilen önemin bir göstergesidir (Vatandaş, Avcı, Vatandaş, 2024: 246).

Bununla beraber *Ülkü* Dergisi incelendiğinde derginin içerisinde de demir yolu ulaşımı ve önemiyle ilgili metinlere yer verildiği anlaşılmaktadır. Derginin 1935 yılında yayınlanan 29. sayısında *Ülkü* yazarlarından Ali Çetinkaya, ekonomik gelişmelerin en başında demiryolları ile ilgili olduğunu şu sözlerle belirmektedir (1935: 324): "Türk milletinin her sahadaki varlığını, bütünlüğünü gerçekleştirmeyi en büyük bir ülkü sayan Cumhurluk Türkiye'si, ekonomik alanda en büyük adımı memleketi demir ağlarla örmek ve bu ağların yabancılar elinde bulunan parçalarını millete mal etmek yolunda atmıştır."

Türk ekonomisi adına yapılan önemli çalışmalardan birisi de kooperatifçilik faaliyetleri olmuştur. Halkçı, devletçi ve sosyal bir devlet politikasının izlendiği Cumhuriyet döneminde Türk kooperatifçiliği, Türkler adına yardımsever, paylaşımcı, birlik beraberlik adına hareket eden bir imge çizmiştir. *Ülkü*'nün yazarlarından M. Fethi Aktan, konu ile ilgili düşündüklerini şöyle anlatmaktadır (1944: 5):

> "Türk kooperatifçiliği, Türk bankacılığı gibi Cumhuriyetin en verimli, en önemli başarılarından biridir. Cemiyeti daha âdil, daha insanca, daha rahat bir geçime doğru götürmekte olan bu sosyal ve ekonomik prensip, bizde Cumhuriyet devrine kadar bir gelişme göstermemişti. Cumhuriyetin gösterdiği kolaylıklar, verdiği imkânlar ve onu sosyal bir kalkınma dâvası olarak ele alması neticesi olarak bugün bu alanda göğüs kabartıcı bir varlık kazanmış bulunuyoruz."

4.8.9. Halkçı, Köycü ve Kalkınmacı Türk Gençliği

Çalışmanın bu alt başlığında 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra hayata geçirilen ilke ve inkılapların Türk gençliği üzerindeki etkileri, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk gencinden beklentileri, Türkiye'nin muasır medeniyetler seviyesine yükselmesinde Türk gençlerine düşen rollerden bahsedilecektir. Bununla beraber tüm bu beklentiler karşısında hali hazırdaki Türk genci ile harekete geçen Türk genci imgelerinin nasıl olduğu gibi konular, *Ülkü* Dergisi üzerinden ele alınacaktır. Dergi içerisinde Türk gençleri üzerine yazılmış, bilgilendirici, Türk gençlerini niteleyen çeşitli yazılara rastlanmıştır. Ayrıca Cumhuriyet sonrasında Türk milletinin gelişmesinde ve kalkınmasında köylülerin köycülük faaliyetleri de oldukça etkili olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, köylerin, köycülük faaliyetlerin ve köylülerin değerine sahip çıkmış, Türk milletinin emekçi köylülerinin desteklenmesinin Türk milleti adına önemine dikkat çekmiştir. Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Mart 1922'de gerçekleştirdiği konuşmasında, "Türkiye'nin asıl sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verelim. Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten çok rahatlık, mutluluk ve varlığa hak kazanan ve buna layık olan köylüdür." sözleri ile Türk milletinin asıl efendisinin köylüler olduğunu vurgulamıştır (Yaşar, 2014: 69).

Ülkü Dergisi içerisinde birçok farklı alanla ilgili çeşitli bölümler bulunmaktadır. Köycülük de bu bölümlerden birisidir. Köy hayatı ve köycülüğe dair metinlerin bulunduğu bölümlerde, köylü Türklerin çok becerikli ve her işe karşı el yatkınlığına sahip olduğu belirtilmektedir. *Ülkü*'de Türk köylüsünün özellikleri ile ilgili çeşitli imgelere yer verilmiştir. Derginin 1936'daki 25. sayısında Abdülkadir İnan, köylü üzerine yazar (1936: 381-382):

> "Türk köylüsü, külüne gömülmüş kor halindeki ateşe benzer. Dışardan çok durgun ve az duygulu gibi görülür. Hâlbuki ne ince düşünceleri ve kendince yalnız zekâ ve iş yönünden bilişleri vardır. Denebilir ki, yurdun diğer

> işlenmemiş çok değerli ergen madenleri gibi, Türk köylüsünün varlığında, mayasındaki eşsiz ve benzersiz cevherin kudrete, büyütmek ve benzetmek için hemen de Cumhuriyet devrine kadar el değmemiştir. Bundan böyle köy çocuklarından yetişecek zekâların söndürülmemesi için köy mekteplerinde zekâlarıyla sivrilenleri seçip daha yüksek okuma bucaklarına, mekteplerine yerleştirmek ve götürmek, gözeterek ve özenerek yetiştirmek; Türk'e kaynağından ve pınarın başından bulanmamış duru ve temiz yeni can veren bir su ve bir kudret, özlü bir güç daha kazandıracaktır."

Köy denildiği zaman akıllara zihnen daha geride ve fiziksel olarak da geride kalmış, bakımsız alanlar gelmektedir. Aksine köyler milli ruhun doğup büyüdüğü, geliştiği canlı organizmalardır. Milli mücadele döneminde olduğu gibi Cumhuriyet sonrasında da kahraman, çabalayan ve deyim yerindeyse taşı sıkıp suyunu çıkaran bir Türk köylüsü imgesi karşımıza çıkmaktadır. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Mehmet Kudret Bahadır Dülger, derginin 1936 yılındaki 37. sayısında Türk köylüsü için bir imge çizer (1936: 54):

> "Ve bir kere daha inandım ki içinde çetin bir mücadeleye girebilmek için lüzumlu olan sebat ve inadı, heyecan ve ateşi bulan Türk çocukları için kaybedilmiş bir şey yoktur. Köy fakirdir, bahtsızdır, mustariptir, bakımsızdır, her şeydir. Fakat ölü değildir. Canlıdır ve heyecanlıdır. Köyün içinde sakladığı cennet işte budur."

Türk köylüsü her zaman çalışkan ve cefakâr bir yapıya sahip olmuştur. Bu durumun kıymeti Cumhuriyet ile beraber daha çok bilinmiş, Türk köylüsünün her türlü sorunlarının çözümü için kollar sıvanmıştır. İsmet İnönü, *Ülkü*'de milletine şöyle seslenir (1945: 14):

> "Türk devleti denilen büyük varlık kendi temelini teşkil eden Türk köyünden ve Türk köylüsünden yüzyıllarca yalnız ve yalnız fedakârlık istedi. Türk köylüsü de yüzyıllardır malını, canını seve seve veriyor ve vermekte devam ediyor. O kadar ki bugün köy de köylü de derin yaralar ve yoksulluklar için de acınacak bir hale düşmüştür. Tarihin memleketimizdeki derin hatalarını birer birer düzeltmek şerefi Cumhuriyet rejimimize nasip olmuştur. Şimdi sıra, geç olmakla beraber, köyün ve köylünün yaralarının sarılmasına gelmiştir. Onun için Cumhuriyetimiz birkaç yıldır bir taraftan köylerde halkodaları, okullar açar ve oralara öğretmenler gönderirken diğer taraftan da sıhhat memurları ve ebeler yollamağa hazırlanıyor."

Türk siyasetçi Muhtar Ertan, *Ülkü* Dergisi'nde bir Türk köylüsü imgesi çizer (1945: 2):

> "Türk köylüsü iyiliğini görmedikçe, sadece sözle eskisinden vazgeçmez. Onun alışverişi realite üzerindendir, iyi gördüğünü çabuk kavrar ve ona bağlanır. Türk milletinin başlıca dayanağı köylümüzün muhtaç olduğu toprağı ve onu işleyecek vasıtaları, imkânları ona verirken, bilgisini arttırmak ve ona iş alanında güzel örnekler göstermek suretiyle bütün emeklerini değerlendirmek memleketi kalkındırma amacına ulaştıran doğru yollardan biri olacaktır."

Cumhuriyet sonrasında Türk milletinin gelişmesi ve kalkınması için geliştirilen ilke ve inkılaplar, Türk modernizmi adı altında ilerlemiştir. En küçüğünden başlanarak nitelikli ve başarılı bir Türk nesli yetiştirilmek hedeflenmiştir. Türk gençliği imgesinin oluşmasında Halkevleri ve Halkodalarının önemli katkıları olmuştur. Türk modernizmi hakkında *Ülkü* Dergisi'nin 1940 yılındaki 84. sayısında derginin direktörü Mehmet Fuat Köprülü, "*Halkevlerinin İçtimai Rolü*" başlıklı yazısında değinmiştir (1940: 483):

> "Bizim Halkevlerimizden beklediğimiz Türk modernizmi millî kültüre mâlik büyük milletlerinki gibi, köklerini milli hayattan ve millî maziden aldığı için cemiyetin hiçbir tabakasına yabancı gelmeyen ve bugünün ihtiyaçlarına tekabül eden milli ve dinamik bir modernizmdir; yoksa millî hayatla rabıtası olmayan, köksüz, uydurma, özenti bir modemizm karikatürü değil! Esasen, bugünkü Türk cemiyeti, Milli Şef'inin kudretli idaresi altında, bütün içtimâi ve siyasî müesseseleriyle, aynı yüksek gayeye ulaşmaya çalışıyor."

Türkler tarihsel süreç içerisinde Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine kadar büyük bir mücadele örneği göstermiştir. Bu mücadele sadece cephelerde kalmamış; siyasi, sosyokültürel, ekonomik, teknolojik olmak üzere birçok alanda farklı süreçlerden devam etmiştir. Bu açılardan bakıldığında bir Türk genci imgesi oluşturulmak istendiğinde Kurtuluş Savaşı yıllarında cepheden cepheye koşan kahraman bir imaj, cumhuriyet sonrasında ise yine savaşa hazır, kendini geliştiren ve yarınlara ümitle bakan bir nesil göz önüne gelmektedir. Gerçekten de milli mücadele sonrasında memleketin yarınları adına çabalayan bir nesil için topyekün hareket edilmiştir. Bu durum, *Ülkü* Dergisi'nin 1948'deki 18. sayısında dergi editörlüğünün hazırladığı "*Gençlik Bayramı*" başlıklı yazıda anlatılmaktadır (Ankara Halkevi, 1948: 1):

> "29 yıl önce Türk gençleri, silah elde, vatan ve istiklal uğruna kan akıtıyorlar; türlü cefalara katlanıyorlardı. Onlar için düğün, bayram yoktu. Hürriyet ve

> istiklal ateşiyle yanıyorlardı; hayallerini ve rüyalarını bu ateş sarmıştı; hamle gücünü bu uğurda harcıyorlardı. Bugünkü hür ve bağımsız Türkiye'nin bahtiyar gençleri, bir taraftan, gene silah elde, vatan sınırlarını beklerken bir taraftan da sınır boylarının toprağını ve istiklal için hamle noktası saydığımız Samsun'un bayrağını koşar adımla Ankara'ya ulaştırıyorlar. Yurdun bütün alanlarında, toplu ve birlik, "Dağ başını duman almış" marşını söyleyerek varlıklarını ve hamle güçlerini gösteriyorlar. Umut dünyaları uçsuz ve bucaksızdır. Büyük Türk Milleti, gözbebeği gibi yetiştirdiği ve üzerine titrediği genç evlatlarına güveniyor ve onlarla öğünüyor."

Türk dünyasının önemli tıp doktoru ve antropologlarından birisi olan Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, *Ülkü* Dergisi aracılığıyla farklı konuları kaleme almış, halkın bilgilendirilmesi hususunda önemli eksikleri tamamlamıştır. Antropoloji bilimi, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, "İnsanın kökenini, evrimini, biyolojik özelliklerini, toplumsal ve kültürel yönlerini inceleyen bilim; insan bilimi." Olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025). Yaptığı çalışmalar ile Türk insanını takip edip gözlemleyerek yakından inceleyen Prof. Dr. Aziz Kansu, önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Özellikle antropoloji bilimi üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar ile tanınan Kansu, *Ülkü*'nün 1934 yılında yayınlanan 20. sayısında yer alan "Türk Topraklarının Adamı" başlıklı yazısında, ilke ve inkılaplarla yetişen Türk nesli üzerine bir imge gerçekleştirmiştir (1934: 81):

> "Türk topraklarının adamını her adım başında çiftini sürerken, fabrikaya yollanırken görmek için koşuyoruz. Gözlerimizi kapıyoruz: Okumuş ve teknik bilir Türk gencini, üniversite bitirmişleri bu güzel yaylalarda Türk tarihinin asırlarını fısıldayan ırmak boylarında, başımızın üstündeki mavi göğe bizi biraz daha yaklaştıran dağ eteklerinde, orman kıyılarında, tümen tümen yeni ocaklar kurarlarken görüyoruz. Bu ocaklardan yeni iradeli nesillerin fışkırdıklarını duyuyoruz. Büyük yaylanın kökünde yeni bir Türk şarkısı uğulduyor. Tabiatın unsurlarından beşer iradesine koşan bu şarkı hayatın zaferidir."

Atatürk ilke ve inkılaplarının; devletçilik, laiklik, halkçılık, milliyetçilik, inkılapçılık ve cumhuriyetçiliğin geliştirilmesinde, yaşatılmasında, korunmasında ve gelecek nesillere ulaştırılmasında Türk gençliğine önemli görevler verilmiştir. Bu görevler verilirken temel gaye ise Türk milletinin topyekûn mücadele ederek ilan ettiği Cumhuriyet'e sahip çıkmak olmuştur. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Necip Ali Küçüka, Cumhuriyet ile Türk Gençliği arasındaki ilişkiyi şöyle anlatır (1936: 179): "Cumhuriyet Türk inkılâbının ve onun büyük liderinin bize verdiği

kıymetli bir emanettir. Bu aziz emaneti kıskançlıkla saklamak Türk gencinin ve bütün milletin en mukaddes bir vazifesidir."

Milli kalkınma yolunda Türk gençlerinden önemli beklentiler olmasının yanında Türk milletinin yönetici kesim ve halk olarak gençlere karşı görevleri olmuştur. Gençler desteklenmiş, üretim sahalarında ön plana çıkmaları sağlanmıştır. *Ülkü* Dergisi yazarı Şükrü Kaya, "On sekiz milyon Türkün on iki milyonu köylerde oturur. Bunların maddi seviyelerini, yaşayış tarzlarını Türk milletinin lâyık olduğu mertebeye çıkarmak millî bir borçtur. Milli emniyetin temeli de budur." diyerek Türk gençlerinin vasıflı olarak yetişmelerinde Türk milletinin üstlenmesi gereken rolü açık ve net bir şekilde belirlemiştir (1938: 6).

Milli kalkınma yolunda devletçilik ve halkçılık fikirleri ile hareket eden Türk milleti, bu yolda sıhhatli şekilde yürüyecek bir halka ihtiyaç duymuştur. Bu yüzden Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlanarak sağlık alanında önemli yatırımlar yapılarak inkılaplar gerçekleştirilmiştir. Eğitim, fabrikalaşma, yurdun dört bir yanını demir ağlarla örerek demir yolu ulaşımını canlandırma, turizm, ziraat vb. alanda olduğu gibi sağlık konusu da yöneticilerin oldukça elzem gördüğü bir durum olmuştur. *Ülkü* Dergisi'nin 1943 yılındaki 42. sayısında dönemin Başvekili Şükrü Saracoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi'nin VI. Büyük Kurultayının kapanış celsesinde bir nutuk vermiştir (1943: 8-9):

> "Türk çocuğunu her yerde sağlam ve sıhhatli görmek istiyoruz. Onun için içtimaî hayat ve umumî sıhhat meselelerini ilgilendiren mesaimiz gün geçtikçe artmakta, hastanelerimiz, doğumevlerimiz gibi sağlık müesseselerinin adedi çoğalmaktadır. Umumi sağlığı koruyacak hijyen tedbirleri de her gün biraz daha inkişaf ve tekâmül etmektedir."

Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk ve Milli Şef İsmet İnönü; yani Erken Cumhuriyet Döneminin iki cumhurbaşkanı Türk gençlerine her zaman güvenmiştir. Çocuklar ve gençler için her türlü maddi ve manevi desteği sağlayan yöneticiler, 23 Nisan'ı çocuklara, 19 Mayıs tarihini ise gençlere ithaf ederek milli bayram ilan etmişlerdir. Yaşamanın ilk şartını bağımsızlığına bağlayan ve özgürlüğüne oldukça düşkün olan Türk milleti, yeni kuşakların da aynı şekilde yetişmesi adına çaba göstermiştir. *Ülkü* Dergisi yazarlarından, Türk edebiyatının önemli denemecilerinden Suut Kemal Yetkin, Türk gençleri ile ilgili derginin 1946'daki 113. sayısında bir yazı yayınlayarak çalışkan bir Türk genci imgesinden bahsetmiştir (1946: 3):

> "Bağımsız bir millet oluşu, yaşamanın baş şartı sayan Türk gençliği, yarına güvenle bakarak, yarının her şeyi kendisinden beklediğini bilerek çalışıyor.

> Büyük Şef'inin etrafında sımsıkı duran bu millet, gençleri için hiçbir fedakârlığı esirgemiyor. Hiç şüphe yok ki onlar da bu millet, bu vatan için hiçbir şeyi esirgemeyecekler, vatanımızın şerefi olacaklardır."

Cumhuriyet döneminde hem yönetici kesim hem de Türk halkı, Türkiye'nin geleceğinin genç kuşağın elinde olacağının farkında olmuş, bu bilinç doğrultusunda hareket etmiştir. Bu kapsamda çetin mücadeleler verilerek kazanılan bereketli toprakların, nitelikli bir nesle teslim edilmesi adına milletçe bir duruş gösterilmiştir. *Ülkü* yazarlarından Şevket Aziz Kansu, nüfus konusuna dikkat çekerek, "Bu bereketli, zengin ve güzel toprakları yakın ve uzak nesillerimize hazırlamak lâzımdır." diyerek Türk gençliğine dikkat çekmiştir (1937: 410).

Halkçı, Köycü, Kalkınmacı ve İnkılapçı bir Türk genci imgesinin yaratılmasında devlet yöneticileri ve aileler yoğun bir çaba içerisinde el ele vermiş, teferruatlı bir çalışma örneği sergilemişlerdir. *Ülkü* Dergisi'nin 1937 yılındaki 52. sayısında, dönemin İç İşleri Bakanı Mehmet Şükrü Kaya'nın Ankara Stadyumu'nda 19 Mayıs kutlamaları sırasında yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Bakan Kaya, Türk gençliğine, Türk annesine ve Türk milletine şöyle seslenmiştir (1937: 241-245):

> "Türk gençliğinin fazileti, civanmert, bilgili ve her sahada kuvvetli ideal hayat adamı olması için Türk ailelerinin ve cumhuriyet hükümetinin yapmayacağı hiçbir fedakârlık yoktur. Gençliğin kemiyetini, sayın ve fedakâr Türk anaları her milletten daha fazla temin etmektedir. Onu korumak, yetiştirmek, iş başında bulunan bugünkü nesle düşer. Bir milletin en aziz sermayesi ve en kıymetli varlığı nüfusudur. Var olsun Türk anası! İftihar edeceğiniz en büyük sıfatınız, asil Türk milletinin çocuğu olmaktı. Hayatta güveneceğiniz, en kuvvetli istinadınızsa kendi çalışkanlık, kendi faziletiniz olacaktır. Bu millet size güveniyor ve sizin için çalışıyor,, Bu millet sizinle ve siz iş başına geçtikten sonra elbette daha sağlam, daha mesut ve daha sayın olacaktır."

Erken Cumhuriyet döneminde *Ülkü* Dergisi aracılığıyla dergi yazarları, Türk gençlerine seslenmiş, öğütlerde bulunmuş ve her zaman Türk milletinin genç neslin yanında olacağını ifade etmişlerdir. Bu yönüyle dergileri okuyan Türk gençleri, milletin yanında olduğunu hissederek gelecek adına umutlarını korumuş, moral ve motivasyon kazanmışlardır. Özellikle derginin 1944 yılında yayınlanan 64. sayısında kaleme alınan yazılar, dönemin Türk gencine bakış açısını ve Türk genci imgesini yansıtmaktadır. Ahmet Kutsi Tecer'in kâğıda döktüğü "*Biz*

Ne İstiyoruz?" ve Tahsin Banguoğlu'nun yazdığı "*Türk Gençliğinin Tek Cephesi*" başlıklı yazılar, bu noktada örnek gösterilebilir (EK-7 ve EK-8). Şevket Aziz Kansu'nun "*Anadolu ve Türk Gençleri*" başlıklı yazısı da Türk çocukları üzerine verilebilecek bir diğer imge örneğidir. Kansu, Türk çocuklarının geleceğe dair heves ve isteklerini şöyle anlatır (1940: 99):

> "Fakat bu Türk çocukları bahtiyardırlar, çünkü onlar bu vatanı karış karış tanımak istiyorlar. Görmek, öğrenmek ve öğretmek istiyorlar yâni dedikleri gibi bir ışıklar kafilesi! Bu arzu, dinamik ve canlı bir bayat felsefesinin tezahürüdür. Ve cehd felsefesi onların ışığını teşkil ediyor. Ruhları Türk topraklarını, Türk medeniyetini ebedîleştirecek olan bu muazzam hayat felsefesinin kudretli cazibesi içine girmiştir."

23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ve bu tarihin aynı zamanda çocuklara ithaf edilen bir gün olarak seçilmesi, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde küçük yaşlardan itibaren Türk çocuğunun ne denli üzerine düşüldüğünü göstermektedir. *Ülkü* Dergisi'nin 1940 yılındaki 87. sayısında "*Milli Bayram*" başlıklı yazıda bu konu üzerine bir değerlendirme yapılmıştır (Ankara Halkevi, 1940: 275-276):

> "Yirmi Üç Nisan, 'Çocuk Bayramı' yapılmıştır. Her yıl yeni Türkiye'nin doğuş gününü, çocuklarımızın masum neşeleriyle birlikte kutluyoruz. Bu doğuşu; büyük kurtuluş hazırladı ve zaferlerden sonra refah ve ümran getirici inkılaplara zemin oldu. Türk çocukları da yeni muvaffakiyetlerin daima tazelenen ebedî ve başlangıcı ve tükenmez kaynağıdır. 23 Nisan günü Ankara'da memleket çocuklarını temsil eden bir grup, Ebedî Şefin mezarına çelenk koymuş ve Millî Şefi ziyaret etmiştir. Şehir ve kasaba meydanlarında da toplantılar yapılmış, nutuklar söylenmiş ve küçükler giydirilerek neşeli gün geçirmelerine çalışılmıştır."

Milli mücadelenin başladığı 19 Mayıs 1919 tarihinin Türk gençlerine ithaf edilerek Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı olarak kabul edilmesi ve bu tarihin her sene coşkulu bir şekilde kutlanması ile ilgili *Ülkü* Dergisi içerisinde farklı yazılara rastlanmıştır. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, 19 Mayıs kutlamaları sırasında Atatürk'ün kabrinde bir nutuk vermiş, Atatürk'ün huzurunda günün anlam ve önemine uygun olarak gençlere seslenmiştir. *Ülkü*'nün 1941'deki 100. sayısında Yücel'in bu nutkuna aynen yer verilmiştir (1941: 290):

> "Gençler; milli birliğin bugünü yarına ulaştıracak çelik bağı ve milli birlik ve beraberliğin diri timsali sizlersiniz. Vazifeniz, şerefiniz gibi büyüktür. Bu

hakikate ermek için her şeyden önce yürekleriniz, vatan ve millet sevgisiyle dolmalı; namus, şeref ve istiklâl ateşiyle yanmalıdır. Sizlerin bu duyguda olduğunuza itimat ediyoruz. Büyüklerimize şuurlu bir itaatle bağlı oluşumuz; bu kıymette ve bu kudrette özlü Türk çocukları olduğunuzun delilidir. Çetin iradenizle, her şekle sokulamaz karakterinizle, hiçbir sebebin kirletmeye muktedir olamayacağı pak vicdanlarımızla sizi milli istikbâlimizin emniyeti olarak tanıyoruz. Türk milletine beşer tarihinde mukadder medeniyet vazifesini, emniyet ve huzur vazifesini yerine getirmek işini, yarın sizler üstünüze alacaksınız. Bugünden, bu güç, bu sert vazifeye kendinizi hazırlamalısınız. Sevgili Türk çocukları; Bu hazırlık günlerinden biri olan 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, hepinize kutlu olsun."

4.8.10. Eğitimli ve Ahlaklı Türk Genci

Bu alt başlıkta Türk gencinin birçok farklı alanda aldığı eğitim ve öğretimin içeriği ve seviyesi kadar ahlakının da önemli olduğu konusu, *Ülkü* Dergisi üzerinden örneklerle açıklanacaktır. Erken Cumhuriyet Döneminde eğitimli, ahlaklı, adaletli ve bilim ışığında ilerleyen bir Türk genci imgesinden bahsetmek mümkündür. Özellikle cumhuriyetin ilanı sonrasında Türk milleti adına öncelik verilen en önemli konu başta genç nesil olmak üzere tüm halkın eğitilmesi olmuştur. Çünkü milli mücadele yılları zor ve çetin geçmiş, cumhuriyetin kazanılması için kan ve gözyaşı dökülmüştür. Bu kadar zor elde edilen bir başarının korunmasında, geliştirilmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında eğitim olmazsa olmaz olarak görülmüştür. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, *Ülkü* Dergisi'nin 1944 yılındaki 63. sayısında "*Maarif Vekili Çocuk Bayramını Açtı*" başlıklı yazısında eğitimle ilgili görüşlerini ifade etmiştir (1944: 4):

"Biz Türkler için, her medenî millette olduğu gibi yaşamamızın ve yaşama düzeyimizin ilk mühim dâvası, ilköğretimdir. Cumhuriyet buna dayanır, inkılâp buna dayanır, istiklâl ve istikbalimiz buna dayanır. Hangi milletin ciddi ve gerçek uyanışını tarihinde arayacak olursanız, bu kalkınmanın rasgeldiği devrede ilköğretimin ön plâna alınmış olduğunu istisnasız görürsünüz. Bizim için de bu büyük kalkınma devri, Cumhuriyet çağımıza rastlamıştır."

Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, eğitimle ilgili yapılan çalışmaları yakından takip etmiş, ilköğretimin önemine dikkat çekmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı İlköğretim Dergisi'nde halka seslenen İnönü'nün konuşmasına *Ülkü*'de yer verilir (1944: 3):

> "Vatandaşlarım emin olsunlar ki, ilköğretim dâvası üç beş ay sürecek saman alevi cinsinden heveslerle neticelenemez. Biz, senelerce sürecek en kuvvetli irade ve sebatla bir meseleyi takip edecek kabiliyette adamlar olduğumuzun imtihanını milletimize karşı ilköğretim dâvasında göstereceğiz. Türk milleti ilköğretimde göz diktiğimiz amaca vardıktan sonra büsbütün başka kudrette bir varlık olacaktır, istihsalimiz, yani kazancımız bu sayede çok artacak; memleket yüksek bir teknik kabiliyet edinecek; büyük milletimizin yaratılıştaki kabiliyetleri içinde insanlığın bütün iyi vasıfları engin değerler alacaktır. Çok kuvvetli ve çok kıymetli bir millet olmanın çaresi, ilköğretimin tamamlanması ile elde edilmeye başlanır."

Türklerde milli eğitim seviyesinin yükselip gelişme göstermesinde aile ocakları yani anne babalar ve diğer ebeveynler ile öğretmenler temel sacayakları olarak görev yapmıştır. Türk milletinin kalkınmasında ve nitelikli Türk gencinin yetişmesinde topyekûn bir çalışma sergilenmiştir. Eğitim, ilk olarak ailede başlamakta ve okullarda öğretmenler ile devam edip ömür boyu süren bir süreç olarak görülmüştür. Halkevlerinin açılışının 6. yıldönümünde konuşan İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya, eğitimle ilgili görüşlerini vatandaşlarla paylaşmıştır. *Ülkü* Dergisi'nde yayınlanarak okuyucuyla buluşan bu görüşler şu şekildedir (1938: 3):

> "Milli seciye ve terbiyenin ilk temeli şüphesiz ki aile ocağında, bilhassa ana kucağında kurulur. Türkler, asırlar ve asırlardan beri bu sağlam temele dayanarak yaşamaktadırlar. İtibarla Türk milleti en mümtaz ve müstesna bir mazhariyete maliktir. Eğer Türk seciyesi ve milli terbiyesinin maddi ve manevi bünyesine verdiği sağlamlık ve metinlik sayesinde, asırların müşkülatını yenebilmiş ise bugün de zamanın güçlüklerine ve müşküllerine, göğüs gerebilecek bir kudrette ise, bunun en büyük kısmının, aile ocağının sağlamlığına ve Türk anasının yeni Türk kadınının yüksek ahlâk ve karakterine borçludur. Milletin aile ocağından ve ana kucağından, aldığı bu metin seciyenin bilgi ile görgü ile tenmiye ve tevsi edilmesi, öğretmenlere tevdi edilmiş milletin bir emanetidir. Öğretmenlerin bu itibarla üzerlerine aldığı vazife çok çetin ve çok mesuliyetlidir. Memleket ve millet ellerine en kıymeti, hazinesini, çocuklarını ve en kıymetli varlığını, tarihini, ikbalini,

> istikbalini, hürriyetini tevdi etmiş bulunuyor. Bu emaneti şartlarına uygun olarak yetiştirmek, yarın vatan ve milletin varlığını koruyacak dimağları ve vicdanları hazırlamak onların irfan ve vicdan borcudur. Bir memleketin istikbalini öğretmenler kurar sözü, bugün ikbalde bulunan birçok medeni camiaların tarihlerinden çıkarılmış bir hakikattir."

Ülkü Dergisi'nde yer alan farklı metinlerde eğitimin önemine değinilmektedir. Türk çocukları ahlaklı, milletine ve vatanına bağlı, eğitime düşkün, inkılap ve Cumhuriyet'e sahip çıkan bir kişiliğe sahiptir. Böylesine kıymetli bir nesli korumak ve onlara sahip çıkmak ise öğretmenlere düşmektedir. Üniversite hocalarından köy öğretmenlerine kadar tüm eğitim camiası, nitelikli bir Türk genci imgesi oluşturabilmek adına elinden gelen gayreti göstermiştir. 'Büyüklere saygı, küçüklere sevgi' anlayışıyla yola çıkılmış, eğitimli ve ahlaklı bir nesil hedeflenmiştir (Yücel, 1944: 11). Ayrıca *Ülkü*'nün 1945'deki 87. sayısında İsmet İnönü'nün ilköğretime verdiği önemi gösteren fotoğraflı bir yazı dergi kapağında yer almaktadır (EK-9).

Her türlü ilim faaliyetleri Türk toplumu tarafından oldukça önemsenmiş, tıptan sosyolojiye kadar tüm ilim çeşitleri milli kalkınmada önemli vazifeleri yerine getirmiştir. Fiziksel, sayısal, sosyal ve psikolojik gibi her türlü bilimsel faaliyet, Türk gencinin yetişmesinde belirleyici olmuştur. *Ülkü* Dergisi yazarı Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, derginin 1940'daki 88. sayısında ilim ile genç nesil ilişkisini açıklamıştır (1940: 294):

> "Her sene Türkiye'nin muayyen bir şehrinde kesif ve hızlı bir fikir hareketi doğacak, memleket çocukları bir zaman bir Türk şehrinin göğsünde toplanan ilim müntesiplerinin faaliyetini öğrenecek, örnek, teşvik ve vatana faydalı olmak vakıalarıyla ruhları çalkalanacak, istikbalde de kendisini böyle bir memleket uzvu görmek ihtirasıyla yaşayacaktır. Bu hal ne kadar yüksek manevi bir kazançtır. Memleket öğrenecektir ki ilim de bir cehd (effort) eseridir. Milli ilim, milli kültür ve kıymetlerin yaratılmasında en büyük amillerden biridir. Memleketin imarı, memleketin tabiat hazinelerinin, beşeri kudret ve imkânlarının, tarihinin tetkiki, memlekete bir kök salma ve yurdcu ilim yaratmak gayesiyle muvazi yürür. O halde Türk realitesi bugün bizi bu dağlı ve bereketli Türk neslini yukarıda bahsettiğimiz iki canlı meselenin halline çağırmaktadır."

Türk gençliğinin adil olması, haklarını bilmesi ve kendini savunabilmesi adına ileri bir hukuk sistemi de oldukça elzem görülmüştür. *Ülkü*'de; modern ama kendine has bir Türk hukukunun geliştirileceğine dair "İleri Hukuk" başlıklı bir yazıya yer verilir (Göknil, 1934: 93):

> "Şu halde hedef yaşayan Türk milletine, ileri gitmekte teşne olan Türk nesillerine yeni hayat şartlarına uygun ve yeni hayat şartları içinde inkişaflarına müsait ileri hukuku yaratmaktır. Hedef, Türk inkılâbının bütün umdelerine sadık, fakat bütün bu umdelere cevap verici vasıfta ve kabiliyette bir hukuk ideolojisi meydana getirmektir. İleri Türk hukuku her şeyden evvel hukuk akidelerini bizim olmayan, Türk olmayan fıkhın yahut yabancı individüalist Roma ve Cermen menşelerinin doktrinleriyle yoğurmayan ve binlerce yıl evvel en yüksek medeniyetleri kurmaya muvaffak olan yaratıcı Türk hukuk dehasını, Türk millî şuurunu baş ilham kaynağı yapan hukuktur. Bunun için ilk vazifemiz asırlarca evvelki hayat şartlarını idare eden hükümleri aynen ihya etmek gibi sekter bir zihniyetle değil, en medenî, en çetin yenidünya şartlarına intibak sırasında eksikliği duyulan asıl millî hukuk ruhunu mazinin karanlıklarını deşip bulmak suretiyle meydana çıkarmaktır."

4.8.11. Beden Terbiyesi ile Sağlıklı ve Zinde Türk

Türk gençlerinin gündelik hayattaki pratiklerden mesleki becerilere ve akademik başarıya kadar nitelikli bireyler olmasının yanında zinde ve sağlıklı olmaları da oldukça önemli görülmüştür. Atatürk'ün söylediği, "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur" sözünden gerekli öğütleri alarak yola çıkan Türk genci, her şeyden evvel güçlü bir fiziksel yapıya ve sağlam bir psikolojik idareye sahip olarak yetiştirilmiştir. Beden terbiyesi olarak çıkılan bu yolculukta başvurulan en önemli alanlardan birisi sportif faaliyetler olmuştur. Profesyonel ya da amatör olarak bir sporla ilgilenmek, yürüyüşten koşuya kadar gündelik hareketler ile kendini zinde tutmak oldukça önemli görülmüştür. Öte yandan bu noktada beden terbiyesini de içerisine almakla beraber daha geniş anlamda halk terbiyesi olgusuna değinmek gereklidir. *Ülkü* Dergisi'nin ikinci sayısında halk terbiyesine yer verilmiştir. Derginin 1933 yılındaki 2. sayısında dergi yazarlarından arkeolog Hamit Zübeyr Koşay, "*Halk Terbiyesi Vasıtaları*" başlıklı yazısında halk terbiyesini açıklamaktadır (1933: 152):

> "Halk terbiyesi, milleti teşkilatlaştırma ve millî kıymetlerimizi meydana çıkararak işletme işidir. Halk terbiyesi memleketin şive, mezhep ve medeniyet itibariyle birçok parçalara ayrılan zümrelerini bir içtimaî vücut ve

> millet haline yoğurma, fertlerin düşünüş, duyuş ve isteyişini bütün milletin mefkûresine uygun bir tarzda işleyerek ruhu yetiştirme demektir. Türk milletinin geniş halk tabakalarına millî kültürden pay vererek ve bu sayede şuurlu kümeleri siyasî ve içtimaî dirime ortak ederek, Türk milletinin dirim güçlerini ve kaynaklarını tazelemek, tekâmül ve inkişaf ettirmektir."

Tarihsel süreç boyunca Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine kadar Türkler kahramanlıkları, mücadeleci ruhları ve çalışkan kişilikleri ile "kuvvetli" bireyler olarak anılmışlardır. Güçle ilgili bir benzetme yapılırken "Türk gibi kuvvetli" benzetmesinin yapılması da bu durumu kanıtlar niteliktedir. *Ülkü* Dergisi yazarı, dönemin tarihçilerinden Halim Baki Kunter, Türklerin beden terbiyesine verdiği önemi derginin 1949'da yayınlanan 31. sayısında yayınladığı bir yazıda şu sözlerle okuyucularıyla paylaşmıştır (1949: 1):

> Türkleri dünyanın en kuvvetli ve en iyi sporcu milleti olarak yetiştiren amillerin başında millî geleneklerimiz ve teşkilâtımız geldiğine şüphe yoktur. Dün olduğu gibi bugün de "Türk Gibi Kuvvetli!" sözünü cihana belleten yiğitler bu gerçeğin sırrına nasıl erdiler? Hiç şüphe yoktur ki bunun temeli ve mayası milletimizin kanında bulunan eşsiz kudrettir."

Dünya tarihinde güçlü olan devletlerin hepsi maddi ve manevi anlamda güçlü olan topluluklar olmuştur. Türkler de hali hazırda sahip oldukları bu özellikleri Cumhuriyet sonrasında ilke ve inkılaplar geliştirerek fiziksel gelişim açısından sporu hayatın merkezine sokmuş, milli bir eylem olarak kabul etmiştir. *Ülkü* Dergisi içerisinde Türk gençlerine her yönden güçlü ve kuvvetli ve sporla haşir neşir olmaları yönünde öğütler içeren metinler bulunmaktadır. Dönemin Mersin Milletvekili Cevdet Kerim İncedayı'nın, *Ülkü*'nün 1939'daki 76. Sayısında bulunan "*19 Mayıs 1919'un Yıldönümü ve Ebedi Şef Atatürk*" başlıklı yazısında Türk gençliğinin spora önem vermesi gerektiği tarihsel süreçteki birikimden örnek verilerek şu sözlerle açıklanmaktadır (1939: 292-293):

> "Bunun içindir ki Cumhuriyet idaresi; cumhuriyetçi, milliyetçi, inkılâpçı, devletçi, halkçı ve layık olan Türk gençliğini tam vasıflı yetiştirmeyi en üstün işlerden tutmuştur. Ve yine bunun içindir ki seni manen ve maddeten yetiştirecek her vasıtayı her fedakârlıkla hazırlarken sporu da millî bir iş ve millet işi diye vazife olarak sana mal ediyor. Unutma ki tarihin büyük milletleri kuvvetli olan milletlerdir."

Beden terbiyesi her ne kadar Türk toplumunun kalkınmasında oldukça önemli bir konum teşkil etse de tek başına bir milleti değerli kılacak niteliğe sahip değildir. Bedensel gelişim, zihinsel açıdan bir gelişim ile beraber ilerledikçe başarı sağlamaktadır. *Ülkü* Dergisi yazarı Şükrü Kaya'nın dergide verilen bir nutkunda beden-fikir terbiyesi açıklanır (1938: 481-482):

> "Beden terbiyesi, spor ve ona mülhak olan diğer hareketleri, biz, millî terbiyenin esaslı bir rüknü olarak telâkki ediyoruz. Her terbiyenin olduğu gibi, beden terbiyesinin gayesi de fertleri milletlere ve milletlerle beraber bütün beşeriyete hayırlı bir eleman olarak yetiştirmektir. Beden terbiyesi ile vücudu kuvvetlendirmek, güzelleştirmek, gençlerimizi, fertlerimizi hayat savaşı için, kudretli bir hale getirmek istiyoruz. Beden terbiyesini düşünürken fikir terbiyesini de ihmâl etmemeyi daima derpiş etmekteyiz. Bizce sırf beden terbiyesine hasrı kuvvet ederek zihnî, fikrî ve şuuru bir tarafa bırakmak ham bir madde vücuda getirmek demektir. Sağlam fikir, sağlam kafada. Fikir terbiyesi, kuvvetli bir fikir terbiyesi, şüphesiz ki sağlam vücutta bulunur. Türk milleti esasen kuvvetlidir. Diğer milletlere üstün kuvvetleri ve daima şuurlu kafaları sayesinde bugün medeniyet âleminin bile iftihar ettiği, birçok meydan muharebelerinde zaferler kazanmıştır."

Mustafa Kemal Atatürk, beden terbiyesi konusuna oldukça ehemmiyet göstermiş, her türlü sportif faaliyetin Türk gençliğinin milli terbiyesini oluşturan önemli unsurlardan olduğunu ifade etmiştir. Buradan yola çıkılarak Atatürk açısından bakıldığında cumhuriyet gençlerinin fikir terbiyesinin beden terbiyesinden beslendiğini ifade etmek mümkündür. Atatürk, gençlerin gelişmesinde ve milli kalkınmanın sağlanmasında beden terbiyesine verdiği bu önemi çeşitli etkinlikleri ve sözleri ile faaliyete geçirmiştir. Hükümetlerin bu konuyu ele alarak öncelikli olarak rol olması gerektiğini belirten Mustafa Kemal, 19 Mayıs tarihini de gençler için milli bayram ilan ederek gelecek kuşaklara ne kadar önem verdiğini göstermiştir. Sağlıklı ve zinde bir Türk nesli imgesinin gelişmesinde önemli katkıları olan Atatürk'ün, beden terbiyesi ile ilgili fikirleri *Ülkü* Dergisi'nde yer almaktadır. Derginin 1947'de yayınlanan 11. sayısında yazar Cemal Alpman, Atatürk'ün şu sözünü okuyucularla buluşturmuştur (1947: 15): "Her çeşit spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin millî terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddiye dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır."

Bununla beraber İsmet İnönü de beden terbiyesi çalışmalarını önemli görmüş, kuvvetli ve ahlaklı nesiller ile sporcuların yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu aşamada en önemli

etkenin irade olduğunu belirten İsmet İnönü, Türk gencinin sportif bir imge oluşturabilmesinde yaşamını realist kararlar çerçevesinde şekillendirmesi gerektiğini belirtmiştir. İsmet İnönü'nün beden terbiyesi üzerine düşünceleri *Ülkü* Dergisi'nde yer almaktadır (Alpman, 1947: 15):

> "Türkiye'yi idare edenler, stadyumu en kıymetli mektep gibi her yerde kurmağa çalışacaklardır. Türkiye'nin istikbalini idare edecek olan genç nesil açık havada, açık meydanlarda yetişecektir. "İyi vatandaş, verimli vatandaş olabilmek için iyi sportmen olmaya çalışan ve iyi sportmen olmak için de maddi kudretini kesici, yıpratıcı zehirlerden koruyan ahlâklı ve iradeli vasıflarla bezenerek yetişen vatandaş doğru yolların en iyisindedir.

Türkler, beden terbiyesi konusunda sporla ilgili tüm faaliyetleri birinci sıraya almıştır. Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü, kurulduğu yıllarda ağırlıklı çalışmalarını spor üzerine gerçekleştirmiştir. Atalardan gelen "Türk gibi kuvvetli" sözünün yeni Türk neslinde devam edebilmesi, zihinsel ve fiziksel açıdan güçlü bireylerin yetişebilmesi adına devlet yöneticileri meşakkatli ve hummalı bir çalışma sergilemişlerdir. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Nüzhet Baba, "Bütün cihanla birlikte biz Türkler de beden terbiyesi sahasında sporu ana vasıta olarak kabul etmiş bulunuyoruz." diyerek beden terbiyesi ile fikir terbiyesinin paralel bir şekilde gelişeceğini ifade etmiştir (1940: 436).

4.8.12. Türk İmgesinin Gelişmesinde Halkevleri

Erken Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli kültür kurumlarından birisi olan Halkevleri, Türk Ocakları'ndan devraldığı sosyokültürel vasıfları yerine getirerek Türk imgesinin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Ülkenin dört bir yanında faaliyet gösteren Halkevleri, merkeze uzak taşra bölgelerde ise Halkodaları çatısı altında en uzakta yaşayan bireylerin sosyalleşmesine ve kendilerini geliştirmelerine katkı sunmuştur. Böylece sadece büyük merkez yerleşimlerinde değil, nüfusun en az olduğu kırsal kesimlerde de eğitim, siyaset, sosyal, bilim, ekonomi, kültür, folklor vb. alanlarda gelişim ve değişimin gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Hâlihazırda bulunan Türk imgesinin korunması, muasır medeniyetler seviyesine yükselme yolunda gerekli gelişim süreçlerinin hayata geçirilmesi ve gelecek nesillere örnek olacak bir Türk imgesi imajının çizilmesinde Halkevleri ile Halkodalarının gerçekleştirdiği çalışmalar önem arz etmektedir. Bu noktada yapılan en önemli çalışmalardan birisi de dergicilik faaliyetleri olmuştur. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında ele alınan Ankara merkezli *Ülkü* Dergisi'nde Halkevleri ve Halkodalarının milli kimliğin gelişimine sunduğu katkılar ile ilgili çeşitli yazılar yazılmış, Türk imgesinin gelişiminden bahsedilmiştir.

Türk milletinin, Halkevleri ve Halkodalarının yaptığı sosyokültürel çalışmaların başarıya ulaşmasında gösterdiği çabalar da oldukça önemlidir. Vatandaşlar bu kurumlara destek olmuş, yapılan hizmetleri teşvik etmişlerdir. Ankara Halkevi ve ona bağlı olarak çıkarılan *Ülkü* Dergisi de Cumhuriyet'in Türk milletine armağan ettiği bir sosyokültürel bir velinimet olma niteliği taşımıştır. Halkevleri, herhangi bir ayrım gözetmeksizin insanların bir araya geldiği ve kaynaştığı samimi ortamlar olması nedeniyle Türk imgesinin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Dergi yazarlarından ve dönemin aydınlarından birisi olan Kazım Nami Duru, *Ülkü*'nün 1939 yılındaki 81. sayısında "*Halkevleri ve Halk Terbiyesi*" başlıklı bir yazı yayınlayarak Halkevlerinin milliyetçi imgeye olan katkılarını anlatmaktadır (1939: 205):

> "İşte Halkevi, bu yüce milletin kültür sahasında da yarattığı büyük eserlerden başka bir şey değildir. Halkevi adı üstünde… Bu, bir padişah sarayı, bir bey konağı değildir; bu, tamamen halkçı olan bir milletin, sınıf tezatlarına meydan vermeyerek, bütün Türk halkını sinesinde toplayan millî bir müessesedir. Orada sen, ben yokuz; biz varız. Orada, siyasi ve içtimai en yüksek bir mevki tutan vatandaşla bir köylü, bir işçi dirsek dirseğe oturur; karşı karşıya konuşur. Birbirleriyle tanışır, birbirleriyle sevişirler, birbirlerine olan ihtiyaçlarının kendilerini nasıl kırılmaz bir bağ ile bağladığını duyarlar."

Halkevleri ve Halkodaları, gücünü halktan alan ve varlığını halk ile beraber sürdüren önemli mekânlar olarak görev yapmışlardır. Bu önemli kültür kurumlarının çıkardığı diğer dergilerde olduğu gibi Ankara Halkevi tarafından çıkarılan *Ülkü* Dergisi'nde de Türk imgesinin gelişiminde Halkevlerinin etkisinden bahsedilmektedir. Halktan ne alıyorsa daha fazlasını veren bu kurumlar, dergicilik çalışmaları gibi faaliyetlerle yazan, okuyan, eğitimli Türk genci imgesinin şekillenmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Türk milletini daha önce örneği görülmemiş bir şekilde birlik, beraberlik ve bütünlük içerisinde kaynaştıran Halkevleri, Türk milletinin hürmet ve şükranlarını kazanmıştır. (Tüzer, 1942: 15). Bununla beraber Halkevleri milli duyguların gelişmesi, karakter ve ahlak yapısının oturması için özenli çalışmalar sergilemiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1934 yılındaki 13. sayısında İsmet İnönü'nün konuşmasında bu duruma değinmesi de konuyu ispatlar niteliktedir (1934: 1-2):

> "Halkevleri bizim kendi anlayışımıza göre, Türk vatanında, Türk Cumhuriyetinde, ahlak, ilim ve anlayış mefhumlarının tatbik edildiği, izah olunduğu, genişletildiği ve kökleştirilip yerleştirildiği yerlerdir. Halkevlerinin bilhassa karakter ve ahlak mefhumlarında oynayacağı role, büyük role bugün şu anda bütün Halkevlerinde toplanan vatandaşlarımın dikkatlerini celbetmek

> isterim. Halkevlerinde her toplanış, vatandaşın karakterini sağlamlaştırmak, yükseltmek, inceltip güzelleştirmek için yeni bir fırsat olmalıdır. Bütün ahlakların başında, bütün hassaların üstünde Türk vatandaşlığı, vatanperverliği düşünülmelidir.“

Türk imgesinin korunmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynayan Halkevleri ve Halkodalarının faaliyet sahaları arasında tarihi araştırmalara da oldukça geniş bir yer ayrılmıştır. Diğer milletlerde olduğu gibi gücünü geçmişinden alan Türkler, tarihi değerlerine bağlı ve sadık olmuştur. Milli şuur duygusunun canlı olması ile beraber “kuvvetli Türk” imgesi Osmanlı’dan Cumhuriyet’e, oradan da günümüze kadar uzanmıştır. Bu noktada Halkevlerinin tarihsel değerlere verdiğini öneme *Ülkü* Dergisi’nde yer verilmiştir. Derginin 1939’da yayınlanan 73. sayısında Mehmet Fuat Köprülü, konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir (1939: 9):

> “Halkevlerimizin muhtelif faaliyet sahaları arasında, tarihî araştırmaların oldukça geniş bir yer tuttuğunu, gerek Halkevleri dergilerindeki tarihi yazılardan, gerek yine Halkevleri tarafından neşredilen muhtelif kitap ve risalelerden anlıyoruz. Millî şuurun kuvvetle inkişaf ettiği böyle bir devirde, milli tarihe ve mahalli tarihe ait alakanın kuvvetlenmesi gayet tabiîdir.”

Erken Cumhuriyet döneminde kurulan Halkevleri ve Halkodaları, yeni Türk neslinin terbiyesinde, özellikle sosyokültürel anlamda önemli çalışmalara imza atmıştır. Bu durumda, dönemin en önemli kültür kurumlarından birisi olma niteliğine sahip olmaları oldukça etkili olmuştur. *Ülkü* Dergisi’nin 1943 yılındaki 48. sayısında dergi yazarlarından Ahmet Kutsi Tecer’in Ulus Gazetesi’nin çıkardığı özel sayısındaki yazısına yer verilmiştir. Halkevlerini milli kültür yuvaları olarak gören Tecer, bu kültür kurumları ile Türk imgesi arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır (1943: 17):

> “Gerçekten Halkevleri, büyük kütlenin milli siyaset ve kültür alanlarında, genç nesillerle birlikte, yeni rejimin inkılâpçı ruhu içinde yetişmesine yarayacak birer halk terbiyesi yuvaları olarak kurulmuşlardır. Halkevleri, millî kültür yuvalarıdır. Partili olsun olmasın, ayrıksız bütün yurttaşlara açıktır. Kadın, erkek, yaşlı, hele gençler, millî seciyelerinin pekişmesi, sosyal değerlerinin gelişmesi yolunda Halkevlerinde kendilerine topluluk halinde terbiyevi bir muhit bulurlar. Orada, herkes birbirini faydalandırmak, birbirinden faydalanmak için imkân bulur. Orada millî kültür alanında her

türlü değerlerimizin, medeniyetimizin sosyal bütünlüğe ermesi için usanmaz çalışmalar vardır."

Halkevlerinin beşinci açılış yıldönümünde merkez Halkevinde gerçekleştirilen törende konuşan dönemin Dış İşleri Bakanı Şükrü Kaya, Halkevlerinin Türkiye tarihi açısından ne derece önemli olduğuna değinmiştir. Türk imgesinin şekillenmesinde Halkevlerinin rolüne değinen Kaya'nın konuşmasına *Ülkü* Dergisi'nde şöyle yer verilmektedir (1937: 6):

> "Ve demincek arz ettiğim gibi Atatürk'ün memleketi kurtarmak ve milleti korumak için bulduğu ve koyduğu prensiplerin en az zamanda ve bütün millete şamil olarak randıman vermesi için bu halkevleri en iyi ve en müessir bir tedbirdir. Memleketin bütün münevverleri, vazife ve vaziyeti ne olursa olsun, kendisini buranın bir üyesi farz eder ve üzerine bir vazife alırsa ve eve daima devam ederse, deminden beri söylediğim ve hepinizin de iştirak ettiğine zerre kadar şüphem olmayan milli ideal bir an evvel tahakkuk eder ve biz kendi gözlerimizle görürüz. Ve Atatürk inkılabına ve asrına lâyık bir nesil oluruz. Türk münevverleri; halkevleri Türk halkını her bakımdan yüksek bir hayat ve kültür seviyesine bir an evvel ulaştırmak için açılmıştır. Bu evlerin sahnesi ve kürsüsü milletine hizmet etmek isteyen Türk münevverleri için yapılmıştır. Kapıları herkese açıktır."

Aydın kesim ile vatandaşları birbirlerine yakınlaştırmak isteyen Halkevleri, herhangi bir ayrım gözetmeksizin tüm Türk gençliğinin benzer şartlar büyümesini hedeflemiştir. Bunun için kırsal bölgelerde aynı hizmetin sağlanabilmesi adına Halkodaları kurulmuştur. Halkevleri ve Halkodaları, bu yönüyle bir sosyokültürel köprü olma görevi üstlenmişlerdir. Dergicilik çalışmaları ile yenidünya düzeni, modernizm çalışmaları ve yurttan haberlerden okuyucular haberdar olabilmiştir. Böylece günü yakalayan, özünü koruyarak kendini geliştiren ve değiştiren bir Türk genci imgesi yakalanmıştır. Milli kültür ocakları olan Halkevleri, geleceğin Türk kültürünün oluşmasında önemli bir pay sahibi olmuş, Türk genci imajını geliştirmiştir. Kuvvetli Türk milletini manen ve madden daha da güçlendirmek için dergicilik çalışmaları aktif olarak gerçekleştirilmiştir. Başkent Ankara'da çıkarılan *Ülkü* Dergisi de Türk imgesinin gelişmesinde katkıları olan önemli süreli yayınlardan birisi olmuştur.

Türk milleti ve özellikle genç nüfus, Halkevleri ve Halkodalarının yaptığı çalışmaları göz ardı etmemiş, Türk imgesinin gelişiminde bu kurumlar ile beraber yol yürümüştür. Atatürk ve İsmet İnönü olmak üzere önde gelen tüm liderler, aydınlar ve dergi yazarları bu noktada

vatandaşlara önemli misyon ve görevler düştüğünü dile getirmiştir. Çalışkan Türk genci, her alanda olduğu gibi Halkevleri ve Halkodalarında gerçekleştirilen çalışmalarda üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmişlerdir. Büyük bir samimiyet ve hoşgörü ile Türk gençlerine kapılarını açan bu sosyokültürel kurumlar, Erken Cumhuriyet Döneminde geliştirilen ilke ve inkılapların halk tarafından benimsenmesinde ve Türk imgesinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. *Ülkü* yazarlarından Behçet Kemal Çağlar, derginin 1939 yılında yayınlanan 73. sayısında "*Halkevleri Çalışmaları*" başlıklı yazısında konuyla ilgili şunları söyler (1939: 85):

> "Halkevci olmak her Türk'ün elindedir ve çalışkan, yararlı Halkevci olmak artık hakiki bir mazhariyettir. Atatürk'ün verdiği hızla kalkman ve İnönü'nün getirdiği şevkle kenetlenen Halkevcilerden olmayanlar, talihlerine yansınlar. Artık Halkevci olmak, sadece, Halkevine kayıtlı olmakla biten bir iş olmaktan çıkmıştır. Halkevi üyesinden gayret ve hizmet beklenmektedir. Her Halkevi üyesi, Halkevine kaydolmakla 9 şubeden birinde faydalı ve yararlı olmaya ahdetmiş, milletine ve partisine bu uğurda söz ve imza vermiş oluyor. Sözünde durmak, Türk'ün tabii hasletidir. Memleketin 367 köşesi, oralara yeni giden Türk genci için bile, artık gurbet olmaktan çıkmış bulunuyor: Halkevi var; bir aile samimiyeti, bir mektep zevki, bir cemiyet sıcaklığı, bir mabet kutsiyeti... Orada boş saatlerini dolduracak en güzel iş ve eğlence, orada vicdanım tatmin için en zevkli ve şerefli hizmet fırsatları var."

Erken Cumhuriyet Döneminde oluşturulan ilke ve inkılapların benimsenmesinde ve geliştirilmesinde Halkevleri ve Halkodaları önemli bir inşa süreci üstlenmiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1944 yılındaki 59. sayısında dergi yazarlarından Tahsin Banguoğlu, Türk milletinin gelişiminde ve Türk imgesinin oluşmasında Halkevlerinin etkileri ile ilgili şunları söylemektedir (1944: 28):

> "Millî heyecanı halka münevvere bir arada yaşatan ilk tesisimiz Halkevleri olmuştur. Halkevlerimiz bugün devletle halk arasında memleket işleri hakkında bir haberleşme ve anlaşma yeri olmaya başlamıştır. Halka yayılan yeni fikirlerin, faydalı bilgilerin büyük bir kısmı Halkevi kanalından geçiyor. Muhakkaktır ki Türk inkılâbı millî kültür dâvamızın en güzel organlarını Halkevleriyle bulmuştur. Geleceğin büyük Türk kültürünü yaratmakta bu millî kültür ocaklarının çok büyük bir payı olacaktır."

Yine *Ülkü*'nün 1944'deki 59. sayısında dönemin önemli yazarlarından Eflatun Cem Güney, geleceğin Türk imgesinin şekillenmesinin Halkevlerinden geçtiğini şu sözlerle ifade etmektedir (1944: 28):

> "Halkevi millî dâva mabedidir, ruhların Kemalist ideallerle inşa dâvası bu mabedin dini ve bu dâvayı bağrına basan İnönü nesli de bu dinin abitleridir. Bu inanla on iki yıldır bu mabedin çatısı altında tam bir fikir ve söz hürriyeti içinde birleşip kaynaşıyor; tek bir yürek, tek bir bilek gibi beraber inanıyor, beraber yaratıyoruz. "Gelin, bizden olanlar, gelin! Gönüllerimizi beraberliğin tadıyla duygulandırmak, ideallerimizi beraberliğin gücüyle bilemek isterseniz, gelin! Eviniz sizi bekliyor. "Gelin dostlarım, gelin! Beraber düşünelim, beraber yürüyelim, yarının Türk sanatına, Türk kültürüne, Türk dünyasına giden yol bu mabedin eşiğinde geçer."

Türk milletinin modernleşmesinde ve çağdaş bir niteliğe kavuşmasında merkezde bulunan Halkevleri ile kırsal bölgelerde hizmet veren Halkodaları sosyokültürel köprü rolü üstlenmiştir. 1946 yılında Halkevlerinin kuruluş yıl dönümü kutlamalarında dönemin CHP Genel Sekreteri Nafi Atuf Kansu, Halkevlerinin bayram gününde bir konuşma gerçekleştirmiştir. Halkevlerinin Türk milleti için önemine değinen Kansu, "Büyük devrimlerden sonra, Türk Milletinin, yeni bir medenî yaşayışa, yeni bir millî hayata erişmesini sağlamak için Büyük Şeflerimizin bizlere armağan ettikleri, en güzel, en faydalı kuramlardan biri de, Halkevleri ve Halkodaları olmuştur" diyerek konuyu ifade etmiş, Halkevleri ve Halkodalarını Türk milletine yeni bir medeniyet sunduğunu belirtmiştir (1946: 3).

4.8.13. Ebedi Şef Atatürk'ün Türk Milleti İmgesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu önderi Mustafa Kemal Atatürk, Türk gençliğine oldukça önem vermiş, değer göstermiş ve geleceğe dair ümitlerin gençler ile yeşereceğine inanmıştır. Türk milletinin gelişip kalkınmasında en önemli sacayağının gençler olduğuna inanan Atatürk, söylediği sözler ve yaptığı eylemler ile Türk gençlerine yol göstermiştir. 19 Mayıs'ın milli bayram olması gençlere verilen kıymeti gösteren unsurlardan birisidir. Bu başlık altında *Ülkü* Dergisi'nde Atatürk'ün Türk milletine karşı görüşlerini içeren konuşmaları, metinleri ve diğer içerikler incelenecektir. Atatürk'ün Türk gençlerine armağan ettiği en önemli konuşmalardan birisi olan "Gençliğe Hitabe", *Ülkü* Dergisi'nin 1947 yılındaki 12. sayısının kapak sayfasında yerini almıştır. Ebedi Şef'in Türk milletine seslendiği bu hitabe ile Türk gençlerinin milli ruhları ve birliktelikleri kuvvetlenmiş, geleceğe dair inançlarına bütünlük aşılanmıştır (EK-3).

Atatürk, Türk milletine her zaman inanmış ve güvenmiştir. Birlik, beraberlik ve topyekûn mücadele etme konusunda tarihsel süreç boyunca örnek bir tavır gösteren Türk milleti, Atatürk'ün talimatıyla hayata geçirilen ilke ve inkılapların öncülüğünde ilerlemeyi başarmıştır. *Ülkü* Dergisi yazarlarından Nafi Atuf Kansu, Türk budununun en ulusu olarak kabul edilen Atatürk'ün Türk milleti üzerine yaptığı bir konuşmayı "*Cumhuriyet Bayramını Kutlarken*" başlıklı yazısında okuyucularıyla buluşturmuştur. Atatürk, Türk imgesini şu sözlerle ifade etmektedir (1934: 162-163):

> "Çünkü Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşede müspet ilimdir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fıtrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlar sevgisini ve millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür. Ne mutlu Türküm, diyene…"

Türk nesli de Atatürk'ün önderliğinde kendileri için yapılan çalışmaların farkına varmış, Atatürk'ün tüm öğütleri yol gösterici birer rehber olarak kabul etmiştir. Gençler, Atatürk önderliğinde Türk milleti adına çalışkan olma vasıfları gereği yoğun bir çaba göstermiştir. Türk Gençleri, Atatürk'ü insanlığın, geri düşmüş, hürriyetini kaybetmiş bütün yığınların bir meşalesi olarak görmüştür. Onun yarattığı dava, davasını üzerine kurduğu yol; her karanlığa düşen Türk genci için bir çare imgesi oluşturmuştur (Güven, 1935: 162).

Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk, basın ve yayın noktasında her türlü ilke ve inkılabı desteklemiş, dergicilik faaliyetlerini yakinen takip etmiştir. *Ülkü* Dergisi'ne ismini veren Atatürk, başkent Ankara Halkevi merkezli olmak üzere çıkarılan bu dergi aracılığıyla aziz milletine seslenmiştir. Türk milletinin yaratıcılık yönü Atatürk döneminde geliştirilen ilke ve inkılaplar sonrasında canlanmıştır. İnkılapların diğer inkılapları takip etmesi ile beraber Türk imgesi canlı ve gelişen bir nitelik kazanmıştır. *Ülkü*'nün 1947 yılında yayınlanan 12. sayısında Atatürk'ün Türk milletine yaptığı seslenişlere geniş bir yer ayrılmıştır. Derginin kapak sayfasında Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi bulunurken, ikinci sayfasında ise "*Atatürk'ün Sözlerinden*" başlığı adı altında Ebedi Şef'in Türk milleti ile ilgili değerlendirmeleri ve Türklük üzerine çizdiği imgelere yer verilmektedir. Atatürk'ün 13 farklı seslenişine yer verilen dergi sayfasında köylüler, muallimler, kadınlar, anneler, gençler ve çocuklara yönelik öğütler yer almaktadır (EK-10).

Tarih ve dil konularının Türk toplumunun en önemli sosyokültürel özelliklerinden olduğunu ve sahip çıkılmasının her Türk gencinin bir vazifesi olduğunu söyleyen Mustafa Kemal, tarihte hiçbir milletin Türk milletinin maneviyata verdiği kıymete sahip olmadığını söylemiştir. Türk milleti de büyük bir medeniyete sahip olmasında ve muasır medeniyetler seviyesine yükselmesinde Atatürk'ün fikirlerini, dehasını ve liderliğini örnek alarak ilerlemiştir. (Saffet, 1934: 164). Dönemin önemli siyasetçilerinden ve *Ülkü* Dergisi yazarlarından Ferit Celal Güven, derginin 1935 yılındaki 31. sayısında, "Dün olduğu gibi bugün de Atatürk önde o hangi hedefi gösterirse Türk milleti oraya doğru bir alev gibi, bin fişek gibi varıyor" diyerek Türk milletinin Atatürk ile arasındaki ilişkinin ne derece tutkun olduğunu göstermiştir (Güven, 1935: 4).

Türk imgesinin gelişmesinde ve şekillenmesinde yeni ilke ve inkılapların önemine değinirken cumhuriyet konusundan bahsetmemek mümkün değildir. Cumhuriyetin ilan edilmesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Türk tarihi açısından yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyetin ehemmiyeti konusunda 1 Kasım 1996'da görüşlerini dile getirmiştir. Kemal Ünal, *Ülkü* Dergisi'nin 1937'deki 57. sayısında yayınladığı "*Bir Cumhuriyet Yılı*" başlıklı yazısında Atatürk'ün sözlerini şöyle aktarmaktadır (1937: 210):

> "Cumhuriyet; yeni ve sağlam esaslar ile Türk milletini emin ve metin bir istikbal yoluna koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibar ile büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. Seneler geçtikçe milli ideal verimleri; güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, milli birlik ve milli irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır."

Atatürk, ilke ve inkılaplar noktasında herhangi bir ayrım gözetmeksizin her alanda Türk milletinin muasır medeniyetler seviyesine yükselmesi gerektiğini söylemiş, eğitimden eğlenceye kadar tüm çalışmaları desteklemiştir. 1935 yılında gerçekleştirilen Atatürk Kamutayında açılış söylevini gerçekleştiren Mustafa Kemal Atatürk, Türk milleti ile hayata geçirilen ilke ve inkılaplar üzerinde bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. *Ülkü* Dergisi aracılığıyla da okuyucularla buluşan Atatürk'ün sözleri, derginin yine 1935'deki 32. sayısında kendisine yer bulmuştur (1935: 161-165):

> "Türk ülkesi içinde köylere varıncaya kadar küçük büyük bütün şehirlerimizin birer genlik ve bayındırlık görevi olması önde tuttuğumuz amaçlardandır. Türk'e ev bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, modern kültürün örneği olacaktır. Kültür kınavımızı, yeni ve modern esaslara

göre, teşkilatlandırmaya durmadan devam ediyoruz. Türk tarih ve dil çalışmaları, büyük inanla beklenilen ışıklı verimlerini şimdiden göstermektedir. Ulusal musikimizi modern teknik içinde yükseltme çalışmalarına, bu yıl daha çok emek verilecektir. Ulusal kültür için pek lüzumlu olduğu gibi, arsıulusal ilgiler bakımından da yüksek değeri belli olan radyo işine önem vermeniz çok yerinde olur. Bu güveni, her gün, artıracak araç bulmakta, büyük Türk ulusunun, ne göksel bir duyguyu kalbinde taşıdığını, her ferdinin vatan için tutuşan gözlerinde okumaktayız."

Türk ordusunun kahramanlıklarının, verdiği mücadelelerin tüm genç nesle örnek olduğunu belirten Ebedi Şef Atatürk, Türk ordusu için de *Ülkü* Dergisi aracılığıyla bir mesaj yayınlamıştır. 29 Ekim 1938 tarihinde Cumhuriyet'in 15. yılını kutlama merasimlerinde orduya hitap eden Atatürk, sözlerine "Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet nurlarını taşıyan kahraman Türk ordusu" diyerek başlamış, halk ve ordu üzerinde heyecan uyandıran bir mesaj vermiştir (1938: 193). Günümüz Türk imgesinin şekillenmesinde Atatürk, Cumhuriyet, ilke ve inkılaplar ve en gencinden en yaşlısına kadar tüm Türk milleti topyekûn bir mücadele göstermiştir. *Ülkü* Dergisi yazarı Nafi Atuf Kansu da bu unsurların birbirlerine bağlılığına dikkat çekmiş, birbirleri olmadan düşünülemeyeceklerini ifade etmiştir. Derginin 1936 yılında çıkarılan 45. sayısında "*Türk İnkılabı*" başlıklı yazısında okuyucularıyla buluşan Kansu, Türk imgesinin Atatürk'ün fikirleri ile ilke ve inkılaplar çerçevesinde geliştiğini şu sözlerle açıklamıştır (1936: 230): "Türk milleti, Atatürk, Türk inkılabı… Birbirlerine o kadar kaynaşmış realitelerdir ki bunlardan herhangi biri mevzubahis olunca ötekisini hatırlamamak ve görmemek imkânı yoktur."

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye için gerçekleştirilen her adımda milli hâkimiyet sınırlarını korumaya özen göstermiştir. Sadece o günü değil, geleceği de düşünen Atatürk, tam bağımsız ve özgürlüğüne düşkün olan Türk milletinin özünü koruma hedefiyle çalışmalarını gerçekleştirmiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1938 yılındaki 63. sayısında Falih Rıfkı Atay, "Yirmi Üç Nisan" başlıklı yazısında Atatürk'ün Türk milletine verdiği yaşam önerilerinden bahsetmektedir (1938: 194):

"Atatürk, insan aklına durgunluk veren her türlü müşkülata karşı, milli hâkimiyet nizamının bir an bile sarsılmasına müsaade etmeyerek, onun vasıtası ile çare bulmuştur. Birçok memleketlerde onun inkılaplarının onda birini başarmak için, halk hâkimiyeti cihazlarının tamamen durdurulmakta olduğu bir devirde, eşsiz reis, millet için olan eserini milletle beraber vücuda

getirmiştir. Atatürk, 23 Nisan 1920'de milli hâkimiyet rejiminin temelini attığı kadar, Türk milletine, en az istikballere dahi şamil olan bir ideal vermiştir: Halk için ve halk ile! Atatürk bize yalnız vatanı ve hürriyeti değil, müstakil bir vatan içinde ebediyen hür kalmak sırlarını da verdi."

Türk milleti, Atatürk'ü sadece bir lider olarak görmemiş, onu yol gösteren bir yaşam rehberi olarak kabul etmiştir. Geçmişinden beslenen Türk milleti, cumhuriyet sonrasında köklü değişimler yaşasa da sahip olduğu özünü koruyarak modern gelişmeleri benimsemeyi tercih etmiştir. Türk milletinin imgesinin gelişimini özetlemek gerekirse Atatürk sonrasında milli birlik ve beraberlik ruhu daha da kuvvetlenmiştir. Bu konu *Ülkü* Dergisi yazarlarından Nihat Sami Banarlı tarafından kaleme alınmış, Türk imgesinin inşa süreci ile Atatürk arasındaki ilişkiyi açıklamıştır (1938: 309):

"Diyorlar ki: Vücut kalır ve ruh gidermiş. Hayır! Türk milleti arasında, Atatürk'ün en eski Türk atalarından miras kalan yapıcı ve yaratıcı ruhu ebediyen yaşayacaktır. Zira daha dün bize, Türk milletinin nüfusundan bahis açanlara biz, milleti şöyle cevap veriyorduk: Türkiye'nin nüfusunu on sekiz milyon diye saymak ve öylece tanımak yanlıştır. Çünkü Türk milletinin başında başlı başına on sekiz milyon Türk demek olan bir Atatürk yaşamaktadır. Bugün bayrakla ve Ata'mızın ruhu ile kaynaşan büyük milletimizin karşısındaki inancımız ise eskisinden daha çok kuvvetlidir. Çünkü bu hayat inkılabından sonra biz, Türk milleti, artık 'Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar' demiyoruz. 'Her on sekiz milyon Türk'ün yağız bağrında Atatürk yatar' diye haykırıyoruz."

Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı Milli Şef İsmet İnönü, Türk imgesinin inşasında Atatürk'ün önemli katkıları olduğuna dikkat çekmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayında konuşan İnönü, şu ifadelerle konuyu dile getirmiştir (1939: 1-2):

"Atatürk, en karanlık günlerde, milletin kara bahtına, hâdiselerin şaha kalkmış akur savletine, kaya gibi göğüs vermiş, ulu bir milleti, öz benliğinde toplayarak bugünkü büyük, her gün daha kuvvetli Türk milletini yaratmış, sevgili vatanımızı kurtarmıştır. Onun büyüklüğü ancak Türk milletinin büyüklüğü ile ölçülebilir. Onun kudreti ve kabiliyeti ancak büyük Türk milletinin her şeye kadir kudreti, kabiliyeti ile anlaşılabilir. Atatürk'ün manevî varlığı, büyük Türk milletinin hayatı gibi ebedidir. Ona bağlılıkta

olduğu gibi onun eserlerine, emanetine, çizdiği yola, verdiği ideale bağlılıkta da tek kalbiz, tek insan gibi. Eserlerini en mukaddes milli bir vedia halinde, nesilden nesle ulaştırmak, en büyük titizlikle verdiği ideali korumak ve tahakkuk ettirmek, büyük Türk milletinin en önemli vazifesi ve millî misakıdır."

Ülkü Dergisi yazarı ve dönemin eğitimcilerinden Nihat Sami Banarlı, Türk nesillerine seslenerek, Atatürk'ün Türk imgesine yaptığı katkılardan bahsederek gençlerin geçmişlerinden güç almalarını ve geleceğe daha güçlü hazırlanmalarını söyler (1938: 311):

"Atatürk'ün nefes aldığı devirleri millî tarihinin altun sahifelerinde okuyacak olan yarınki mukaddes Türk nesilleri! Bizi kıskanınız! Çünkü biz, Atatürk'ün yarattığı ve teneffüs ettiği güçlü ve şimşekli havayı onunla birlikte teneffüs edenlerdeniz. Atatürk'ün nefes aldığı devirleri milli tarihinin altun sahifelerinde teneffüs edecek olan yarınki mukaddes Türk nesilleri! Sizi kıskanıyoruz! Çünkü sizin çok güçlü ve çok ileri hamlelerinize, Türk tarihinin en büyük kahramanı olan Atatürk örnek olacaktır. Dünya milletlerinin, tarih kurulmasından beri yetiştirdikleri en büyük milli kahraman olan Atatürk, milli kahramanlar yetiştirmekte daima ön safı işgal etmiş olan muazzam bir milletin evlâdı idi. O, her biri birer mucize olan hamlelerinin dağınık örneklerini, Oğuzlardan, Atillalardan, Kutluk Hanlardan, Alparslan'lar, Aksak Temurlar ve Yıldırımlardan almıştı. Türk milletinin millî nesilleri! Sizi, en büyük bir iftiharla şunun için kıskanıyoruz ki, yeni ve muazzam hamleleriniz için; yalnız Türk tarihinin değil bütün insanlık tarihinin en büyük evladı olan Atatürk'ten örnek alacaksınız!"

Türk milleti, Cumhuriyet'in kurucu önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün milletine yaptıkları hizmetin bilincinde olmuş, onun etrafında toplanarak beraber yol yürümüştür. Kahraman, mücadeleci, çalışkan, azimli, pes etmeyen ve kararlı bir karaktere sahip olan Türkler, Milli Mücadele Dönemi'nde liderinin yol göstericiliğinde cepheden cepheye koşarak çetin mücadeleler vermiştir. Milli mücadele sonrasında Cumhuriyet Türkiye'sinin sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik anlamda gelişmesi adına Atatürk ilke ve inkılapları çerçevesinde geliştirilen yeniliklerin benimsenmesi sürecinde de Türk milleti üzerine düşen görevi yerine getirmiştir. Türk milletinin muasır medeniyetler seviyesine yükselmesini hedefleyen Mustafa Kemal Atatürk, bu amaç doğrultusunda gündelik yaşamdan sanayiye, edebiyattan bilimsel çalışmalara, sanayiden teknolojiye kadar her alanda

öncü, lider, gelişim, değişim ve dönüşüm süreçlerine uyum sağlayan bir Türk millet yapısının oluşmasını oldukça elzem olarak görmüştür. *Ülkü* Dergisi'nde Atatürk'ün Türk imgesinin gelişim sürecindeki rolünün önemi ve bu noktada Türk milletinin farkındalığına derginin farklı sayfalarında değinilmiştir. Derginin 1935 yılındaki 33. sayısında Türk milleti ile Atatürk arasındaki ilişkiden şöyle bahsedilmektedir (Gayyur, 1935: 219):

> "Her yıl artan hızımızla çok yüce bir Türkiye'ye doğru yaklaşmakta olduğumuza yalınız biz değil, bütün dünya inanmıştır. Bu inanın verdiği sevinç ve gurur, bizim kadar kimsenin hakkı değildir. Bizi sevindiren ve gururlandıran ne varsa, hepsini ona, yaratıcı ve kurtarıcı Atamıza borçluyuz. Bütün dünyayı bize ve bizi kendimize inandıran odur. Ona, bütün yurdu temsilen Ankara'da gösterilen saygının akislerinden birazı *Ülkü*'nün resim sayfalarına konmuştur. Ancak düşünüyoruz ki Türk vatanının her bucağından taşan sevgi ve saygı heyecanını bütün kalpler duymuş ve vicdanlar anlamıştır."

Ülkü yazarlarından Kemal Turan da Türk imgesinin inşa sürecinde ve Türk milletinin gelişmesinde Atatürk'ün cephede ve sosyal yaşamdaki katkılarından şöyle bahseder (1946: 2):

> "Atatürk Millî Mücadeleyi şerefle sona erdirdikten sonra daha büyük bir sefere çıktı. Kendisini harp meydanlarında şevkle takip eden millet, yeni seferde de, birçok şaşırma ve yanılma ihtimallerine rağmen, ondan ayrılmadı. Memlekette birçok devrimler oldu. Köhne bir idareden, zihinleri daima demir çember içinde tutan geleneklerden kurtulduk, ileri bir millet olma kararına sarıldık. Kültürde, ekonomide birçok yeniliklere kavuştuk. Türk tarihinin yeni bir faslına girdik."

4.8.14. Milli Şef İnönü'ye Göre Türk Milleti İmgesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de hayatını kaybetmesinin ardından ülkenin yeni cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmuştur. Atatürk döneminde başlatılan ilke ve inkılaplar, İsmet İnönü ile beraber geliştirilmeye devam etmiştir. Milli Şef İsmet İnönü, Türk milletinin her alanda kalkınması ve milli beraberlik ruhunun canlı kalması adına yapılan çalışmaları yakinen desteklemiştir. Basın ve yayın çalışmalarını da takip eden İnönü; Türk imgesinin gelişiminde, okuryazarlık oranının ve dolayısıyla eğitimin yükselmesinde, Türk milletinin entelektüel bir kimlik kazanmasında ve sosyokültürel bir niteliğe sahip olmalarında dergicilik çalışmalarını oldukça önemli görmüştür.

21 Kasım 1938 tarihinde bir konuşma yapan İsmet İnönü, büyük Türk milletine seslenmiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1947 yılında yayınlanan 12. sayısında "*Cumhurbaşkanı İnönü'den Millete*" başlığıyla vatandaşların okumasına sunulmuştur. Atatürk'ün Türk milleti adına yaptığı çalışmalardan bahseden İsmet İnönü, onun önderliğinde başlatılan ilke ve inkılaplar doğrultusunda Türk imgesinin gelişeceğini ifade eden bir konuşma yaparak Türk milletine öğüt ve iyi dileklerini iletmiştir (EK-11).

Türk milletinin güçlü, kararlı, azimli ve çalışkan bir Türk imgesine sahip olduğunu belirten İnönü, *Ülkü* Dergisi vasıtasıyla milletine seslenmiştir. Dergi direktörü Mehmet Fuat Köprülü, 1939'daki 74. sayıda "*Nutuktan Dersler*" başlıklı bir yazı yazarak İnönü'nün yaklaşımını aktarır (1939: 102):

> "Millî Şef nutkunda bunun da yolunu gösteriyor: idealizm ile yani vatana, millete hizmet aşkını her şeyin fevkinde tutan hakikî bir milliyetçilik terbiyesini genç nesillere vermek suretiyle! Ancak böyle bir terbiye alan, böyle bir hava içinde yetişen gençlerdir ki devamlı ve metodik çalışmanın ağır, yorucu şartlarına kuvvetle, ümitle, feragatle, neşe ile mukavemet edebilirler ve milletin kendirlerinden beklediği büyük vazifeleri yapabilirler. Ancak böyle bir nesildir ki yeni Türk cemiyetinin kendisinden beklediği ahlak ve karakter kuvvetini gösterebilir. Türk milleti, uzak ve yakın tarihinde en büyük fedakârlık örnekleri vermiş bir millettir. Onun, bugün üniversite sıralarını dolduran temiz ve idealist gençleri, Halkevlerinde çalışan münevver çocukları. Millî Şeflerinin kendilerinden istediği bu millî vazifeyi şüphesiz muvaffakiyetle başaracaklardır. Milli Şef'in en sarih ve katî bir şekilde ifade ettiği bu fikir ve ahlâk inkılâbı, şimdiye kadar yaptığımız inkılâpların belki en büyüğü olacaktır!"

Türk gençlerine ve çocuklarına armağan edilen 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı gibi özel günlerde Türk nesillerine seslenen Milli Şef İsmet İnönü, bu konuşmaların dergilerde yayınlanmasını sağlayarak tüm ülkedeki gençlere ulaşmasını hedeflemiştir. Türk milleti de Halkevleri tarafından çıkarılan dergilere yoğun bir ilgi göstermiştir. 1942 yılında yapılan 19 Mayıs kutlamalarında konuşmalarını gerçekleştiren İsmet İnönü, iyi vatandaş olmanın yolunun sportmenlikten geçtiğini ifade ederek sporun birleştirici ve bütünleştirici gücüne vurgu yapmıştır. Sportif bir Türk genci imgesi çizen İsmet İnönü, 19 Mayıs bayramının milli kudret damarlarından birisi olduğunu ifade ederek şunları söylemiştir (1942: 15):

> "Genç arkadaşlarım! İnsanlığın bütün, elemleri, acıları, vatanın bütün sıkıntıları ve düşünceleri üstünde herkese, bütün, dünyaya ümit ve neşe vermek için gürbüz ciğerlerinizin kuvvetli nefesiyle haykırınız: Yaşasın Gençlik! Sizin kuvvetli varlığınız ve temiz ahlâkınızda vatanın sağlam gençliğini her zaman söylemiş olan Büyük Atatürk'ün şanlı adını candan saygı ve sevgi duygularınızla göklere yükseltiniz."

Türk gençlerinin kendilerine inanmaları ve millet olarak bütünleştiğinde sahip oldukları güce güvenmeleri gerektiğini belirten İsmet İnönü, sadece cephede değil, yaşamın her alanında ön planda olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Cumhuriyetin kabul edilmesinin 19. yıl kutlamalarında konuşan Milli Şef, Türk milletinin yurtiçi ve yurtdışındaki saygınlığı ve bilinirliğinin gelişmesi noktasında özellikle Türk gençlerine düşen rolleri ifade etmiştir. *Ülkü*'nün 1942'deki 27. sayısında İnönü'nün sözleri okuyucularla buluşmuştur (1942: 17):

> "Aziz Vatandaşlarım! Cumhuriyet Bayramını hepinize candan sevgilerle kutluyorum. Dünya felâketinin dördüncü senesinde büyük Türk Milleti, birçok darlığa ve çok şikâyet ettiğimiz sıkıntılara rağmen dinç, millî iradesi sağlam bir halde, milletler arası âleminin saygın gözleri önünde dimdik duruyor. Milletimizin bünyesindeki kuvvet ve memleketimizin içindeki varlık, en şiddetli sıkıntıları yenecek kadar kudretlidirler. Aziz Vatandaşlarım! Her mücadelenin temeli kendimize ve milletimize güvenmektir. Bütün mücadelelerin en büyük hedefi, milleti selâmete eriştirmektir. Bütün dikkatler millî bütünlüğün muhafazasına döndürülmeli, bütün sıkıntıların çareleri elbirliğiyle çalışmanın feyizli yolunda aranmalı! Millete yapılacak en tesirli düşmanlığın kendisine itimadı sarsmak olduğunu bir an hatırdan çıkarmamalıdır."

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Türk milletinin insani değerlerinin yüksek ve maneviyatının güçlü olduğunu söylemiştir. Erken Cumhuriyet Döneminde geliştirilen ilke ve inkılapların, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin de katkılarıyla beraber daha da ilerleyeceği ve böylece Türk imgesinin gelişim göstereceğini ifade etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 7. Seçim Devresinin Birinci Toplanma Yılının Açılışındaki nutkunda İnönü, Türk milleti ile ilgili şu sözleri kullanmıştır (1943: 10):

> "Türk Milleti, insanca düşünceleri ve prensipleriyle büyük bir manevî varlıktır. Türk Milleti, kendi içinde bir ve beraber olarak, Büyük Millet

> Meclisinin etrafında toplanmış büyük bir kudrettir. Vatanı imar etmeyi, cemiyeti ilerletmeyi, insanlığa hizmet etmeyi, hür ve müstakil milletler ailesinin faydalı bir azası olmayı düşünen ve engin fedakârlıklara karar verebilen kahraman ve çalışkan Türk Milletinin şeref ve itibarı, gelecek ihtimaller içinde daha ziyade yükselecektir."

1949 yılındaki 19 Mayıs kutlamaları sırasında halkına seslenen İnönü, Türk gençliğine ve milletine seslenerek çeşitli öğüt ve emirlerini dile getirmiştir (1949: 3):

> "Memleketin manzarası bugün budur ve onun için vatandaşların büyük çoğunluğu, okumuşu ve okumamışı ile memleketin hayrını ve selâmetini zarara sokacak temayülden uzaktır. Bu, milletimizin geleceği için büyük müjdedir. Bu hal, devletimizi, medeniyet âleminde gittikçe daha ziyade aranan bir dost olarak daima kıymetlendirecektir. Türk gençleri, dünyanın en güzel köşelerinden biri üzerinde, en kabiliyetli ve kahraman milletlerinden birinin fertleri olarak, alnınız açık, göğsünüz kabarık, büyük vazifeler yapmağa hazırlanan insanlar gibi çalışınız. Kendinizi, hayatın fertçe ve milletçe belki çetin fakat çok şerefli mücadeleleri ne hazırlayınız. Bu sevinçli günümüzde, memleketin büyük meselelerini de beraber konuşurken, büyük ve muhterem Atatürk'ün şanlı adını yüreğimizin bütün tazimleriyle vadedelim."

1939-1942 yıllarında başbakanlık yapan *Ülkü* Dergisi yazarlarından Dr. İbrahim Refik Saydam, İsmet İnönü'nün inkılaplar ile Türk milleti arasında kurduğu imge hakkında dergide görüşlerini bildirmiştir. Saydam, "Türk milletini az zamanda büyük bir medeniyet seviyesine yükseltmiş, Türk milletine en kısa yoldan temiz cemiyet hayatının feyizli terakki yollarını açmış olan inkılâplar kalp ve vicdanımızın en aziz varlıklarıdır." ifadelerini kullanmıştır (1939: 4).

Dönemin Cumhurbaşkanı Milli Şef İsmet İnönü, 6 Mart 1939 tarihinde İstanbul Üniversitesini ziyaret etmiştir. Ziyaret sonrasında üniversite balkonundan bir konuşma gerçekleştiren İnönü, başta üniversiteli gençler olmak üzere tüm genç nüfusa çok değerli bir nutuk söylemiştir. *Ülkü* Dergisi'nin 1939 yılındaki 74. sayısında yer verilen bu konuşmada İnönü, üniversiteli gençlerin ülkenin geleceğindeki yeri ve önemine değinerek Türk milletine bazı uyarı ve hatırlatmalarda bulunmuştur (1939: 98-99):

> "Gene talebenin idealist olması, vatanın istikbali için büyük bir temeldir. Bizim idealimiz, vatan ve millet hizmetinde toplanır. Her meslekte yetişen

üniversiteli için, Türk milletine ve Türk vatanına hizmet edecek faydalı unsur olmak ideali, bütün çalışma hayatına hâkim olmak lâzımdır. Cumhuriyet, Türk milletine, millî devleti ve yeni cemiyeti temin etti. Bu iki esas ile Türk milleti, insaniyet ailesinde, kıymetli bir varlık vaziyetini almıştır. Bu vaziyet, ancak, temiz idealle yetişen genç nesillerin karakter kuvvetleriyle muhafaza olunur, yükselebilir. Bilmenizi isterim ki, ahlâk ve karakter sağlam olmadıkça, cemiyette, esaslı bir hizmet görmeye imkân yoktur. Cemiyetin kudret ve ehemmiyeti, vasati ahlâk ve karakterinin kıymetine, her faktörden ziyade bağlıdır. Genç Üniversiteliler; moraliniz ve karakteriniz, büyük Türk milletinin yüreğini ümitlerle dolduracak güzel örneklerle kendini göstermektedir. Türk milleti, her türlü nifak tesirlerinden uzak ve salim bir birlik ve beraberlik havası içinde kendini göstermektedir."

Milli Şef, Türk milleti ile ilgili birbirinden farklı konuşmalar, değerlendirmeler ve tespitlerde bulunarak bir Türk imgesi oluşturmuştur. Atatürk'ün vefatı üzerine Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü, ilk konuşmasında Türk milletine seslenerek onlardan nasıl bir Türk imgesi yaratmaları gerektiğini açıklamıştır. *Ülkü* Dergisi'nin 1938 yılında yayınlanan 70. sayısında yer verilen bu önemli konuşmanın, Türk milleti ile ilke ve inkılaplar arasındaki ilişkiyi açıklayan kısımları şu şekildedir (İnönü, 1938: 290-291):

"Türk vatanının bölünmez, hiçbir tecavüze tahammül etmez, hiçbir zor karşısında milli haklarından vazgeçmez mahiyeti, her zamandan ziyade taze ve canlıdır. Türk milleti devlet kurmak, vatan korumak kudretinde, kendi cevherindeki kıymet ve faziletlere istinat eden yapıcı ve yaratıcı bir millettir. Arkadaşlarım; Millet hizmetinde vazifelerin iyi ifa olunmasını emel edinmek başlıca kaygımızdır. Türk milletinin en keyifli hazinesi; Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir."

5. SONUÇ

Ankara Halkevi tarafından 5 Şubat 1933 ile 1950 yılının Ağustos ayına kadar üç seri halinde toplam 272 sayı çıkarılan *Ülkü* Dergisi, aktif olduğu yıllarda dönemin en etkin dergicilik çalışması örneklerinden birisi olma başarısı göstermiştir. Siyaset, ekonomi, sosyal, kültür, sanat ile tüm sosyal ve beşeri alanlar olmak üzere gündelik yaşamdan bilimsel gelişmelere kadar her türlü konuda okuyucularını bilgilendiren *Ülkü* Dergisi, günümüz Türk imgesinin şekillenmesinde ve gelişmesinde önemli katkılar sunmuştur. Türk, Türklük, Türkçülük ve Türk milleti imgesinin oluşması sürecinde *Ülkü*'nün sağladığı etkiler, tez çalışması kapsamında 14 farklı başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar, dergi üzerinde doküman inceleme yöntemi kullanılarak, "Türk" imgesi konulu metinlerin gruplara ayrılmasıyla oluşturulmuştur. *Ülkü* Dergisi'nin sayılarına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi'nden dijital olarak ulaşılmış ve 272 sayı üzerinde çalışma kapsamı çerçevesinde incelemelerde bulunulmuştur. Bu yönden çalışmada yararlanılacak dergilere ulaşılması ve detaylı analizi konusunda herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

Ülkü Dergisi, Erken Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen en uzun ömürlü dergi çalışmaları arasında yerini almıştır. Tez çalışmasının araştırma konusunu oluşturan "Türk imgesi" ideoloji, *Ülkü*'nün toplamda çıkarılan 272 sayısında araştırılmıştır. Türk imgesi açısından ele alınarak incelenen bu sayılardan 139'unda araştırma evrenine örnek olabilecek veriye rastlanılmıştır. Elde edilen bu sayılar, *Ülkü* Dergisi'nin %48,89'unda, yani neredeyse yarısında Türk imgesi üzerine farklı değerlendirmelerde bulunulduğunu göstermektedir. Araştırılan bu 139 farklı sayıdan, tezin araştırma konusu kapsamında 175 farklı örnek değerlendirilmeye alınarak dördüncü bölümde oluşturulan alt başlıklar içerisinde detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Başkent Ankara merkezli çıkarılan bu derginin, Türk imgesinin gelişim, değişim, dönüşüm ve inşa süreçlerinde önemli katkılara imza attığı görülmektedir.

Dergilerde tespit edilen bu örneklerin bazılarında metinlerin konuları doğrudan Türk imgesi ile ilgili olurken, farklı konu başlıkları altında da dönemin Türk imgesi hakkında bilgiler verildiği görülmüştür. Müze ve sergi kolu, köycülük kolu, güzel sanatlar kolu, temsil kolu, halk dershaneleri ve kursları kolu, dil-edebiyat-tarih kolu, spor kolu, kütüphane ve yayın kolu, sosyal yardım kolu olarak 9 temel şubede faaliyet gösteren Halkevlerinin bu çalışmaları, *Ülkü* Dergisi içerisinde farklı başlıklar çerçevesinde konu olarak ele alınmıştır. Bu yönleriyle içerik açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan *Ülkü*, farklı başlıklar üzerinden bir Türk imgesi çizmiş, Türk milletine özünü koruma şartıyla muasır medeniyetler seviyesine yükselme yolculuğunda bir rehber rolü üstlenerek yardımcı olmuştur.

Bu mecmualar, Halkodalarının özverili çalışmaları sonucu ülkenin en ücra noktalarına kadar ulaşmıştır. Sadece merkezde değil, kırsal kesimde de okuyan, gelişen ve entelektüel bir Türk imgesi yaratılmıştır. Böylece milletin efendisi olan Türk köylüleri, milli kalkınma yolunda üzerlerine düşen görevi yerine getirmiştir. Erken Cumhuriyet Döneminde milli varlık ve birlik ortamının oluşturulmasında en önemli aşamalardan birisi olan fikri teşkilatlanma görevi dergiler aracılığıyla yerine getirilmiştir. *Ülkü* Dergisi de herhangi bir ayrım gözetmeksizin ülkede fikir hürriyetinin gelişimine özen göstermiştir. Türk imgesi ile ilgili dergi üzerinde yapılan incelemeler sonrasında dar ve tek taraflı bir bakış açısının olmadığı görülmüştür. Dergide genel geçer yorumlardan uzak durulmuş ve geniş bir fikir yelpazesine yer verilmiştir. *Ülkü* aracılığıyla özüne sahip çıkarak gelişen, tüm Türk nesli arasında feragat ve ülkü birliğinin oluşması sağlanmıştır. Bununla beraber Cumhuriyetin kazanımları olan ilke ve inkılapların anlaşılması ve anlatılmasında *Ülkü*'nün sayıları öncü olmuştur.

Çalışma kapsamında *Ülkü* Dergisi'nde Türklüğün nasıl tanımlandığı, Türk imgesinin gelişim sürecinde geçirdiği evrimi örnekler üzerinden incelenmiştir. Bununla beraber Türk kimliğinin inşa aşamasında Türkçülük ideolojisi ve diğer fikir akımlarından beslendiği görülmüştür. Türk kimliğinin tarihsel köklerine inilmiş, başta Türkçülük olmak üzere Osmanlı döneminde çıkarılan ve Cumhuriyet döneminde geliştirilen fikir akımlarının Türk imgesi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Osmanlıcılık, Batıcılık, İslamcılık ve Türkçülük ideolojileri toplumsal ve kültürel bağlamda belirleyici olmuştur. Türk kavramı, tarihsel süreç boyunca tek kelime ile "kuvvetli" olarak adlandırılmıştır. Bu açıdan çalışma içerisinde Türk olmanın ne olduğu, bireysel ve toplumsal roller açısından incelenmiştir. *Ülkü* Dergisi'nde bulunan metinler incelendiğinde güçlü bir Türk imajı çizildiği görülmüştür. Türk toplumu, bireysel ve millet olma açısından ahlak, karakter, kültür, tarih, sanat, sosyal ve fiziksel özelliklerine kadar geniş bir açıdan 14 farklı alt başlık içerisinde değerlendirilmiştir.

Dil, her toplumun kimliğinin şekillenmesinde ve gelişmesinde en önemli unsurlardan birisi olmuştur. Türkler de dilin öneminin farkında olmuş, temiz, sade, anlaşılır ve yabancı sözcüklerden arınmış bir dil oluşturmuşlardır. *Ülkü* Dergisi üzerinde yapılan incelemelerde de dilin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için Türkçe'ye sahip çıkılması gerektiği farklı yazılarda kaleme alınmıştır. Öz Türkçe konusu, dilin Türk imgesinin oluşması üzerindeki belirleyici rolüne vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda dil meselesinin, Türk toplumunun milli duygusal kimliğinin gelişmesine de önemli katkılar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada Türkçülük fikri Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlerde ele alınarak ılımlı milliyetçilik ve radikal milliyetçilik başlıkları altında detaylı olarak ele alınmıştır. Ilımlı

milliyetçilik, Türklüğe uluslararası bir tarzla yaklaşarak daha harmanlanmış bir bağlılık fikrini içermektedir. Radikal milliyetçilik ise daha kapalı, dış etkenlerden uzak, Türk milletine övgülerde bulunarak muhafazakâr bir anlayıştan söz etmektedir. Bu iki fikir de dergide kendisine yer bulmuş, Türk imgesinin gelişiminde oynadıkları rolden söz edilmiştir.

Ülkü Dergisi'nde Türk milleti üzerine yapılan değerlendirmelerde Cumhuriyet ile beraber Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde geliştirilen ilke ve inkılapların, Türk halkının modernleşmesi, kalkınması ve muasır medeniyetler seviyesine yükselmesi amacıyla hayata geçirildiğini göstermektedir. Böylece Türk imgesinin milli mücadele yılları ve sonrasında yapılan modernleşme çabaları ile beraber şekillendiğini söylemek mümkündür. Türk imgesi, tarih boyunca siyasi, sosyal, ekonomik, kültür, sanat vb. yaşamın her alanında yaşanan gelişmeler doğrultusunda değişim ve dönüşüm göstermiştir. Yenidünya düzeni, her toplumda olduğu gibi Türk milletini de imgesel açıdan dönem dönem revizyona götürmüştür. *Ülkü* Dergisi'nin yayınlandığı 1933-1950 yılları arasında ilk sayıdan son sayıya doğru gelindiğinde dergilerdeki metinlerde değişen dünya koşulları karşısında nasıl davranmaları, neleri değiştirmeleri gerektiği gibi hususlarda Atatürk ve İsmet İnönü gibi liderler başta olmak üzere ülkenin tüm aydınlarının çeşitli telkinlerde bulunduğu görülmektedir.

Ülkü içerisinde yazarlar, Türk milletine çalışmayı, gelişmeyi ve evrensel anlamda saygı duyulan bir toplum olmayı sürdürmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Türk milleti de çağdaş bir medeniyet olma bilinciyle gencinden yaşlısına, köylüsünden aydınlarına kadar bilinçli ve kararlı bir tutum sergilemiştir. Basın ve yayın çalışmalarını son derece önemli bulan Mustafa Kemal Atatürk, dergicilik faaliyetlerini de desteklemiştir. Başkent Ankara'da çıkarılan *Ülkü* Dergisi'ne ismini veren Ebedi Şef Atatürk'ün gayesi, modern ve çağdaş bir Türk imgesi olmuştur. Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk'ün Türk milleti üzerine sahip olduğu bu anlayış, sosyokültürel anlamda oldukça gelişim göstermiş ve göstermeye meyilli, inkılapçı, çağdaş bir Türk imgesinin oluşmasında öncü olmuştur. Geçmişinden aldığı güçle beslenen ve yoluna sağlam adımlarla ilerleyen Türk milleti, inşacı, ilerici, inkılapçı olmasının yanında geçmişiyle hesaplaşmayı da ihmal etmemiştir.

Ülkü Dergisi, Cumhuriyet döneminin siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik problemlerine karşın dergicilik çalışmaları arasında en uzun ömürlü olma başarısı göstermiştir. Derginin bu denli başarılı olmasında geniş ve nitelikli bir yazar kadrosuna sahip olmasının yanında vatandaşların da yoğun bir ilgi göstermesi oldukça mühim olmuştur. Türk milletinin *Ülkü*'ye bu denli sahip çıkması karşısında dergi yönetimi ve yazarları da vatandaşlara yararlı olabilmek adına hummalı bir çalışma göstermişlerdir. 17 yılda 272 sayı ile Türk milletine

seslenen, dergi sayfalarında okuyucularıyla buluşan *Ülkü*, Türk imgesinin gelişim ve dönüşüm süreçlerinde başrol oynayarak Türk milletini geleceği doğrultusunda yönlendirmiştir.

Çalışmada *Ülkü* Dergisi özelinde Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinin Türklük görüşü, Türk imgesi tanımı, dönemin ideolojik, sosyokültürel ve siyasi bakış açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Dönemin önde gelen Türk münevverleri, durgun bir Türk imgesinden ziyade çalışkan, kararlı, azimli, Cumhuriyet ilke ve inkılapları neticesinde ilerleyen bilinçli bir Türk imgesinin gelişmesini desteklemişlerdir. Milli mücadele sonrası maddi manevi ve sosyokültürel anlamda zor günlerden geçen Türk milletinin toparlanma ve özünü sürdürme sürecinde, dergicilik faaliyetleri aracılığıyla devlet yöneticileri ve aydınlar vatandaşların yanında olduklarını hissettirmişlerdir. Sosyal devlet anlayışının benimsendiği bu dönemde özgür, paylaşımcı ve her konuda gelişime hazır bir Türk imgesinin oluşması için bu nitelikte bir dergicilik anlayışı geliştirilmiştir. Türk gençleri başta olmak üzere tüm vatandaşlara *Ülkü* vasıtasıyla seslenilmiştir.

Ülkü Dergisi'nde Türk olmak; kültür, tarih, coğrafya, sanat, ahlak, fiziksel ve zihinsel beceriler ve ortak akıldan geçtiği dile getirilmektedir. Tarih boyunca birçok farklı topluluk ve azınlıkla yaşayan Türkler, hoşgörü ve barış ortamında herkesin birbirine saygı ve sevgi beslediği bir ortam yaratmıştır. Bununla beraber dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türkler, evrensel nitelikte sahip olduğu özelliklerini korumaya da özen göstermiştir. Asimile olmamış, özünü korumayı, yaşatmayı ve gelecek nesillere aktarmayı bir vazife olarak bilmişlerdir. Türk kimliği sadece etnik bir nitelik veya aidiyet göstergesi değil, gelişme yolunda sahip olduğu sosyokültürel ve tarihsel birikimin verdiği güç ile modernleşme sürecinin taşıyıcılarından olmuştur. Bu bağlamda Türkler için daima çalışkan, azimli, kararlı, disiplinli, ahlaklı, zinde, güçlü, sağlıklı, modern, kahraman, savaşçı, inkılapçı, halkçı bir birey ideal olarak gösterilmiştir.

Türk milleti, Erken Cumhuriyet Döneminde geliştirilen ilke ve inkılaplara bağlı olan sadık bir toplum olmuş, modern bir imaja sahip olma yolunda gerekli adımları atmıştır. Atatürkçü, inkılapçı, devletçi, halkçı, milliyetçi ve laik Türk, *Ülkü* Dergisi içerisinde farklı konu başlıkları altında ele alınmıştır. Dergi içerisinde genç Türk nesli ile ilgili yer alan söylem ve demeçler, Cumhuriyet sonrasında çağdaş bir Türk medeniyeti ve yenilikçi bir Türk gençliği imgesi çizmektedir. Türk neslinin gelişimi noktasında normatif bir çerçeve belirlenerek sahip olunan değerlerden taviz vermeden, modern gelişmeler ışığında Türkiye'yi ileriye taşıyacak olanların gençler olacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda Gazi Mustafa Kemal tarafından Türk nesillerine ithaf edilen Gençliğe Hitabe başta olmak üzere diğer siyasi liderler ve aydınların

öneri ile tavsiyeleri, *Ülkü*'nün sayfalarında kendisine geniş bir yer bulmuştur. Türk gençlerine de bu yönlendirmelere uyarak kendilerine bir yol haritası çizmeleri tembih edilmiştir.

Türk imgesi üzerine yapılan inceleme ve analizler sonrasında dikkat çeken hususlardan birisi de milliyetçilik konusu ile ilgilidir. Öncelikle milliyetçilik noktasında her şeyden önce milli değerlerin ön planda tutulması başat bir gereklilik olarak görülmüştür. Dergi içerisinde bulunan Türklük anlayışında kapsayıcı, birleştirici ve bütünleştirici bir anlayışın yanında Türklerin tarihsel süreçte benimsedikleri vizyon ve misyonu, becerileri, başlı başına bir sosyokültürel değer taşıyıcısı olmalarına değinilmiştir. Milli değerleri en önde tutan Türkler, milli kalkınmanın buradan geçtiğine inanarak hareket etmiştir. Buradan hareketle, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen dergilerinden birisi olan *Ülkü*'de Türklük olgusunun birleştirici, bütünleştirici ve harekete geçme noktasında motive edici olmasının yanında disiplin konusunda da ciddi katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkler, geçmişinden aldığı gücü örnek alarak her alanda zihnen ve fiziken kuvvetli Türk imgesini devam ettirmek için çaba göstermiştir.

Türk imgesinin oluşmasında en çok değinilen unsurlardan bazıları da dil ve tarih ile ilgili konular olmuştur. Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e kadar gelen süreçte, günümüzde de devam ettiği şekilde Türk kimliğinin oluşmasının temel taşlarından olan bu unsurlar, başta dilbilimciler ve tarihçiler olmak üzere tüm aydınların dergi sayfalarında ele aldığı konular arasında yer almıştır. Türk dilinin ve Türk tarihinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla 15 Nisan 1931'de açılan Türk Tarih Kurumu (TTK) ile 12 Temmuz 1932 tarihinde kurulan Türk Dil Kurumu (TDK), dil ve tarih konusunda yaptıkları çalışmalar ile Türk imgesinin inşa edilme sürecinde önemli birer pay sahibi olmuşlardır. Dil ve tarih konuları, kültürel birikimin ve devamlılığın taşıyıcıları olarak devlet yönetimi, aydınlar ve tüm vatandaşlar tarafından üzerinde titizlikle durulan, memleket meselesi konular arasında görülmüştür.

Cumhuriyetin erken yıllarının önde gelen dergilerinden birisi olan *Ülkü*, genel olarak kuvvetli, lider, inkılapçı ve milliyetçi bir Türk imgesinden söz etmektedir. Türk milletinin milli duygularına seslenme konusunda oldukça başarılı olan bu dergide vatandaşların sesi olmak hedeflenmiştir. Vatandaşların da bu durumu göz önünde bulundurup yoğun bir ilgi göstermesi ile beraber *Ülkü* daha sık aralıklarla yayınlanmaya başlamıştır.

Basın çalışmalarına oldukça önem verilen bu dönemde, dergilerin de gazeteler kadar önemli enformasyon kaynakları olduğunun farkına varılmıştır. Bu kapsamda dergicilik çalışmaları da halk tarafından yoğun bir ilgi ile karşılaşmıştır. Bunun farkına varan Halkevleri,

dergicilik faaliyetlerine hız vermiştir. Türk imgesinin geliştirilmesinde ve benimsenmesinde, Türkçülük ideolojisinin yayılmasını sağlamak, milliyetçilik duygularının canlı kalmasını sağlamak ve tüm bu çabaları gelecek nesillere aktarabilmek amacıyla dergiler aracılığıyla halka seslenilmiştir. *Ülkü* Dergisi de sosyal, fiziksel ve beşeri ilimlerin geliştirilmesi hususunda farklı içerikler yayınlayarak Türk milletinin günü yakalayabilmesi ve çalışkanlıklarını ve azimlerini harekete geçirmelerini hedeflemiştir.

Diğer Halkevi Dergilerinde olduğu gibi *Ülkü*'de de temel gaye, Türk milletini özüne bağlı olacak şekilde geleceğe başarılı bir şekilde hazırlamak, nitelikli bir Türk imgesi yaratmak olmuştur. Cumhuriyet'in kültür ocakları olan Halkevlerinin en önemli sosyokültürel ürünlerinden birisi olarak kabul edilen *Ülkü* Dergisi, Türkiye'de Tek Partili dönemin yaşandığı yıllarda ulus inşası, modernleşme, halkçılık ve inkılapçılık gibi konuları farklı alanlara ayırarak düzenli bir şekilde yansıtmıştır.

Ülkü Dergisi'nin yazar kadrosu incelendiğinde başta Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk ve Milli Şef İsmet İnönü olmak üzere derginin uzun süre direktörlüğünü yapmış Mehmet Fuat Köprülü dikkat çekmektedir. Bununla beraber Tahsin Banguoğlu, Nusret Kemal Köymen, Elif Naci, Necip Ali Küçüka, Şevket Aziz Kansu, Hasan Ali Yücel, Mehmet Saffet Engin, Falih Rıfkı Atay, Cemal Köprülü, Hüseyin Namık Orkun, Recep Peker, Hilmi Ziya Ülken, Reşit Galip, Fevziye Abdullah Tansel, Niyazi Berkes, Ömer Lütfi Barkan, Celal Sahir Erozan gibi dönemin farklı alanlardaki Türk münevverleri, vatandaşlara yol göstererek örnek ve rehber olmuşlardır. Bu durum dergi içerisinde kaleme aldıkları yazılarda Türk milletine verdikleri bilgiler ve öğütler ile rahatlıkla fark edilmektedir. Halka mal edilen bu dergilerde bu önemli şahsiyetlerin bir araya gelmesi, *Ülkü* Dergisi'nin entelektüel nesiller ve kültürel değerler oluşmasında ne denli rol oynadığını ispatlar niteliktedir.

Erken Cumhuriyet yıllarında önemli bir kültür ve medeniyet akademisi olma özelliği gösteren *Ülkü* Dergisi, sadece Türk imgesi üzerine değerlendirmeler yapan bir yayın anlayışına sahip olmamıştır. Türk milleti ve dünyadan her konu ile ilgili havadis, öneri ve gelişmeleri içerisinde barındıran *Ülkü*, herkesin ilgisini çeken geniş bir içerik anlayışı ve yayın politikası gütmüştür. Türk imgesi üzerine tespitler yapan, Türklük olgusunun canlı bir kavram olması ve bazı dönemlerde gelişip dönüşmesi gerektiğini savunan dergi, aktif olduğu yıllar içerisinde literatüre sunduğu katkılar ile günümüz Türklük anlayışının şekillenmesinde tüm yazar kadrosu ve Türk milletiyle beraber ciddi emek ve çaba göstermiş, Türklüğün taşıyıcısı olmuştur.

Çalışma kapsamında *Ülkü* Dergisi üzerinde "Türk" imgesi özelinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda Türk imgesinin şekillenmesinde geçmişten gelen değer, birikim ve özelliklerin yanında modern çağın gerektirdiği ilke ve inkılapların belirleyici olan iki temel etken olduğu görülmüştür. Dergide Türk milletinin gelişmesinde ve muasır medeniyetler seviyesine yükselmesinde geleneksel özelliklerin çok önemli olduğu kabul edilirken bu unsurların Türk toplum yapısına uygun olacak şekilde yeniden geliştirilmesi ve Cumhuriyet ile bağdaşmasının gerektiği ifade edilmiştir. *Ülkü*'de köklü, güçlü, tarihsel süreç içerisinde medeniyetlerin başlangıcı olma başarısı gösteren, kahraman ve yiğitliğiyle tüm dünyaya nam salan, akılcı, realist ama duygularını canlı bir şekilde yaşayan, gelişmeci, ilerlemeci, inkılapçı, laik ve çağdaş bir Türk imgesinden söz edilmektedir. Böylece yenidünya düzeninde, yeni bir Türk imgesinin oluşturulmaya çalışıldığı bu dönemde yapılan çalışmaların başarıya ulaşması noktasında *Ülkü* Dergisi'nin önemli katkıları olmuştur.

Derginin tüm sayıları ele alındığında Türklüğün genellikle "halk olma" olgusuyla bağdaştırıldığı görülmektedir. Türk halkının tarih boyunca cephelerde gösterdiği mücadele ve çabanın artık gündelik yaşamdan teknolojik gelişmelere kadar hayatın her alanında devam etmesi gerektiği ifade edilmiş, halkın eğitilmesi, yönlendirilmesi, bilinçlenmesi, gelişmesi, modern bir nitelik kazanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yönleriyle *Ülkü* Dergisi'nde adil ve eşit bir ortamdan söz edilmesinin yanında Türk milletinin münevver ve halk olarak bir ayrım içerisinde olduğuna dikkat çekildiği ifade edilebilir. Fakat hiçbir şekilde vatandaşların aydınlanmalarını ve münevver kişiler olmalarını engellemek gibi bir durum söz konusu olmamıştır. Tek tek bireylerden başlanarak tüm topluma yayılan inkılapçılık adımları sonucunda muasır bir Türk medeniyeti oluşturulmak hedeflenmiştir. Türk münevverleri, modern Türk yapısının oluşturucusu, taşıyıcısı, geliştiricisi ve öğreticisi olarak görev yaparken Türk halkı bu inşa sürecini içselleştiren bir konumda yer almıştır.

Ülkü Dergisi'nde Türk imgesinden hem geçmişten gelen sosyokültürel değerlerin hem de modernleşme gayesi çerçevesinde gelişen ve değişen, canlı, dinamik bir yapı olarak bahsedilmektedir. Türk imgesinin gelişiminde, tarihi konuları ele alan yazılar büyük öneme sahip olmuştur. Çünkü aydın kesimler ve özellikle tarih üzerine araştırma yapan yazarlar, Türk halkının köklü bir geçmişe sahip olduklarını ve atalarının bir yaşam sürdüğünü örnek alarak geleceğe dair motive olacaklarına inanmıştır. Osmanlı'dan milli mücadele yıllarına ve en nihayetinde Cumhuriyet'in ilanına kadar savaşlarda, devlet yönetiminde ve gündelik yaşamda yönetici, aydın kesim ve halkın örnek bir yaşam göstermesi, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yönlendirici olmuştur. *Ülkü* de bu noktada halka seslenerek harekete geçmelerini sağlamıştır.

Ülkü Dergisi'nde kaleme alınan yazılar incelendiğinde deneme, şiir, biyografi, otobiyografi, öykü, hikâye, ağıt, eleştiri, gezi yazısı, mizah sohbet, nutuk, konferans, sempozyum, anı, fıkra, tiyatro, masal, forum, münazara gibi edebi tarzda verilen eserler ile gazete haberleri, köşe yazıları gibi memleketten havadislerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu edebi ürünler, sosyokültürel değerlendirme yazıları ve gazete tarzında verilen haberler ile ideolojik, estetik, duygusal açıdan ve enformasyon içerecek bir şekilde Türk halkının bilinçlenmesi, bilgilenmesi ve kişisel gelişimini sağlaması hedeflenmiştir. Edebi türlerde yazılan eserlerde Türk genci; çalışkan, zeki, örf ve adetlerine sadık ama gelişime açık, ahlaki değerlerine bağlı, milli duyguları canlı, milletin çıkarlarını her zaman kişisel durumlarının üstünde tutan, fedakâr, cesur bir kişilik olarak tanımlanmıştır. Böylece *Ülkü*'de ideal, makul ve makbul bir Türk gencinin özellikleri bu şekilde sıralanmıştır. Tarih boyunca bu tüm özelliklere sahip olan Türk insanının, aynı niteliklere sahip olması gerektiği ve Cumhuriyet dönemi ilke ve inkılapları çerçevesinde kendisini geliştirmesi ifade edilmiştir.

Erken Cumhuriyet Döneminde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin her alandan kalkınması adına yöneticisinden vatandaşına, yaşlısından gencine, ilim insanlarından köylerde yaşayan vatandaşlara kadar hep birlikte topyekûn bir mücadele verilmiştir. Hâlihazırda olan Türk imgesine sahip çıkmak, özünü korumak ve değişen yaşam standartları karşısında geliştirmek adına çıkarılan ilke ve inkılaplar, bu inşa sürecinin en önemli adımları olarak karşımıza çıkmaktadır. *Ülkü* Dergisi ve diğer Halkevleri tarafından çıkarılan tüm Halkevi Dergileri de bu amaca hizmet etmiş, basın yayın faaliyetlerinin bir kolu olarak gazetecilik ile beraber başlı başına Türk milli kalkınmasına önemli hizmetlerde bulunmuştur. *Ülkü*'de Türk imgesinin inşasında eski Türk devletleri ve mitolojik ögeler, ulusal Türk kimliğinin köklü bir geçmişe dayandırılarak Cumhuriyet döneminin batılılaşma çalışmalarına katkı sunan unsurlar olarak görev yapmıştır.

Ülkü Dergisi, cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma oranlarının yükselmesinde, dergicilik faaliyetlerinin gelişmesinde, Türk kimliğinin şekillenmesinde önemli hizmetlere imza atmıştır. Türk imgesinin nasıl bir sosyokültürel ortamda idealize edildiği ve bu imgenin dergicilik faaliyetleriyle ne şekilde yayıldığı noktasında en temel kaynaklardan birisi olan *Ülkü*, Cumhuriyet Dönemi Türk imgesinin anlaşılmasında önemli bir rehber görevi üstlenmektedir. Derginin sayıları ele alındığında oluşturulan Türk imgesi hakkında tek ve sabit bir tanımdan öte dönemin şartlarına göre değişiklik gösterebilen canlı bir yapıdan söz edilebilir. Bu yönleriyle *Ülkü* Dergisi'nin, özellikle ilk yılları olmak üzere Cumhuriyet Dönemi'nde Türk imgesinin gelişimini gözlemleme noktasında önemli bir sosyokültürel kaynak olduğu ifade edilebilir.

Ülkü Dergisi, tüm Türk aydınlarının dergisi olma başarısı göstererek dönemin münevverlerinin halkla buluşma mecrası haline gelmiştir. Tüm aydınlara kapılarını açan Ülkü, ülkede bir fikir demokrasisi ortamının oluşmasına katkı sunmuştur. Bu duruma karşı dönemin önde gelen aydınları da herhangi bir ücret talep etmeden tüm bilgi ve birikimlerini Türk milleti ile paylaşarak onların sosyokültürel gelişimlerine destek vermiştir. Bununla beraber dergide yazan aydınlar, uzmanlık alanları dışında diğer konularla ilgili bölümleri de okuyarak Türk milletinin ortak meseleleri üzerine çalışmışlardır. Ülkü Dergisi, severek okuyan, yazan ve dergicilik başta olmak üzere basın yayın faaliyetlerini takip eden bir Türk toplumu imgesinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Başkent Ankara merkezli olarak Ankara Halkevi tarafından hazırlanan Ülkü Dergisi, memleketin dört bir yanında bulunan Türk münevverlerinin yazılarını sayfalarına taşımıştır.

Türk imgesinin gelişmesinde dönemin en önde gelen kültür kurumları olan Halkevleri ve Halkodaları önemli bir yere sahip olmuştur. Cumhuriyet döneminde Türk kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan bu kültür ocakları, Türk milletinin birlik ve beraberlik havasını soluduğu, kaynaştığı ve bütünleştiği yerler olmuştur. Ankara Halkevi ve orada çıkarılan Ülkü Dergisi de, Türk imgesinin hayat bulduğu noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak bir değerlendirme yapılırsa Türk imgesi, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ve günümüze değin sürekli Türk toplumunun sosyokültürel yapısına, siyasi yapısına ve tarihsel gelişimine bağlı olarak gelişen canlı bir unsur olmuştur. Değişen dünya düzeni, ekonomik ve teknolojik gelişmeler karşısında Türk toplumu, modernleşme ve batılılaşma süreçlerinin içerisine girmiştir. Yaşanan bu gelişmeler sonrasında Türk imgesi de çeşitli inşa aşamalarından geçerek değişim ve dönüşüm göstermiştir.

Türkler tarihinden, geçmişinden güç almakla beraber atalarının doğrularını örnek aldığı kadar geçmişiyle de hesaplaşarak yanlışları düzeltmeye çalışmıştır. Türk imgesi, tarih sahnesinde benimsediği rol ile paralel bir şekilde gelişim göstermiştir. Buradan yola çıkılarak Ülkü Dergisi'nde Türk imgesinin toplumsallaşması konusunun da yer aldığı söylenebilir. Sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında değil, dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan Türk milletlerinde de ortak bir Türk imgesinin geliştirilmesi gerektiği düşüncesiyle hareket edilmiştir. Cumhuriyetin erken yıllarının önde gelen dergilerinden birisi olan Ülkü, genel olarak kuvvetli, lider, inkılapçı ve milliyetçi bir Türk imgesinden söz etmektedir. Türk milletinin milli duygularına seslenme konusunda oldukça başarılı olan bu dergide vatandaşların sesi olmak hedeflenmiştir. Vatandaşlar da bu durumu göz önünde bulundurup yoğun bir ilgi göstermesi ile beraber Ülkü daha sık aralıklarla yayınlanmaya başlamıştır.

Ülkü Dergisi'nde Türk sözcüğünün kuvvet anlamına geldiği ve bu kullanımın Türk ırkından olan gruplar arasında yayıldığı belirtilmiştir. Bununla beraber Türk milletinin; milli toprak, milli hâkimiyet ve milli hürriyet olmak üzere 3 ana damardan oluştuğu ifade edilmektedir. Böylece Türk milletinin karşılıklı birlik, beraberlik ve dayanışma ruhu ile ilerleyeceği fikri benimsetilmiştir. *Ülkü*'de Türk milleti milli şeref, istiklal, haysiyet, egemenlik ve özgürlük sahibi bir topluluk olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Türk milletinin en önde gelen özelliklerinin azimli, kararlı, çalışkan olması olarak belirtilmiştir. Dergide Türk insanının, herhangi bir konuda belirlediği hedef doğrultusunda topyekûn bir şekilde mücadele veren ve asla vazgeçmeyen bir kişiliğinin olduğu anlatılmaktadır. Bu noktada ise Türkleri harekete geçiren en önemli unsurun işini severek büyük bir inançla yapması olduğu belirtilmektedir. Bu yönleriyle Türk milleti, sosyokültürel düzeyde tüm dünyaya örnek olmayı başarmıştır. Ülkü'de örnek ve öncü bir Türk milleti imgesinden söz edilmektedir.

Ülkü Dergisi'nde Türklüğün övgü ve gurur duyulan bir durum olduğu, milliyetçiliğin en önemli unsur olduğundan bahsedilmektedir. Türk nesillerine bırakılacak en kıymetli mirasın milliyetçilik olduğuna inanılmıştır. Tarihsel süreçte diğer toplumlar da Türk toplumlarının sahip olduğu niteliklere öykünmüştür. Bu noktalardan hareketle *Ülkü*'de farklı açılardan Türk imgesine yer verildiği ve Türklüğün övüldüğü görülmüştür. Türkler başı yukarıda, göğsü gururlu ve kabarık bir toplum olmuştur. Erken Cumhuriyet Döneminde ilkokullardan üniversitelere kadar tüm eğitim kurumlarında milli duygular aşılanmış, milliyetçi ve Türkçü olup övünüp çalışmaları öğütlenmiştir. Diğer toplumları küçümsemeden ve kibirden uzak, asil bir Türk gençliği modellenmiştir. Türk milletinde insana değer verilmiş, herkese hoşgörülü bir anlayış sergilenmiştir.

Araştırma doğrultusunda *Ülkü* Dergisi'nde Türk milleti vatandaş ve toplum kimliği üzerinden incelenmiştir. Bu amaç kapsamında Türk toplumu; erkek, kadın, asker, köylü, genç, yaşlı, çocuk, anne, baba olmaları gibi farklı kimlikler şeklinde ele alınmıştır. Türklük, Türkçülük, milliyetçilik ve genel olarak Türk'e dair bulgulara dair yapılan bu araştırmada, *Ülkü*'nün 272 farklı sayısında yapılan analizler sonucunda Türk imgesi ile bağdaşan veriler toplanmış, 14 farklı alt başlık altında incelenmiştir. Sonuç olarak, bu yüksek lisans tezi kapsamında yapılan inceleme ve analizler sonucunda *Ülkü* Dergisi'nin zengin ve nitelikli yazar kadrosu, her türden ve her yaşa hitap eden içerik çeşitliliğiyle Erken Cumhuriyet Döneminde Türk imgesinin anlaşılması noktasında önemli bir kaynak olarak kabul edildiğini söylemek gayet mümkün olacaktır. *Ülkü*'nün Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcına, oradan da günümüze gelen süreçte Türk imgesinin inşa sürecinde önemli katkıları olduğu anlaşılmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Turkish Image in House Journals: Example of Ülkü Magazine

The objective of this master's thesis project, titled "The Image of the 'Turk' in Community Center Journals: The Case of Ülkü Journal," is to reveal how the image of the "Turk" was articulated in Ülkü Journal. The journal belonged to the Ankara Community Center (Ankara Halkevi), which operated under single-party control to implement and foster the adoption of official ideology and reforms. In line with the scope of this study, a thematic analysis was conducted on a total of 272 issues of Ülkü Journal, published by the Ankara Community Center between 1933 and 1950. Operating between 1932 and 1951 as a continuation of the Turkish Hearths (Türk Ocakları), the Community Centers (Halkevleri) aimed to reach the entirety of society across various fields, including education, health, politics, economics, sports, and the arts. Active for approximately 19 years, Community Center journals published numerous periodicals with the objectives of preserving and sustaining social and cultural values, conveying the thoughts of the ruling elite to the general public, and transmitting Atatürk's principles and reforms to the masses. Offered directly to the public, these journals served as one of the most effective mass communication tools of the period, playing a vital role in elevating the education and consciousness levels of the populace and in preserving national culture and identity. Initially established in 14 different regions on February 19, 1932, Community Centers grew into a critical communication network for the single-party regime. The journals, which initiated their publishing activities within the Community Centers to foster national unity, solidarity, and the adoption of revolutionary ideologies, hold a particular historical significance as they reflect the unique characteristics of their era. As the official publications of the Community Centers, these journals mirrored state ideologies due to their state-supported nature. Consequently, following the transition to a multi-party system, they faced criticism for their ties to the ruling Republican People's Party (CHP) of the period, and their publication lifespans were brought to an end in 1950 following a change in government. Published between February 1933 and August 1950 as an official organ of the Community Centers, Ülkü Journal stands out as the most prominent intellectual and literary periodical of the early Republican era. The initial directors of the journal were Nusret Kemal Köymen and Necip Ali Küçüka. From 1936 onward, M. Fuad Köprülü assumed the role of publication director. The purpose of this study is to examine the impact of the Community Centers—which worked toward implementing and internalizing the ideology and reforms developed under the single-party regime after the proclamation of the Republic—and their publishing initiatives, specifically within the context of the image of the "Turk." In this regard, this thesis employs descriptive analysis to demonstrate how the image of the "Turk" was portrayed in Ülkü Journal, which was published by the Ankara Community Center for 17 years and ranks among the longest-running print media endeavors of its time. Despite being one of the leading institutions of the developing nation-state structure during the founding years of the Republic of Turkey, the Community Centers have not been the subject of a sufficient number of academic studies, which highlights the significance of this research. Furthermore, while there are various socio-cultural studies on the topic, research focusing specifically on the press dimensions—namely the Community Centers, Community Center journals, and ultimately Ülkü Journal—remains highly limited, thereby enhancing the importance of this research topic. On the other hand, an examination of existing studies on the Ankara-centered Ülkü Journal reveals that no research has yet been conducted specifically on the image of the "Turk," which underscores the importance and originality of this study. The core source material for this study consists of all 272 issues of Ülkü Journal. Addressing the research topic, the issues published by the Ankara Community Center that contain the image of the "Turk" and serve as the primary source for this

study met their readers between 1933 and 1950. The scope of the research is delimited to examining how the image of the "Turk" was addressed specifically within these issues of Ülkü Journal. The research universe comprises a total of 272 distinct issues of Ülkü Journal published by the Ankara Community Center between 1933 and 1950. The theoretical framework of this study is constructed around the conceptualization of "the representation of official ideology in periodicals." Within the scope of this work, all issues of Ülkü Journal were scanned, and specific issues were selected and analyzed based on the condition that they featured the image of the "Turk" in their columns. These publications have been categorized and examined under different thematic headings in accordance with the objective of the study. The image of the "Turk," selected as the research subject of this master's thesis, is examined by utilizing the document analysis method on the issues of Ülkü Journal published by the Ankara Community Center between 1933 and 1950. The 272 issues published over a 17-year period are evaluated within the framework of the image of the "Turk" through this document analysis methodology. In line with the master's thesis research, all 272 issues of Ülkü Journal were analyzed, and articles providing information on the image of the "Turk," Turkish society, and the Turkish people were compiled. The obtained findings were grouped according to their themes in the analysis section (the fourth chapter of the study), consolidated into 14 distinct subheadings by the researcher, approved by the thesis advisor, and subjected to examination within the context of the image of the "Turk." Following the investigations conducted on Ülkü Journal, which holds the distinction of being the longest-running journal of the early Republican period, findings relevant to the research topic were identified in 139 out of the 272 total issues. These figures demonstrate that different evaluations regarding the image of the "Turk" were present in 48.89%—nearly half—of the issues of Ülkü Journal. From these 139 different issues, 175 distinct examples falling within the scope of the thesis topic were evaluated and presented in detail under the subheadings established in the fourth chapter. It is observed that this Ankara-centered journal made significant contributions to the development, change, transformation, and construction processes of the image of the "Turk." This situation serves as proof that Ülkü Journal possesses a rich content baseline for research on the image of the "Turk," and demonstrates that it allows for an analysis of how the Turkish state, Turkish people, and Turkish society underwent a construction process through the medium of periodicals. The primary assumptions of the study posit that Community Center journals, which served as the organs of the Community Centers operating between 1932 and 1951, reflected state ideologies due to their nature as state-supported publications. It is observed that only in certain issues or specific contents could the state's official narrative diverge from the broader Turkish thought or ideas regarding the "Turk". However, this partial divergence, although noteworthy, is not of a nature that would alter the overarching framework of the whole. For this reason, Turkish thought, the Turkish state, ideas regarding the "Turk," and nationalism will constitute the core subjects of inquiry within the analyzed Ülkü Journal. Indeed, it is well known that the editorial and writing staff contributing to the content of Ülkü consisted of state officials who actively reflected the Turkish thought and Turkism ideology of the period. In this context, it is assumed that the concepts of the "Turk" and "Turkism" will be directly aligned with the official mindset of the state. The core question that this thesis work sets out to answer is how and to what extent Ülkü Journal—published by the Ankara Community Center, one of the prominent institutions that assumed a vital role in unifying, integrating, and blending society during the Early Republican Era—focused on the concept of the "Turk". Conclusively, data regarding the image of the "Turk" in Ülkü were uncovered, and these data were evaluated within various subheadings. It has been understood that Ülkü, which stands out among Community Center journals and holds the distinction of being the longest-running among them, is a publication carrying vital findings regarding the image of the "Turk" in early Republican Turkey.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, S. (1942). "Köy ve Köylü Meselesi", *Ülkü*, 10 (22), 4-6.

Aka, A. (2010). "Kimliğe Teorik Yaklaşımlar." *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (1), 17-24.

Akbaş, A. (2024). "Göreceliğin Ötesindeki Gerçek: Karl Mannheim'ın 'Düşünce Yapıları'." *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 88-98.

Akçura, Y. (1998). Türkçülüğün Tarihi. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Aksanyar, N. (2015). "Türk Toplumunda Batıcılık Akımı." *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 229-244.

Aksoy, N. & Arslantaş, H. A. (2010). "Ulus, Ulusçuluk ve Ulus-Devlet." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28 (31), 31-37.

Akşin, S. (2010). Kısa Türkiye Tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Aktar, C. (1993). Türkiye'nin Batılılaştırılması, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Aktan, M. F. (1944). "Türk Kooperatifçiliği", *Ülkü*, 7 (78), 5.

Akyüz, H. (2010). "Eleştirel Toplumsal Kuram Ve Jurgen Habermas." *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 1-10.

Albayrak, M. (2004). Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960). Ankara: Phoneix Yayınevi.

Albayrak, M. (2023). "Halkevleri ve Ülkü Dergisi'nin Türk Siyasi, Toplumsal ve Kültürel Yaşamındaki Yeri." *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, (1), 17-36.

Alpman, C. (1947). "Cumhuriyet ve Beden Eğitimi", *Ülkü*, 1 (11), 15.

Ankara Halkevi. (1940). Milli Bayram. *Ülkü*, 16 (87), 275-276.

Ankara Halkevi. (1948). Gençlik Bayramı. *Ülkü*, 18 (2), 1.

Arcan, İ. G. (1947). "Milli Tiyatro", *Ülkü*, 1 (7), 3.

Arıç, A. (2024). "Ana Hatlarıyla Halkevlerinin Oluşumu ve Şubelerinin Faaliyetleri (1932-1945)." *Karaelmas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 12-33.

Arık, R. O. (1942). "Güzel Türkçemiz", *Ülkü*, 2 (21), 20-21.

Arık, R. O. (1947). Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu. Ankara: C.H.P. Halkevleri Yayınları.

Arıkan, S. (1937). "İkinci Türk Tarih Kongresi", *Ülkü*, 10 (56), 97.

Arıkan, Z. (1981). "Türk Yazı Devrimi ve İzmir Basınına Yansıması", Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı, 11/1, 37.

Arıkan, Z. (1999). "Halkevlerinin Kuruluşu ve Temel İşlevi.", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (6), 23, 261-281.

Arıkan, M., & Deniz, A. (2004). "Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlâkinin Tasfiyesi." *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 401-432.

Arabacı, C. (2014). "Basın Kanunu ve İnönü Dönemi Türk Basını." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32) 76.

Aşkın, M. (2010). "Kimlik Ve Giydirilmiş Kimlikler". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 213-220.

Atasoy, F.B. (2023). *Ülkü Dergisi (1941-1946) İnceleme-İndeks*. Yüksek Lisans Tezi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atatürk, M. K. (1934). "Gazinin Büyük Millet Meclisi'ni Açma Nutku", *Ülkü*, 4 (22), 242.

Atatürk, M. K. (1935). "Atatürk'ün Kamutayı Açılış Söylevi", *Ülkü*, 6 (32), 161-165.

Atatürk, M. K. (1937). "Atatürk'ün Nutukları", *Ülkü*, 10 (57), 195,197.

Atatürk, M. K. (1938). "Atatürk'ten Orduya Mesaj", *Ülkü*, 12 (69), 193.

Atatürk, M. K. (1938). "Türk Harflerinin Onuncu Yıl Dönümü", *Ülkü*, 2 (67), 70.

Atatürk, M. K. (1947). "Atatürk'ün Sözlerinden", *Ülkü*, 1 (12), 2.

Atay, F. R. (1937). "Cumhuriyet'in 14. Yılı", *Ülkü*, 10 (56). 193.

Atay, F. R. (1938). "Yirmi Üç Nisan", *Ülkü*, 11 (63), 194.

Atay, F. R. (1941). "Yirmi Üç Nisan", *Ülkü*, 9 (99), 193-194.

Atay, F. R. (1942). "Büyük Millileşme Çağı", *Ülkü*, 3 (25), 30.

Atay, F. R. (1943). "Türk'üz, Türkçü ve Türkiyeciyiz!", *Ülkü*, 4 (44), 16.

Atok, O. K. (1944). "Büyük Zaferimiz Üzerinde İncelemeler", *Ülkü*, 6 (71), 9-12.

Aydın Altay, S., & Özkan Koç, E. (2022). "Ülkü Dergisi Kapak Tasarımları: Cumhuriyet İdeolojisinin Görsel Temsili." *Sanat Tarihi Dergisi*, 31 (2), 1341-1369.

Aydın, S. (1993). Modernleşme ve Milliyetçilik. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Aydın, R. (2018). "Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet." *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 229-256.

Azcan, İ. (2003), Türk Modernleşme Sürecinde Trabzon Halkevi, Trabzon: Serander Yayınevi.

Baba, N. (1940). "Beden Terbiyesi ve Spor", *Ülkü*, 15 (88), 335-339.

Baba, N. (1940). "Türk Köylüsü ve Spor", *Ülkü*, 15 (89), 436.

Bakar Fındıkcı, M. (2021). "Görsel Anlatım Dili Olarak İmge." *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 449-454.

Balibar, E. & Wallerstein, I. (2013). Ulus Biçimi: Tarih ve İdeoloji. Irk Ulus Sınıf. (Çev: N. Ökten). 5. Baskı. İstanbul: Metis Yayıncılık**.**

Balkılıç, Ö. (2009). Cumhuriyet, Halk ve Müzik Türkiye'de Müzik Reformu (1922-1952). İstanbul: Tan Kitabevi Yayınları.

Baltacıoğlu, İ. (1950). Halkın Evi, Ankara: Ulus Basımevi.

Banarlı, N. S. (1938). "Atatürk'e Yanışlar", *Ülkü*, 12 (70), 309, 311.

Banguoğlu, T. (1941): "Dil İnkılabının Neresindeyiz?", *Ülkü*, 1 (2), 3-5.

Banguoğlu, T. (1941). "İlk İşimiz Yabancı Teşkil Kalıplarını Sökmektir", *Ülkü*, 1 (6), 5.

Banguoğlu, T. (1944). "Halkevleri, Milli Kültür Ocakları", *Ülkü*, 5 (59), 28.

Basın Yayın Genel Müdürlüğü, (1975). Birinci Basın Kongresi. Ankara: Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayın Araştırma ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı.

Bayraktar, A.N. (2016). "Başkent Ankara'da Cumhuriyet Sonrası Yaşanan Büyük Değişim: Modern Yaşam Kurgusu ve Modern Mekânlar." *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 67-80.

Bayraktutan, Y. (1996). Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Benek, K. (2016). Osmanlı İmparatorluğunda Basının Doğuşu Ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (6-7), 27-39.

Berkes, N. (1997). Unutulan Yıllar. (Yay. Haz. Ruşen Sezer). İstanbul: İletişim Yayınları.

Berkes, N. (2025). Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bey, K. (1933). "Bayramı Köye Götürenler", *Ülkü*, 2 (10), 319.

Bilgin, N. (2007). Kimlik İnşası, Ankara: Aşina Yayınları.

Bilgişin, Ş. M. (1934). "Hukuk Bakımından Buhran", *Ülkü*, 3 (13), 26.

Boudon, R. (1986). Ideologie, Points, Paris.

Bozkurt, B. (2011). Türkiye'de "Milli Şef" Dönemi CHP Politikalarının Eğitim Sistemine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme.", *Bilgi Dergisi*, 2, 183-204.

Bulut, F. (2018). Toplumsal değişim ve siyaset üzerinde basının etkisi. İçinde M. Uğur (Yay. Haz.), *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu*, 2016/Elazığ (Cilt 1, ss. 67-86). Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.

Burdurlu, İ. Z. (1942). "Asker Çocuğun Andı", *Ülkü*, 2 (15), 15.

Burnett, R. (2006): İmgeler Nasıl Düşünür?. (Çev. Güçsal Pusar), İstanbul: Metis Yayınları.

Callinicos, A. (1998). Tarih Yapmak. (Çev. Nermin Saatçioğlu), İstanbul: Özne Yayınları.

Carr, E. (1990). Milliyetçilik ve Sonrası. (Çev. O. Akın). İstanbul: İletişim Yayınları.

CHF, (1932). Halkevleri Talimatnamesi. Ankara: Hâkimx"iyeti Milliye Matbaası.

CHF, (1940). Halkevleri 1940. Ankara: Ulus Matbaa.

CHP, (1935). Halkevleri Öğreneği. Ankara: Ulus Basımevi.

CHP, (1938). Halkevleri Öğreneği (1938). Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi.

CHP, (1947). 1946 Yılında (XV. Yıldönümünde) Halkevleri ve Halkodaları. Ankara: Ulus Basımevi.

Çağlar, B. K. (1939). "Halkevleri Çalışmaları", *Ülkü*, 13 (73), 85.

Çağlar, B. K. (1945). "Halkevindeki Tören", *Ülkü*, 9 (97), 20.

Çağlar, K. Ö. (1939). "Çalışan Türk Kadınının Biriktirme Kabiliyeti Hakkında", *Ülkü*, 13 (76), 299-300.

Çalık, M., Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. Education and Science, 39 (174), 33-38.

Çam, E. (2005). Siyaset Bilimine Giriş. 9. Baskı. İstanbul: Der Yayıncılık.

Çavdar, T. (1983). “Halkevleri”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. 4, 877-884, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çavdar, T. (1995). Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950. İstanbul: İmge Yayınları.

Çavdar, T. (2008). Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950, İstanbul: İmge Kitabevi.

Çeçen, A. (1990). Atatürk’ün Kültür Kurumu, Halkevleri, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Çelik, N. B. (1999). “İdeoloji Kuramlarında Özne: Althusser ve Gramsci.” *Kültür ve İletişim* Dergisi, 2 (2) (4), 101-128.

Çelikiz, E. & Kuzucanlı, G. (2019). “İnönü Döneminde Basın Özgürlüğü: Cumhuriyet, Akşam Ve Vatan Gazeteleri Örneği.” *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 111-126.

Çetinkaya, A. (1935). “Aydın Demiryolunun Satın Alınması”, *Ülkü*, 5 (29), 324.

Dağtaş, B., & Tazegül, M. (2005). “Modernleşmeyi Okumak: Ülkü Dergisi (1933-1938).” *Kültür ve İletişim Dergisi*, 8 (2), (16), 75-99.

Dedebaş, F. (1943). “Yıl Dönümü”, *Ülkü*, 5 (49), 17.

Demir, Ş. (2011). “Tanzimat Döneminde Bir Devlet Politikası Olarak Osmanlıcılık.” *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 331-348.

Demir, K. (2016). “Osmanlı’da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923).” *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 71-112.

Dıranas, A. M. (1941). “Sanat ve Yurt Bütünlüğü”, *Ülkü*, 1 (4), 19-20.

Dumlu, B.B. (2021). *Halkevi Dergilerinde Kemalizm*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Dural, A. B. (2012). “Antonio Gramsci ve Hegemonya.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39), 309-321.

Duran, O. (1998). Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayi, İstanbul: Cem Ofset.

Durgun, Ş. (2000). “Modern Devlet Olmanın Zorunlu Koşulu Ulus-Devlet Midir?.” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 109-124.

Dursunoğlu, C. (1946). “Cumhuriyetin Yıldönümü”, *Ülkü*, 11 (123), 1.

Duru, K. M. (1939). “Halkevleri ve Halk Terbiyesi”, *Ülkü*, 14 (81), 204-205.

Duru, K. N. (1941). “Özüne Doğrul!”, *Ülkü*, 1 (5), 11.

Duru, M. C. (1940). “Halkevleri Çalışmaları: Halkevleri ve Sosyal Yardım”, *Ülkü*, 14 (83), 464-467.

Duru, M. C. (1940). “Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları: Sosyal Yardım”, *Ülkü*, 16 (94), 363.

Dülger, M. K. B. (1936). “Köyün Gücü”, *Ülkü*, 7 (37), 54.

Ekiz, D. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Emre Kaya, A. E. (2009). Adımız Andımızdır: Ulus, Türkiye’de Kitle İletişimi Dün-Bugün-Yarın. (Derleyen: Korkmaz Alemdar). Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Erdem, A. R. (1946). “İkinci İnönü Zaferi”, *Ülkü*, 10 (109), 2.

Erem, A. R. (1939). “30 Ağustos Kurtuluş ve Kuruluş Bayramı”, *Ülkü*, 14 (79), 2.

Ergil, D. (2015). “İdeoloji Üzerine Düşünceler.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Ankara. 38 (1), 69-95.

Erim, N. (1944). “Lozan”, *Ülkü*, 6 (69), 1-2.

Eroğul, C. (2003). Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi. İstanbul: İmge Kitabevi.

Erol, T., & Akgül, S. (2019). “Ülkü Mecmuası (1933-1950) Müzik Yazıları Bibliyografisi.” *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, 5 (2), 1-18.

Erozan, C. S. (1933). “Halkevleri Yıldönümünde Düşünceler”, *Ülkü*, 1 (2), 97-98.

Ertan, M. (1945). “Köye Örnek Olmak”, *Ülkü*, 8 (91), 2.

Ertunç, C. (2005). Cumhuriyetin Tarihi Yaşadıklarımızın Dünü-Bugünü, İstanbul: Pınar Yayınları.

Ersoy, O. (1966). Halk Kütüphanelerimiz Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Güven Matbaası.

Erşan, M. (2010). "Eskişehir Halkevi ve Halk Evi Dergisi." *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6, (12), 101-124.

Eryılmaz, B. (1990). Osmanlı Devletinde Gayrimüslim Teb’anın Yönetimi. İstanbul: Risale Yayınları.

Evsal, V. (1987). Gazeteciler Cemiyeti ve 40 Yıl. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Fenik, M. F. (1945). “Toprakça Değil Milletçe Büyümek”, *Ülkü*, 9 (99), 8.

Gayyur, M. (1935). “Cumhuriyet Bayramı”, *Ülkü*, 6 (33), 219.

Gellner, E. (1992), Uluslar Ve Ulusçuluk. (Çev. B. Behar, G. Özdoğan), İstanbul, s. 104.

Georgeon, F. (2006). Osmanlı Türk Modernleşmesi (1900- 1930), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gezer, M. (2012). *Demokrat Parti İktidarının Halk Eğitimi Politikaları*, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.

Girgin, A. (2001). Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik, İstanbul: İnkılap Yayınları.

Gökalp, Z. (1981). Ocaklar Ne Yapmıştır, Vazifesi ve Gayesi Nedir? İçinde M. Kaplan (Yay. Haz.), Atatürk Devri Fikir Hayatı (Cilt 2, ss. 636–646). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gökalp, Z. (2019). Türkçülüğün Esasları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Gökçe, S. (2019). “Türk Modernleşmesinde Halkevlerinin Yeri.” *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14 (20), 2327-2350.

Göknil, M. N. (1934). “İleri Hukuk”, *Ülkü*, 3 (14), 93.

Güler, A. (1996). XX. Yüzyıl Başlarının Askeri ve Stratejik Dengeleri İçinde Türkiye’deki Gayrimüslimler. Ankara: Genelkurmay Basınevi.

Gümüşoğlu, F. (2005). Ülkü Dergisi ve Kemalist Toplum. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Güneş, M. (2006), “Adnan Menderes ve Halkevleri.” *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12, (25), 141-155.

Güney, E. C. (1944). “Halkevleri, Milli Kültür Ocakları”, *Ülkü*, 5 (59), 28.

Güven, F. C. (1935). “Ankara Halkevinde Dil Bayramı Töreninde Açma Söylevi”, *Ülkü*, 6 (32), 89.

Güven, F. C. (1935). “Ona El Kalkar Mı?”, *Ülkü*, 6 (33), 162.

Güven, F. C. (1935). “Utkular Ayı Ağustos”, *Ülkü*, 6 (31), 4.

Güven, F. C. (1937). “Bir Kuruluşun 17. Yıldönümü”, *Ülkü*, 9 (51), 211-216.

Güz, N. (1991). Türkiye'de Basın-İktidar İlişkileri (1920-1927), Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yükseokulu Yayını.

Güz, N. (1995). Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevi Dergileri (1932-1950). Ankara: Bilge Yapım.

Güz, N. (2014). “Osmanlı Basını.” *Selçuk İletişim Dergisi*, 1 (3), 40-57.

Halkevleri Genel Merkezi, (1971). Halkevlerinin Doğuşu, Ankara: Halkevleri Genel Merkezi Yayınları.

Hanioğlu, M. Ş. (2012). “Türkçülük”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul.

Hatipoğlu, Ş. R. (1942). “İstihsal Davamız”, *Ülkü*, 1 (12), 1.

Hatipoğlu, Ş. R. (1942). “Yerli Malı ve Tasarruf Haftası”, *Ülkü*, 1 (7), 2.

Heyet, C. (1996), Türklerin Tarih Ve Kültürlerine Bir Bakış, Çeviren Melek Müderriszade, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Heyd, U. (1980). Ziya Gökalp, Türk Milliyetçiliğinin Temelleri. Çev. Cemil Meriç. İstanbul: Sebil Yayınevi.

Hobsbawm, E.J. (1993). Milletler ve Milliyetçilik. (Çev.: Osman Akınbay), Ayrıntı Yayınları. İstanbul, s. 23-103.

Huyugüzel, Ö. F. (1999). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Halkevlerinin Rolü.” *Atatürk Yolu Dergisi*, 6, 23, 391-400.

Irmak, S. (1944). “Çocuk Haftasında Düşünceler: Çocuk ve Meseleleri”, *Ülkü*, 6 (63), 3.

Irmak, S. (1948). “Dil Gününde”, *Ülkü*, 2 (22), 1.

Işık, M. & Erdem, A. (2008). Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim. Konya: Eğitim Yayınevi.

İnan, A. (1935). “Türk Tarihine Önem”, *Ülkü*, 6 (31), 5-7.

İnan, A. (1936). “Köy ve Köylüler”, *Ülkü*, 6 (35), 381-382.

İnan, A. (1937). “Osmanlı Tarihine Umumi Bir Bakış ve Türk İnkılabı”, *Ülkü*, 10 (56), 99,107.

İncedayı, C. K. (1939). “19 Mayıs 1919’un Yıldönümü ve Ebedi Şef Atatürk”, *Ülkü*, 13 (76), 292-293.

İncedayı, C. K. (1940). “İnönü Muharebelerinin XIX. Yıl Dönümü”, *Ülkü*, 16 (87), 195.

İncedayı, C. K. (1948). “30 Ağustos Zafer Bayramı Başkumandan Meydan Muharebesi”, *Ülkü*, 2 (21), 38.

İnönü, İ. (1934). “İnkılap Kürsüsünde İsmet Paşa’nın Dersi”, *Ülkü*, 3 (14), 84.

İnönü, İ. (1934). “Yeni Halkevlerini Açma Nutku”, *Ülkü*, 3 (13), 1-2.

İnönü, İ. (1938). “Sayın İnönü’nün Nutku”, *Ülkü*, 12 (70), 290-291.

İnönü, İ. (1939). “CHP Büyük Kurultayı”, *Ülkü*, 12 (71), 1-2.

İnönü, İ. (1939). “Milli Şef’in İstanbul Üniversitesindeki Nutukları”, *Ülkü*, 13 (74), 98-99.

İnönü, İ. (1942). “Cumhur Reisimizin Türk Milletine Söyledikleri”, *Ülkü*, 3 (27), 17.

İnönü, İ. (1942). “Milli Şef’in 19 Mayıs Bayramında Gençliğe Öğütleri”, *Ülkü*, 2 (17), 15.

İnönü, İ. (1943).”Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 7. Seçim Devresinin Birinci Toplanma Yılını Açış Nutku”, *Ülkü*, 5 (52), 10.

İnönü, İ. (1944). “İlköğretim Davamız”, *Ülkü*, 6 (71), 3.

İnönü, İ. (1945): “Halkevlerinin 13. Yıldönümünde Başbakanımızın Söylevi”, *Ülkü*, 7 (83), 14.

İnönü, İ. (1947). “Cumhurbaşkanı İnönü’den Millete”, *Ülkü*, 1 (12), 3.

İnönü, İ. (1949). “İnönü’nün Konuşması”, *Ülkü*, 3 (30), 3.

İnternet: Doğaner, Y. (2021). *Halkevleri*, https://isteataturk.com/g/icerik/Halkevleri/723, Erişim Tarihi: 09.10.2025.

İnternet: Karcı, B. (2024). *Ülkü Dergisi*, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/128/%C3%9Clk%C3%BC-Dergisi, Erişim Tarihi: 14.11.2025.

İnternet: TDK. (2025). Antropoloji, https://sozluk.gov.tr/ , Erişim Tarihi: 02.12.2025

İnternet: TDK. (2025). Basın, https://sozluk.gov.tr/ , Erişim Tarihi: 15.09.2025

İnternet: TDK. (2025). Dergi, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 23.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). Halkevi, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 25.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). İdeoloji, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 01.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). İmge, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 08.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). Kimlik, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 08.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). Radikal, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 23.11.2025.

İnternet: TDK. (2025). Şef, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 17.09.2025.

İnternet: TDK. (2025). Ülkü, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 15.11.2025.

İnuğur, M.N. (1982). Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

İnuğur, M.N. (1992). Türk Basın Tarihi. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını

İskit, S.R. (1939). Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış. İstanbul: Devlet Basımevi

Kabacalı, A. (1990). Türkiye'de Basın Sansürü. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Kabacalı, A .(1994). Türk Basınında Demokrasi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Kanat, H. F. (1943). “Milliyetçilik ve İnsaniyetçilik”, *Ülkü*, 5 (50), 18-19.

Kansu, N. A. (1934). “Cumhuriyet Bayramını Kutlarken”, *Ülkü*, 4 (21), 162-163.

Kansu, N. A. (1934). “Türk Dili ve Kurultay”, *Ülkü*, 4 (19), 1.

Kansu, N. A. (1936). “Türk İnkılabı”, *Ülkü*, 8 (45), 230.

Kansu, N. A. (1946). “Halkevlerimizin 14. Bayramı”, *Ülkü*, 9 (107), 3.

Kansu, Ş. A. (1934). “Türk Topraklarının Adamı”, *Ülkü*, 4 (20), 81.

Kansu, Ş. A. (1937). “İstikbal Sevgisi ve Bio-Sosyal Kültürümüz”, *Ülkü*, 8 (48), 410.

Kansu, Ş. A. (1940). “Anadolu ve Türk Gençleri”, *Ülkü*, 15 (86), 99.

Kansu, Ş. A. (1940). “Ankara Üniversitesi ve Türkiye’de İlimlerin İlerlemesine Çalışacak Müessese Hakkında”, *Ülkü*, 15 (88), 294.

Kara, A. (2006). Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı: Halkevleri (1932-1951). Ankara: 24 Saat.

Kara, İ. (2003). Din ile Modernleşme Arasında Çağdaş Türk Düşüncesinin Meseleleri. İstanbul: Dergah Yayınları.

Kara, İ. (2011). Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi I. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kara, A. (2019). *Harf İnkılabının Yaygınlaştırılmasında Halkodalarının Rolü ve Önemi*. Basılmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Gaziantep.

Karadağ, N. (1988). “1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları.” *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 8 (8), 135-177.

Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, E. (2024). Türkiye Cumhuriyeti’nin Bilgi Kaynakları Olarak Halkevi Dergileri. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (23), 177-189.

Karl Mannheim (2002). İdeoloji ve Ütopya (Ankara, Epos Yayınları, Çev. Mehmet Okyavuz, 336 s.)

Karpat, H. K. (1970). " Geleneksel Elit Felsefesi ve Modern Kitle İletişim Araçları", Japonya ve Türkiye'de Siyasal Modernleşme, Princeton: Princeton University Pres.

Karpat, K. H. (1974). “Türkiye’de İletişimin Gelişmesinde Halkevlerinin Etkisi: 1931-1951”. *Uluslararası Modern İslam Çalışmaları Dergisi*, 15 (1/4), 69-84.

Karpat, K. H. (2010). Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul: Timaş Yayınları.

Karyelioğlu, S. (2012). “Ulus Devlet ve Milliyetçiliğin Tarihsel Dayanakları ve Küreselleşmenin Ulus Devlet ve Milliyetçilik Üzerindeki Etkileri”. *Ethos Dergisi*, 5 (1). 137-169.

Kaş, H.(2007). *Isparta Halkevi Çalışmaları ve Ün Dergisi (1934- 1950).* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Kaya, M. Ş. (1937). “B. Şükrü Kaya’nın Nutku”, *Ülkü*, 9 (49), 2,6.

Kaya, Ş. (1937). “Türk İnkılabı”, *Ülkü*, 10 (57), 208.

Kaya, M. Ş. (1937). “19 Mayıs 1919’da Atatürk”, *Ülkü*, 9 (52), 241-245.

Kaya, M. Ş. (1938). "B. Şükrü Kaya'nın Nutku", *Ülkü*, 11 (66), 481-482.

Kaya, M. Ş. (1938). "Halkevlerinin Açılış Konferansı", *Ülkü*, 11 (61), 3,6.

Kaya, M. Ş. (1938). "19 Mayıs 1919-19 Mayıs 1938", *Ülkü*, 11 (64), 289-294.

Kazancı, M. (2002). "Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57 (01), 57-86.

Kazancı, M. (2012). "Althusser, İdeoloji Ve İdeolojiyle İlgili Son Söz." *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (24), 67-94.

Keseroğlu, H. S. (2022). "Halkevlerinde Kitap ve Kütüphane Kıyımı: 1951". *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 36 (4), 495-511.

Kıral, B. (2020). "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi." *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.

Koçak, C. (1996). Türkiye'de Milli Şef Dönemi, (1938-1945), İstanbul: İletişim Yayınları.

Koçak, C. (2001). Tek Parti Yönetimi, Kemalizm ve Şeflik Sistemi: Ebedî Şef/Millî Şef", Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce Kemalizm. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koçak, C. (2009). Geçmişiniz İtinayla Temizlenir. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koçak, C. (2018). Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945). İstanbul: İletişim Yayınları.

Koloğlu, O. (1992). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koloğlu, O. (1993). Türk Basını Kuvayi Milliye'den Günümüze. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Koloğlu, O. (2003). Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Koşay, H. Z. "Halk Terbiyesi Vasıtaları", *Ülkü*, 1 (2), 152.

Koşay, H. Z. (1947). "Türk Halk Müzesi", *Ülkü*, 1 (10), 4.

Köprülü, M. F. (1937). "İhtifaller Hakkında", *Ülkü*, 9 (54), 401.

Köprülü, M. F. (1939). "Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır?", *Ülkü*, 13 (73), 9.

Köprülü, M. F. (1939). "Nutuktan Dersler", *Ülkü*, 13 (74), 102.

Köprülü, M. F. (1940). "Bir Zaferin Yıldönümü", *Ülkü*, 16 (91), 1-2.

Köprülü, M. F. (1940). "Halkevlerinin İçtimai Rolü", *Ülkü*, 14 (84), 483.

Köymen, N. (1936). "Sanayide Yayıcılık", *Ülkü*, 7 (39), 177.

Kuntay, M.C. (1946). Sarıklı İhtilalci Ali Suavi. İstanbul: Oğlak Yayınları.

Kunter, H. B. (1946). "Türk Spor Tarihi ve Milli Sporlar Dersi ve Enstitüsü", *Ülkü*, 11 (124), 8.

Kunter, H. B. (1949). "Türk Güreşçiliği", *Ülkü*, 3 (31), 1.

Kurtuluş, F. (1943). "Milliyetçi Türk Matbuatında Bir Gedik Açılmamalıdır!", *Ülkü*, 3 (33). 22.

Kuruloğlu, F. (2018). Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Savaş Esirlerinin Yayın Faaliyetlerine Bir Örnek: Türk Varlığı Dergisi (1919-1920). İçinde M. Uğur (Yay. Haz.), Tarihi Uluslararası Sempozyumu, 2016/Elazığ (ss. XXX–XXX). Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Küçüka, N. A. (1933). "Halkevleri", *Ülkü*, 2 (9), 233.

Küçüka, N. A. (1933). "İnkılap ve Türk Kanunu Medenisi", *Ülkü*, 2 (9), 185.

Küçüka, N. A. (1936). "Cumhuriyet", *Ülkü*, 8 (45), 179.

Küçükuğurlu M. & Okur, M. (2007). Tek Parti Döneminde Erzurum Halkevleri. Trabzon: Derya Kitabevi.

Lewis, B. (1970). Modern Türkiye'nin Doğuşu. (Çev. Metin Kıratlı), Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Macit, M. H. (2016). "İdeoloji Üzerine Felsefi Bir Değerlendirme. Kaygı". *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* (26), 29-36.

Malkoç, E. (2009). Devrimin Kültür Fidanlığı, Halkevleri ve Kadıköy Halkevi, İstanbul: Derlem Yayınları.

Mardin, Ş. (1991a). Türk Modernleşmesi, İstanbul: İletişim Yayınları.

Mardin, Ş. (2007). Siyasal ve Sosyal Bilimler. İstanbul: İletişim Yayınları.

McLellan, D. (2012). *İdeoloji.* (B. Yıldırım Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Meral, V. (2022). "İmparatorluktan Cumhuriyete Türk Basınında Türkçülük-Turancılık Faaliyetleri." *Turkuaz Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (2), 91-105.

Muhammetdin, R. (1998). Türkçülüğün Doğuşu ve Gelişimi. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

Namı, K. (1933). "Terbiye: Cumhuriyet Terbiyesi", *Ülkü*, 2 (9), 200-204.

Namık, H. (1934). "Türk Adı", *Ülkü*, 2 (15), 195-199.

Oba, A. E. (1995). Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu. Ankara: İmge Kitabevi.

Oğuzhan, E. (2009). "Atatürk Döneminde Basın Ve Basın Özgürlüğü." *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 1 (1), 106-122.

Or, K. (1949). "Milli Şiir Meselesi", *Ülkü,* 3 (33), 5.

Oral, F. S. (1973). Cumhuriyet Basın Tarihi 1923-1973. Ankara: Sanayi Nefise Matbaası.

Oral, M. (2002). "Halkevlerinin Toplumsal Ve Kültürel İşlevleri". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, (18), 499-527.

Oral, M. (2006). C.H.P.'nin Ülküsü: C.H.P'nin Kültür Siyasası Açısından Halkevleri Merkez Yayını Ülkü Dergisi. Antalya: Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.

Ortaylı, İ. (1977). İmparatorluk Döneminde Mahalli İdarelerin ve Belediyeciliğin Evrimi, Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi. (Ed. E. Türkcan), İstanbul: Türk İdareciler Derneği Yayınları.

Ortaylı, İ. (2003). Osmanlı Barışı, İstanbul: Ufuk Kitap.

Oruç, M. S. (2020). “Raymond Williams’ın Medya Ve Kültür Teorisi Üzerine Bir İnceleme.” *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16), 332-353.

Ögel, B. (1991), İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Öğün, S. S. (1995). Modernleşme, Milliyetçilik ve Türkiye. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Ölçen, A. N. (2001). Halkevleri. Ankara: İnönü Vakfı Yayınları.

Özacun, O. (2001). CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası. İstanbul: Kitap Matbaacılık.

Özçelik Damlapınar, Z. B. (2023). “Cumhuriyetin Kuruluş Yıllarında Yayımlanan Dergiler Envanteri: 1923-1938.” *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (65), 98-134.

Özel, E. (2007). *Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları*, Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Özdemir, Y., & Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932’den 1951’e). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (45), 235-262.

Özgen, M. (2004). Türkiye' de Basının Gelişimi ve Sorunları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Özgen, Y. (2024). Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Özkan Koç, E. (2021). *1940-1950 Arası Türkiye’de Kültür ve Sanat*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Özkan, U. B. (2021). Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Özkan, U. B. (2023). “Doküman İnceleme Yönteminde Geçerlik ve Güvenirlik: Eğitim Bilimleri Araştırmaları Bağlamında Kuramsal Bir İnceleme.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56, 823-848.

Özsoy, S. (2019). “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Yerel Basın: Bolu Örneği.” *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İnif E-Dergi)*, 4 (2), 92-110.

Öztoprak, İ. (1983). Kurtuluş Savaşında Türk Basını. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pala, H. (2006). *Cumhuriyet Modernleşmesi Projesinin Bir Aracı Olarak Ordu Halkevi ve Çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Ankara.

Parsa, A. F. (2007). “İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi”. *Fotoğrafya Dergisi*, 19 1-10.

Peker, R. (1933). “Ülkü Niçin Çıkıyor?”, *Ülkü*, 1, 2-3.

Peker, R. (1936). “R. Peker’in İş Kanunu İzahı”, *Ülkü*, 7 (41), 325-329.

Peker, R. (1984). İnkılâp Dersleri. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pekmezci, M. (1970). “Halkevleri Üstüne”. Halkevleri Dergisi, 42 (20).

Safa, P. (1943). “İkinci İnönü Zaferi”, *Ülkü*, 4 (38), 22.

Saffet, M. (1933). “İnkılap Terbiyesi”, *Ülkü*, 2 (8), 105.

Saffet, M. (1934). “Anadolu’da En Eski Türk Medeniyeti: Eti İmparatorluğu”, *Ülkü*, 4 (21), 164.

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., Nas, E. (2021). "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi." *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4 (1), 227-256.

Saklı, A. R. (2012). "Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği." *Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (33): 1-16.

Saracoğlu, Ş. (1942). "Başvekil Şükrü Saracoğlu'nun Beyannamesi", *Ülkü*, 10 (22), 23.

Saracoğlu, Ş. (1943). "Başvekilimizin Nutku", *Ülkü*, 4 (42), 8-9.

Sarıbay, A. Y. (1985). Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Sarınay, Y. (1994). Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Sarınay, Y. (2002). "İmparatorluktan Cumhuriyete Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Gelişimi", Türkler Ansiklopedisi, C. 14, Yeni Türkiye Yay., Ankara, ss. 819-833.

Sarınay, Y. (2004). Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Sarınay, Y. (2008). Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Say, Ö. (1998). Millî Devlet Kültürü. İstanbul. Kaktüs Yayınevi.

Saydam, İ. R. (1939). "Halkevleri Yedinci Yıldönümü Münasebetiyle", *Ülkü*, 13 (73), 4.

Sayın, Ö. (1999). "İdeoloji". *Sosyoloji Dergisi*, 14 (64), 1-12.

Sayın, Z. (2015). İmgenin Pornografisi. İstanbul: Metis Yayınları.

Seyfettin, Ö. (1980). Turan Devleti. İstanbul: Su Yayınları.

Simon, M. , (1978), Comprendre les ldeologles,chronique soclal, Lyon.

Şahin, G. (2017). "Kırşehir Basınından Bir Örnek: Kervansaray Dergisi." *Folklor Edebiyat Dergisi*, 23 (91), 143-160.

Şakiroğlu, C. S. (1945). "Kızılay Gençlik Kurumu Kampları", *Ülkü*, 13 (89), 3-5.

Şakiroğlu, M. H. (1996). "Halkevi Dergileri ve Neşriyatı." *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 3, 131-142.

Şaman, B. T. (1942). "İlim ve Politika", *Ülkü*, 1 (10), 5-6.

Şeyhoğlu, R., & Büyükbaş, H. (2025). "Kimlik Yaklaşımları Ve Millî Kimlikler". *Enderun Dergisi*, 9 (1), 136-151.

Şimşek, S. (2002). Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri 1932-1951, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Sirer, R. Ş. (1944). "Halkevleri, Milli Kültür Ocakları", *Ülkü*, 5 (59), 28.

Tahir Gürçağlar, Ş. (2001): Türkiye'de Çevirinin Politikası ve Poetikası 1923-1960. (Çev. Tansel Demirel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tankut, H. R. (1946). "XIV. Dil Bayramı", *Ülkü*, 11 (121), 23.

Tanpınar, A. H. (1945). "Anayasanın Türkçeleşmesi", *Ülkü*, 7 (80), 1.

Tanpınar, A.H. (1988). 19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Taş, K. & Göksüçukur, B. (2019). "Osmanlı Dönemi Batıcılık, İslamcılık, Türkçülük Fikir Akımları ve Din". *Dini Araştırmalar Dergisi*, 22 (56), 463-488.

Tazegül, M. (2001). *Modernleşme Sürecinde Türkiye'de Modernlik Kurgusunun Ülkü Dergisi Örneğinde İncelenmesi*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Tecer, A. K. (1943). "Gazeteler Arasında: Ulus Gazetesinin Özel Sayısı", *Ülkü*, 4 (48), 17.

Tecer, A.K. (1942). "Milli Birlik", *Ülkü*, 10 (13), 1-2.

Tecer, A. K. (1942). "Türkçe'de Yeni Gelişmeler", *Ülkü*, 3 (25), 2.

Tecer, A. K. (1942). "Türkçe'nin Pınarı", *Ülkü*, 1 (2), 1.

Tekerek, N. (2005). Halkevleri (1932-1951), Temsil Şubeleri ve Bir Örnek: Adana Halkevi Temsil Şubesi. *ERDEM İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 15 (43), 15-26.

Temizhan, O. (2006). *Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Sosyal Ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Tercüman, Ç. (2006). "Ülkü Mecmuası." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (7), 563-580.

Titiz, H. (2012). *Cumhuriyet Döneminde Halkevlerinin Eğitim ve Tarih Çalışmaları 1932-1951 (Akdeniz Bölgesi Örneği),* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Toksoy, N. (2007). Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri, Ankara: Orion Kitabevi.

Tosun, C. M. (2007). "Marx'ın Egemen İdeoloji Anlayışı". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 111-123.

Topuz, H. (1973). 100 Soruda Türk Basın Tarihi, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Torun, E. (2006). II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Kültürel Değişimler, İç ve Dış Etkenler, (1945–1960). Antalya: Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.

TTK, (1935). Türk Tarih Kurumu Programı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Tuğluoğlu, F. (2005). "Türkiye'de Halkçılık İdeolojisi Ve Halkevleri." *ERDEM İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 15 (42), 101-118.

Tuna, U., & Yoruç Çotuk, M. (2025). "Erken Cumhuriyet Dönemi Spor Politikaları ve Ülkü Dergisi Spor Yazıları." *Spor Eğitim Dergisi*, 9 (3), 351-382.

Tunaya, T. Z. (1960). Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri. İstanbul: Yedigün Matbaası.

Tunaya, T. Z. (1962). İslamcılık Cereyanı. İstanbul: Baha Matbaası.

Tunaya, T. Z. (2008). Türkiye'de Siyasi Partiler. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tunç Subaşı, S. (2018). "Stuart Hall Ve Gramsci Etkisi". *FLSF Felsefe Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 487-502.

Turan, K. (1946). "Halkevlerinin On Dördüncü Yılında", *Ün*, 142-144, (12) 1981-1982.

Turan, K. (1946). "Ölümünün Sekizinci Yılında", *Ülkü*, 11 (124), 2.

Turan, K. (1947). "Halkevlerinin 15. Yıldönümü", *Ün Dergisi*, (154), 2079-2081.

Turan, K. (1948). “Çanakkale Zaferi”, *Ülkü*, 2 (16), 2-3.

Turan, Ş. (1996). Türk Devrim Tarihi Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938), Ankara: Bilgi Yayınevi.

Turan, Ş. (2000). İsmet İnönü: Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Türkdoğan, O. (1996). Milli Kültür, Modernleşme ve İslam. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

Tüzer, A. F. (1942). “Halkevleri ve Halkodaları Onuncu Yıldönümü”, *Ülkü*, 1 (11), 15.

Uçar, T. F. (2004). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Uran, H. (2007). Meşrutiyet, Tek Parti, Çok Parti Hatıralarım (1908-1950). İstanbul: Anı Yayınları.

Uzun, T. (2015), “Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği İdeolojisinin Kaynakları.” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (28): 1-11.

Ülken, H. Z. (1933). “Halk Neşriyatının Ehemmiyeti”, *Ülkü*, 2 (7), 70.

Ülken, H. Z. (1966). Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi I. Konya: Selçuk Yayınları.

Ülkü, (1933). Okuyanlarımızla Konuşma. Ankara: Hâkimiyet-i Milliye Matbaası.

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). “Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi.” *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201.

Ünal, K. (1937). “Bir Cumhuriyet Yılı”, *Ülkü*, 10 (57), 210.

Ünlü Dalaylı, F. (2022). “Althusser Ve Gramsci Açısından İdeoloji Ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya.” *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 86-98.

Üstel, F. (1997). Türk Ocakları. İstanbul: İletişim Yayınları.

Vaner, S. (1997). Unutkan Tarih, Sovyet Sonrası Türk Dilli Alan, İstanbul: Metis Yayınları.

Varlık, B. (2002). "Ülkü Halkevleri Mecmuası: Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm. Murat Belge (der.), (2), 268-271, İstanbul: İletişim Yayınları.

Vatandaş, S., Avcı, M. G., & Vatandaş, C. (2024). “Türkiye’de Cumhuriyet’in 10. Yılı Kutlamaları.”, *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 246.

Veldet Velidedeoğlu, H. (1935). “Türk Hukukunda Kadının Yeri”, *Ülkü*, 5 (28), 268.

Yada, A. S. (1942). “İş ve Ahlak”, *Ülkü*, 2 (24), 17.

Yapar, A. (2012). “Türk Dergiciliğinin Sorunları.” *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10, 65-69.

Yapar Gönenç, A. (2011). “Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi.” *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29), 63-78.

Yapar Gönenç, A. (2012). “Dergicilik Ve Gazetecilik Arasındaki Ayrım.” *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (22), 25-28.

Yaşar, S. (2014). “Atatürk Ve Milletin Efendisi: Köylü.”, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 9 (18), 69.

Yazıcı, N. (1983). Takvimi Vakayi Belgeler. Ankara: Gazi Basın Yayın Yüksekokulu.

Yenisoy Özkan, N. (2023). “Kültür Ve Modernleşme Aracı Olarak Halkevlerinin Halk Eğitimi Faaliyetleri.” *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 158-168.

Yeşil, A. (1988). Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Yeşilçayır, Neşe. “Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 27 (79), 131-192.

Yetiş, M. (2015). “Kitap İncelemesi: Karl Manheim, İdeoloji ve Ütopya.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57 (3), 191-196.

Yetişgin, M. (2014). “Tarih, Coğrafya ve Sosyo-Kültürel Ortamın Türk Kimliğinin Gelişmesine Etkileri”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2 (1), 37-68.

Yetkin, B. (2010). “1945-1950 Arası "Demokratikleşme" Sürecinde Basın.” *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 17-18, 1-37.

Yetkin, S. K. (1946). “19 Mayıs ve Gençliğe Güven”, *Ülkü*, 10 (113), 3.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11-29.

Yıldız, N. (1997). “Demokrat Parti ve Basın.” *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 51, 481-505.

Yücel, H. A. (1933). “Türk Dilinin Bölümleri, Edebi Lehçeler”, *Ülkü*, 1 (4), 307-312.

Yücel, H. A. (1941). “19 Mayıs ve Gençlik”, *Ülkü*, 17 (100), 290.

Yücel, H. A. (1944). “Maarif Vekili Çocuk Bayramını Açtı”, *Ülkü*, 6 (63), 4.

Yücel, H. A. (1944). “Maarif Vekilliğinin Tamimi”, *Ülkü*, 6 (62), 11.

Yücel, H. (2013). İmgeden Yoruma. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Yücel, Y. (1987), “Balkanlarda Türk Yerleşmesi ve Sonuçları,” Bulgaristan’da Türk Varlığı I. Ankara: TTK.

Zabunoğlu, H. Gökçe. “Günümüzde Ulus-Devlet”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13, 535-559.

Zehir Topkaya, E. (2013). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş 5. Baskı.” *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2 (2), 113-118.

Zeyrek, Ş. (2006). Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951), Ankara: Anı Yayınları.

Weisband, E. (2002). II. Dünya Savaşı ve Türkiye. (M.A. Kayabağ Örgen Uğurlu Çev.). İstanbul: Örgün Yayınları.

Williams, R. (1990). Marksizm ve Edebiyat. (E. Tarım Çev.). İstanbul: Adam Yayınları.

Williamson, J. (2001). Reklâmların Dili; Reklâmlarda Anlam ve İdeoloji. (A. Fethi, Çev.). İstanbul: Ütopya Yayınları.

EKLER

EK-1. Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 1. Sayısı Ön Kapağı – (1933)

EK-2 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 1. Sayı, 11. Sayfa – (1933)

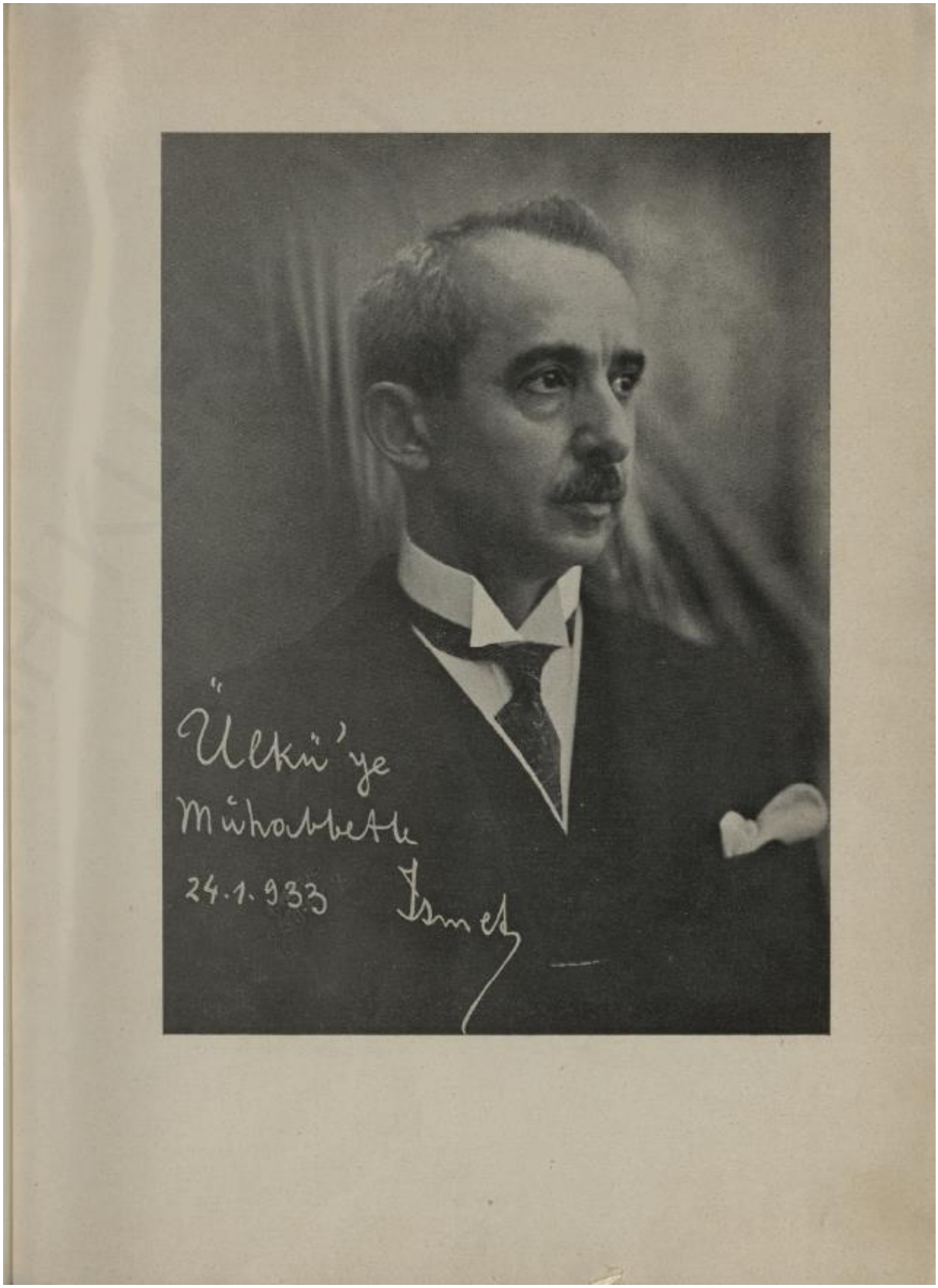

EK-3 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 12. Sayı 1. Sayfa – (1947)

ÜLKÜ

HALKEVLERİ VE HALKODALARI DERGİSİ

Sayı : 12 | Aralık 1947 | Cilt : 1

10 kasım 1947 tarihi, vatan ve istiklâlimizin kurtarıcısı, cumhuriyetimizin kurucusu büyük ATATÜRK'ün 9. ölüm yıldönümü idi. Bu vesiyle ile yurdumuzun her köşesinde anma törenleri ve yayımlar yapıldı; ruhlarımıza kuvvet, inançlarımıza bütünlük aşılandı. Dergimiz, bu sayısı ile ATA'nın aziz hâtırasını anar ve O'nun büyük ruhu önünde ihtiramla eğilir.

ATATÜRK'TEN GENÇLİĞE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini. Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kuvvetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek istiyecek, dahili ve harici, bedhahların olacaktır, bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa meburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin! Bu imkân ve şerait çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları, dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hattâ h[illegible]get içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhidedebilirler. Millet fakrü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda mevcuttur!.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

EK-4 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 115. Sayı 1. Sayfa – (1946)

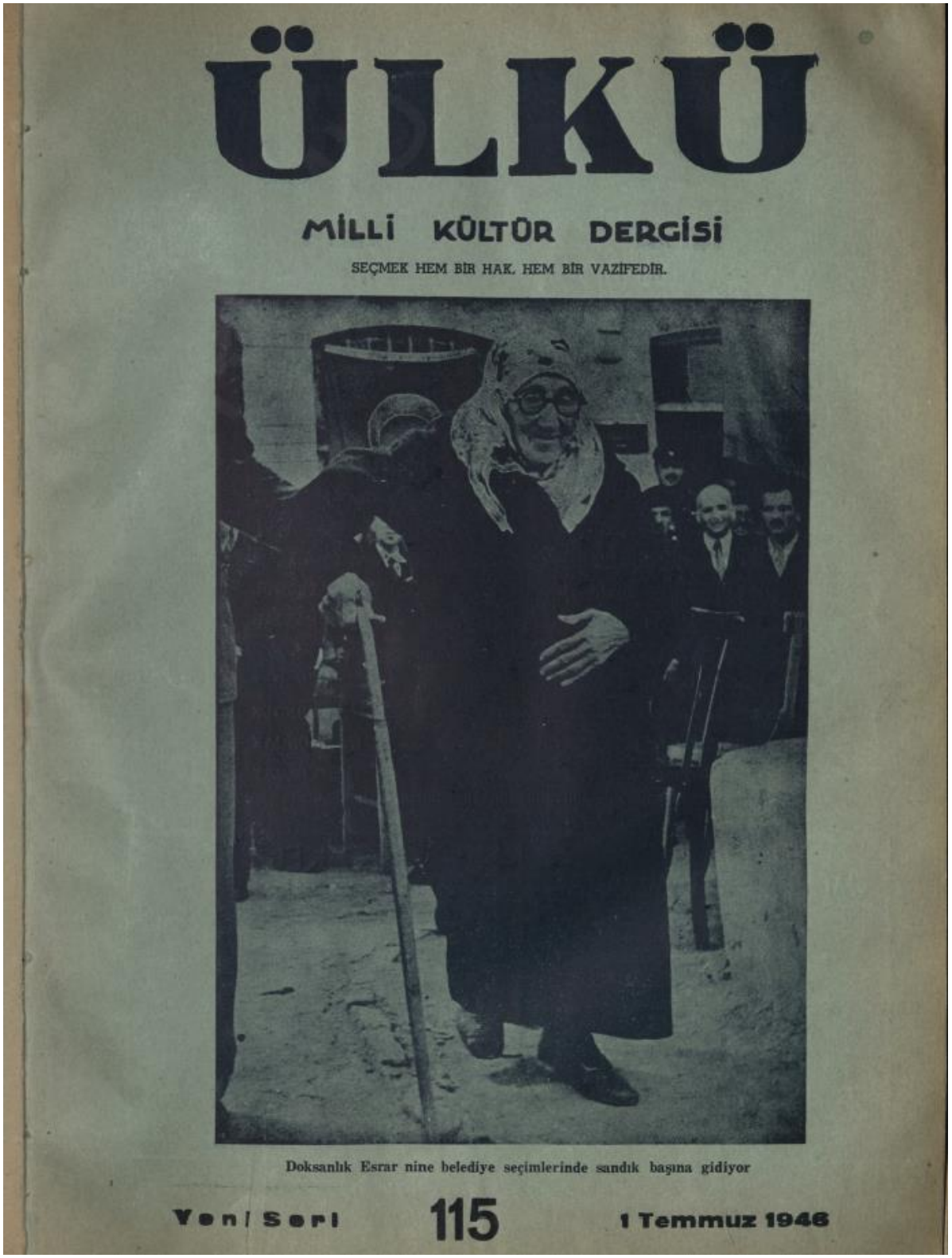

EK-5 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 113. Sayı 4. Sayfa – (1946)

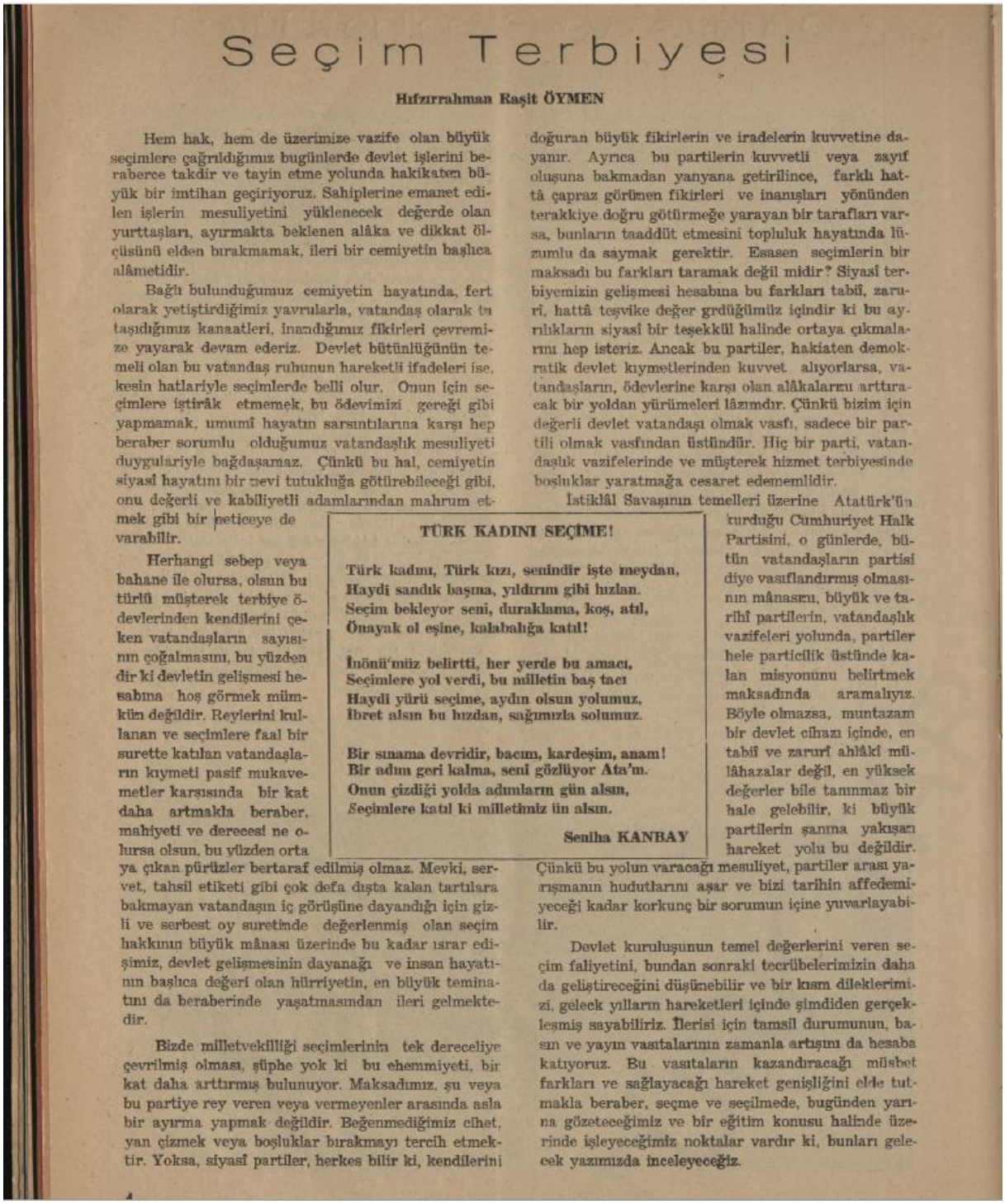

Seçim Terbiyesi

Hıfzırrahman Raşit ÖYMEN

Hem hak, hem de üzerimize vazife olan büyük seçimlere çağrıldığımız bugünlerde devlet işlerini beraberce takdir ve tayin etme yolunda hakikaten büyük bir imtihan geçiriyoruz. Sahiplerine emanet edilen işlerin mesuliyetini yüklenecek değerde olan yurttaşları, ayırmakta beklenen alâka ve dikkat ölçüsünü elden bırakmamak, ileri bir cemiyetin başlıca alâmetidir.

Bağlı bulunduğumuz cemiyetin hayatında, fert olarak yetiştirdiğimiz yavrularla, vatandaş olarak taşıdığımız kanaatleri, inandığımız fikirleri çevremize yayarak devam ederiz. Devlet bütünlüğünün temeli olan bu vatandaş ruhunun hareketli ifadeleri ise, kesin hatlariyle seçimlerde belli olur. Onun için seçimlere iştirâk etmemek, bu ödevimizi gereği gibi yapmamak, umumî hayatın sarsıntılarına karşı hep beraber sorumlu olduğumuz vatandaşlık mesuliyeti duygulariyle bağdaşamaz. Çünkü bu hal, cemiyetin siyasî hayatını bir nevi tutukluğa götürebileceği gibi, onu değerli ve kabiliyetli adamlarından mahrum etmek gibi bir neticeye de varabilir.

Herhangi sebep veya bahane ile olursa, olsun bu türlü müşterek terbiye ödevlerinden kendilerini çeken vatandaşların sayısının çoğalmasını, bu yüzden dir ki devletin gelişmesi hesabına hoş görmek mümkün değildir. Reylerini kullanan ve seçimlere faal bir surette katılan vatandaşların kıymeti pasif mukavemetler karşısında bir kat daha artmakla beraber, mahiyeti ve derecesi ne olursa olsun, bu yüzden orta ya çıkan pürüzler bertaraf edilmiş olmaz. Mevki, servet, tahsil etiketi gibi çok defa dışta kalan tartılara bakmayan vatandaşın iç görüşüne dayandığı için gizli ve serbest oy suretinde değerlenmiş olan seçim hakkının büyük mânası üzerinde bu kadar ısrar edişimiz, devlet gelişmesinin dayanağı ve insan hayatının başlıca değeri olan hürriyetin, en büyük teminatını da beraberinde yaşatmasından ileri gelmektedir.

Bizde milletvekilliği seçimlerinin tek dereceliye çevrilmiş olması, şüphe yok ki bu ehemmiyeti, bir kat daha arttırmış bulunuyor. Maksadımız, şu veya bu partiye rey veren veya vermeyenler arasında asla bir ayırma yapmak değildir. Beğenmediğimiz cihet, yan çizmek veya boşluklar bırakmayı tercih etmektir. Yoksa, siyasî partiler, herkes bilir ki, kendilerini doğuran büyük fikirlerin ve iradelerin kuvvetine dayanır. Ayrıca bu partilerin kuvvetli veya zayıf oluşuna bakmadan yanyana getirilince, farklı hattâ çapraz görünen fikirleri ve inanışları yönünden terakkiye doğru götürmeğe yarayan bir tarafları varsa, bunların taaddüt etmesini topluluk hayatında lüzumlu da saymak gerektir. Esasen seçimlerin bir maksadı bu farkları taramak değil midir? Siyasî terbiyemizin gelişmesi hesabına bu farkları tabiî, zarurî, hattâ teşvike değer grdüğümüz içindir ki bu ayrılıkların siyasî bir teşekkül halinde ortaya çıkmalarını hep isteriz. Ancak bu partiler, hakiaten demokratik devlet kıymetlerinden kuvvet alıyorlarsa, vatandaşların, ödevlerine karşı olan alâkalarını arttıracak bir yoldan yürümeleri lâzımdır. Çünkü bizim için değerli devlet vatandaşı olmak vasfı, sadece bir partili olmak vasfından üstündür. Hiç bir parti, vatandaşlık vazifelerinde ve müşterek hizmet terbiyesinde boşluklar yaratmağa cesaret edememlidir.

İstiklâl Savaşının temelleri üzerine Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet Halk Partisini, o günlerde, bütün vatandaşların partisi diye vasıflandırmış olmasının mânasını, büyük ve tarihî partilerin, vatandaşlık vazifeleri yolunda, partiler hele particilik üstünde kalan misyonunu belirtmek maksadında aramalıyız. Böyle olmazsa, muntazam bir devlet cihazı içinde, en tabiî ve zarurî ahlâkî mülâhazalar değil, en yüksek değerler bile tanınmaz bir hale gelebilir, ki büyük partilerin şanına yakışan hareket yolu bu değildir. Çünkü bu yolun varacağı mesuliyet, partiler arası yarışmanın hudutlarını aşar ve bizi tarihin affedemiyeceği kadar korkunç bir sorumun içine yuvarlayabilir.

Devlet kuruluşunun temel değerlerini veren seçim faliyetini, bundan sonraki tecrübelerimizin daha da geliştireceğini düşünebilir ve bir kısım dileklerimizi, gelecek yılların hareketleri içinde şimdiden gerçekleşmiş sayabiliriz. İlerisi için tamsil durumunun, basın ve yayın vasıtalarının zamanla artışını da hesaba katıyoruz. Bu vasıtaların kazandıracağı müsbet farkları ve sağlayacağı hareket genişliğini elde tutmakla beraber, seçme ve seçilmede, bugünden yarına gözeteceğimiz ve bir eğitim konusu halinde üzerinde işleyeceğimiz noktalar vardır ki, bunları gelecek yazımızda inceleyeceğiz.

TÜRK KADINI SEÇİME!

Türk kadını, Türk kızı, senindir işte meydan,
Haydi sandık başına, yıldırım gibi hızlan.
Seçim bekleyor seni, duraklama, koş, atıl,
Önayak ol eşine, kalabalığa katıl!

İnönü'müz belirtti, her yerde bu amacı,
Seçimlere yol verdi, bu milletin baş tacı
Haydi yürü seçime, aydın olsun yolumuz,
İbret alsın bu hızdan, sağımızla solumuz.

Bir sınama devridir, bacım, kardeşim, anam!
Bir adım geri kalma, seni gözlüyor Ata'm.
Onun çizdiği yolda adımların gün alsın,
Seçimlere katıl ki milletimiz ün alsın.

Seniha KANBAY

EK-6 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 113. Sayı 1. Sayfa – (1946)

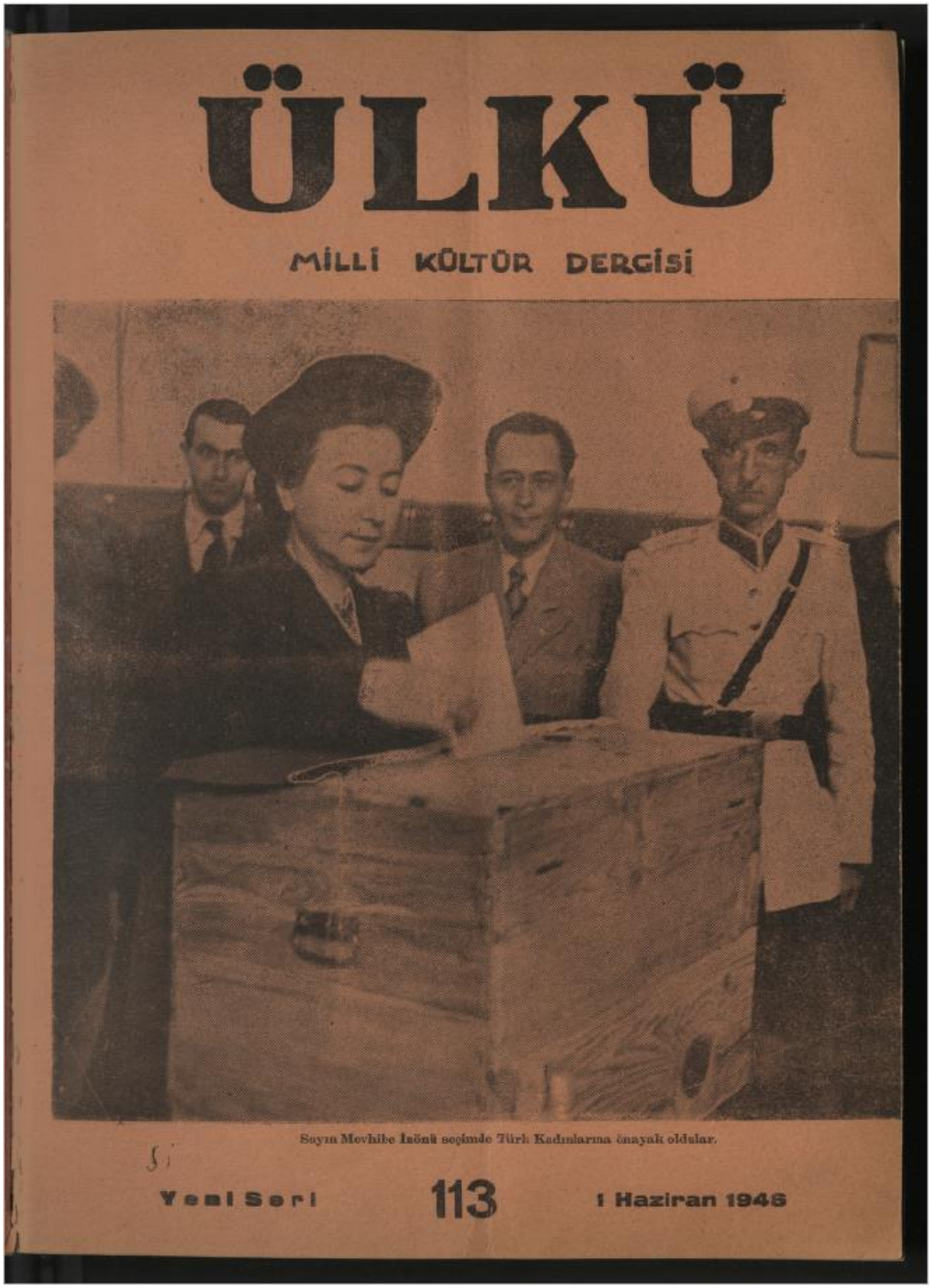

EK-7 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 64. Sayı 1. Sayfa – (1944)

ÜLKÜ

MİLLİ KÜLTÜR DERGİSİ

İdare evi
Ulus Meydanı, Koçak Hanı
Telefon : 2478

Yıllığı : 500, 6 aylığı 250 kr.

Her sayın 1. ve 16. günleri çıkar.

Cilt : 6 | 16 Mayıs 1944 | Sayı : 64

KONUŞMA :

BİZ NE İSTİYORUZ?

Ahmet Kutsi Tecer

Yüzyıllar boyunca bize gelen, fakat bir kere daha değeri pahasına kanımızla ödeyerek kurtardığımız güzel bir vatanımız var. Burada yepyeni bir Devlet kurduk ve en iyisini kurduk. Onu korumak için her türlü tehlikelere karşı da canlarımızı adadık. Sonra bir ülkümüz var: bu toprağı bir yuva ve yurt cenneti haline getirmek. Buna engel olacak bütün bağları kırdık ve kabul ettiğimiz yeni esasları açıkça ortaya koyduk. Cumhuriyet Halk Partisi'nin programı işte budur.

Bu programda halk için ve halkla birlikte sağlanacak bütün işlerimiz yazılıdır. Her Türk'ün, her yurtdaşın yalnız arzu etmesi bu programı gerçeklendirme yolunda nasıl geniş adımlarla gidildiğini görmeye, anlamaya yeter.

Fert için "tek bahtiyarlığı millete hizmette aramak" yolunu da gençlere ve bütün yurtdaşlara bir amaç olarak verdik. Bu suretle millî birliğin yapısına her gün yeni bir değer koyarak, işte yirmi yıldanberi, bugün kudret ve başarısına tanık olduğumuz Türkeli'ni yarattık. Yaptığımızı, yapacaklarımızı biliyoruz. Bu harp içinde, bu harpten sonra da hepimize düşen vazifeler, başaracağımız işler programımızda yazılıdır. Bu gerçek, gün gibi açıkken daha başka yollardan giderek, daha doğrusu, şuraya buraya kapılarak sapıtmak, yoldan azmak bize gelmez. Gene Yasamızın buyruğu üzere bu Devlet, gerek Meclis, gerek Hükûmet, her zaman, her işte uyanık ve tedbirlidir. Her hangi bir eğri gidiş, her şeyden önce, kanunların hükmünü mutlak olarak tanıyan Türkiye Cumhurluğunda hemen kanunun eliyle durdurulmak tabiidir.

Geçende Ankara mahkemelerinde görülen bir dâva münasebetiyle bazı gençlerin birtakım yaldızlı ve süslü sözlerle yanlış fikirlere kaydıklarını gördük. Gerçi bu yanlış fikirleri gençlik arasına sokmak isteyen sapkınlarla safçasına bunlara kapılan gençleri bir tutmuyoruz. Bununla beraber, gençlerimizin her hangi bir meselede olursa olsun, kendilerine daha yakışık alan bir olgunluğa vardıklarını görmeyi istiyoruz.

Biz gençlerimizi biliriz: onlar bu memleketin, bu Cumhuriyetin varlığımız için bir temel olduğunu bilirler. Onlar, "doğru, hayasiyetli ve çalışkan" ve karakterce olduğu gibi inanca da kuvvetli, çetin ve yamandırlar. İçlerinden bazılarının safçasına aldatılması da birtakım süslü, yaldızlı sözlere kulak vermekten ileri gelmiştir. Bu münasebetle şunu söyliyelim ki Cumhuriyet Halk Partisi programı, bütün memleket çocuklarının, bütün aydınların ülkü kitabıdır. Her hangi bir emel, bir maksat bu kitapta belirtilen ülkülerimize aykırı ise yalandır, yanlıştır ve tehlikelidir.

Bundan çok zaman önce, 1933 yılında, Halkevlerinin birinci yıldönümü münasebetiyle söylediği nutukta, Cumhuriyet Halk Partisi'nin prensipleri hakkında İnönü şöyle demiştir:

"Cumhuriyet Halk Partisi'nin prensipleri, halk için yaldızı üzerinde akana gösterişli şeyler değildir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin prensipleri ancak geçen her gün için muvaffakiyet yıldiziyle parlayan birer eserdir. Cumhuriyet Halk Partisi Prensiplerinin ve Cumhuriyet Halk Partisi politikasının hal için kendisini diğer her politikadan ayırdeden noktası; içinde bulunduğumuz gün için aslâ bir yaldız söylememesi, bilâkis bulunduğumuz gün için çetin vazifeler, çetin çahşmalar istemesidir. Çünkü biz içinde bulunduğumuz muğlak, beynelmilel ve millî, karışık meselelerin içinden çıkmak için aldatıcı sözler, aldatıcı ve mübalâgalı vaitler değil, bilâkis mahrumiyet isteyen çalışmak isteyen, düşünmek, bilmek, yorulmak isteyen vazifeler istiyoruz."

Şunu da söyliyelim ki görünürde bizim prensiplerimize bürünerek sürünce çıkarılan ve gençlik arasına sokulmak istenen yanlış ve zararlı fikirler de vardır. Nitekim ana prensiplerimizden olan milliyetçiliğin ırkçılık, Turancılık gibi yanlış fikirlere bir propaganda vasıtası olarak kullanılmış olduğunu geçen haftaki hâdise dolayısiyle gördük. İnkılâpçılık, halkçılık yahut devletçilik gibi prensiplerimizin de zaman zaman bu türlü kullanıldığını biliyoruz. Bütün kötü niyetlere karşı, programın özü ve bütünü kuvvetli bir müdafaa ve hücum silâhıdır. Bütün yurtdaşlarımızın ve aydınlarımızın elinde bu silâh vardır.

Gençler, size seslenişiyorum: bir bütün olan Türk vatanı üstünde, bir gövde gibi kunt bir milletiyiz. Bu toprağa sahip bir halkız. Aramızdan seçtiğimiz vekillerimizle gene kendi adımıza hükûmet ediyoruz. Başımızda İnönü gibi bir Şefimiz var. Ülkümüz bu birliği yüceltmek, bu vatanı şenletmek, bu milleti, millî karakteriyle "derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecede tutmak" dır.

Bunun için yapılacak şey de gece gündüz, durmadan, yılmadan hepimize düşen vazife ve hizmetlerde karşılık beklemeden iki katlı, üç katlı çalışmak, geçmiş zamanlardaki kayıplarımızı gidermektir. Gençler, işte sizden bunu istiyoruz.

EK-8 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 64. Sayı 2. Sayfa – (1944)

TÜRK GENÇLİĞİNİN TEK CEPHESİ

Tahsin Banguoğlu

Türk gençliği mutlu bir gençliktir. Çünkü gözlerini umut ve imanla dolu kurtulmuş bir vatanın ufuklarına açmıştır: Büyük bir millî kahraman, Mustafa Kemal Paşa, Türk milletini tarihinin en felâketli bir hezimetinden kurtarıp zafere götürmüştü. Ona yeni bir varlık güveni, yeni bir hayat hamlesi vermişti. Türk gençliği bu zaferin şafak kızıllığı içinden doğdu.

Türk gençliği bahtlı bir gençliktir. Çünkü gözlerini yenileşen, ufku aydınlanan ve genişleşen bir dünyaya açmıştır: Büyük bir millî rehber, Atatürk, Türk milletini içinden kemiren dertleri gidermiş, onu sağaltmış ve dinceltmiş, ona lâyık olduğu ileri ve üstün yaşayış yollarını açmıştı. Türk gençliği böyle bir inkılâbın eline doğdu.

Atatürk ve onun savaşta ve işte en yakın arkadaşı İnönü, ellerine doğan bu gençlikten yeni, duyguda ve düşünüşte, görüşte ve inanışta, işte güçte ve yaşayışta yepyeni dinç bir Türk milleti yaratmak istediler. Buna umut bağladılar ve emek verdiler. Durmadan, dinlenmeden bu gençlik üzerinde uğraştılar, onu işlediler. Gerçekten de istedikleri gibi yepyeni Türk nesilleri yetiştirdiler. Türk gençliği talihli bir gençliktir. Çünkü böyle iki Millet Babasının ellerinde özene özene yetiştirilmiştir.

Türk gençliği mesut br gençliktir. Çünkü çalışma hızı ile hızlanmış, başarma bilgileri ve vasıtaları ile donanmış ve önüne baştanbaşa yeniden kurulacak bir yurdun hudutsuz iş alanları serilmiştir. Bugün Türk gençliği en sade hizmetlerden en ağır sorgulu vazifelere kadar bu yurdun bütün işlerine sarılmıştır, sarılmaktadır. Geleceğin refahlı ve kudretli Türkiyesini yaratmak yolundadır. Bu yapıcılığın sarhoşluğu ve saadeti içindedir.

Türk gençliği birçok Avrupa memleketlerinde gençliğin içine düştüğü işsizlik ve gayesizlik buhranlarını tanımamıştır.

Bu Türk gençliği, içi bütün, tek duygulu, tek anlayışlı, tek cepheli birtevi bir gençliktir. O, Türk inkılâbının kendi millî duygularına ve insanlık ülkülerine uygun olarak formüllediği hayat ve cemiyet anlayışına inanmış, büyük Şeflerinin çizdikleri devlet ve rejim prensiplerine gönül bağlamıştır. İçinde yaratıldığı nizamın üstün ve saadete götürücü tek nizam olduğuna iman etmiştir. Onun için kendinden memnundur, rahattır. Huzur içinde çalışıyor.

Türk gençliğini bu tuttuğu tek ve doğru yoldan ayırmak, ayartmak isteyenler olmuştur. Onun ne büyük bir kudret olduğunu gören, onun bugünkü ve yarınki Türkiye'nin temeli ve dayanağı olduğunu anlayan iç ve dış düşmanlarımız bu gençliği gevşetmek, çözmek ve parçalamak için ellerinden geleni artlarına koymamışlardır. Ama bütün bu emekler boşa gitmiştir. Onlar Türk gençliğini tam bütünlüğü ile tuttuğu şaşmaz yoldan bir adım bile saptıramamışlardır.

Türk gençliğini bugün de sağa, sola ve geriye doğru çekmeye çalışanlar vardır. Bunların bu sonkitleden koparabildikleri parçalar ancak çürük bazı kırıntılardan ibarettir. Türk gençliği, kendisi, bu sapık fikirliler karşısında imtihanını vermiş, onlara karşı kavrayış ve inanıştaki üstünlüğünü göstermiştir. Eski nesilden softaların gençliği geriye, kendi köhne hayat anlayışlarına doğru çekmek gayretleri boşa çıkmıştır. Güneşe ve gündüze doğmuş nesillerin küflü tekke inzivasına ve rutubetli medrese karanlığına dönmeleri nasıl beklenebilirdi? Mistik tekke hayatının propagandası bugün soysuz birkaç salon züppesine kalmış ve gülünç olmuştur.

Türk gençliğini dışardan gelen solcu fikirlerle avlamak isteyenler de hiç muvaffak olamamışlardır. Bizim varlığımızın temeli olan inanışlara zıt anlayışların, milliyet ülküsünü ve millî şahsiyeti eritmeye yeltenen nazariyelerin bu imanla dirilmiş bir Türk gençliği arasında yayılması nasıl beklenebilirdi? Biz kendi halkçı dayanışma nizamımız içinde varlığımızı dünyalar durdukça korumaya azmetmiş bir milletiz. Bu türlü nazariyeler de bizim memleketimizde birkaç fantezi düşkününün malı olmaktan ileri varamayacaktır.

Nihayet Türk gençliğini dışarıdan beslenen bir cins sağcı fikirlere doğru da sürüklemek istemişlerdir. Bunlar ırkçılık yalanına Turancılık utopyasının kaftanını geydirerek onu Türk gençliğine sürmek istemişlerdir. Eskiden beri zaif milletlere hükmetmek ve insanlar arasında kinleri körüklemek için kullanılmış olan bu ırkçılığı ve bizim millet dâvamızla hiç bir münasebeti olmayıp ancak bazı şaşkınlar ve maceracılar tarafından güdülen bu turancılığı Türk gençliği hiçbir zaman kendi sağ düşüncesinin sınırlarına yaklaştırmamıştır. Bu fikirlerin bizi, içeride kendimizi parçalamaya ve dışarda kendi gücümüzü maceralar peşinde harcamaya götüreceğini her zaman sezmiştir. Ancak son hâdiseler Türk gençliğine bu hakikati daha yakından göstermiş ve öğretmiştir. Türk gençliği böyle asılsız ideolojilerle ayaklandırılmış milletlerin günümüzde uğradıkları felâketleri de gözleri ile görmektedir.

Türk gençliği bugüne kadar bu türlü imtihanlar geçirmiş, aldanmamış, şaşmamış ve tuttuğu doğru yolda, Türk inkılâbı rejiminin açık ve aydınlık yolunda bir tek kitle ve bir tek cephe halinde yürümeğe devam etmiştir. Bundan sonra da onu sağa, sola, geriye, belki de daha başka taraflara çekmek isteyenler olabilecektir. Fakat o hiç şaşmadan yalnız kendi yolunda yürüyecek ve büyük Şeflerinin kendisine emanet ettikleri bu rejimi canla başla koruyacaktır.

Bu hafta içinde kutladığımız gençlik bayramı 19

EK-9 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 87. Sayı 1. Sayfa – (1945)

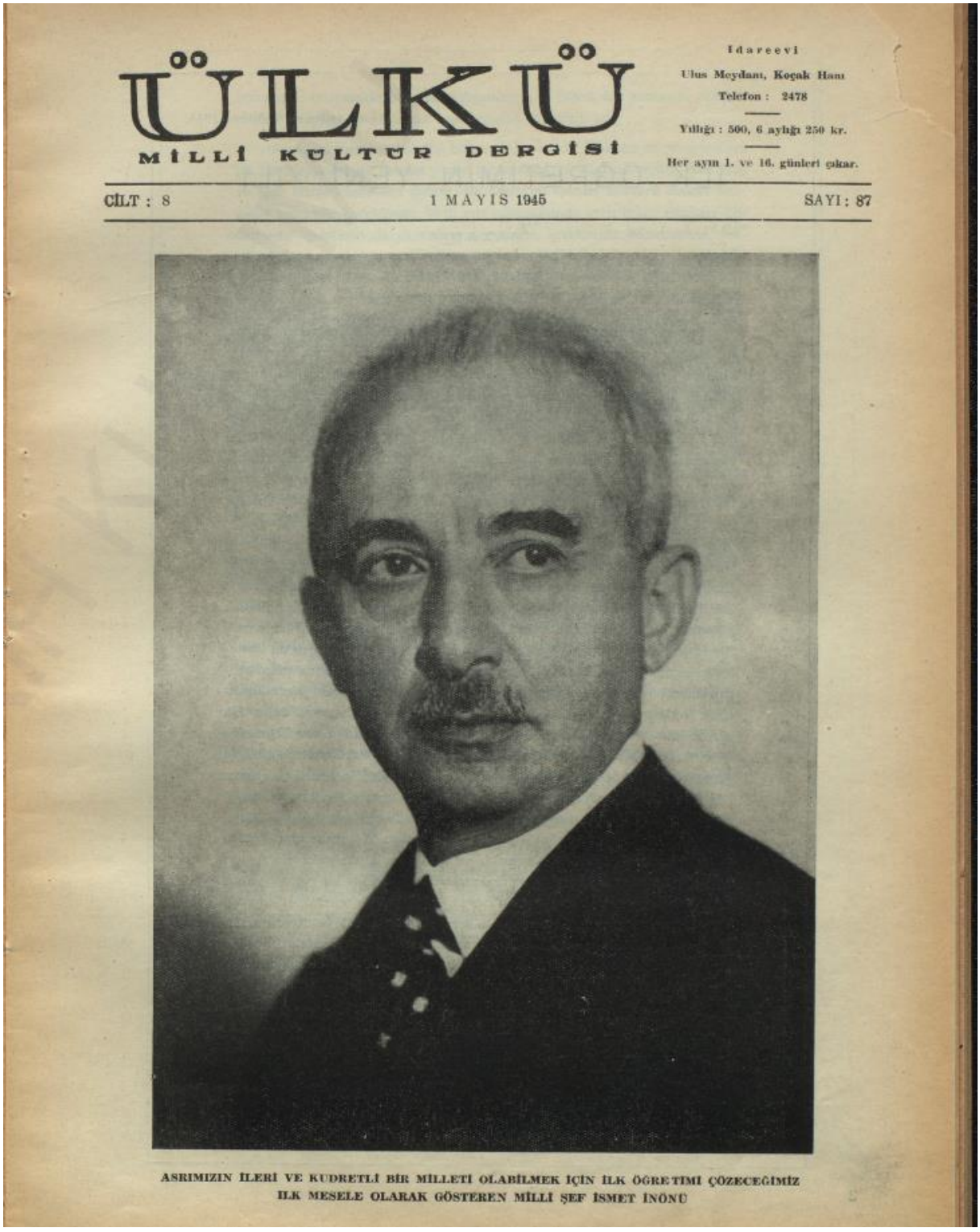

ÜLKÜ

MİLLİ KÜLTÜR DERGİSİ

İdareevi
Ulus Meydanı, Koçak Hanı
Telefon : 2478

Yıllığı : 500, 6 aylığı 250 kr.

Her ayın 1. ve 16. günleri çıkar.

CİLT : 8 1 MAYIS 1945 SAYI : 87

ASRIMIZIN İLERİ VE KUDRETLİ BİR MİLLETİ OLABİLMEK İÇİN İLK ÖĞRETİMİ ÇÖZECEĞİMİZ İLK MESELE OLARAK GÖSTEREN MİLLİ ŞEF İSMET İNÖNÜ

EK-10 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 12. Sayı 2. Sayfa – (1947)

Atatürk'ün Sözlerinden

Türkiye'nin sahibi ve Efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verdik : Türkiye'nin hakiki sahibi, efendisi hakiki müstahsil olan köylüdür.

★

Bizim vuzuh ve kaabiliyeti tatbikiye gördüğümüz mesleki siyasi, milli siyasettir. Dünyanın bugünkü umumî şeraiti ve asırların dimağlarda ve karakterlerde temerküz ettirdiği hakikatlar karşısında hayalperest olmak kadar büyük hata olmaz. Tarihin ifadesi budur, ilmin, aklın, mantığın ifadesi böyledir.

★

Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak istiklal-i tamme malikiyetle temin olunabilir. Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun istiklâlden mahrum bir millet, beşeriyyeti mütemeddine muvacehesinde uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye kesb-i liyakat edemez.

★

Biz, Türkler, bütün tarihî hayatımızca hürriyet ve istiklâle timsal olmuş bir milletiz!

★

Milletime şunu tavsiye ederim ki :

Sinesinde yetiştirerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamların kanındaki, vicdanındaki cevher-i asliyi, çok iyi tahlil etmek dikkatinden, bir an ferağat etmesin!

★

Bunca asırlarda olduğu gibi, bugün dahi, akvamın cehlinden ve taassubundan istifade edecek bin bir türlü siyasî ve şahsî maksat ve menfaat temini için dini âlet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların, dahil ve hariçte mevcudiyeti, bizi, bu zeminde söz söylemekten, maatteessüf, henüz müstağni bulundurmuyor. Beşeriyette, din hakkındaki ihtisas ve vukuf, her türlü hurafelerden tecerrüt ederek, hakiki ulûm ve fünun nurlariyle musaffa ve mükemmel oluncıya kadar, din oyunu aktörlerine, her yerde tesadüf olunacaktır.

Muallimler !

Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti sizin meharetiniz ve fedakârlığınız derecesiyle mütenasip olacaktır.

★

Gençler !

Cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsalj olacaksınız.

★

Kadının en büyük vazifesi anahktır. İlk terbiye alınan yerin ana kucağı olduğu düşünülürse, bu vazifenin ehemmiyeti lâyıkıyla anlaşılır. Milletimiz kuvvetli bir millet olmağa azmetmiştir. Bugünün levazımından biri de kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Binaenaleyh kadınlarımız da âlim ve mütefennin olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Kadınlar içtimaî hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı olacaktır.

★

Bizi analarımızın adam etmesi lâzım idi. Onlar edebildikleri kadar etmişlerdir. Bundan sonra başka zihniyette, başka kemalde adamlara muhtacız. Bunları yetiştirecek olanlar bundan sonraki analardır.

★

Hükümetin en feyizli ve mühim vazifesi maarif işleridir. Bunda muvaffak olabilmek için öyle bir program takip etmeğe mecburuz ki, o program milletimizin bugünkü haliyle içtimaî, hayatî ihtiyacı ile, muhitin şartlariyle ve asrın icaplariyle tamamen mütenasip ve mütevafık olsun.

★

Bu vatan, çocuklarımız ve torunlarımız için Cennet yapılmağa lâyıktır. Bu da iktisadî faaliyetle kaabildir.

★

Yeni Türkiye'nin yenileşme işi daha sonuna varmamıştır. Türkiye Teşkilât-ı Esasiyesinin henüz inkişaf yolunda son ve kat'î şekli aldığı zannedilemez. Tadiller ve tashihler yapmak ve daha mükemmel bir hale getirmek elzemdir.

2

EK-11 Ankara Halkevi Ülkü Dergisi 12. Sayı 3. Sayfa – (1947)

Cumhur Başkanı İnönü'den Millete

Ankara: 21/11/1938

Büyük Türk Milletine:

Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği sevgili milletinin ihtiram kolları üstünde Ulu Atatürk'ün fani vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer, Türk Milletinin onun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk tarihte uğradığımız en zalim ve haksız ittiham gününde meydana atılmış, Türk Milletinin masum ve haklı olduğunu iddia etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmıyan bir kuvvetle nihayet bütün cihanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü, yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihe hakettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardı, "Ne mutlu Türküm diyene" dediği zaman, kendi engin ruhunun, hiç sönmiyen aşkını en mânalı bir surette hulâsa etmişti.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleriyle mücehhez modern bir devlet haline getirmek, onun başlıca kaygusu olmuştur. Teşkilâtı Esasiyemizde ve Bugün bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan lâik, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi Cumhuriyet, bize bütün evsafiyle Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

Ufulünden beri Atatürk'ün aziz adı ve hâtırası, bütün halkımızın en candan duygulariyle sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimî bağlılık, devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın belig misalidir. Türk Milletinin aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı, onun niçin Atatürk gibi, bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

Atatürk'e tâzim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkımıza, kalbimden gelen şükran duygularını ifade etmeyi, ödenmesi lâzım bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı, insanlığın âtisi için ümit verici bir müjde olarak selâmlarım. Bu sözlerim, yazılariyle ve toprağımızda şövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleriyle yasımıza iştirak eden büyük milletlere, Türk milleti adına şükranlarımın ifadesidir.

Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi,

İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması,

Eşsiz kahraman Atatürk!
Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiğin Türk Milleti ile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.

Reisicumhur
İsmet İNÖNÜ

3

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : BAŞKÖSE, Harun

ORCID : 0009-0006-8266-8099

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Medeni Hali : Bekar

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	04.06.2026
Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	26.06.2023
Lise	Konya Atatürk Anadolu Lisesi Açık Öğretim Lisesi	08.04.2019

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Spor yapmak, müzik dinlemek, yürüyüş yapmak, koşu, kitap okumak…

ankara HBM